

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK ANABİLİM DALI

**BANKA PORTFÖYÜNDEKİ KAMU BORÇLANMA
SENETLERİNİN ULUSAL MEVZUAT VE ULUSLARARASI
STANDARTLAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLEMESİ VE
MALİ TABLOLARDA SUNUMU**

Doktora Tezi

MEHMET İSLAMOĞLU

İstanbul, 2010

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK ANABİLİM DALI

**BANKA PORTFÖYÜNDEKİ KAMU BORÇLANMA
SENETLERİNİN ULUSAL MEVZUAT VE ULUSLARARASI
STANDARTLAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLEMESİ VE
MALİ TABLOLARDA SUNUMU**

Doktora Tezi

MEHMET İSLAMOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Doğan Argun

İstanbul, 2010

GENEL BİLGİLER

Tez Yazarı	:	Mehmet İslamoğlu
Anabilim Dalı	:	Finans ve Bankacılık
Programı	:	Sosyal Bilimler Enstitüsü, Finans ve Bankacılık
Tez Danışmanı	:	Prof. Dr. Doğan Argun
Tez Türü ve Tarihi	:	Doktora Tezi, 2010
Anahtar Kelimeler	:	Kamu Borçlanma Senetleri, Ulusal ve Uluslararası Değerleme Standartları, Mali Tablolarda Sunum

ÖZET

BANKA PORTFÖYÜNDEKİ KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN ULUSAL MEVZUAT VE ULUSLARARASI STANDARTLAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLEMESİ VE MALİ TABLOLARDA SUNUMU

Kamu borçlanma senetleri, bankaların finansal tablolarında halen önemli bir paya sahip olma özelliğini korumaktadır. Bu tezin konusu, kamu borçlanma senetlerinin değerlendirme ve finansal tablolarda sunumunun ulusal ve uluslararası yatırımcılar, kredi derecelendirme kuruluşları, BDDK, SPK ve vergi otoritesi vb. finansal tablo kullanıcıları ile finansal tabloları hazırlayanlar açısından öneme haiz olması sebebiyle ulusal mevzuat ve uluslararası standartlar açısından değerlemesi ve uygun portföy seçimini kapsamaktadır. Bu amaçla T.C. Hazine'sinin ihraç ettiği iç ve dış borçlanma senetlerinin ürün bazında özelliklerine değinilmiştir. Daha sonra bu ürünlere ilişkin unsurlar ve bu ürünlerin işlem gördüğü organize ve organize olmayan (tezgahüstü) piyasaların işleyişi ve nitelikleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Kamu borçlanma senetleri değerlemesinde kullanılan değer tanımları genel olarak açıklanmıştır. Sonrasında kamu borçlanma senetlerinin banka bilançosundaki portföy sınıflaması esas alınarak, her bir portföy için ulusal ve uluslararası muhasebe ve raporlama standartlarındaki değerlendirme esasları çerçevesinde muhasebe kayıtları yaratılmıştır. Muhasebe kayıtları, BDDK'nın 26.01.2007 tarih ve 26145(mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkındaki Tebliği'ne uygun olarak oluşturulmuştur. Kamu borçlanma senetlerinin kesin alışı, kesin satışı ve ifa durumları ayrı ayrı ele alınmıştır. Oluşan bu muhasebe kayıtlarının mali tablolara ne şekilde yansıtıldığı örnekler yardımıyla gösterilmiştir.

Ulusal ve uluslararası muhasebe ve raporlama standartları dikkate alınarak, portföyler arası transferlere hangi koşullarda izin verildiği vb. durumlar incelenmiştir.

Sermaye Piyasa Kanunu açısından kamu borçlanma senetlerinin değerlendirilmesi ve finansal tablolarda sunumuna ilişkin inceleme yapılmıştır. Sermaye Piyasası Kanunu ile TFRS ve UFRS arasında değerlendirme ve sunumda ne gibi farklılıkların olduğu ortaya konulmuştur. Yine Türk Vergi Mevzuatı ve Türk Ticaret Kanunu açısından kamu borçlanma senetleri incelenmiştir.

Tüm bu açıklamalar ışığında, portföy sınıflamasının Türkiye'deki bankaların mali tabloları üzerindeki etkisi araştırılmaya çalışılmıştır. UFRS ve TFRS'ye göre, finansal varlıklar, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen olmak üzere değerlendirme yöntemleri farklı bu üç muhasebe portföyünde sınıflanabilmektedir ve temelde kullanılan değerlendirme yöntemleri, piyasa değeri ve iç verim yöntemidir. Özellikle piyasada volatilitenin yüksek

olduğu dönemlerde bankanın mali tablo sonuçları, değerklemede piyasa değeri yöntemi kullanıldığında istikrarsız bir seyir izlemektedir. Bu çalışmada belirli bir periyottaki birbirini izleyen dönemler için piyasa fiyatları (İMKB, Bloomberg, TCMB) ve iç verimli fiyatlar kullanılarak, piyasa değeri ve iç verimli değerk hesaplamaları yapılmış ve portföy sınıfına göre mali tablolara olan etkisi trend analizi yöntemi uygulanarak incelenmiştir. Böylece portföy sınıflamasında uygun portföyün seçimine ilişkin sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	:	Mehmet İslamoğlu
Field	:	Finance and Banking
Programme	:	The Institute of Social Sciences, Finance and Banking
Supervisor	:	Prof. Dr. Doğan Argun
Type of Thesis	:	Philosophy of Doctorate, 2009
Keywords	:	Government Bonds, National and International Valuation Standards, Presentation In Financial Statements

ABSTRACT

VALUATION OF GOVERNMENT BONDS IN BANK PORTFOLIO WITHIN THE FRAMEWORK OF NATIONAL LEGISLATION AND INTERNATIONAL STANDARDS AND PRESENTATION IN FINANCIAL STATEMENTS

Government Bonds still continue to own significant part in the financial statements of banks. The subject of this study covers appropriate portfolio selection and the assessment of presentation & valuation in the financial statements of government bonds with respect to national legislation and international standards in consideration of the fact that presentation & evaluation in the financial statements of government bonds is important from the standpoint of those who prepare financial statements and also from the point of view of the users of financial statements, namely National & International Investors, Credit Rating Institutions, BRSA (Banking Regulation and Supervision Agency), CMB (Capital Market Board) and Tax Authority. To this end, features of Domestic Government Bonds and Government Bonds (Foreign Borrowing) issued by Treasury of Republic of Turkey are examined in this study. Then, components of these bonds and operational process & qualifications of Organized Market and Over-The-Counter Market where these instruments are traded are explained.

Definitions of values used to value Government Bonds are explained in general. Afterwards, based on portfolio classification of government bonds in balance sheet of banks, bookkeeping records are created within the framework of principles of evaluation in national & international accounting and reporting standards for each portfolio. Bookkeeping records are made in accordance with the Uniform Chart of Accounting Instructions gazetted on 26.01.2007 with the number 26145 by BRSA. Firm purchase, definite sale and repayment of government bonds are taken up separately. The way bookkeeping records are reflected on financial statements is illustrated with the help of useful examples.

In which conditions transfers among portfolios are allowed etc. is examined considering national & international accounting and reporting standards.

Study is made regarding valuation and presentation of government bonds in financial statements according to Securities Exchange Act. Type of differences between Capital Market Board and TFRS & IFRS are explained. Government Bonds are examined from the standpoint of Turkish Tax Legislation and Turkish Commercial Code.

In the consideration of above-mentioned explanations, the effect of portfolio classification upon financial statements of banks in Turkey are searched. According to IFRS & TFRS, financial assets

are classified into three accounting portfolio, namely those which are held for trading (financial assets where change is reflected to income statement), those which are available for sale, those which are held to maturity, with different evaluation methods. Basically, effective interest and MTM value methods are taken into consideration. Especially, in periods when volatility is high in market, financial statement results turn out to be instable if MTM value method is used. In this study, IRR and MTM value calculations are made by using market prices (ISE, Bloomberg, CBRT) for consecutive terms within a specified time period, and effect on financial statements according to portfolio classification is examined by using trend analysis method. Thus, results in regard to selection of appropriate portfolio in portfolio classification are tried to be achieved.

ÖNSÖZ

Kamu borçlanma ihtiyacını karşılamak amacıyla ihraç edilen kamu borçlanma senetleri yatırımcılar tarafından rağbet gören ve günümüzde halen önemini koruyan finansal enstrümanlardır. Bu enstrümanların, kredi riski taşımamaları ve cazip getiri sunmaları gibi avantajları yatırımcıların yatırım tercihlerinde etkili olmaktadır. Ülkemizde tüzel kişilik olarak bankalar kaynaklarının en büyük kısmını kredilerden sonra sabit getirili menkul kıymetlere plase etmektedirler ve bu plasmanların neredeyse tamamını kamu borçlanma senetleri oluşturmaktadır. Mali tablolar açısından bakıldığında, bankaların aktifinde önemli bir paya sahip olan kamu borçlanma senetlerinin değerlemesiyle ilgili olarak, farklı değerlendirme yöntemleri kullanılmasının mali tablo sonuçlarını önemli ölçüde farklılaştırdığı söylenebilir. Çalışmada kamu borçlanma senetlerinin yerel mevzuat ve uluslararası standartlar çerçevesinde değerlemesi ortaya konulmuş ve sonrasında yapılan uygulamada simüle edilen menkul portföyleri söz konusu değerlendirme yöntemleri kullanılarak bankalarımız için uygun menkul kıymet portföyünün seçimi amaçlanmıştır. Çalışmanın ortaya çıkmasında ve tamamlanma sürecindeki değerli katkılarından dolayı başta tez danışmanı hocam Prof. Dr. Doğan Argun'a, yapıcı eleştirileri ve desteğinden ötürü değerli arkadaşım Dr. Ferudun Kaya'ya ve çalışma boyunca manevi güç ve destek aldığım aileme teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere faydalı olmasını dilerim.

İstanbul, 2010

Mehmet İslamoğlu

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET _____	iii
ABSTRACT _____	v
ÖNSÖZ _____	vii
İÇİNDEKİLER _____	viii
TABLolar LİSTESİ _____	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ _____	xv
KISALTMALAR LİSTESİ _____	xvi
GİRİŞ _____	1

1. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE KAMU BORÇLANMA SENETLERİ

1.1. Kamu Borçlanma Senetlerinin Tanımı ve Türleri _____	3
1.1.1. Devlet İç Borçlanma Senetleri _____	3
1.1.1.1. Hazine Bonoları _____	3
1.1.1.2. Devlet Tahvilleri _____	4
1.1.1.2.1. Türk Lirası Cinsinden İhraç Edilen Devlet Tahvilleri _____	5
1.1.1.2.2. Yabancı Para Cinsinden İhraç Edilen Devlet Tahvilleri _____	5
1.1.1.2.3. Endeksli Devlet Tahvilleri _____	5
1.1.2. Devlet Dış Borçlanma Senetleri(Eurobondlar) _____	6
1.2. Kamu Borçlanma Senetlerinin Unsurları _____	8
1.2.1. İhraççı Kuruluş ve İhraç Yöntemleri _____	8
1.2.1.1. İhale Yöntemiyle İhraç _____	8
1.2.1.2. TAP (Musluk Sistemi)Yöntemiyle İhraç _____	10
1.2.1.3. Doğrudan Satış Yöntemiyle İhraç _____	10
1.2.1.4. Halka Arz Yöntemiyle İhraç _____	11
1.2.2. İhraç ve İtfa Tarihi _____	11
1.2.3. Piyasa Fiyatı _____	11
1.2.4. Faiz Tipi _____	13
1.2.4.1. İskontolu(Sıfır Kuponlu)Tahvil ve Bonolar _____	13
1.2.4.2. Kupon Ödemeli Tahviller _____	13
1.2.4.2.1. Sabit Kupon Ödemeli Tahviller _____	14
1.2.4.2.2. Değişken Kupon Ödemeli Tahviller _____	15
1.2.5. Kupon Ödeme Sıklığı _____	16

1.3.Kamu Borçlanma Senetlerinin İşlem Gördüğü İkincil Piyasalar	16
1.3.1. Organize Piyasalar	17
1.3.1.1. IMKB Tahvil ve Bono Piyasası	18
1.3.1.2. IMKB Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası	22
1.3.2. Borsa Dışı (Tezgaüstü) Piyasalar	23
2. BÖLÜM: KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN ULUSAL MEVZUAT VE ULUSLARARASI STANDARTLAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLEMESİ VE MALİ TABLOLARDA SUNUMU	
2.1. Kamu Borçlanma Senetlerinde Değer Tanımları	25
2.1.1. Nominal Değer	25
2.1.2. Piyasa Değeri	25
2.1.3. Maliyet Değeri	26
2.1.4. Etkin Faiz Yöntemiyle Hesaplanan İtfa Edilmiş Maliyet(İç Verimli Değer)	27
2.2. Kamu Borçlanma Senetlerinde Değerleme	27
2.2.1. SPK' nın Finansal Araçların Değerlemesine İlişkin Tebliği Uyarınca Değerleme	27
2.2.2. Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri Açısından Değerleme	28
2.2.3. Vergi Usul Kanunu'na Göre Değerleme	36
2.2.4. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Değerleme	38
2.3. UFRS ve TMS'ye Göre Kamu Borçlanma Senetlerinin Sınıflanması	38
2.3.1. Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenerek Sonucu Gelir Tablosuna Yansıtılan Finansal Varlıklara İlişkin Sınıflama	42
2.3.1.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlık Olarak Sınıflama	45
2.3.1.1.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar Portföyüne Satın Alınan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi	45
2.3.1.1.2. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar Portföyünden Satışı Yapılan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi	49
2.3.1.2. İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Olarak Sınıflama	56
2.3.1.2.1. İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi	57
2.3.1.2.2. İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyden İtfa Olan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi	61
2.3.2. Satılmaya Hazır Finansal Varlık Olarak Sınıflama	68
2.3.2.1. Satılmaya Hazır Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi	70

2.3.2.1.1. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar Portföyüne Satın Alınan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi	71
2.3.2.1.2. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar Portföyünden Satışı Yapılan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi	80
2.3.2.2. Satılmaya Hazır Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Mali Tablolarda Sunumu	88
2.3.3. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlık Olarak Sınıflama	93
2.3.3.1. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi	96
2.3.3.1.1. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlıklar Portföyüne Satın Alınan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi	96
2.3.3.1.2. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlıklar Portföyünden İfâ Olan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi	102
2.3.3.2. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Mali Tablolarda Sunumu	104
2.4. TMS ve UFRS'ye Göre Kamu Borçlanma Senetlerinin Yeniden Sınıflandırılması	109
2.4.1. Gerçeğe Uygun Değeri İle Değerlenerek Sonucu Gelir Tablosuna Yansıtılan Kamu Borçlanma Senetleri Portföyüne İlişkin Yeniden Sınıflandırma	109
2.4.2. Satılmaya Hazır Kamu Borçlanma Senetleri Portföyüne İlişkin Yeniden Sınıflandırma	117
2.4.3. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Kamu Borçlanma Senetleri Portföyüne İlişkin Yeniden Sınıflandırma	127
2.5. Basel II Kriterleri Açısından Portföy Sınıflamasının Finansal Açıdan Değerlendirilmesi	134

3. BÖLÜM: PORTFÖY SINIFLAMASINA İLİŞKİN YAPILAN SİMÜLASYON ÇALIŞMASININ MALİ TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASINA YÖNELİK UYGULAMA

3.1. Uygulama Çalışmasının Metodolojisi	137
3.1.1. Çalışmanın Amacı	137
3.1.2. Literatür Taraması	137
3.1.3. Çalışmanın Kapsamı	139
3.1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları	140
3.1.5. Verilerin Toplanması ve Analiz Yöntemi	140
3.2. Optimal Muhasebe Portföy Dağılımının Belirlenmesi	154
3.2.1. 30.06.2008-31.12.2008 Tarihleri Arasındaki Aysonu Mali Tablo Sonuçları	155
3.2.1.1. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.06.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 1)	157
3.2.1.2. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.06.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 2)	158
3.2.1.3. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.06.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 3)	159

3.2.1.4. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.07.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 1)	160
3.2.1.5. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Mali Tablo Sonuçları 31.07.2008 (Portföy 2)	161
3.2.1.6. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.07.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 3)	162
3.2.1.7. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.08.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 1)	163
3.2.1.8. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.08.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 2)	164
3.2.1.9. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.08.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 3)	165
3.2.1.10. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.09.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 1)	166
3.2.1.11. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.09.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 2)	167
3.2.1.12. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.09.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 3)	168
3.2.1.13. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Ağırlıklı Portföy 31.10.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy1)	169
3.2.1.14. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.10.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 2)	170
3.2.1.15. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.10.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 3)	171
3.2.1.16. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.11.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 1)	172
3.2.1.17. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.11.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 2)	173
3.2.1.18. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.11.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 3)	174
3.2.1.19. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.12.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 1)	175
3.2.1.20. Satılmaya Hazır Menkul Ağırlıklı Portföy 31.12.2008 Mali Tablo Sonuçları(Portföy 2)	176
3.2.1.21. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.12.2008 Mali Tablo Sonuçları (Portföy 3)	177
3.2.2. 30.06.2008- 31.12.2008 Tarihleri Arasındaki Aysonu Mali Tablo Sonuçlarının Grafik Yardımıyla Gösterimi	178
3.2.3. 30.06.2008- 31.12.2008 Tarihleri Arasındaki Aysonu Mali Tablo Sonuçlarının Analizi	184
SONUÇ	187

KAYNAKÇA	192
<i>Kitaplar</i>	192
<i>Sürelî Yayınlar</i>	196
<i>Diğer Yayınlar</i>	200
<i>İnternet Kaynakları</i>	203

TABLolar LİSTESİ

Savfa No.

Tablo 1	: <i>Finansal varlıkların ölçümüne ve değerlemesine ilişkin Uluslararası Muhasebe Standartı (IAS 39) ve ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkesinin (SFAS 155) Karşılaştırılması</i>	34
Tablo 2	: <i>Finansal Araçlara İlişkin Değerleme Yöntemleri ve Değerleme Sonuçları</i>	40
Tablo 3	: <i>Finansal Araçlar Karar Ağacı</i>	41
Tablo 4	: <i>İMKB Tahvil Bono Piyasası 10.03.2009 tarihli KAS Bülteni</i>	48
Tablo 5	: <i>TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Alım Satım Amaçlı Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	51
Tablo 6	: <i>TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	62
Tablo 7	: <i>TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Kupon Ödeme Öncesi Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	64
Tablo 8	: <i>TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Kupon Ödemesi & Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	66
Tablo 9	: <i>TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Kupon & Anapara İtfa Hesaplaması</i>	67
Tablo 10	: <i>TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	72
Tablo 11	: <i>TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Kupon Ödemesi Öncesi Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	74
Tablo 12	: <i>TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Kupon Ödemesi & Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	77
Tablo 13	: <i>TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Kupon & Anapara İtfa Hesaplaması</i>	79
Tablo 14	: <i>US900123AU49 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	82
Tablo 15	: <i>Reuters 15.05.2009 Tarihli 0#/TREUROSAZ= Sayfası</i>	83
Tablo 16	: <i>US900123AU49 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyden Satışına İlişkin Hesaplama</i>	86
Tablo 17	: <i>Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1A</i>	89
Tablo 18	: <i>Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1B</i>	90
Tablo 19	: <i>Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1C</i>	91
Tablo 20	: <i>Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1D</i>	92
Tablo 21	: <i>TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	97
Tablo 22	: <i>TRT100210T15 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Kupon Ödemesi Öncesi Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	99
Tablo 23	: <i>TRT100210T15 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Kupon Ödemesi & Değerlemesine İlişkin Hesaplama</i>	101
Tablo 24	: <i>TRT100210T15 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Kupon & Anapara İtfa Hesaplaması</i>	103
Tablo 25	: <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1A</i>	105
Tablo 26	: <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1B</i>	106
Tablo 27	: <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1C</i>	107

Tablo 28	: <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1D</i>	108
Tablo 29	: <i>Alım Satım Amaçlı Portföy 31.05.2009 Gün Sonu Değerleme Hesaplaması</i>	113
Tablo 30	: <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföy 01.06.2009 Gün Sonu Değerleme Hesaplaması</i>	116
Tablo 31	: <i>Satılmaya Hazır Portföy 31.05.2009 Gün Sonu Değerleme Hesaplaması</i>	121
Tablo 32	: <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföy 01.06.2009 Gün Sonu Değerleme ve Özkaynak İtfa (Eritme) Hesaplaması</i>	126
Tablo 33	: <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföy 31.05.2009 Gün Sonu Değerleme Hesaplaması</i>	129
Tablo 34	: <i>Satılmaya Hazır Portföy 01.06.2009 Gün Sonu Değerleme Hesaplaması</i>	132
Tablo 35	: <i>TRT070911T19 & TRT260912T15 & TRT130110T10 Isın Kodlu Devlet Tahvilleri Faiz Tipine Göre Tutarsal Dağılımı</i>	139
Tablo 36	: <i>TRT070911T19 & TRT260912T15 & TRT130110T10 Isın Kodlu Devlet Tahvilleri 30.06.2008 - 31.12.2008 Dönemi Piyasa Fiyatları ve Getirileri ile İç Verimli Fiyatları ve Getirileri</i>	144
Tablo 37	: <i>TRT070911T19 & TRT260912T15 & TRT130110T10 Isın Kodlu Devlet Tahvilleri 31.01.2009 - 30.06.2009 Dönemi Piyasa Fiyatları ve Getirileri ile İç Verimli Fiyatları ve Getirileri</i>	145
Tablo 38	: <i>Faiz Tipine ve Nominal Tutara Göre Ağırlıklandırılmış Muhasebe Portföyleri</i>	156

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No.</u>
Grafik 1 : <i>Değişken Faizli Devlet Tahvili Piyasa ve İç Verimli Fiyat Eğrisi</i>	148
Grafik 2 : <i>Değişken Faizli Devlet Tahvili Alım Satım Marj Eğrisi</i>	149
Grafik 3 : <i>Sabit Faizli Devlet Tahvili Piyasa ve İç Verimli Fiyat Eğrisi</i>	150
Grafik 4 : <i>Sabit Faizli Devlet Tahvili Alım Satım Marj Eğrisi</i>	151
Grafik 5 : <i>İskontolu Devlet Tahvili Piyasa ve İç Verimli Fiyat Eğrisi</i>	152
Grafik 6 : <i>İskontolu Devlet Tahvili Alım Satım Marj Eğrisi</i>	153
Grafik 7 : <i>Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Dönem K/Z ve MDDF Gelişimi</i>	178
Grafik 8 : <i>Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Dönem K/Z ve MDDF Gelişimi</i>	179
Grafik 9 : <i>GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Dönem K/Z ve MDDF Gelişimi</i>	180
Grafik 10 : <i>Dönem K/Z Aylık Değişimi</i>	181
Grafik 11 : <i>MDDF Aylık Değişim Etkisi</i>	182
Grafik 12 : <i>Dönem K/Z+MDDF Aylık Değişim Etkisi (Aylık Toplam Özkaynak Etkisi)</i>	183

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD GKGMİ	: Amerika Birleşik Devletleri Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP)
AG	: Application Guidance
age	: Adı geçen eser
agm	: Adı geçen makale
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Bank for International Settlements
BSMV	: Banka ve Sigorta Muamele Vergisi
DİBS	: Devlet İç Borçlanma Senetleri
EMKT	: Elektronik Menkul Kıymet Transferi
GUDFGTY	: Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan
GVK	: Gider Vergileri Kanunu
IRR	: Internal Rate of Return
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İVF	: İç Verimli Fiyat
İVO	: İç Verim Oranı
KAS	: Kesin Alım Satım
KBS	: Kamu Borçlanma Senetleri
MDDF	: Menkul Değer Değerleme Farkları
MTM	: Mark To Market
NBD	: Net Bugünkü Değer
OTC	: Over the Counter (Tezgahüstü)
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SFAS	: Statement of Financial Accounting Standarts
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UR	: Uygulama Rehberi
VUK	: Vergi Usul Kanunu
VKG	: Vadeye Kalan Gün

GİRİŞ

Finansal araçların ölçümünü ve değerlemesini esas alan Uluslararası Muhasebe Standardı 39, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından ilk defa 2000 yılında yayımlanmış ve ilgili ülkelerde yer alan işletmelerde 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye’de de Uluslararası Muhasebe Standartları’nın Türkçeye çevrilerek aslına uygun şekilde yorumlanması amacıyla Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu’na benzer bir yapılanma olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu kurulmuştur. UMS 39’ un Avrupa Birliği ülkelerinde 01.01.2005 tarihinden itibaren uygulanma kararını müteakip, Türkiye’de de IAS 39 ile uyumlu olarak “TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” standardı 31.12.2005 tarihinden sonraki hesap dönemleri için uygulanmak üzere 03.11.2006 tarihinde resmi gazetede yayınlanmıştır. UMS ve TMS 39 finansal varlıkların değerlemesi ve özellikle değerlemenin finansal tablo sonuçlarını önemli ölçüde değiştirmesi gibi bir süreci beraberinde getirmiştir.

TMS 39’daki muhasebe ve değerlendirme esaslarının finansal tabloları hazırlayan kişilerce çok iyi bir şekilde anlaşılıp özümsemesi gerekir. Nitekim finansal varlıkların ilk defa kayda alınmaları ile başlayan ve değerlendirme ve bilanço dışı bırakılma ile sonuçlanan süreçte, mali tabloların standarda uygun bir şekilde hazırlanması çok önemli hale gelmektedir. Finansal tabloların hazırlanması sürecinde var olmayan fakat bu süreçten etkilenen finansal tablo kullanıcıları (yatırımcılar, düzenleyici otorite vb.) açısından da standart önem arz etmektedir.

Standart çerçevesinde finansal varlığın ilk alımda satın alma amacına uygun olarak hangi muhasebe portföyüne sınıflanması ve portföy sınıflamasına ilişkin dağılımın nasıl olması gerektiği kararı, mali tablo sonuçlarını doğrudan etkileyen bir süreç olması sebebiyle, finansal kontrol yöneticisinin vermesi gereken bir karardır. Bu kararın mali tablo sonuçları açısından finansal kuruma azami faydayı sağlayabilmesi uygun portföy seçimiyle mümkündür. Bu itibarla bu çalışmada elde edilen bulgular,

finansal tablo hazırlıyıcıları kadar, sonuçları açısından finansal tablo kullanıcıları için de faydalı olacaktır.

Tezin giriş kısmından sonra birinci bölümünde kamu borçlanma senetleri genel olarak tanımlanmış, kamu borçlanma senetlerinin türleri alt başlıklar halinde açıklanmıştır. Yine kamu borçlanma senetlerine hakim olan unsurlar ve kamu borçlanma senetlerinin işlem gördüğü piyasalar ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur.

İkinci bölümde ise kamu borçlanma senetlerinin ulusal mevzuat ve uluslararası standartlar çerçevesinde değerlemesi, teorik açıklamalar ve pratik uygulamalarla anlatılmaya çalışılmıştır. Ulusal ve uluslararası muhasebe standartları yanı sıra yerel vergi mevzuatı açısından değerlendirme ve değerlemenin Basel II Kriterleri açısından değerlendirilmesi konuları irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde portföy sınıflamasına ilişkin yapılan simülasyon çalışmasının mali tablolar üzerindeki etkisinin araştırılmasına yönelik uygulama çalışmasına yer verilmiştir. Uygun menkul kıymet portföyünün seçimine ilişkin kararın verilmesine katkı sunmak amacıyla sanal portföyler oluşturularak, bu portföylere hesaplanmış itfa edilmiş maliyetler ve gerçekleşmiş piyasa fiyatları uygulanarak, mali tablo sonuçlarına olan yansımaları analiz edilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölüm olan sonuç bölümünde ise, uygulama çalışmasının sonuçları ve sabit getirili menkul kıymet portföyü seçiminde Türk bankacılık sektörünün son üç yıla ilişkin verileri birlikte değerlendirilmiş, uygun menkul kıymet portföy seçimine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

1. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE KAMU BORÇLANMA SENETLERİ

1.1. KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN TANIMI VE TÜRLERİ

Kamu borçlanma senetleri, Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığı tarafından kamu finansmanının sağlanması amacıyla finansal araçlar kanalıyla geniş halk kitlelerine sunulabilen kısa veya uzun vadeli borçlanma araçlarıdır. Ülkemizde borçlanma senetleri piyasası faiz oranlarının çok yüksek oluşu, vadelerin kısa oluşu ve kamu sektörünün yoğun borçlanma ihtiyacı sonucu kamu borçlanma senetlerinin hakimiyeti altındadır. Özel kesim borçlanma senetleri yok denecek durumdadır.

Kamu borçlanma senetlerini birkaç açıdan sınıflandırmak mümkündür. İhraç edildikleri piyasanın yurtiçi ve yurtdışı olmasına göre bu finansal araçlar farklılaşmaktadır.

1.1.1. Devlet İç Borçlanma Senetleri

Devletin cari yıl bütçe kanununa dayanarak, bütçe açıklarının finansmanı amacıyla çıkarmış olduğu devlet iç borçlanma senetleri, Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığı tarafından yurtiçi piyasada TL cinsinden ihraç edilen hazine bonosu, devlet tahvili ve yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvillerden oluşmaktadır.

1.1.1.1. Hazine Bonoları

Finansal piyasalar genel olarak literatürde vadelerine göre işlem gören araçlar açısından para ve sermaye piyasası olarak ikiye ayrılmaktadır. Para piyasasında kısa vadeli veya bir yıldan kısa süreli işlemler yapılmaktadır. Para piyasası belirli bir yerde kurulu değildir¹. Bir para piyasası aracı olarak hazine bonolarının da vadesi azami 364 gün olup, hamiline yazılı olarak düzenlenmektedir.

¹ David Graf ve Diğerleri, **Business In An Information Economy**, Mc Graw Hill Publications, 1990, s. 217.

Hazine bonoları; para piyasası araçlarının en önemlilerindedir. Birçok ülkede hazine bonolarının alım satımı, para piyasalarındaki günlük işlem hacminin en büyüğünü teşkil eder². Hazine bonolarına uygulanan faiz oranları para piyasasının faiz oranları için önemli bir göstergedir. Ülkemizde Hazine Müsteşarlığı adına T.C. Merkez Bankası tarafından çıkarılan söz konusu bonolar ülkelerin mali sisteminde önemli bir ağırlığa sahiptir. Bu ağırlığın nedeni kredi riskinin sıfır olması ve kolaylıkla likide edilebilmeleridir.

1.1.1.2. Devlet Tahvilleri

Devlet tahvili, Hazine Müsteşarlığı adına T.C. Merkez Bankası tarafından genel anlamda alacak haklarını temsil etmek üzere çıkarılan kıymetli kağıtlardır. Hazine bonoları gibi devlet tahvilleri de sabit getirili finansal enstrümanlardır.

Devlet tahvilleri bir yıldan uzun vadeli olarak düzenlenmektedir. Ülkemizde etkin bir sermaye piyasası aracı olan devlet tahvillerinde kredi riski yoktur³. Bununla birlikte devlet tahvillerinin de hazine bonoları gibi hamiline yazılı olarak düzenlenmesi ülkemizde geleneksel bir uygulama halini almıştır.

İhraç edilen bir tahvil, üzerinde yazılı değerle satışa çıkarılması durumunda söz konusu tahviller başa baş tahvil adını alır. Buna karşılık nominal değerinden daha aşağı bedelle satışa çıkarılan tahvillere ise iskontolu tahvil denir. Türk Ticaret Kanunu hisse senetlerinin nominal bedelinin altında ihraç edilmesine yasak getirmiştir⁴. Oysa başta devlet tahvilleri olmak üzere tahvillerin ihracında nominal bedelin altında ihraca ilişkin böyle bir kısıtlama yoktur⁵. Öte yandan devlet tahvilleri ihalelerde teminat olarak kullanılabilir. Belediyeler ve kamu kuruluşlarının çıkardığı tahviller de devlet tahvilleri sayılır.

² İlhan Uludağ ve Erişah Arıcan, **Finansal Hizmetler Ekonomisi**, 2. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 2001, s. 133.

³ Uludağ ve Arıcan, age, s.142.

⁴ Cem Tekin, Emre Kartaloğlu, **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2.Baskı, Yaklaşım Yayıncılık, 2007, s.43.

⁵ 6762 sayılı TTK, Resmi Gazete No:9353, 09/07/1956, 286.Madde

1.1.1.2.1. Türk Lirası Cinsinden İhraç Edilen Devlet Tahvilleri

Devlet tahvilleri ihraç edildikleri para cinsleri esas alınarak da bir ayırıma tabi tutulabilir. Hazine tarafından TCMB aracılığıyla ihraç edilen kamu borçlanma senetleri içerisinde en önemli payı Türk Lirası devlet tahvilleri oluşturmaktadır.

1.1.1.2.2. Yabancı Para Cinsinden İhraç Edilen Devlet Tahvilleri

Hazine 1996 yılından başlamak üzere başlıca Amerikan Doları ve Alman Markı olarak döviz cinsinden devlet iç borçlanma senetleri ihracına başlamıştır. Bu tahviller, özellikle 1980 yılından sonra tüm dünyada hakim olarak uygulanan dalgalı kur sistemine geçilmesi ile birlikte kur riski taşımak istemeyen yatırımcıların taleplerini karşılamak amacıyla ihraç edilmiştir. Genellikle tahvil hangi para birimi üzerinden ihraç edildiyse o para biriminin uluslararası piyasalarda uygulanan faiz oranına (LIBOR,FIBOR vb.) ilave uygulanan bir alım satım marjı ile ihraç edilmektedir.

1.1.1.2.3. Endeksli Devlet Tahvilleri

Endeksli tahvillerden ilkinin enflasyona endeksli tahviller oluşturmaktadır. Enflasyona endeksli tahviller 100 TL nominal değerli olarak ihraç edilmekte, reel kupon faizi ihale yöntemiyle belirlenmekte ve ihalede kabul edilen en yüksek kupon faizi, kazanan bütün tekliflere uygulanmaktadır. Anapara ve kupon itfa dönemlerinde, anaparanın enflasyona maruz kalan kısmına ilişkin enflasyon değerlendirme farkı yatırımcıya ödenmektedir.

TÜFE'ye endeksli devlet tahvilleri, reel getiri garantisi vermek suretiyle yatırımcılara farklı bir varlık seçeneği sunmaktadır. Söz konusu tahviller enflasyondaki değişimlere rağmen değişiklik göstermeyen, öngörülebilir net getiri sağlaması bakımından yatırımcılar açısından tercih edilen yatırım araçlarıdır⁶. Türkiye'de enflasyona endeksli tahvil ilk kez 1997 yılında düzenlenen ihale ile, iki yıl vadeli ve üç ayda bir faiz ödemeli olarak ihraç edilmiştir. 1998 yılının Ocak ayından başlamak üzere bir yıl vadeli, vade sonu kupon ödemeli TÜFE'ye endeksli yeni bir devlet tahvili ihraç

⁶ T.C. Hazine Müsteşarlığı, Tüketici Fiyatlarına Endeksli Devlet Tahvilleri Yatırımcı Kılavuzu, 2008 <http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/HazineWeb/HızlıErişim/YatırımcıKılavuzu.pdf> [31.12.2009], s.2

edilmeye başlanmıştır. Enflasyona endeksli tahvillerde esas olan yatırımcının enflasyon riskinden kendisini arındırmak istemesidir. Bu nedenle TÜFE'ye endeksli tahvillerde ihraç tarihinde, enflasyon oranı belli olmadığından, reel nakit akım tabloları ihalede belirlendiği şekliyle sabit olmakta, ödemelerin enflasyona karşı herhangi bir gecikme olmadan duyarlı olması için, kupon dönemlerinde TÜFE değişim oranından gelen pozitif fark yatırımcıya ödenmektedir. Aynı şekilde tahvilin vadesi geldiğinde, başlangıçta nominal olarak belirlenen tutar, TÜFE değişim oranı kadar artırılarak yatırımcıya ödeme yapılmaktadır⁷.

Endeksli tahvillerden ikincisini ise Hazine'nin dövize endeksli olarak Avro ve Amerikan Doları üzerinden ihraç ettiği tahviller oluşturmaktadır. Hazine'nin iç borçlanma programı çerçevesinde iç piyasada ihraç ettiği ve bir döviz cinsine endeksli tahvillere "Döviz Endeksli DİBS" denilmektedir. Söz konusu tahvillerin anapara ve faiz ödemeleri TL üzerinden yapılmaktadır. Döviz cinsinden ve dövize endeksli devlet iç borçlanma senetleri farklılık göstermektedir. Döviz cinsinden DİBS'lerin tüm kupon ve anapara ödemeleri ihraç oldukları döviz cinsinden yapılmakta olup, bir yatırım hesabının yanı sıra tüm ödemeler ve tahsilat için bir döviz tevdiat hesabı gerekmektedir. Döviz endeksli DİBS'lerin ise tahsilat ve tüm ödemeleri TL cinsinden gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle sadece yatırım hesabı yeterli olmakta döviz tevdiat hesabına ihtiyaç duyulmamaktadır.

1.1.2. Devlet Dış Borçlanma Senetleri(Eurobondlar)

Eurobond, hükümet ya da şirketlerin, kendi ülkeleri dışında kaynak sağlamak amacıyla, yabancı para birimlerinden satışa sundukları, genellikle uzun vadeli borçlanma araçlarıdır. Hükümetlerin temelde yurtdışı yatırımcılara yönelik olarak, finansman ve döviz ihtiyacını karşılamak amacıyla Hazine marifetiyle ihraç ettikleri kamu borçlanma senedi statüsündeki eurobondlar, genellikle Avro ve Amerikan Doları cinsinden düzenlenmekte olup, 5 ile 30 yıl arası bir vade aralığında satışa sunulurlar. Tanım olarak hazine bonusu ve devlet tahvilleri ile benzerdir, ancak iç borçlanmaya

⁷ Richard A. Bradley, Stewart C. Myers, Franklin Allen, **Corporate Finance**, Eighth Edition, Mc. Graw Hill Companies Inc., New York, 2000, s. 626.

yönelik olan bu kağıtlar devlet iç borçlanma senedi olarak tanımlanmakta iken eurobondlar dış borçlanma araçlarıdır.

Eurobondlar aslında Hazine'nin ihraç ettiği yabancı para tahviller gibi dış borçlanmaya dönük mali araçlardır. Ancak eurobondları, yabancı para tahvillerden ayıran en önemli özellik yurtdışı piyasada ihraç ediliyor olmasıdır. Örneğin Amerikan Doları ve Avro cinsinden ihraç edilen bir yabancı para tahvil, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda satışa sunulurken, eurobondlar Londra Piyasası'nda ihraç edilmektedir. Günümüzde uluslararası tahvil piyasasında ihraç edilen tahvillerin % 80' i eurobond olarak çıkarılmakta (genellikle Avro ve Amerikan Doları bazında) ve söz konusu menkul kıymetlere ilişkin piyasa çok büyük bir büyüme sergilemektedir. Bu gelişmeye paralel olarak eurobondlar ülkemizde de son dönemde yüksek talep gören bir sermaye piyasası aracı haline gelmişlerdir⁸.

Eurobond fiyatları, hem ihraç eden ülke veya kuruluşun mali ve ekonomik performanslarından, hem de uluslararası finansal piyasalardaki gelişmelerden etkilenmektedir.

Genellikle uzun vadeli olarak ihraç edilmesine rağmen, vade sonu beklenmeden nakde çevrilebilir; nakde çevrileceği tarihteki piyasa koşulları geçerlidir. Genellikle hamiline yazılı olarak ihraç edilirler ancak fiziki teslim mümkün değildir. Alış satış kotasyonları arasındaki fark, ihracın likiditesine ve işlem hacmine bağlı olarak değişir. Valör tarihi*, işlem tarihinden** +3 iş günü sonradır.

Eurobondları diğer sabit getirili finansal enstrümanlardan farklı kılan özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- T.C. Hazine Müsteşarlığı güvencesi,
- Yüksek getiri,

⁸ İlyas Şıklar, **Finansal Ekonomi**, T.C.Anadolu Üniversitesi Yayını No:1588, 2004, s. 16-17.

* Valör tarihi (Value date) taraflar arasındaki takas işleminin gerçekleşeceği günü ifade eder.

** İşlem tarihi(Trade date) alıcı ve satıcının fiyat, anapara, faiz vb. değerlerler üzerinde anlaştığı işlem gününü ifade eder.

- Cazip kupon faizleriyle dönemsel nakit akımı,
- Alternatif vade seçenekleri,
- Yüksek likidite,
- Uluslararası piyasada alış/satış imkanı,
- Vergi avantajı.

1.2. KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN UNSURLARI

1.2.1. İhraççı Kuruluş ve İhraç Yöntemleri

Kamu borçlanma senetlerinde ihraççı kuruluş Hazine Müsteşarlığı adına TCMB'dir. Normal şartlar altında tahvil ihracı Sermaye Piyasası Kurulunun iznine tabidir. Anonim şirketlerin, tahvil ihracı ile ilgili tebliğde belirtilen esaslar dahilinde ihraç edilecek tahvilleri Kurula kaydettirmeleri zorunludur⁹. Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve TCMB tarafından ihraç edilecek tahviller için Kurula kayıt yaptırılması gerekmez.

1.2.1.1. İhale Yöntemiyle İhraç

Hazine ihale yolu ile ihraç yöntemini ilk kez Mayıs 1985 ve Ekim 1986 tarihleri arasında hazine bonusu ve devlet tahvili ihracında kullanmıştır. Kasım 1986'dan itibaren ise ihale yöntemi düzenli bir şekilde uygulanmıştır.

DİBS ihaleleri TCMB Piyasalar Genel Müdürlüğü nezdindeki Hazine İşlemleri Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir¹⁰. İhale yönteminde ihale tüm tüzel ve gerçek kişilere açıktır. İhaleye katılanlar 100 TL değerinde bir birimlik tahvil ya da bono için önerecekleri fiyatı belirleyerek tekliflerini ihale günü TCMB'ye iletmektedirler. Döviz cinsinden ihraç edilen tahvillerde ise tutar 10,000 birimdir.

⁹ SPK Seri II, No:13 Sayılı "Tahvillerin Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Uyulması Gereken Esaslar" Tebliği, 3. Madde.

¹⁰ 1211 sayılı TCMB Kanunu, Resmi Gazete,14.01.1970, 41. Madde.

İhale yöntemlerine ilişkin ilk sınıflandırma, 1961 yılında William Vicrey tarafından yapılmıştır. İhaleler farklı biçimlerde gerçekleştirilebilir.

İhaleler yöntem olarak dört şekilde uygulanabilir. En yaygın olanları, fiyatların büyükten küçüğe doğru dizildiği ve satışın en düşük fiyatı verene yapıldığı, Hollanda İhale Yöntemi* (Hollanda ihale yöntemi adını Hollanda' da çiçek satışlarında kullanılmasından almıştır.) ile fiyatların küçükten büyüğe sıralandığı ve satışın en çok artırana yapıldığı İngiliz İhale Yöntemi** olarak kabul edilebilir. İhaleye katılanların teklif ettiği fiyatların büyükten küçüğe doğru sıralandığı ve ihale için konulan azami miktara ulaşıncaya kadar yapılan tekliflerin değerlendirildiği yöntem ise çoklu fiyat ihale yöntemidir¹¹. Söz konusu ihalelerde her katılımcıyla kendi teklif ettiği fiyat üzerinden işlem yapılmaktadır. Diğer bir ihale yöntemi ise tek fiyat ihale yöntemidir. Söz konusu ihale yönteminde arzın ve talebin eşitlendiği fiyat, ihaleyi kazanan tüm katılımcılara uygulanmaktadır. Diğer bir deyişle tüm işlemler tek bir fiyat üzerinden gerçekleştirilmektedir. Hazine, tek fiyat ve çoklu fiyat ihale yöntemlerinin her ikisini de düzenlediği ihalelerde uygulamaktadır. İki ihale yönteminin de birbirine göre avantaj ve dezavantajları söz konusudur. Tek fiyat ihalesinde, bilgi toplamanın maliyeti daha az olup, daha fazla katılım sağlanabilir. Çoklu fiyat ihalesinde ise daha yoğun bir rekabet söz konusu olup, satıcı açısından daha düşük bir maliyet söz konusu olabilir. Ancak, tüm bunlar piyasanın yapısına ve o günkü koşuluna bağlıdır.

İhale yöntemiyle borçlanmada belirsizlik ne kadar büyük olursa faizin o kadar yüksek olduğu görülmektedir. Bu nedenle yaygın olarak kullanılan ihale yöntemleri Hazinesinin miktar ve vadeyi belirleyip yalnızca yalnızca faizin belirlenmesini ihaleye bırakmak şeklindeki çoklu fiyat ve tek fiyat ihale yöntemleridir¹². Hazine Mart 2001 de bu yana yapılan DİBS ihalelerinde tek fiyat ihale yöntemini tercih etmektedir.

¹¹ Mahfi Eğilmez, **Hazine**, Remzi Kitabevi, Dördüncü Basım, 2004, s. 68.

¹² Eğilmez, age, s. 70.

* "Dutch Auction" olarak ifade edilmektedir.

** "English Auction" olarak ifade edilmektedir.

Ülkemizde piyasa yapıcısı* bankalar hariç olmak üzere ihaleye katılanlar teklif ettikleri miktarın % 1'ini ihaleden önce teminat olarak yatırmak zorundadırlar. Ancak piyasa yapıcısı bankaların söz konusu hakları yanında yükümlülükleri de vardır. Bu yükümlülüklerden en önemlisi Hazine DİBS ihracına belirli oranda katılım yükümlülüğüdür. IMF tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen ankette piyasa yapıcılığı sistemi uygulayan 29 ülkeden 23'ünde piyasa yapıcılara ihale katılım yükümlülüğü getirildiği görülmektedir¹³.

1.2.1.2. TAP (Musluk Sistemi) Yöntemiyle İhraç

Ekim 1998'de Hazine, Tapping (Musluk Sistemi) adı altında yeni bir yöntemi uygulamaya başlamıştır. Bu sistemde Hazine yatırımcıların istedikleri zaman alabilecekleri uzun vadeli değişken faizli tahvilleri TCMB'de depolamaktadır. Yatırımcılar bu kıymetleri TCMB'den alana kadar bu kıymetlerin mülkiyeti Hazine'dedir¹⁴. TCMB Tap satışları sırasında sadece aracı ve depolayıcı konumundadır. Bu tahviller üç ay, altı ay ve yılda bir faiz ödemeli olup, vadeleri 1 ile 5 yıl arasında değişmektedir. Faizler geçmişte yapılan hazine ihalelerindeki faizler, döviz ve ÜFE referans alınarak belirlenmektedir.

1.2.1.3. Doğrudan Satış Yöntemiyle İhraç

Doğrudan satış yöntemi, ilk kez 1996 yılında Hazine'nin yabancı para cinsinden tahvil ihracında kullanılmıştır. Doğrudan satış yöntemi ile ihracın özelliği, başlangıçta kime ve ne kadar satılacağına belli olmamasıdır.

Birincil piyasa söz konusu olduğunda piyasa yapıcıların desteklenmesi amacıyla, bazı gelişmekte olan piyasalarda, piyasa yapıcılığı sisteminin yerleştirilmeye çalışıldığı başlangıç aşamasında borç yöneticileri, devlet iç borçlanma senetlerinin nihai

¹³Ayşe Berfu Aydın, "Piyasa Yapıcılığı Sistemi Seçilmiş Ülke Örnekleri ve Türkiye Uygulaması", **Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, TCMB Piyasalar Genel Müdürlüğü, Kasım 2005, s.31

¹⁴ SPK, **Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisanslama Sınavı Eğitim Kılavuzu**, İstanbul, 2003, s.77

* Piyasa yapıcısı adı altında seçilen kuruluşlar, ikincil piyasalarda aralıksız işlem yapmak, kotasyon vermek, bir ihracın belli bir miktarını satın almak gibi yükümlülüklerle sahiptir. Piyasa Yapıcılığı; Birincil piyasa işlemlerinde etkinliği artırmak, ikincil piyasaların işleyişini kolaylaştırmak amacı ile, Hazine veya Merkez Bankalarının, borçlanma senedi ihracı (ihale), döviz müdahalesi türü işlemlerinde sadece belli kriterlere göre seçtiği banka ve diğer bazı kuruluşları taraf kabul ettiği bir sistemdir.

yatırımcılara doğrudan satışlarını kısıtlayabilmekte ya da tamamen durdurarak piyasaya doğrudan müdahale etmekten kaçınabilmektedirler. Borç yöneticisinin birincil ve ikincil piyasaların gelişimini desteklemesi, piyasa yapıcılığı sisteminin daha sağlam temeller üzerine kurulmasını ve devlet iç borçlanma senetleri piyasasında istenilen seviyeye daha hızlı ulaşılmasını sağlayacaktır.

1.2.1.4. Halka Arz Yoluyla İhraç

Ağustos 1992'den itibaren üç ay ve altı ay vadeli ile bir yıl vadeli devlet tahvillerinin kamu bankaları, özel bankalar ve aracı kurumlar aracılığı ile halka doğrudan satışına başlanarak hem piyasaya yeni bir enstrüman sunmak hem de alıcı tabanını genişleterek küçük yatırımcılara da fırsat verebilmek amacıyla yeni bir borçlanma yoluna gidilmiştir. Katılım miktarını artırmak amacıyla senetlerin minimum küpür miktarı 5 ve 10 milyon TL olarak belirlenmiştir. 1998 yılı içerisinde döviz cinsinden ve TÜFE' ye endeksli senetlerin de halka arz yoluyla satışına başlanmıştır.

1.2.2. İhraç ve İtfa Tarihi

İhraç tarihi, kamu borçlanma senetlerinin yukarıda belirtilen ihraç yöntemleri kullanılarak piyasaya Hazine tarafından TCMB aracılığıyla birinci elden satıldığı günü ifade eder. Bir başka deyişle söz konusu senetlerin faydalı ömrünün başlangıcını ifade eder. Eğer kamu borçlanma senetleri bu şekilde TCMB'den ihraç tarihinde gerçek veya tüzel kişiler tarafından satın alınırsa bu bir birincil piyasa işlemidir. İhraçtan alınan kamu borçlanma senetlerinin satışı ise ikincil piyasa işlemi olarak kabul edilmektedir.

İtfa tarihi ise kamu borçlanma senetlerinin faydalı ömrünün son bulunduğu günü ifade eder. İtfa tarihinde Hazine adına TCMB, bu senetleri elinde bulunduranlardan geri satın alarak, karşılığında senedin üzerindeki nominal bedel ile varsa kupon bedellerini öder.

1.2.3. Piyasa Fiyatı

Bir finansal araca ilişkin fiyatın, istenildiğinde ve düzenli olarak borsadan, satıcıdan, simsardan, sanayi grubundan, fiyatlama hizmeti yapan veya düzenleyici bir kuruluştan elde edilmesinin mümkün olması ve anılan fiyatların, karşılıklı pazarlık

ortamında gerçekleştirilen fiili ve düzenli piyasa işlemlerini temsil etmesi durumunda ilgili finansal aracın aktif bir piyasada kayıtlı olduğu kabul edilir. Finansal araçla ilgili aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda, gerçeğe uygun değer, bir değerlendirme yöntemi kullanılmak suretiyle tespit edilir. Değerleme yöntemleri, varsa, ilgili araçla büyük ölçüde benzer olan başka bir araca ilişkin olarak karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında yapılan işlemlerdeki gerçeğe uygun değer referans alınmasını, indirgenmiş (iskonto edilmiş) nakit akışları analizini ve opsiyon fiyatlama modellerini içerir. Finansal aracın fiyatlandırılmasında piyasa katılımcıları tarafından müştereken kullanılmakta olan bir değerlendirme yönteminin bulunması ve anılan yöntemin güncel piyasa işlemlerinde oluşan fiyatların güvenilir bir tahminini sağladığının kanıtlanabilmesi durumunda, işletme söz konusu yöntemi kullanır¹⁵.

Kamu borçlanma senetlerine ilişkin tanım ve açıklamalar bir önceki bölümde yapılmıştı. Hazine'nin ihraç ettiği bu enstrümanlardan Türk Lirası bono ve tahviller ile yabancı para tahviller, ihraç tarihinden sonra ikincil piyasa olan İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem görmeye başlar. Organize, etkin ve derinlikli bir piyasa olan İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda oluşan piyasa fiyatları, bankaların tahvil ve bono portföylerinin piyasa değerinin hesaplanmasında gerçeğe en uygun fiyatı ifade eder. İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda gün içerisinde işlem görmeyen tahvil ve bonolar için ise TCMB tarafından DİBS'ler için günlük olarak açıklanan gösterge niteliğindeki fiyatlar kullanılır. Eurobondlar ise Hazine'nin yurtdışında ihraç ettiği senetler olduğundan, diğer gelişmekte olan ülkelerin ihraç ettiği tahvillerle birlikte uluslararası tahvil piyasasında (Global Bond Market) işlem görür¹⁶. Eurobondlar için Uluslararası Tahvil Piyasası'nda oluşan bu fiyatlar, piyasa değerinin hesaplanmasında gerçeğe en uygun değeri ifade eder. Ayrıca İMKB Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası bünyesinde 16.04.2007 tarihinde faaliyete geçen Uluslararası Tahvil Pazarı'nda, Hazine tarafından ihraç edilen ve borsa kotunda bulunan dış borçlanma araçları ("eurobond") işlem görmeye başlamıştır.

¹⁵ TMS 39, **Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme**, Resmi Gazete No:26335, 03.11.2006, UR 74.

¹⁶ Uludağ ve Arıcan, age, s. 133.

Kamu borçlanma senetlerinden eurobondlar için uluslararası tahvil piyasasında oluşan fiyatlar, temiz fiyatlardır (clean price), ancak taraflar arasında değişime konu olan piyasa fiyatları veya bir başka ifade ile takas fiyatı, kuponun işlemiş faizini de fiyatın içerisinde barındıran kirli fiyattır¹⁷. Dolayısıyla eurobondların uluslararası tahvil piyasasında kirli fiyat ile değişime konu olduğu söylenebilir.

1.2.4. Faiz Tipi

Kamu borçlanma senetleri, sabit getirili menkul kıymetler içerisinde yer alır. Sabit getirili menkul kıymetlerde getiri yıllık piyasa faiz oranı üzerinden hesaplanır. Kamu borçlanma senetleri, faiz ödeme koşulları açısından iki gruba ayrılır. Bunlar iskontolu ve kupon ödemeli tahvillerdir.

1.2.4.1. İskontolu (Sıfır Kuponlu)Tahvil ve Bonolar

İskontolu tahvil ve bonolar üzerinde yazılı değerden daha düşük bir bedelle satılan ve vade dolduğunda üzerinde yazılı anapara ödemesinin yapıldığı kredi işlemleridir¹⁸. Sıfır kuponlu tahvil deyiminden anlaşılacağı gibi iskontolu tahvili satın alan kişiye periyodik bir faiz ödemesi yapılmamaktadır. Bunun yerine söz konusu tahvil üzerinde yazılı değerden daha düşük bir bedelle satılmakta ve vadesi dolduğunda üzerinde yazılı değer tahsil edilmektedir. Örneğin üzerinde yazılı değeri 20,000 TL olan ve sıfır kuponlu ve bir yıl vadeli tahvili 16,000 TL ye satın aldığımızda, vade bitiminde 20,000 TL tahsil edeceğiz demektir. Bir başka ifadeyle 16,000 TL ödeyerek satın aldığımız tahvili bir yıl sonra geri vererek karşılığında 20,000 TL aldığımızda 4,000 TL lik faiz geliri elde etmiş oluruz. Günümüzde Hazine tarafından ihraç edilen bonolar iskontolu bono statüsündedir.

1.2.4.2. Kupon Ödemeli Tahviller

Vade boyunca belirli periyotlarla faiz ödemesinin yapıldığı ve vade sonunda anapara geri ödemesinin gerçekleştirildiği kredi işlemidir¹⁹. Burada sözü edilen kupon

¹⁷ Richard A. Bradley ve Diğerleri, age, s. 630.

¹⁸ Şıklar, age, s. 42.

¹⁹ Şıklar, age, s. 276.

oranı, anaparanın belirli bir yüzdesi olarak ödenecek faiz oranını ifade eder. Tahvili elinde bulunduran kişi, tahvile ait kuponları önceden belirlenen tarihlerde (örneğin altı ayda bir, yılda bir gibi) ihraççı kuruluştan (Hazine) tahsil eder. Vade sonunda tahvili elinde bulunduran kişi tahvili iade ederek, üzerinde yazılı değer kadar anaparayı (nominal değer) tahsil eder. Örneğin Hazine tarafından ihraç edilen ve nominal değeri 10,000 TL, kupon faiz oranı % 9 olan 4 yıl vadeli ve altı ayda bir kupon ödemeli bir tahvili banka satın aldığıında, 4 yıl boyunca her yıl iki defa önceden belirlenen tarihlerde, 900 TL yi (10,000 TL x %9) Hazine, TCMB nezdindeki hesabından bankaya öder. İhraç tarihinden itibaren 4 yıl geçmesi ile birlikte banka tahvilin anaparası veya nominal değerini almaya hak kazanmış olur. Aslında burada bankanın hak etmiş olduğu tutar, anapara ile birlikte son kupon faizinin toplam tutarı olan 10,900 TL'dir.

Belirli periyotlarla yapılan faiz ödemesinin kupon ödeme dönemlerinde yeniden fiyatlandırılması halinde değişken kupon faizli tahvillerden söz edilir. Tahvilin vadesine kadar sabit bir oran üzerinden dönemsel faiz ödemesi söz konusu ise sabit kupon faizli tahvillerden söz edilir.

1.2.4.2.1. Sabit Kupon Faizli Tahviller

Sabit kupon faizli tahviller*, ihraç gününde belirlenen tarihlerde ve yine ihraç gününde belirlenen dönemsel kupon faiz oranıyla, ihraççı tarafından tahvili elinde bulundurana ödemenin yapıldığı sabit getirili menkul kıymetlerdir. Burada ihraç gününde belirlenen kupon ödeme tarihlerinde, tahvili elinde bulundurana ödenecek kupon faiz tutarı eşit olacaktır, yani anapara itfasına kadar kupon faiz oranı sabit kalmaktadır; değişmemektedir.

Sabit kupon faizli tahviller, faiz oranlarının düşme eğiliminde olduğu bir piyasada bu kıymetleri elinde bulunduran yatırımcılar açısından cazip finansal araçlardır. Söz konusu kıymetleri elinde bulunduranlar için piyasa faiz oranlarının düşmesi halinde faiz marjı büyür ve karlılık artar. Faizler yükselir ise; faiz marjı küçülür ve karlılık azalır hatta zarar edilebilir²⁰.. Her kupon ödeme döneminde piyasa faiz

²⁰ K. Evren Bolgün ve Barış Akçay, **Risk Yönetimi**, Skala Yayıncılık, Birinci Basım, İstanbul, Ağustos 2003, s.143

* "Fixed Rate Bond" olarak ifade edilmektedir.

oranlarının sürekli düşme eğiliminde olması, anapara itfasına yaklaşılacak her yeni dönem için yatırımcının reel getirisinin bir önceki döneme göre artması demektir. Dolayısıyla beklentinin faiz oranlarının düşmesi yönünde olduğu bir piyasada sabit kupon faizli tahviller diğer finansal araçlara göre bu finansal araçları elinde bulunduran yatırımcılar açısından avantajlı konumdadır.

Hazine tarafından yurtdışı piyasalarda ihraç edilen eurobondlar da kupon ödemeli finansal enstrümanlardır. Eurobondlar, Amerikan Doları ve Avro cinsinden ihraç edilemekte olup, sabit kupon faizlidir. İhraç gününde belirlenen kupon faiz oranı, anapara itfasına kadar olan kupon ödeme dönemlerinde sabit kalmaktadır.

1.2.4.2.2. Değişken Kupon Faizli Tahviller

Değişken kupon faizli tahvillerde, ihraç gününde anapara itfasına kadar olan kupon ödeme tarihleri belirlenmekte fakat kupon ödeme dönemlerinde, kupon faiz tutarını hesaplamaya esas olan kupon faiz oranı her kupon dönemi için yeniden fiyatlamaya tabi tutulmaktadır. Değişken kupon faizli tahvillerde, kupon ödeme dönemleri bilinmesine karşın ne kadar kupon ödemesinin yapılacağı önceden bilinmemektedir. Dolayısıyla bu tahvillerde getiri hesaplamak, sabit kuponlu faizli tahvillere kıyasla daha karmaşık ve zordur²¹.

Değişken kupon faizli tahviller, faiz oranlarının yükselen bir trend izlediği veya beklentinin yükseliş yönünde olduğu piyasalarda, faiz riskinin minimize edilmesi bakımından yatırımcılar için avantajlı finansal enstrüman konumundadırlar. Zira her kupon ödeme döneminde yeniden fiyatlama söz konusu olduğundan, piyasa faiz oranlarındaki yükseliş, kupon faiz oranında bir önceki kupon ödeme dönemindeki kupon faiz oranına göre artış olarak yansımaları, tersi durumda ise kupon faiz oranının azalması şeklinde kendini göstermektedir.

Bankalarımız, pasif tarafta bir yıldan uzun vadeli varlıklarını azami üç aya kadar vadeli mevduatlarla fonlamaktadır. Bu durum göstermektedir ki yukarı yönlü kısa

²¹ Richard A. Bradley ve Diğerleri, age, s .635.

vadeli faiz hareketleri çok önemli zararlar doğurabilmektedir²². Dolayısıyla bankalarımızda değişken kupon faizli tahvillerin faiz riskinin yönetimi açısından önem taşıdığı açıktır.

1.2.5. Kupon Ödeme Sıklığı

Hazine'nin yurtiçi piyasada ihraç ettiği menkul kıymetlerden yabancı para cinsinden ihraç edilen tahviller ile Türk Lirası cinsinden ihraç edilen tahviller yılda iki kez yani altı ayda veya yılda dört kez yani üç ayda bir kupon faizi ödemektedir.

Hazine'nin yurtdışı piyasada ihraç etmiş olduğu eurobondlarda ise Avro cinsinden ihraç edilenler yılda bir kez kupon faizi öderken, Amerikan Doları cinsinden ihraç edilenler altı ayda bir yani yılda iki kez kupon faizi ödemektedir.

1.3. KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN İŞLEM GÖRDÜĞÜ İKİNCİL PİYASALAR

Birincil piyasaların, menkul kıymetlerin ilk defa piyasaya çıkarıldığı ve ihraç eden kuruma gereksinim duyduğu fonu sağlayan piyasalar olduğu ve buna göre, DİBS'lerin, Hazine adına TCMB tarafından yürütülen ihalelerle ihraç edildiği daha önce belirtilmişti. Bu bölümde ise ikincil piyasadaki, yani kamu borçlanma senetlerinin ihraçları sonrası alınıp-satıldığı piyasalardan bahsedilecektir.

Sermaye piyasasıyla ilgili en çok kullanılan kavramlar, organize, organize olmamış, tezgahüstü, birincil ve ikincil sermaye piyasası kavramlarıdır. Bu kavramların yanında oldukça yeni, fakat önemleri her geçen gün artan üçüncül ve dördüncül sermaye piyasalarından da söz etmek mümkündür²³.

Üçüncül sermaye piyasası tıpkı organize olmayan sermaye piyasasının yapısını andırmaktadır. Piyasadaki aracılar her yerde pazar oluşturmaya çalışırlar. Aracılar, borsadaki menkul kıymetlerden oluşan büyük menkul kıymet stoklarına sahiptirler. Bu piyasadaki aracılar, organize borsadaki acentelerin rakibi durumundadırlar. O yüzden

²² Bolgün ve Akçay, age, s.143.

²³ Jack C. Francis, **Investments, Analysis and Management**, McGraw Hill Series in Finance, New York, 1986, s. 44.

acentelerin komisyonlarının azalmasına sebep olabilirler²⁴. Bu piyasalar, tasarruf sahiplerine ellerindeki menkul kıymetleri her an nakde çevirebilmelerine olanak tanımalarından dolayı önem arzetmektedirler.

Sermaye piyasasının gelişmiş olduğu ülkelerde, özel şahıslara ait dördüncül piyasa işlemleri yapan örgütler vardır. Bu örgütler alıcı ve satıcı arasındaki haberleşmeyi telefon veya doğrudan görüşme ile sağlamaktadır²⁵.

1.3.1. Organize Piyasalar

Sermaye piyasasının oluşturulduğu yere “Menkul Kıymetler Borsası” (Stock Exchange) adı verilmektedir. Bu piyasada değişim oldukça önemlidir. Serbest ekonomilerde rekabete en iyi örnek, menkul kıymetlerin değişimindeki fiyat saptanmasıdır. Menkul kıymetin fiyatı sat ve al emirleriyle belirlenir²⁶.

Dünyada ilk borsa, 15. yüzyılda kurulmuştur. Bu yüzyılda ticaretin gelişmesi ve satışların vadeli yapılması, tüccarları sattıkları mallar karşılığında aldıkları poliçeleri nakde dönüştürmeye zorlamıştır. Poliçelerin iskonto ettirilmesi, menkul kıymetlerin el değiştirmesine neden olmuştur. İlk menkul kıymetler borsası 1460’da Antwert’te kurulmuştur. Bu borsa bugünkü anlamda sabit faizli menkul kıymetlerin ihraç ve değişimine aracılık yapmıştır²⁷.

Organize olmuş sermaye piyasasında, alıcı ve satıcılar, borsa kanun ve tüzüklerine göre, kendileri veya başkaları adına iş yapabilirler. Borsalarda; bilgi alışverişi, haberleşmedeki açıklık, doğruluk ve güven esastır²⁸. Menkul kıymetler borsası hisse senedi ve tahvillerin, borsaya üye kişiler arasında alım satımının gerçekleştirildiği yerdir. Dünyadaki önemli menkul kıymetler borsaları arasında Tokyo Stock Exchange, New York Stock Exchange ve London Stock Exchange yer almaktadır²⁹. Ülkemizde ise ilk olarak İMKB menkul kıymet borsası olarak 1985 yılında faaliyete geçmiştir. Ancak söz konusu tarihte İMKB bünyesinde sadece 80

²⁴ Francis, age, s. 45.

²⁵ Reha Tanör, **Türk Sermaye Piyasası**, 1.Cilt, Taraflar Yayıncılık, İkinci Basım, İstanbul, 1999, s.3

²⁶ Francis, age, s. 35.

²⁷ Turhan Korkmaz ve Ali Ceylan, **Sermaye Piyasası ve Menkul Kıymet Değer Analizi**, Gözden Geçirilmiş 4.Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2007, s. 79.

²⁸ Korkmaz ve Ceylan, age, s.47

²⁹ Eğilmez, age, s. 125.

şirketin hisse senedinin işlem gördüğü Hisse Senetleri Piyasası kurulmuştur. İMKB Tahvil ve Bono Piyasası ise 17 Haziran 1991 tarihinde faaliyete geçebilmiştir. İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda yapılan işlem sayısının Hisse Senetleri Piyasası'nda yapılan işlem sayısından daha az olmasına rağmen, işlem tutarı diğer piyasalardan çok daha yüksektir.

Borsalar, gelecekteki sosyal ve ekonomik olayları ölçmeye çalıştıklarından, ekonominin ateşini ölçen termometreden ziyade, geleceğe ilişkin sinyaller veren barometreye benzerler³⁰.

1.3.1.1. İMKB Tahvil ve Bono Piyasası

Ülkemizde en aktif ve organize DİBS ikincil piyasası İMKB bünyesindeki Tahvil ve Bono Piyasası Kesin Alım-Satım ve Repo-Ters Repo Pazarlarıdır. Bu piyasada daha çok hazine bonusu ve devlet tahvilleri işlem görmekte olup, özel sektörün tahvil ağırlığı yoktur³¹.

-Tahvil ve Bono Piyasası'nda Alım Satım

Tahvil ve Bono Piyasası hem kesin alım-satım işlemleri için hem de repo-ters repo işlemleri için tek organize, yarı otomatik çalışan piyasadır. Piyasa, devlet tahvilleri, hazine bonoları, gayrimenkul sertifikaları, Özelleştirme İdaresi'nin ihraç ettiği tahviller ve Borsa kotuna alınmış özel sektör tahvillerinin şeffaf ve rekabete açık bir ortamda işlem görmelerini sağlayarak bu menkul kıymetlerin likiditesini artırmak, enformasyon akışını hızlandırmak, böylece etkin bir ikinci el piyasa sağlamak amacıyla kurulmuştur. Piyasada yukarıda adı geçen tüm menkul kıymetler işlem görür. Ancak artan kamu açıklarının iç borçlanma ile karşılanması devlet iç borçlanma senetlerinin birinci ve ikinci el piyasalarının Türk Mali Piyasaları arasında öncelikli bir konuma gelmesine neden olmuş ve bu nedenle Tahvil ve Bono Piyasası devlet iç borçlanma senetleri piyasası olarak gelişim göstermiştir. Tahvil ve Bono Piyasası 1991'de faaliyete geçtikten sonra; Repo-Ters Repo Pazarı 17 Şubat 1993'te, faaliyete geçebilmiştir.

³⁰ Reha Tanör, age, s.3

³¹ Korkmaz ve Ceylan, age, s. 92.

-Piyasa Katılımcıları

Piyasa’da Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Tahvil ve Bono Piyasası üyesi bankalar ve İMKB üyesi aracı kurumlar işlem yapabilme yetkisine sahiptir (Üye listesinde, Kesin Alım Satım ve Gayrimenkul Sertifikaları Pazarı’nda yetkili olanlar “B” koduna ve Repo- Ters Repo Pazarı’nda yetkili olanlar “R” koduna sahiptir). Piyasa’da işlem yapacak tüm kuruluşlar için ayrı ayrı işlem yapabilme limiti belirlenmiştir. Aracı kuruluşlar kendileri için belirlenen işlem yapabilme limitinin % 5’i oranında teminat yatırmak zorundadır. Ayrıca, Merkez Bankası tarafından açık piyasa işlemleri kapsamında DİBS kullanılarak gerçekleştirilen kesin alım-satım ve repo (geri satım vaadi ile alım)-ters repo (geri alım vaadi ile satım) işlemleri de ikincil piyasa işlemleridir. Merkez Bankası, para politikası hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla açık piyasa işlemlerini gerçekleştirir. Açık piyasa işlemleri, günümüz merkez bankacılığının en etkin para politikası aracıdır. Merkez Bankası bu işlemleri kendi bünyesinde ihale ya da kotasyon yöntemiyle ve İMKB Tahvil ve Bono Piyasası Kesin Alım-Satım Pazarı ile Repo-Ters Repo Pazarına katılmak suretiyle gerçekleştirebilir. Piyasalarda belirsizliğin, fiyat ve faiz oranlarında dalgalanmaların olduğu dönemlerde yoğun bir şekilde başvuru kotasyon yönteminde, işlemlerin gerçekleştirileceği faiz oranı ve fiyat ile alım-satımı yapılacak menkul kıymetlerin vadesi ya da repo-ters repo işlemi vadeleri Merkez Bankası’na piyasa koşulları göz önünde bulundurularak belirlenir. İhale yönteminde ise, Merkez Bankası alım-satımı yapılacak kıymet vadelerini veya repo-ters repo işlem vadelerini açıkladıktan sonra, faiz oranları ve fiyatlar bankalar ve aracı kurumlar tarafından serbestçe belirlenmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, ikincil piyasa işlemlerinde yaygın olarak DİBS kullanılmaktadır. Bu bağlamda, kesin alım işlemleri, piyasada likidite ihtiyacının kalıcı olduğu durumlarda DİBS alımı suretiyle piyasanın fonlanması işlemidir. Likidite ihtiyacının geçici olduğu durumlarda ise işlem vadesi 91 günü geçmemek üzere repo işlemi tercih edilir. Öte yandan, piyasada kalıcı likidite fazlası durumunda kesin satım, geçici likidite fazlası durumunda da yine işlem vadesi 91 günü geçmemek üzere ters repo işlemi yapılır. Alım yönlü işlemlerde (kesin alım, repo ilk işlemi ve ters repo dönüş işlemi) kıymet teslim alınmadan bedelin ödenmesi, satım yönlü işlemlerde (kesin satım, ters repo ilk işlemi ve repo dönüş işlemi) ise

bedelin alınmadan kıymetin teslim edilmesi söz konusu değildir. Taraflar arasındaki tüm nakit transferleri Elektronik Fon Transferi (EFT) ve tüm menkul kıymet (diğer bir deyişle DİBS) transferleri de Elektronik Menkul Kıymet Transferi (EMKT) sistemleri üzerinden yapılır.

-Tahvil ve Bono Piyasası İşlemleri

Hem Repo-Ters Repo Pazarı hem de Kesin Alım-Satım Pazarı'nda elektronik emir giriş, eşleşme ve raporlama sistemi kullanılır. Piyasa çoklu fiyat-sürekli müzayedede sistemi ile çalışır. Piyasada yetkili aracı kuruluşların temsilcileri emirlerini uzaktan erişim terminaleri aracılığı ile sisteme gönderirler. Sistem karşıt emirleri fiyat ve zaman önceliklerine göre eşleştirir. Buna göre, alım emirleri, eşit veya daha düşük fiyatlı satış emirleri ile; satış emirleri ise eşit veya daha yüksek fiyatlı alım emirleri ile otomatik olarak eşleşir. İşlem gerçekleştikten sonra işleme ilişkin teyit formu taraflara anında gönderilir. İlgili pazarlarda yer alan emirler içerisinde bilgisayar tarafından belirlenen alımda en düşük oranlı (repo emirlerinde en yüksek oranlı), satımda en yüksek oranlı (ters repo emirlerinde en düşük oranlı) emirler veri dağıtım firmaları aracılığıyla anında üyelere iletilir. Daha kötü oranlı emirler oran ve zaman önceliğine göre sistemde yer alır fakat ekranlarda görünmez³². Piyasada aynı gün valörlü işlemler yapılabildiği gibi, Repo-Ters Repo Pazarı'nda 7 güne kadar ileri başlangıç valörlü ve Kesin Alım-Satım Pazarı'nda ise 90 güne kadar ileri valörlü işlem yapılması mümkündür. Gerek Repo-Ters Repo Pazarı'nda gerekse Kesin Alım-Satım Pazarı'nda belirli bir miktarın altında kalan emirler Küçük Emirler Pazarı'nda işlem görür. Kesin Alım-Satım Pazarı'nda nominal tutarı 100 Milyar TL'nin altında kalan emirler ile Repo-Ters repo Pazarı'nda TL tutarı 500,000 TL'nin altında kalan emirler Küçük Emirler Pazarı'nda işlem görür.1996 başından itibaren, İMKB Devlet İç Borçlanma Senetleri Endeksi (Fiyat ve Performans endeksleri) Tahvil ve Bono Piyasası Müdürlüğü tarafından hesaplanmakta ve yayımlanmaktadır. İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem görecekt.C. Hazine Müsteşarlığı veya Özelleştirme İdaresi tarafından ihraç edilmiş menkul kıymetler haricindeki tüm menkul kıymetler için kotasyon zorunluluğu vardır. Takas ve saklama

³² İMKB, Tahvil ve Bono Piyasası Bilgileri, 2007, <http://www.imkb.gov.tr/piyasalar/tahvil.htm> [20.02.2009], s.3

işlemleri, İMKB ve üyelerin katılımı ile kurulmuş, ayrı ve bağımsız bir kuruluş olan İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank A.Ş.) tarafından gerçekleştirilir. Takas işlemlerinde ödeme karşılığı teslim esası uygulanmaktadır.

-Repo-Ters Repo Pazarı

Repo-Ters Repo Pazarı dünyadaki sayılı organize repo pazarlarından biridir. Pazarın faaliyete geçmesiyle repo işlemleri için düşük riskli ve düşük maliyetli bir ortam oluşturulmuştur:

Pazar'da

- a) Yeterli miktarda menkul kıymet işlemin başlangıç valöründe teminat olarak alınmaktadır,
- b) Alınan menkul kıymetler ters repo yapan taraf adına işlemin bitiş valörüne kadar bloke saklamada tutulmaktadır,
- c) Bu menkul kıymetlerde günlük yeniden değerlendirme yapılmaktadır,
- d) Yeniden değerlendirme sonucunda ortaya çıkan değer düşüklükleri belirlenerek, repo yapan taraftan ek menkul kıymet talep edilmektedir,
- e) Bitiş valöründeki takas işlemleri otomatik olarak gerçekleştirilmektedir.

Yukarıda belirtilmiş tüm hizmetler İMKB Tahvil ve Bono Piyasası tarafından verilir ve söz konusu menkul kıymetler İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.(Takasbank A.Ş.) bünyesinde muhafaza edilir.

-İşlem Saatleri

Piyasa'da işlemler hergün saat 9:30-17:00 arasında gerçekleştirilir. Aynı gün valörlü işlemler (Repo Ters Repo Pazarı için başlangıç valörü) saat 14:00'a, ileri valörlü işlemler (Repo Ters Repo Pazarı için başlangıç valörü) saat 17:00'a kadar yapılabilir. Aynı gün valörlü yatırım fonu işlemleri saat 17:00'a kadar yapılabilir. 12:00-13:00 saatleri arasında işlem yapılmamaktadır. Tüm takas ve saklama işlemleri T+2 gününde

(işlem gününden iki gün sonra) İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. tarafından yürütülür. Gayrimenkul sertifikalarının fiziki teslimi mümkündür.

1.3.1.2. İMKB Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası

İMKB Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası bünyesinde, Uluslararası Tahvil Pazarı (Pazar) faaliyet göstermektedir. Pazar 16.04.2007 tarihinde faaliyete geçmiş olup, Hazinesi tarafından ihraç edilen ve Borsa kotunda bulunan dış borçlanma araçları (“Eurobond”) işlem görmektedir³³.

-Uluslararası Tahvil Pazarı Kesin Alım Satım İşlemleri İşlem Esasları

Pazar’da İMKB’nin elektronik emir girişi, eşleşme ve raporlama sistemi kullanılır. Pazar çoklu fiyat - sürekli müzayedede sistemi ile çalışır. Aracı kuruluş temsilcileri emirlerini uzaktan erişim terminalleri aracılığı ile sisteme iletirler. Sistem karşıt emirleri fiyat ve zaman önceliğine göre eşleştirir. Buna göre, alım emirleri, eşit veya daha düşük fiyatlı satış emirleri ile, satış emirleri ise eşit veya daha yüksek alım emirleri ile otomatik eşleşir. Pazarda yer alan emirler içerisinde bilgisayar tarafından alımda en yüksek, satımda en düşük fiyatlı emirler veri dağıtım firmaları aracılığıyla anında üyelere iletilir. Diğer daha kötü fiyatlı emirler fiyat ve zaman önceliğine göre sistemde yer alır ancak ekranlarda görünmez. Veri yayın kuruluşlarında bu bilgilerin yanısıra en son işlem bilgileri ile tüm işlemlerin özet bilgileri yayınlanmaktadır. Eurobondlara ilişkin her bir döviz cinsinden ihraç edilen tahvillerde emirler aynı döviz cinsi ve 100 birim üzerinden fiyatlandırılır. Pazar’da asgari 3 iş günü (T+3) azami 15 gün (T+15) ileri valörlü işlemler yapılabilir. İşlemler her iş günü saat 09:30-12:00 ile 13:00-17:00 arasında yapılır ve 12:00-13:00’de işlemlere ara verilir.

-Pazar Katılımcıları

Pazar’da, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası kesin alım-satım işlem yetkisi bulunan tüm aracı kuruluşlar işlem yapmaya yetkilidir. İşlemler İMKB Tahvil ve Bono Piyasası işlem limitleri kapsamında yapılır, ayrıca bir teminat talep edilmez.

³³ İMKB, Yabancı Menkul Kıymet Kıymetler Piyasası Bilgileri, 2008, <http://www.imkb.gov.tr/piyasalar/yabanci.htm>[20.02.2009], s.2

-Takas Esasları

Eurobondların menkul kıymet ve nakit takas işlemleri İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank) tarafından yapılır. Ancak, Pazar'da işlem görecekt menkul kıymetlerin yurtdışında bulunması ve işlemlerin döviz cinsinden yapılması nedeniyle Takasbank söz konusu işlemleri muhabir bankaları aracılığı ile sonuçlandırır. İşlemlerin nakit takası menkul kıymetlerin ihraç edildikleri döviz birimi cinsinden yapılır. Yükümlülükler netleştirilmiş tutarlar üzerinden yerine getirilir. Menkul kıymet tanımı, valör ve döviz birimi bazında netleştirme yapılır. Değişik döviz cinsleri arasında netleştirme yapılmaz.

1.3.2. Borsa Dışı (Tezgahüstü) Piyasalar

Borsalar kendilerine ait ayrı bir binada çalışmalarına karşılık, sermaye piyasası işlemlerinin tamamının bu binada yürütülmesi söz konusu değildir. Tezgahüstü (OTC) Piyasa belirli bir yerde toplanmaz. Telefon ve bilgisayar bağlantılarıyla anında haberleşme ve işlem yapma imkanı bulunan piyasa üyeleri (brokerlar), bir araya gelmelerine gerek kalmadan da hisse senedi ve tahvillerin alım satımını gerçekleştirebilirler³⁴.

Organize olmamış sermaye piyasasını, menkul kıymetlerin borsa dışında el değiştirdikleri yerler olarak da tanımlamak mümkündür³⁵.

Organize olmamış sermaye piyasalarına, özellikle gereksinim vardır. Çünkü, bir menkul kıymetin alıcısı ve satıcısı her zaman borsadaki açık artırma sırasında ortaya çıkmayabilir. Bilindiği gibi, sermaye piyasasındaki bazı araçlar, menkul kıymetleri portföylerinde tutarak, müşteri bulduklarında satış yaparlar. Böylece menkul kıymet stoklama fonksiyonu üstlenirler. Öte yandan, müşteri ortaya çıktığında portföylerinde bulunmayan menkul kıymetleri de piyasadan sağlayarak bir pazar oluşturlar³⁶.

³⁴ Eğilmez, age, s. 125.

³⁵ Korkmaz ve Ceylan, age, s. 48.

³⁶ Korkmaz ve Ceylan, age, s. 49.

Organize olmamış sermaye piyasasında faaliyet gösteren kuruluşlar, aynı zamanda menkul kıymetleri en son alıcılara ulaştıran dağıtıcılarıdır³⁷.

Türkiye’de organize olmayan finansal piyasalar aşağıdaki şekilde bir ayırma tabi tutulabilirler³⁸:

-Bankalararası Piyasalar

-TL Piyasası,

-Repo Piyasası,

-Tahvil Piyasası,

-Döviz Piyasası.

-Serbest Piyasalar

-Döviz Piyasası,

-Altın Piyasası.

Bankalararası tahvil piyasası, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası’ndaki limitlerini aşan bankaların borsa dışında birbirleriyle tahvil alım satımı yapmak amacıyla oluşturdukları tezgahüstü bir piyasadır³⁹.

³⁷ Eugene M. Lerner, **Managerial Finance: A System Approach**, Harcourt Brace Jovanovich Inc., New York, 1971, s. 349.

³⁸ Mehmet B. Karan, **Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001, s. 17.

³⁹ Korkmaz ve Ceylan, age, s. 57.

2. BÖLÜM: KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN ULUSAL MEVZUAT VE ULUSLARARASI STANDARTLAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLEMESİ VE MALİ TABLOLARDA SUNUMU

2.1.KAMU BORÇLANMA SENETLERİNDE DEĞER TANIMLARI

2.1.1. Nominal Değer

Genel ifadeyle, nominal değer, para, çek, senet, hisse senedi, tahvil, pul vb. menkul (taşınabilir) kıymetlerin üzerinde yazılı olan değerdir. Nominal değer, bir başka deyimle itibari değer, her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir⁴⁰.

Kamu borçlanma senetleri açısından da nominal değer veya itibari değer senedin üzerinde yazılı değerdir. Nominal değer, tahvili elinde bulundurmanın vade sonunda anapara ödemesi olarak alacağı tutarı ifade eder. İhraç edilen devlet tahvillerinin nominal değeri o tahvilin geri ödeme günündeki değerini ifade ettiğinden iskontolu veya sıfır kuponlu bir tahvilin piyasa değeri nominal değerinin altında olur ki, iskontolu tahvili alarak devlete borç veren kişi kazanç elde edebilir. Kuponlu tahvillerde ise durum farklıdır. Kuponlu tahviller gelecekte elde edilecek dönemsel nakit akışları sebebiyle genellikle primli olarak yani nominal değerinin üzerinde işlem görürler, kamu borçlanma senetlerinde nominal değer veya vade sonu değeri 100 baz fiyat olarak kabul edilir. Sadece DİBS'lerden yabancı para tahvillerde baz fiyat 10.000 birimdir.

2.1.2. Piyasa Değeri

Piyasa değeri, rayiç bedel, pazar, normal alım satım değeri, sürüm değeri kavramları ile eş anlamlıdır.

⁴⁰ 213 Sayılı VUK, Resmi Gazete No:10703-10705, 10.01.1961, 266. Madde.

Borsa rayici, gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerlerini ifade eder⁴¹. Rayiç bedel, bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir⁴². Bir başka deyişle rayiç değer, taraflar arasında bir iktisadi kıymete ilişkin muvazaadan arı bir şekilde oluşan değerdir. Organize bir piyasanın varlığı halinde ise iktisadi kıymetin değerlendirilmeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerlerini ifade eder.

Türkiye Muhasebe Standartları açısından piyasa değeri kavramı, gerçeğe uygun değer tanımında, “Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.”⁴³ şeklinde açıklanmaktadır. Gerçeğe uygun değer tanımının altında işletmenin tasfiye olma, faaliyetlerinin kapsamını önemli ölçüde daraltma veya işletmenin sürekliliği kavramıyla zıt koşullar içeren bir işlemde bulunma niyet ve ihtiyacının bulunmadığı sınırsız bir faaliyet ömrüne sahip olduğunun kabulü yatar. Dolayısıyla gerçeğe uygun değer, işletmenin, yapmaya zorlandığı bir işlemde, zorunlu tasfiye veya satışta elde edeceği veya ödeyeceği bir tutar değildir. Diğer yandan, gerçeğe uygun değer ilgili aracın kredi kalitesini yansıtır⁴⁴. Piyasa değeri temelli sistemler, verimliliği azalan endüstrilerde firmaları, reel olarak sermaye üretmeleri konusunda zorlayıcı bir etki yaratmaktadır⁴⁵.

2.1.3. Maliyet Değeri

Maliyet, mal ve hizmetler için ödenen tutar veya o mal ve hizmeti üretmek, yaratmak için katlanılması gereken bedeldir. Söz konusu mal veya hizmet tamamlandığında, maliyet artık tarihi bir gerçektir. Mal veya hizmet için ödenen bedel alıcı için onun maliyeti olmaktadır. Varlığın beklenen ekonomik faydasının işletmeye

⁴¹ 213 Sayılı VUK, 263.Madde.

⁴² 213 Sayılı VUK, mükerrer 266. Madde (2365 sayılı Kanunun 47'nci maddesiyle eklenen madde).

⁴³ TMS 39, 9.Madde.

⁴⁴ TMS 39, UR 69

⁴⁵ R. Rajan ve L. Zingales, “Banks and Markets: The Changing Character of European Finance”, Avrupa Merkez Bankası İkinci Yıllık Konferansı, 2003, s.34.

akmasının muhtemel olması ve ilgili kalemin güvenilir bir şekilde ölçülebilen bir maliyet veya değerinin bulunması halinde bir varlık bilanço'ya alınır.

2.1.4. Etkin Faiz Yöntemiyle Hesaplanan İtfa Edilmiş Maliyet (İç Verimli Değer)

Etkin faiz yöntemi, finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılmasıdır. Etkin faiz oranı (IRR); finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır⁴⁶. Etkin faiz oranının hesaplanması sırasında, işletme, gelecekteki kredi zararlarını dikkate almaksızın, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı tüm koşullarını (örneğin peşin ödeme, alım opsiyonu ve benzeri opsiyonlar) göz önünde bulundurmamak suretiyle nakit akışlarını tahmin eder. Söz konusu hesaplama, etkin faiz oranının bir parçası olan ve sözleşmenin tarafları arasında ödenen veya alınan tüm masraf ve puanlar ile işlem masraflarını ve diğer her türlü prim ve iskontoyu içerir. Benzer nitelikteki finansal araç grubuna ait nakit akışlarının ve beklenen ömrün güvenilir bir şekilde tahmin edilebileceği varsayılır. Ancak, ilgili finansal araca (veya finansal araç grubuna) ait nakit akışlarının ve beklenen ömrün güvenilir bir şekilde tahmin edilmesinin mümkün olmadığı bazı ender durumlarda, işletme, ilgili finansal aracın (veya finansal araç grubunun) sözleşme süresinin tamamında gerçekleşmesi öngörülen sözleşmeye bağlı nakit akışlarını kullanır⁴⁷.

2.2. KAMU BORÇLANMA SENETLERİNDE DEĞERLEME

2.2.1. SPK' nın Finansal Araçların Değerlemesine İlişkin Tebliği Uyarınca Değerleme

Finansal tabloların hazırlanmasında işletmeler, Avrupa Birliği tarafından kabul edilen haliyle Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarını uygularlar ve

⁴⁶ Richard A. Bradley ve Diğerleri, age, s. 93.

⁴⁷ TMS 39, 9. Madde

finansal tabloların Avrupa Birliği tarafından kabul edilen haliyle UMS/UFRS'lere göre hazırlandığı hususuna dipnotlarda yer verirler. Bu kapsamda, benimsenen standartlara aykırı olmayan, TMSK tarafından yayımlanan TMS/TFRS esas alınır⁴⁸. SPK yayımladığı Tebliğ ile, finansal raporlamaya ilişkin olarak UMS/UFRS' lere atıfta bulunarak, bu standartlara aykırı olmayan TMS/TFRS' lerin esas alınacağını belirtmiş ve dolayısıyla finansal araçların değerlemesinde UMS 39'a aykırı olmayan, TMS 39 hükümlerinin uygulanmasını kabul etmiştir. Avrupa Birliği tarafından kabul edilen UMS/UFRS'nin UMSK tarafından yayımlananlardan farkları TMSK tarafından ilan edilinceye kadar UMS/UFRS'ler uygulanır⁴⁹.

2.2.2. Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları İle ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri Açısından Değerleme

Finansal araçların ölçümünü ve değerlemesini esas alan 39 numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı(IAS), Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) üst düzey çalışma grubu olan, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından ilk defa 2000 yılında yayımlanmış ve uluslararası anlamda, işletmelerde 01.01.2001 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Yeni bir standarda ihtiyaç duyulmasının sebebi temelde, birçok alternatif ölçme ve değerlendirme yönteminin kullanılmasının, finansal tabloların kıyaslanabilirliğini güçleştirmesidir⁵⁰. Türkiye'de ise Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na benzer bir yapılanma ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) , 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 18.12.1999 gün ve 4487 sayılı Kanunla eklenen Ek-1'inci madde uyarınca kurulmuş ve 07.03.2002 tarihinde ilk toplantısını yaparak faaliyete geçmiştir. Mali ve idari özerkliği bulunan TMSK'nın yapılan ilk toplantıya ilişkin kararı 14.04.2002 tarih ve 24726 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. TMSK tarafından TMS/TFRS adıyla yayımlanmakta olan standartlar, IASB tarafından yayımlanan standart ve yorumlarla

⁴⁸ SPK Seri: XI, No: 29 Sayılı "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar" Tebliğinin 5. Maddesi.

⁴⁹ SPK Seri: XI, No: 29 Sayılı "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar" Tebliğinin Geçici 2. Maddesi.

⁵⁰ Alessandro Miolo, "IAS 39 – What do companies have to consider?", **Global Treasury News**, Arthur Andersen, 15 Jun 2000, s. 2.

birebir uyumludur. Finansal araçların ölçümü ve değerlemesiyle ilgili standart olan IAS 39 ile uyumlu olarak, “TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” Standardı 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 03/11/2006 tarih ve 26335 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Bir finansal varlığın normal yoldan alımı veya satımı, aşağıda ifade edileceği üzere ticari işlem tarihi ya da teslim tarihi muhasebesi yöntemlerinden birisi kullanılarak muhasebeleştirilir. Kullanılan yöntem, bir finansal varlık sınıfına ait tüm finansal varlıkların her türlü alış ve satış işlemlerine tutarlı biçimde uygulanır. Bunun için, alım satım amaçlı olarak elde tutulan varlıklar, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan varlıklardan farklı bir sınıf oluştururlar.

Ticari işlem tarihi, işletmenin bir varlığı almayı veya satmayı taahhüt ettiği tarihtir. Ticari işlem tarihi muhasebesi, (a) elde edilecek olan varlığın ve buna ilişkin ödemede bulunma borcunun ticari işlem tarihinde muhasebeleştirilmesini, ve (b) ticari işlem tarihi itibarıyla, satılan varlığın bilanço dışı bırakılmasını, satıştan kaynaklanan kazanç ya da kaybın muhasebeleştirilmesini ve alıcının yapacağı ödemeye ilişkin bir alacak muhasebeleştirilmesini gerektirir. Genellikle, mülkiyetin el değiştirmesinin söz konusu olduğu durumlarda, teslim tarihine kadar varlık ve buna bağlı borç üzerinde faiz tahakkuk etmeye başlamaz⁵¹.

Teslim tarihi, bir varlığın işletmeye teslim edildiği veya işletme tarafından teslim edildiği tarihtir. Teslim tarihi muhasebesi, (a) varlığın işletme tarafından elde edildiği tarihte muhasebeleştirilmesini, ve (b) varlığın işletme tarafından teslim edildiği tarih itibarıyla bilanço dışı bırakılmasını ve yine aynı tarih itibarıyla elden çıkarma kazanç ya da kaybının muhasebeleştirilmesini gerektirir. Teslim tarihi muhasebesinin uygulanması durumunda, işletme, teslim aldığı varlıklarda olduğu gibi, ticari işlem tarihi ve teslim tarihi arasındaki dönem boyunca varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimleri muhasebeleştirir. Başka bir ifadeyle, gerçeğe uygun değerdeki değişim, maliyetinden veya itfa edilmiş maliyetinden gösterilen varlıklar için muhasebeleştirilmez; diğer yandan gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan

⁵¹ IAS 39, **Financial Instruments: Recognition and Measurement**, IASB, 01.01.2005(Revised 2004), AG 55.

olarak sınıflandırılan finansal varlıklar için dönem kar zararında, satılmaya hazır olarak sınıflandırılan finansal varlıklar için ise özkaynaklar altında fon hesabında muhasebeleştirilir⁵².

Bir finansal aracın ilk muhasebeleştirilmedeki gerçeğe uygun değeri, genellikle, işlem fiyatıdır(başka bir deyişle, alınan veya verilen bedelin gerçeğe uygun değeridir.).

Aktif bir piyasada işlem gören bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinin belirlenmesindeki amaç, işletmenin anında erişim imkanına sahip olduğu en avantajlı aktif piyasada anılan araca (diğer bir ifadeyle, finansal aracı değiştirmeden veya farklı bir şekilde sunmadan) ilişkin olarak bilanço tarihi itibarıyla yapılacak bir işlemin fiyatına ulaşmaktır. Aktif piyasada kayıtlı söz konusu fiyatların yayınlanmakta olmaları, gerçeğe uygun değer en önemli kanıtıdır ve bu durumda finansal varlık ya da finansal borçların ölçümünde söz konusu yayınlar kullanılır⁵³.

Elde tutulan bir varlık veya yüklenilecek bir borç için uygun olan kayıtlı piyasa fiyatı, genellikle, cari alış fiyatıdır; edinilecek bir varlık veya elde tutulan bir borç için ise satış fiyatıdır. İşletmenin birbirlerinin piyasa risklerini mahsup eden varlık ve borçlarının bulunması durumunda, ortalama piyasa fiyatları, birbirini mahsup eden risk pozisyonlarının gerçeğe uygun değerlerinin tespiti sırasında baz alınabilir ve alış veya satış fiyatından uygun olanını net açık pozisyonuna uygulayabilir. Cari alış ve satış fiyatlarının bulunmaması durumunda, en yakın tarihli işlemin fiyatı, söz konusu işlemten bu yana ekonomik koşullarda önemli bir değişiklik oluşmamış olduğu sürece cari gerçeğe uygun değere ilişkin bir gösterge oluşturur. Anılan işlemin gerçekleştirildiği günden bu yana ekonomik koşullarda değişiklik olmuş olması durumunda (örneğin kurumsal bir şirket tahvilinin en son ilan edilen fiyatının ardından risksiz faiz oranlarında değişiklik olması) gerçeğe uygun değer, varsa benzer finansal araçlar için geçerli olan cari oran ya da fiyatları referans almak suretiyle koşullarda meydana gelen sözü edilen değişimi yansıtır. Benzer şekilde işletmenin, son işlem fiyatının gerçeğe uygun değeri yansıtmadığını kanıtlaması durumunda (örneğin anılan

⁵² IAS 39, AG 56.

⁵³ TMS 39, UR 71.

fiyat işletmenin, yapmaya zorlandığı bir işlem, zorunlu tasfiye ya da satış esnasında elde edeceği veya ödeyeceği tutarı yansıtmaktadır), söz konusu fiyat düzeltilir. Bir finansal araç portföyünün gerçeğe uygun değeri, ilgili araçların birim sayısının bunlara ilişkin kayıtlı piyasa fiyatlarıyla çarpımına eşittir. Finansal aracın bütününe ilişkin olarak aktif bir piyasada yayımlanmış bir fiyat bulunmamakla birlikte anılan aracın bileşenlerine ilişkin aktif bir piyasanın bulunması durumunda, gerçeğe uygun değer, ilgili bileşenlere ilişkin piyasa fiyatları esas alınarak tespit edilir⁵⁴.

Aktif piyasada bir oranın (fiyattan ziyade) kayıtlı bulunması durumunda, işletme, gerçeğe uygun değerın tespitinde kullandığı değerlendirme yöntemine girdi olarak söz konusu oranı kullanır. Piyasada kayıtlı oranın ilgili aracın değerlendirilmesinde piyasa katılımcılarının dikkate alacakları kredi riski veya diğer faktörleri içermemesi durumunda, işletme bunları göz önüne alarak gerekli düzeltme işlemini yapar⁵⁵.

Daha önce piyasa fiyatına ilişkin açıklama kısmında da açıklandığı üzere finansal araçla ilgili aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda, gerçeğe uygun değer aşağıda belirtilen değerlendirme yöntemlerinden biri kullanılarak tespit edilir.

a-İlgili araçla büyük ölçüde benzer olan başka bir araca ilişkin olarak karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında yapılan işlemlerdeki gerçeğe uygun değer referans alınmasını,

b-Gelecekteki nakit akışlarının net şimdiki değerini,

c- Opsiyon fiyatlandırma modellerini,

içerir.

Finansal aracın fiyatlandırılmasında piyasa katılımcıları tarafından müştereken kullanılmakta olan bir değerlendirme yönteminin bulunması ve anılan yöntemin güncel piyasa işlemlerinde oluşan fiyatların güvenilir bir tahminini sağladığının kanıtlanabilmesi durumunda, işletme söz konusu yöntemi kullanır.

⁵⁴ TMS 39, UR 72.

⁵⁵ TMS 39, UR 73.

Bu nedenle, ilgili değerleme yönteminin (a) fiyatın oluşumu sırasında piyasa katılımcılarının göz önünde bulunduracakları unsurları kapsaması ve (b) finansal araçların fiyatlandırılması konusunda genel kabul gören ekonomik yöntemlerle tutarlılık arz etmesi gerekir. İşletme, düzenli olarak, ilgili değerleme yöntemini gözden geçirir ve aynı araca (değiştirilmeksizin ya da farklılaştırılmaksızın) ilişkin gözlenebilen her türlü cari piyasa işlemindeki fiyatları ve gözlenebilen her türlü piyasa verisini kullanmak suretiyle ilgili yöntemin geçerliliğini test eder. İşletme, piyasa verilerini, ilgili finansal aracın ihraç edildiği veya satın alındığı piyasayla aynı piyasadan tutarlı bir biçimde elde eder. Bir finansal aracın ilk muhasebeleştirilmesi sırasındaki gerçeğe uygun değerinin en iyi göstergesi, söz konusu aracın gerçeğe uygun değerinin aynı araca ilişkin gözlenebilen diğer cari piyasa işlemleriyle kanıtlanmadığı veya içerdıği değişkenlerin tamamı sadece gözlemlenebilen piyasalardaki verilerden oluşan bir değerleme yöntemine dayandırılmadığı sürece işlem fiyatıdır⁵⁶ (diğer bir ifadeyle, alınan veya ödenen bedelin gerçeğe uygun değeridir).

Her ölçüm tarihinde aynı bilgilere ulaşılamayabilir. Örneğin, işletmenin piyasada aktif olarak işlem görmeyen bir borçlanma aracını kredi olarak vermesi veya edinmesi durumunda, gerçekleştirilen işlemin fiyatı aynı zamanda piyasa fiyatını da gösterir. Ancak bir sonraki ölçüm tarihinde yeni bir işleme ilişkin herhangi bir bilgi bulunmayabilir ve işletme, piyasa faiz oranlarının genel düzeyini tespit edebilecek olmasına rağmen piyasa katılımcılarının anılan tarih itibariyle ilgili aracı fiyatlandırmaları durumunda göz önüne alacakları kredi veya diğer risklerin düzeyini bilemeyebilir. İşletme, cari işlemlere ilişkin bilgisi bulunmaması sebebiyle, bugünkü değer hesaplamalarında kullanılacak iskonto oranının tespiti için gerekli olan temel faiz oranlarının üzerindeki faiz farklarını da tespit edemeyebilir. Bu durumda, aksine ilişkin bir kanıt bulunmadığı sürece, kredinin kullanıldığı tarihten bu yana ilgili faiz oranı farklarında hiçbir değişim meydana gelmediğinin varsayılması uygun olacaktır. Ancak, işletmenin, bu tür faktörlerde bir değişim olduğunu gösteren bir delil bulunup bulunmadığının tespitine yönelik makul ölçüde çaba sarf etmesi beklenir. Değişimin

⁵⁶ TMS 39, UR 76.

olduğu yönünde bir kanıt bulunması durumunda, işletme, anılan değişimin etkilerini finansal aracın gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi sırasında dikkate alır⁵⁷.

İndirgenmiş (iskonto edilmiş) nakit akışı analizinin kullanılması sırasında, işletme, ilgili aracın kredi kalitesi, sözleşme faiz oranının sabitlendiği geriye kalan dönem, anaparanın ödenmesine kalan dönem ve ödemelerin yapılacağı para birimi de dahil olmak üzere, büyük ölçüde aynı koşul ve özelliklere sahip finansal araçların halihazırdaki getiri oranlarına eşit bir veya birden fazla iskonto oranını kullanır⁵⁸.

⁵⁷ TMS 39, UR 78.

⁵⁸ TMS 39, UR 79.

Tablo 1: Finansal varlıkların ölçümüne ve değerlemesine ilişkin IAS 39 ve ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkesinin (SFAS 155) Karşılaştırılması⁵⁹

KONU	IFRS	US GAAP
Finansal Varlık Kategorileri	Dört kategori: Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan (Alım Satım Amaçlı dahil), Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen, Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar & Kredi ve Diğer Alacaklar	Üç Kategori: Alım Satım Amaçlı, Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen, Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyü Bozmanın Müeyyidesi	İki yıl boyunca bir finansal varlığı vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflandıramama	Belirtilmemiş, fakat teamül olarak iki yıl kabul ediliyor
Gerçeğe Uygun Değer Seçeneği	Sadece belirli finansal varlık ve borçların belirli şartları sağlanması halinde gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan olarak sınıflanmasına izin verilmesi	Benzer

UMS veya UFRS ile ABD GKGMİ'ne (US GAAP) ilişkin ilk uyumlaştırma çalışması 2001 yılında başladı ve 2001 yılından bugüne gelindiğinde uyumlaştırma çalışmalarında tahminlerin de ötesinde çok mesafe katıldı. ABD'de birçok büyük firma UFRS araştırma birimleri kurdular. Bu gerçekten büyük bir değişim ve bu çalışmaların sonucunda hangi noktaya ulaşılması gerektiği ile ilgili olarak, mutlak öncelik UFRS ve ABD GKGMİ'ye göre hazırlanan mali tablolardaki uyumlaştırma ile ilgili düzeltme

⁵⁹ Marco Marcellan, "Differences between IFRS & US GAAP by Topical Area", **RSM Mc Gladrey**, 20.11.2008, s. 7.

kayıtlarından kurtulmak olmalıdır⁶⁰.Yakın zamandaki değişiklikler, UFRS ve ABD GKGMİ arasındaki farklılıkları azaltma arzusunu, uluslararası sermaye piyasalarındaki yatırımcılar için daha yüksek kalitede finansal bilgi üretme yaklaşımı ile ortaya koymaktadır.⁶¹

2000 yılı öncesinde UFRS ve ABD GKGMİ’den hangisinin uluslararası alanda kabul gören tek uygulama rehberi olması ile ilgili bir tercih söz konusu olduğunda, uluslararası kamuoyu ABD GKGMİ’ni referans olarak kabul ediyordu. Günümüzde ise büyük çoğunluk artık UFRS’yi referans alıyor. Ancak UFRS’nin finansal alanda iddialı konumunu koruyabilmesi için UFRS ile ilgili geliştirmelerin yapılması gerekir. ABD GKGMİ ile ilgili çalışan Muhasebe Standartları Üst Kurulu “UFRS ve ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinden hangisinin uluslararası alanda kabul göreceği ile ilgili tercihin bizzat piyasa tarafından yapılması gerektiğini” dile getirmektedir.

Avrupa Birliği üye devletleri ve Avrupa Paramentosu 2002 yılında oybirliği ve büyük bir heyecanla Avrupa Birliği şirketlerinin uluslararası standartlarını 1.1.2005 tarihinden itibaren kullanmak yönündeki Avrupa Komisyonunun teklifini kabul ettiler⁶². 2004 yılı sonuna kadar 33 uluslararası standard oybirliği ile Avrupa Birliği standardı olarak da kabul edildi. Kendisine uluslararası alanda tekdüze bir raporlama sistemi oluşturma misyonu yüklenmiş olan IASB’in, finansal enstrümanların değerinde meydana gelen değişikliklerin nasıl kayıt altına alınacağına ilişkin yayımladığı IAS 39, firmaları ve bankaları rahatsız etmiştir⁶³. IAS 39 numaralı standardın ilk uygulanmasında ve kabulünde, daha çok prensiplerden çok kuralları içeren SFAS 115 numaralı standarda dayandırılması, Avrupa Birliği’ni tatmin etmemişti. Avrupa Paramentosu’nun hoşuna gitmeyen standartları birlik ülkelerinde uygulanmasını reddetme gibi bir yaptırımını da mevcut idi ve bu standartlar arasında IAS 39 da vardı⁶⁴. Sorunlar, bu standardın bu haliyle ideal bir standard olmadığında toplanmaktaydı.

⁶⁰ Sir David Tweedie, Chairman IASB, “Tweedie’s Best of Breed”, **Accountancy Magazine**, January 2008, s. 6.

⁶¹ Thomas I.Selling, “Amended IAS 39: Exploding the Myth of an Independent IASB”, **The Accounting Onion**, Financial Instruments, Recent Developments, 03 November 2008, s. 6.

⁶² “Fair Value Accounting”, **Financial Times**, November 9, 2004, s. 18.

⁶³ Benjamin Beasley-Murray, “Features: IAS 39 Raises Accounting Row”, **Global Finance Magazine**, April 2003, s. 2.

⁶⁴ “A Move Towards Global Accounting Standarts Is Proving Controversial”, **The Economist**, December 20,2003, s.115.

Uluslararası Ödemeler Bankası'nın (BIS) Basel Komitesi ve Avrupa Merkez Bankası, standardın dayandığı gerçeğe uygun değer esasına ihtiyatla yaklaşmaktaydı. Banka ve sigorta şirketleri de IAS 39'un değerlendirme ile ilgili kurallarını karmaşık buluyorlardı. Diğer taraftan IAS 39'un kolaylıkla anlaşılabilir mali raporlar üretilmesine yardımcı olacağı da kuşku ile karşılanmaktaydı. Gerekçe olarak gerçeğe uygun değer kuralı ileri sürülmekte ve tarihi maliyet yerine gerçeğe uygun değer kullanılması, mali tablolarda sürekli olarak realize olmamış kar ve zararların rapor edileceği ileri sürülmekteydi. Bu nedenle de Avrupalı bazı uygulamacılara göre gerçeğe uygun değer esasını 'başağırtıcı' bir uygulama idi. Nihayet, standard komitesinin oluşma biçiminden dolayı yöneltilen eleştiriler de vardı. Standard komitesi üyelerinin çoğunluğu Anglo-sakson muhasebe uygulamalarından gelmekteydi. Nitekim, sekiz üye Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'den, birer üye Güney Afrika ve Avustralya ki bunlar da Anglo-sakson uygulamalarına yakındılar, bir Japonya'dan ve ancak üç üye diğer Avrupa ülkelerindendi. Bu tartışmalar ve itirazlar IAS 39'un uygulamasında bazı istisnaların kabul edilmesine yol açmıştır. Örneğin, mortgage tahvillerinin gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesinde istisnalar getirilmiştir. İstisnaları desteklemeyen Fransız bankalarına karşı HSBC, Deutsche Bank and ABN Amro standardın bir bütün olarak uygulanmasını desteklediler⁶⁵. Nitekim 2009 yılına gelindiğinde, 2008 sonbaharında çöken menkul kıymet ve gayrimenkul varlık piyasaları ortamında, Amerikan Kongresi bankaların muhasebe uygulamalarında gerçeğe uygun değer kuralını rafa kaldırmalarına yardımcı olmuştur⁶⁶.

Realist bir yaklaşımla, UFRS ve ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri'nin uyumlaştırılması ile ilgili çalışmanın tamamlanabilmesi, her şeyin yolunda gitmesi halinde, beş yıl daha sürecektir⁶⁷.

2.2.3. Vergi Usul Kanunu'na Göre Değerleme

TMS 39 kapsamındaki gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubundan

⁶⁵ "Booking Financial Instruments At Fair Value is Dangerous", **Financial Times**, October 18, 2004, s. 22.

⁶⁶ John Trussel, M.Rose and C. Laura, "Fair Value Accounting and the Current Financial Crisis", **The CPA Journal**, 1 Haziran 2009, s. 1.

⁶⁷ Bob Herz, Chairman of FASB, "Change Agent", **Journal of Accountancy**, February 2008, s. 4.

herhangi birine sınıflanan kamu borçlanma senedi için vergisel açıdan değerlemede borsada değeri oluşuyor ise borsa rayici esas alınarak hesaplanan rayiç değer, borsa rayici yoksa; iktisap bedeline vadesinde elde edilecek gelirin iktisap tarihinden değerlendirme tarihine kadar olan süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle bulunan değer kullanılır⁶⁸. Gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık grubunda izlenen kamu borçlanma senetlerinin aktif bir piyasasının olması gerektiğinden hareketle borsa rayicinin kullanılması ve değerlemeden doğan farkların dönem kar zararına intikal ettirilmesi söz konusudur. Bu anlamda gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık grubu için VUK ve TFRS/IFRS açısından değerlendirilmede bir farklılık söz konusu değildir. Vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubunda izlenen kamu borçlanma senetleri ise, VUK'a göre borsa rayiç değeri veya aktif bir piyasasının bulunmaması halinde iktisap bedeline iktisap tarihinden değerlendirme tarihine kadar olan süreye isabet eden işlemiş faizin eklenmesi ile bulunan değer ile değerlendirilir. Bu ekleme yapılırken basit faiz esas alınmaktadır. Bu nedenle vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlıklar açısından VUK'a göre değerlendirme ile TFRS/IFRS'ye göre değerlendirme arasında farklılık bulunmaktadır. Zira vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubunda izlenen kamu borçlanma senetleri itfa edilmiş maliyet ile değerlendirilirken, VUK, bu kıymetler için değerlemede borsa rayicinin esas alınmasını, borsa rayicinin bulunmaması durumunda iktisap bedeline basit faiz yöntemine göre hesaplanan işlemiş faizin ilave edilmesi ile bulunan değer esas alınmasını kabul etmektedir. Değerleme konusu finansal varlık VUK'a göre borsa rayici ile değerlendiriliyor buna karşılık standarda göre itfa edilmiş maliyet ile değerlendiriliyor ise, ticari kar/mali kar farkı oluşacak ve vergi matrahına ekleme ve indirimine konu olacaktır. Yine bu uygulamanın bir sonucu olarak satılmaya hazır varlıklara ilişkin ertelenmiş vergi varlığı ve ertelenmiş vergi yükümlülüğü doğacak ve bilançoya alınacaktır⁶⁹. Borsa rayici olmayan vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlıklar VUK'a göre iktisap bedeli ve iktisap bedeline ilave edilen iktisap tarihinden değerlendirme tarihine kadar olan dönem için basit faiz yöntemine göre hesaplanan işlemiş faizden oluşan değerle değerlendirilirken, standarda göre itfa edilmiş maliyet ile değerlendirilmektedir. Burada da VUK'a göre basit faiz

⁶⁸ 213 sayılı VUK , 279.Madde.

⁶⁹ IAS 12, **Income Taxes**, IASB, 01.01.2001, 5. Madde.

yöntemi ve standarda göre etkin faiz yöntemi kullanılarak faiz hesaplaması yapıldığından faiz tutarları arasında fark olacaktır. Ancak yöntemden kaynaklanan bu fark önemli bir fark olmadığından VUK'a aykırılık teşkil etmemektedir.

2.2.4. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Değerleme

Tahviller, anonim şirketlerle kamu kurumlarının çıkarmış oldukları uzun vadeli borç senetleridir. Burada konumuzu ilgilendiren kamu borçlanma senetleri olduğundan devlet tahvilleri ve hazine bonolarının Türk Ticaret Kanunu'na göre değerlemesinde hangi yöntemin izleneceği açıklanmaya çalışılacaktır.

Sermaye şirketlerinde, borsada rayici bulunan hisse senetleri ve tahviller en çok bilanço gününden bir ay evveline ait müddet içindeki ortalama rayiç üzerinden; borsada rayici bulunmayan hisse senedi ve tahviller faiz, temettü gibi gelirler ve kıymetlerindeki herhangi bir azalma gözönünde bulundurulmak suretiyle ve maliyet kıymetlerini geçmemek üzere değerlendirilir. Yabancı borsalarda işlem gören hisse senetleri ve tahvillerin değerlemesinde değerlemenin yapıldığı ay içinde yabancı borsa tarafından tescil edilmiş ortalama rayiç esas alınır. Ayrıca, bu kıymetlerin bedellerinin transferindeki güçlüklerin, yapılması gerekli masrafların hesaba katılması gerekir⁷⁰.

Dikkat edilirse TTK hükümlerine göre borsada rayici bulunan hisse senetleri ve tahvillerin değerlemesinde herhangi bir sınırlama konmamıştır. Buna karşılık, borsada rayici olmayan hisse senetleri ve tahviller için azami bir sınır olarak maliyet bedeli kabul edilmiştir.

2.3. UFRS ve TMS'ye GÖRE KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN SINIFLANMASI

IAS 39 da dört finansal araç çeşidine yer verilmiştir. Bunlar;

(a) Gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar,

⁷⁰ TTK, 462.Madde

(b)Vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımlar,

(c)Satılmaya hazır finansal varlıklar,

(d)Kredi ve alacaklar.

Yukarıda belirtilen bu dört finansal araç kategorisinden ilk üç sırada yer alan finansal araç tanımı kamu borçlanma senetlerinin de sınıflandığı finansal araç grubundandır.

IAS 39 finansal varlık ve borçlarla ilgili olarak özetle aşağıda yer alan konular ile ilgilenir⁷¹:

-Finansal varlık ve borçların bilançoda muhasebeleştirilmesi veya kayıt altına alınması,

-Kayıt altına alınmış finansal varlık ve borçların bilanço dışı bırakılması,

-Finansal varlık ve borçların farklı kategorilerde sınıflanması ve sınıflama sonrasında değerlemesi,

-Finansal varlık veya borca ilişkin doğan kazanç veya kaybın dönem kar zararı veya özkaynak hesabından birinde muhasebeleşmesi.

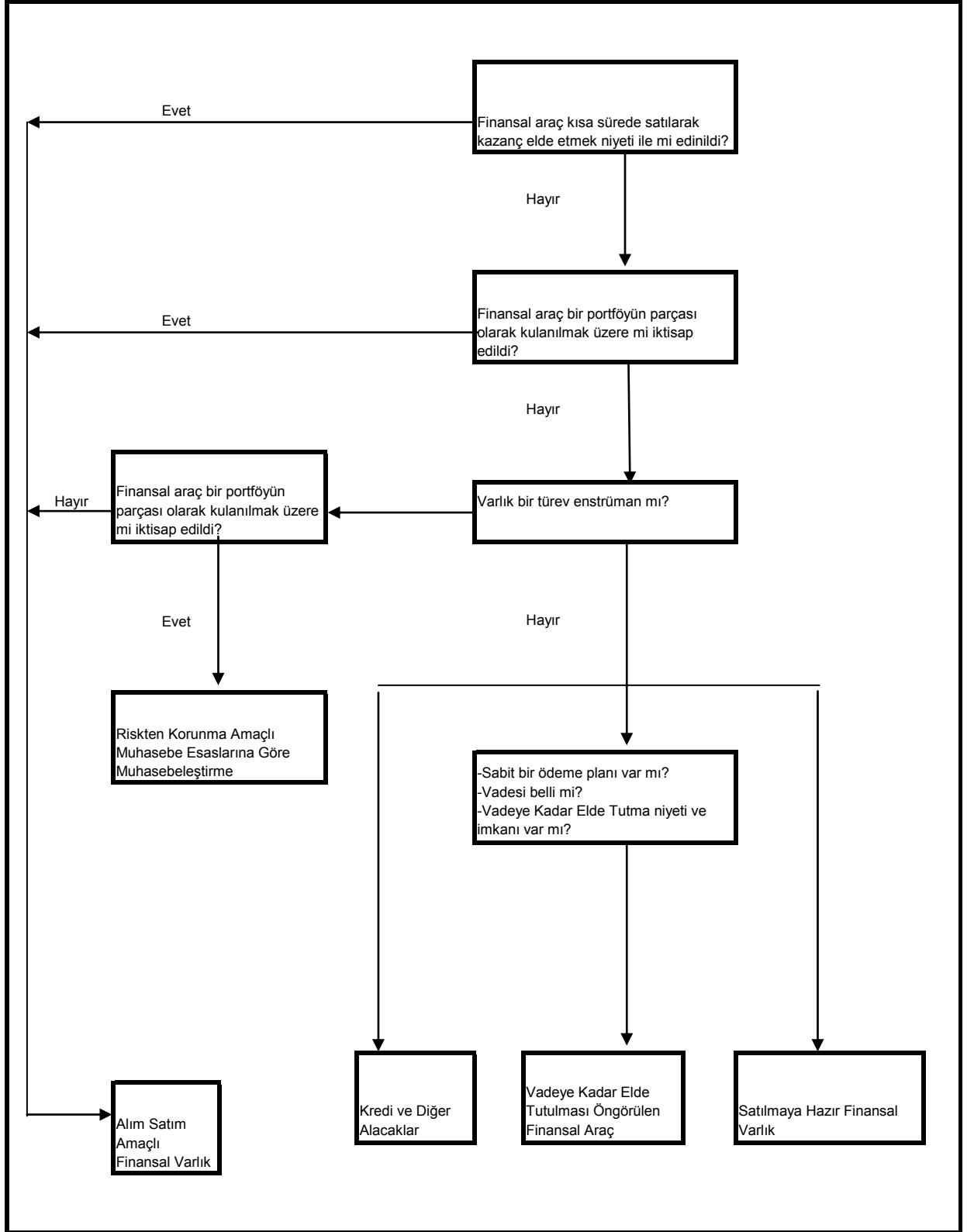
Bu dört finansal araca ilişkin ulusal mevzuat ve uluslararası değerlendirme standartlarına göre değerlendirme yöntemleri ve değerlendirme sonuçlarının mali tablolara ne şekilde yansıdığı Tablo 2 aracılığıyla özetlenmiştir. Ardından finansal araca ilişkin karar süreçleri Tablo 3’de gösterilmeye çalışılmıştır.

⁷¹ “IAS 39 Audit Process Workflow”, An Association for Finance Professionals’ Company Press Release, London, 5 February 2008, s. 1

Tablo 2 : Finansal Araçlara İlişkin Değerleme Yöntemleri ve Değerleme Sonuçları

FİNANSAL ARAÇ	DEĞERLEME ÖLÇÜSÜ				SONUCUN TABİ TUTULACAĞI İŞLEM
	UMS ve TMS'ye Göre	VUK'a Göre	TTK'ya Göre	SPK'ya Göre	
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	Gerçeğe Uygun Değer	Borsa Rayici	Borsa Rayici	Gerçeğe Uygun Değer	-Dönem Kar/Zararı (Değerlemede faize denk gelen kısım ve piyasa değerlendirme farkı faiz geliri olarak tanımlanır.Satışta faize denk gelen kısım faiz geliri, piyasa değerlendirme farkı sermaye piyasası işlem k/z olarak tanımlanır.)
İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Finansal Varlıklar	Gerçeğe Uygun Değer	Borsa Rayici	Borsa Rayici	Gerçeğe Uygun Değer	-Dönem Kar/Zararı (Değerleme ve satışta faize denk gelen kısım faiz geliri, piyasa değerlendirme farkı sermaye piyasası işlem k/z olarak tanımlanır.)
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Gerçeğe Uygun Değer	Borsa Rayici	Borsa Rayici	Gerçeğe Uygun Değer	Değerlemede; -Dönem Kar Zararı (Faize denk kısım faiz geliri olarak tanımlanır.) -Özkaynak (Piyasa değerlendirme farkı menkul değer değerlendirme farkı olarak tanımlanır.) Satışta; -Dönem Kar Zararı (Faize denk gelen kısım faiz geliri, piyasa değerlendirme farkı sermaye piyasası işlem k/z olarak tanımlanır.)
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlıklar	İtfa Edilmiş Maliyet (İç Verimli Değer)	-Borsa Rayici,Borsa Rayici yoksa vadesinde elde edilecek gelirin iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar olan süreye isabet eden kısmının iktisap bedeline eklenmesi suretiyle bulunan değer ile değerlendirilir.	Borsa Rayici,Borsa Rayici yoksa menkul kıymetteki değer azalışları dikkate alınır, maliyet değerini geçmeyecek şekilde değerlendirilir	İtfa Edilmiş Maliyet (İç Verimli Değer)	-Dönem Kar Zararı (Faize denk kısım faiz geliri olarak tanımlanır.Bilançoda itfa edilmiş maliyeti ile yer alır.) -VUK'a göre piyasa değerlendirme farkı,Vergi Öncesi Kar hesaplandıktan sonra ilave ve indirim olarak vergi matrahına dahil edilir.

Tablo 3: Finansal Araçlar Karar Ağacı

2.3.1. Gerçeğe Uygun Değeri İle Değerlenerek Sonucu Gelir Tablosuna Yansıtılan Finansal Varlıklara İlişkin Sınıflama

Gerçeğe uygun değer yaklaşımının muhasebe standartlarında yer alması, 1980’li yıllarda ABD’de yaşanan Saving-Loans Krizi ile ortaya çıkmıştır. Bu tarihte bankalar için muhasebede varlıkların piyasa fiyatı ile değerlendirme kuralının söz konusu olmaması nedeniyle, bankalar güçlü finansal yapıya sahip olduklarını göstermek için tarihi maliyetle kaydedilmiş finansal varlıklarını piyasa fiyatı ile satıp, raporlanacak öz kaynaklarını arttırarak bilançolarını manipüle edebiliyorlardı. Söz konusu uygulamaların, banka bilançolarının kalitesini bozması standart hazırlayıcılarını arayışlara sevk etmiş olup bu doğrultuda, FASB finansal varlık ve yükümlülükler ile ilgili olarak gerçeğe uygun değer kavramını geliştirmiştir⁷². Gerçeğe uygun değer kavramı, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na ise, 1982 yılında çıkarılan IAS 20:Devlet Teşvik ve Yardımları ile ilgili standartla girmiştir. Bundan sonra çıkarılan birçok standartta gerçeğe uygun değer yaklaşımı ile ilgili açıklamalara yer verilse de, son çıkartılan altı standartta (IAS 39, IAS 40, IAS 41, IFRS 2, 3, 5) gerçeğe uygun değer yaklaşımının benimsendiği görülmektedir⁷³.

Gerçeğe uygun değer muhasebesi 1990 lı yılların başından itibaren ABD GKMİ’ nde ifade bulmasına rağmen gerçeğe uygun değer ölçümünün yaygın olarak kullanımı son on yılda, daha iyi yatırım kararları alınabilmesine yardımcı olacak uygun ve tutarlı finansal tablolar üretilebilmesi için öncelikli olarak yatırımcının talebi üzerine, istikrarlı bir şekilde artış göstermiştir. Uluslararası anlamda, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından gerçeğe uygun değer her türlü finansal araç için kullanılacak tek ölçüm yöntemi olarak görüldüğünü ifade etmektedir. Buna rağmen IASB’nin bazı konuları ve başlıkları gerçeğe uygun değer genel tanımı dışında ayrı

⁷² Mehmet Özkan, Serkan Terzi, “Gerçeğe Uygun Değer Ölçümünün Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Muhasebe Standartları (SFAS) Açısından İncelenmesi”, T.C.Marmara Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı - Muhasebe Finansman Bölümü Yayını, Kasım 2009, s. 4

⁷³ Hüseyin Tokay ve Diğerleri, “Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkileri”, XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu (Muğla Üniversitesi, 2005), s.14

olarak açıklaması gerekmektedir. Tüm bu konu ve başlıklar konusunda çözüm geliştirmek çok uzun zaman alabilir⁷⁴.

Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen finansal varlıklarda, gerçeğe uygun değer çoğu kez borsa fiyatıdır. Borsa fiyatı olmasa da bazı varlıkların değerini yetkili otoriteler (TCMB'nin Hazine bonoları ve devlet tahvillerinin fiyatını Resmi Gazete'de ilan etmesi gibi) düzenli bir şekilde ilan etmektedirler. Eğer bu değer doğrudan belirlenemiyorsa, bazı yaklaşımlarla gerçeğe uygun değer belirlenmeye çalışılır⁷⁵. Gerçeğe uygun değerın tespitine, itfa edilmiş maliyet baz alınarak yönetilen varlıklar için gerek yoktur. Gerçeğe uygun değerın ölçümü alım satım amaçlı faaliyetler için söz konusudur⁷⁶. Gerçeğe uygun değer uygulamasına ilişkin mevcut istisna veya kısıtlar yumuşatılmamalıdır⁷⁷. Böylelikle gerçeğe uygun değer uygulaması, 2005 Basel II Komitesi'nde ortaya konan yaklaşımı yansıtmaya devam edecektir.

Aşağıda gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilerek sonucu gelir tablosuna yansıtılan finansal varlıklar ele alınmaktadır⁷⁸:

A) Alım Satım Amaçlı Finansal Varlık ve Borçlar

Bir finansal varlık veya finansal borç yakın bir tarihte satılmak veya geri satın alınmak amacıyla tutulma ve kısa dönemlerde kar etme konusunda bir eğilimin olması şartlarını taşıyorsa alım satım amaçlı finansal varlık olarak sınıflanır.

Bu varlıkların iktisap edilmesinde amaç, kısa vadede elden çıkarılmak suretiyle spekülatif kazanç elde etmektedir. Bu yatırımlar kısa vadeli dir. Ancak yatırıma konu olan finansal araçların kısa vadeli olma şartını taşıması gerekmez. Alım satıma konu olan varlıklar vade taşımayan hisse senetleri olabileceği gibi, uzun vadeli devlet tahvilleri ve vadesi nispeten kısa olan hazine bonoları olabilmektedir.

⁷⁴ Grant Thornton, "Perspective: Fair Value Accounting", **Public Policy and External Affairs**, 10 June 2008, s.2.

⁷⁵ SPK Seri XI No: 25 Sayılı Tebliği, 266. Madde.

⁷⁶ BIS, "Guiding principles for replacement of IAS 39 ", **Basel Committee on Banking Supervision**, 27 August 2009, s. 2.

⁷⁷ BIS, "Supervisory guidance on the use of the fair value option for financial instruments by banks", **Basel Committee on Banking Supervision**, June 2006, s. 11.

⁷⁸ IAS 39, 9. Madde.

B) İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Varlık ve Borçlar*

Prensipde tüm finansal varlık ve borçların ilk defa iktisaplarında alım amacına bağlı olmadan gerçeğe uygun değeriyle değerlendirilmesi ve olumlu veya olumsuz farkların dönem kar zararında tanımlanması mümkündür⁷⁹. Ancak aktif bir piyasada kayıtlı bir piyasa fiyatı bulunmayan, gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen özkaynağa dayalı finansal araçlara yapılan yatırımlar, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan olarak tanımlanamaz. Dolayısıyla gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesinin işletme tarafından uygulanmasının tek istisnası, piyasa fiyatının bulunamaması veya gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülememesi durumudur. Bu finansal araçlar aktif veya düzenli bir piyasada fiyat kotasyonu olmadığı için gerçeğe uygun değerleri kolaylıkla tespit edilemeyen özsermaye araçlarıdır (borsaya kote olmayan hisse senetleri, vb.) Bu hükme göre bankalar sahip oldukları kamu borçlanma senetlerini her bilanço döneminde gerçeğe uygun değeriyle değerleyebileceklerdir. Ancak muhasebenin temel ilkelerinden Özün Önceliği İlkesi uyarınca muhasebeleştirme ve finansal tablolarda sınıflamada varlık ve yükümlülükler için iktisap gayesi önemlidir.

Bir finansal aracın ilk muhasebeleştirme sırasında, işletme tarafından, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan olarak sınıflanabilmesi için işletme, bu tür bir sınıflamayı, aşağıda izin verilen veya daha doğru bir bilgi sunulması sonucunu doğuran durumlarda kullanabilir.

Bir sözleşmenin bir veya daha fazla saklı türev ürün** içermesi durumunda, işletme, aşağıdaki koşullar olduğu sürece ilgili karma sözleşmenin tamamını gerçeğe

⁷⁹ Remzi Örtün, Hasan Kaval, Aydın Karapınar, **Türkiye Muhasebe Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları**, Gazi Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 2.Baskı, 2008, s. 475.

* “Assets and Liabilities At Fair Value Through Profit or Loss” olarak ifade edilmektedir.

** Saklı türev ürün, türev olmayan bir asal sözleşme de içeren karma (melez) aracın bir bileşenidir (sözü edilen asal sözleşme, ilgili karma araca ilişkin nakit akışlarından bazılarının bir türev ürününkine benzer biçimde farklılaşması etkisi de yaratmaktadır). Saklı türev ürün, aksi durumda, değiştirilmesine ancak sözleşme gereğince hükümlenilecek nakit akışlarından bazılarının veya tamamının, belirli bir faiz oranı, finansal araç fiyatı, ticari mal fiyatı, döviz kuru, fiyat veya oran endeksi, kredi derecesi veya kredi endeksi ya da sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan diğer bir değişkene göre değiştirilmesine neden olur. Bir finansal araca bağlı olmakla birlikte, ilgili sözleşme gereğince anılan finansal araçtan bağımsız olarak devredilebilen veya ilgili finansal araçtan farklı bir karşı taraf içeren bir türev ürün, saklı türev üründen ziyade ayrı bir finansal araçtır.

uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık veya finansal borç olarak sınıflayabilir:

a.Saklı türev ürünün (ürünlerin), aksi durumda, değiştirilmesine ancak sözleşme gereğince hükmolunabilecek nakit akışlarında önemli bir değişiklik yaratmaması; veya

b.Benzer bir karma finansal araçta bulunan saklı türev ürünün ilgili finansal araçtan ayrıştırılmasının engellenmiş olduğunun küçük bir analiz işlemi sonucunda veya hiçbir analiz yapılmaksızın anlaşılabilmesi.

2.3.1.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlık Olarak Sınıflama

Aktif bir pazarı olan finansal varlıkların sınıflandırılabildeği bir muhasebe portföyüdür⁸⁰. Bu bölümde, alım satım amaçlı muhasebe portföyüne satın alınan kamu borçlanma senetlerinin, ilk muhasebe kaydı ve bu portföylerde kaldığı süre içerisinde değerlemesi ve bu değerlemenin muhasebesel gösteriminin nasıl olacağı örnekler yardımıyla detaylı olarak açıklanmaya çalışılacaktır. Daha sonra alım satım amaçlı portföyden satışı yapılan menkul kıymetlere ilişkin muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir.

2.3.1.1.1. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar Portföyüne Satın Alınan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi

Alım satım amaçlı portföye satın alınan Hazine'nin ihraç ettiği borçlanma senetleri, ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değeri ile kayıt altına alınır. Gerçeğe uygun değer ise bu varlıklarda çoğu kez organize piyasada satın alma sırasında işlem gördüğü fiyattır. Organize piyasa, iç borçlanma senetleri için İMKB Tahvil ve Bono Piyasası, dış borçlanma senetleri için ise İMKB bünyesinde oluşturulan Uluslararası Tahvil Pazarıdır. İşlem tezgah üstü piyasada gerçekleşiyorsa, o an işleme konu olan fiyattır. Bunların dışında bankaların kamu borçlanma senetlerini Hazine'nin düzenlediği ihale neticesinde ihraçtan satın alması da mümkündür. Bu durumda ilk muhasebeleştirme sırasında kullanılacak gerçeğe uygun değer, ihraç fiyatıdır.

⁸⁰ Remzi Örtten ve Diğerleri, age,s.478.

Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler Değerleme Muhasebesine İlişkin

Algoritma aşağıdaki gibidir:

Borç 222-223=EĞER Piyasa Değeri >Maliyet; Piyasa Değeri – Maliyet;0

Alacak 580-581= EĞER Piyasa Değeri >Maliyet; Piyasa Değeri – Maliyet;0

Alacak 038-039=EĞER Piyasa Değeri < Maliyet; Maliyet – Piyasa Değeri; 0

Borç 820-821=EĞER Piyasa Değeri < Maliyet; Maliyet –Piyasa Değeri; 0

Örnek 1: X Bankası 10.03.2009 tarihinde piyasadan TRT050809T16 Isın kodlu iskontolu tahvilden Alım Satım Amaçlı Portföye 95.1 fiyatla 1,000,000 nominal satın almıştır. X bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satılma Fiyatı(Piyasa Fiyatı)/Hesaplama Sabiti = 1,000,000x 95.1/100=951,000 TL dir. Bu satılma ile ilgili bankanın yapması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----10.03.2009-----	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	951,000-
030.020 Alım Satım Amaçlı Menkul Değ. - Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	1,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	951,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Alım Kaydı

X Bankasının satın aldığı kıymetle ilgili gün sonunda İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda oluşan takas fiyatı veya kirli fiyat 95.2'dir. Bu kıymet günsonunda değerlemeye konu olan 95.2 fiyatla değerlendirildiğinde;

Nominal x Değerleme Fiyatı / Hesaplama Sabiti = 1,000,000 x 95.2/100 = 952,000 TL ye ulaşılabacaktır. Değerleme sonucu elde edilen tutar iktisap bedelinin üzerinde bir değer olduğu için oluşan pozitif değerlendirme farkı reeskont faiz geliri olarak aşağıdaki gibi kayıt altına alınacaktır.

$$\begin{aligned}\text{Reeskont Faiz Geliri} &= \text{Piyasa Değeri} - \text{Maliyet Bedeli} \\ &= \text{Nominal} \times (\text{Piyasa Fiyatı} - \text{Maliyet Fiyatı}) / \text{Hesaplama Sabiti} \\ &= 1,000,000 \times (95.2 - 95.1) / 100 \\ &= 1,000 \text{ TL}\end{aligned}$$

-----10.03.2009-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	1,000-
222.010 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerin	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	1,000-
580.002 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

Banka, bu kıymeti 95.1 fiyatla değil de 95.4 fiyatla piyasadan satın almış olsaydı. X bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satılma Fiyatı(Piyasa Fiyatı)/Hesaplama Sabiti = 1,000,000x 95.4/100=954,000 TL olacaktı ve satılma ile ilgili aşağıdaki muhasebe kaydını yaratacaktı:

-----10.03.2009-----	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	954,000-
030.020 Alım Satım Amaçlı Menkul Değ. - Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	1,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	954,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Alım Kaydı

Tablo 4: İMKB Tahvil Bono Piyasası 10.03.2009 tarihli KAS Bülteni

VALÖR	TAHVİL TANIMI	VADEYE KALAN GÜN	FİYAT			TAKAS FİYATI	İŞLEMİŞ FAİZ	GETİRİ		NOMİNAL İŞLEM TUTARI
			EN DÜŞÜK	EN YÜKSEK	AĞR. ORT.			BASİT FAİZLE	BİLEŞİK FAİZLE	
KAMU MENKUL KIYMETLERİ										
10.03.2009	TRB110309T13	1	100.0	100.0	100.0	100.0	-	10.95	11.57	200,000
13.03.2009	TRT010409F10	19	99.9	99.9	99.9	99.9	-	2.37	2.40	1,149,312
10.03.2009	TRT080409T17	29	99.1	99.1	99.1	99.1	-	10.99	11.56	2,600,000
10.03.2009	TRT060509T18	57	98.2	98.2	98.2	98.2	-	11.56	12.14	33,325,000
10.03.2009	TRB240609T15	106	96.7	96.7	96.7	96.7	-	11.78	12.28	59,842,000
11.03.2009	TRT150709T15	126	95.9	95.9	95.9	95.9	-	12.30	12.80	100,000
10.03.2009	TRB150709T15	127	95.9	95.9	95.9	95.9	-	12.27	12.77	600,000
10.03.2009	TRT150709T15	127	95.8	95.9	95.9	95.9	-	12.34	12.84	50,514,000
10.03.2009	TRT050809T16	148	95.2	95.2	95.2	95.2	-	12.42	12.88	11,747,000
11.03.2009	TRB190809T10	161	94.8	94.8	94.8	94.8	-	12.40	12.83	3,500,000
10.03.2009	TRB190809T10	162	94.7	94.8	94.7	94.7	-	12.55	12.99	39,600,000
11.03.2009	TRB090909T11	182	94.1	94.1	94.1	94.1	-	12.62	13.02	18,400,000
11.03.2009	TRT071009T51	210	93.1	93.1	93.1	93.1	-	12.90	13.25	11,400,000
10.03.2009	TRT071009T51	211	92.9	93.0	93.0	93.0	-	13.00	13.35	60,389,000
10.03.2009	TRT181109T16	253	91.6	91.7	91.6	91.6	-	13.16	13.42	7,178,000
11.03.2009	TRT130110T10	308	89.5	89.5	89.5	89.5	-	13.88	14.03	8,000,000
10.03.2009	TRT130110T10	309	89.4	89.5	89.5	89.5	-	13.87	14.01	39,204,000
11.03.2009	TRT100210T12	336	101.6	101.6	101.6	102.8	1.2	13.07	13.50	4,900,000
10.03.2009	TRT100210T12	337	101.3	101.6	101.5	102.6	1.1	13.17	13.60	51,100,000
10.03.2009	TRT170210T15	344	102.2	102.3	102.2	103.1	0.9	-	-	2,300,000
11.03.2009	TRT030310T10	357	87.5	87.6	87.5	87.5	-	14.56	14.58	235,805,000
10.03.2009	TRT030310T10	358	87.4	87.5	87.5	87.5	-	14.58	14.60	182,600,000
11.03.2009	TRT140410T16	399	86.1	86.2	86.1	86.1	-	14.78	14.68	82,700,000
10.03.2009	TRT140410T16	400	86.1	86.2	86.1	86.1	-	14.72	14.62	28,700,000
11.03.2009	TRT230610T13	469	83.6	83.8	83.6	83.6	-	15.23	14.92	12,700,000
10.03.2009	TRT230610T13	470	83.4	83.6	83.5	83.5	-	15.31	15.00	21,700,000
26.05.2009	TRT031110T10	526	81.3	81.3	81.3	81.3	-	16.00	15.49	10,000,000
11.03.2009	TRT031110T10	602	79.1	79.3	79.2	79.2	-	15.89	15.16	622,000,000
10.03.2009	TRT031110T10	603	79.0	79.2	79.1	79.1	-	15.99	15.25	690,053,000
11.03.2009	TRT120111T10	672	102.0	102.1	102.0	104.8	2.7	-	-	4,243,000
10.03.2009	TRT190111T13	680	97.3	97.3	97.3	99.1	1.8	15.72	16.34	5,000,000
10.03.2009	TRT010212T11	1058	101.9	101.9	101.9	101.9	-	-	-	20,000
11.03.2009	TRT150212T15	1071	90.3	90.4	90.3	108.6	0.6	14.13	14.63	2,100,000
10.03.2009	TRT150212T15	1072	90.0	90.5	90.3	108.6	0.5	14.12	14.62	1,800,000
11.03.2009	TRT070312T14	1092	98.2	98.3	98.2	98.2	-	16.78	17.48	200,000
10.03.2009	TRT070312T14	1093	97.5	97.8	97.7	105.7	8.0	17.01	17.73	8,100,000
11.03.2009	TRT260912T15	1295	91.7	91.9	91.8	98.0	6.2	17.16	17.90	200,000
10.03.2009	TRT260912T15	1296	91.5	91.5	91.5	97.6	6.2	17.29	18.04	2,500,000
10.03.2009	TRT280813T13	1632	96.5	96.5	96.5	96.8	0.3	17.15	17.89	300,000
ÖZEL SEKTÖR MENKUL KIYMETLERİ										
KOT DIŞI ÖZEL SEKTÖR TAHVİLLERİ										
10.03.2009	TRSTPFC31015	381	100.4	100.4	100.4	110.1	9.7	-	-	1,000,000

Tablo 4, İMKB Tahvil Bono Piyasası 10.03.2009 tarihli KAS Bülteni'nde açıklanan piyasa fiyatları kullanıldığında, gün sonunda bu kıymete ilişkin değerlemeye konu olan fiyat 95.2 olarak gerçekleşmiş ve değerlendirme sonucu elde edilen tutar iktisap bedelinin altında bir değer olduğu için oluşan negatif değerlendirme farkı değer düşüş karşılığı olarak aşağıdaki gibi kayıt altına alınacaktır:

$$\begin{aligned}\text{Değer Düşüş Karşılığı} &= \text{Maliyet Bedeli} - \text{Piyasa Değeri} \\ &= \text{Nominal} \times (\text{Maliyet Fiyatı} - \text{Piyasa Fiyatı}) / \text{Hesaplama Sabiti} \\ &= 1,000,000 \times (95.4 - 95.2) / 100 \\ &= 2,000 \text{ TL}\end{aligned}$$

-----10.03.2009-----	
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	2,000-
820.030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri	
038 MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	2,000-
038.000 Gerç. Uyg. Değ. Farkı K/Z Yansıtılan - Devlet Tahvili	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

2.3.1.1.2. Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar Portföyünden Satışı Yapılan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi

Bu bölümde alım satım amaçlı portföyden satışı yapılan kıymetlerin satış muhasebesi ile ilgili örnekler gösterilmiştir.

Örnek 2: X Bankası 10.03.2009 tarihinde piyasadan TRT100210T12 Isın kodlu sabit kupon faizli devlet tahvilinden alım satım amaçlı portföye 102.8 fiyatla 2,000,000 nominal satın almıştır. X bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satınalma Fiyatı (Piyasa Fiyatı) / Hesaplama Sabiti = 2,000,000 x 102.8/100 = 2,056,000 TL dir. Bu satınalma ile ilgili bankanın yapması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----10.03.2009-----	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	2,056,000-
030.020 Alım Satım Amaçlı Menkul Değ. - Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	2,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	2,056,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Alım Kaydı

Gün sonunda bu kıymete ilişkin değerlemeye konu olan fiyatın İMKB Tahvil Bono Piyasası 10.03.2009 tarihli KAS Bülteni'nde 102.6 olarak gerçekleştiği dikkate alındığında, değerlendirme sonucu elde edilen tutar iktisap bedelinin altında bir değer olduğu için oluşan negatif değerlendirme farkı değer azalış karşılığı olarak aşağıdaki gibi kayıt altına alınacaktır.

$$\begin{aligned}
\text{Değer Düşüş Karşılığı} &= \text{Maliyet Bedeli} - \text{Piyasa Değeri} \\
&= \text{Nominal} \times (\text{Maliyet Fiyatı} - \text{Piyasa Fiyatı}) / \text{Hesaplama Sabiti} \\
&= 2,000,000 \times (102.8 - 102.6) / 100 \\
&= 4,000 \text{ TL}
\end{aligned}$$

-----10.03.2009-----	
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	4,000-
820.030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri	
038 MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	4,000-
038.000 Gerç. Uyg. Değ. Farkı K/Z Yansıtılan - Devlet Tahvili	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

16.03.2009 tarihinde TRT100210T12 Isın kodlu kıymet 16.03.2009 tarihinde 103.8 fiyatla Z bankasına satılmıştır. 10.03.2009 tarihinde satın alınan bu kıymete ilişkin yapılan günsonu değerlendirme muhasebe kaydı, 11.03.2009 sabahı ters muhasebe kaydı verilip, 11.03.2009 akşamı gün sonunda 11.03.2009 Tarihli İMKB Tahvil Bono Piyasası KAS Bülteninde TRT100210T12 Isın kodlu kıymete ilişkin açıklanan piyasa fiyatı kullanılarak gün sonu değerlemesi yapılacaktır. 16.03.2009 tarihine kadar bu

şekilde gün sonu değerleme kaydı yapılmaya devam edilecektir. 16.03.2009 tarihi sabahı ise 15.03.2009 gün sonunda yapılan değerleme kaydı ile ilgili ters muhasebe kaydı oluşturulacaktır ve 16.03.2009 tarihinde gün içinde yapılan satıştan sonra bu kıymetin bilanço kayıtlarından çıkması ile birlikte artık 16.03.2009 gün sonunda değerleme kaydı yapılmayacaktır. Bu satışa ilişkin muhasebe kaydını oluşturabilmek için bu kıymetin 15.03.2009 gün sonundaki iç verimli değerini hesaplamamız gerekir. Bu kıymete ilişkin iç verim oranı ve iç verimli değer aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

Tablo 5: TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Alım Satım Amaçlı Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Alış Fiyatı	102.8		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli (1)	2,056,000		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	103.013		
Satış Fiyatı	103.2		
Kupon faizi	7.5%		
Satış Tarihi	16.03.2009		
Değerleme Tarihi	15.03.2009		
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.8	16.03.2009	0.0
12.08.2009	7.5	12.08.2009	7.5
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.43%	İç Verimli Fiyat	103.013

$$\begin{aligned}\text{İç verimli değer(2)} &= \text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat/Hesaplama Sabiti} \\ &= 2,000,000 \times 103.013/100 \\ &= 2,060,260 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Satış tutarı(3)} &= \text{Nominal} \times \text{Satış Fiyatı/Hesaplama Sabiti} \\ &= 2,000,000 \times 103.2/100 \\ &= 2,064,000\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Faiz Geliri(4)} &= \text{İç verimli değer(2)} - \text{Maliyet bedeli(1)} \\ &= 2,060,260 - 2,056,000 \\ &= 4,260 \text{ TL}\end{aligned}$$

Menkul Kıymet

$$\begin{aligned}\text{Alım/Satım Karı (5)} &= \text{Satış Tutarı(3)} - \text{İç verimli değer(2)} \\ &= 2,064,000 - 2,060,260 \\ &= 3,740 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{BSMV Tutarı (6)} &= (\text{Satış Tutarı} - (\text{Alış Fiyatı} \times \text{Nominal} / \text{Hesaplama Sabiti})) \times \\ \text{BSMV Oranı} & \\ &= 8,000 \times \%1 \\ &= 80 \text{ TL}\end{aligned}$$

TRT100210T12 Isın kodlu kıymete ilişkin 2,000,000 nominal bedellik satış muhasebe kaydı ekteki gibi olacaktır:

-----17.03.2009-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	2,064,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
830 VERGİ RESİM HARÇ VE FONLAR	80-
830.000 Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	2,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	2,056,000-
030.020 Alım Satım Amaçlı Menkul Değ.- Devlet Tahvili	
380 ÖDENECEK VERGİ RESİM HARÇ VE PRİMLER	80-
380.005 Ödenecek Vergiler-BSMV	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	4,260-
580.002 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden	
750 SERMAYE PİY. İŞLEM KARLARI	3,740-
750.002 Menkul Değ. Alım/Satım Karı - Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	2,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Satış Kaydı

Yukarıda menkul kıymet satış karı üzerinden %1 oranında BSMV hesaplanmıştır. Gider Vergileri Kanunu'nda BSMV oranı hükme bağlanmıştır. Buna göre genel olarak uygulanan BSMV oranı % 15 dir⁸¹. Bakanlar Kurulu, belirtilen vergi oranını bankalararası mevduat muameleleri, bankalar ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasası muameleleri ve diğer banka ve sigorta muameleleri için ayrı ayrı veya birlikte % 1 e kadar indirmeye ve yukarıdaki oranı aşmayacak şekilde yeniden belirlemeye yetkilidir. Bakanlar Kurulu bu yetkisini en son 28.08.1998 ve 15.10.1998 tarihinde kullanmıştır⁸². Buna göre devlet tahvili ve hazine bonolarının satışı veya elden çıkarılması durumunda, BSMV matrahına uygulanacak BSMV oranı ilgili kararın c ve d maddelerinde şu şekilde açıklanmıştır:

c- Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap ve elden çıkarılması karşılığında lehe alınan paralar üzerinden %1,

⁸¹ 6802 sayılı GVK, Resmi Gazete 17/04/1981, 33. Madde(Değişik Madde: 2447/8 md).

⁸² Bakanlar Kurulu'nun 98/11591 ve 98/11975 sayılı kararları, Resmi Gazete, 28.08.1998.

d- Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin vadesi beklenilmeksizin satışı nedeniyle lehe alınan paralar üzerinden %1.

Ancak hangi muameleler dolayısıyla lehe alınan paralar üzerinden BSMV hesaplanmayacağı, bir başka ifadeyle hangi muameleler dolayısıyla lehe alınan paraların BSMV'den müstesna olduğu durumlar belirtilmiştir⁸³. İstisnalar tüm bankacılık muameleleri ve ürünleri ile ilgili olduğundan aşağıda sayılan muameleler neticesinde alınan paralar BSMV' den müstesnadır:

a) Merkezleri Türkiye'de bulunan bankaların kendi şube ve ajansları ile veya bu şube ve ajansların birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar,

b) Merkezleri Türkiye dışında bulunan bankaların Türkiye'de mevcut şube ve ajanslarının birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar.

Türkiye'de yerleşik birçok bankanın yurtdışında kıyı bankacılığı* yapması ya da off-shore şube buldurması nedeniyle off-shore şubeyle yapılan muameleler BSMV' den müstesnadır. Genellikle kıyı bankacılığı yapılan ülkelerde vergi istisnaları söz konusu olduğundan, off-shore şubenin grup şirketler dışındaki müşterilerle yaptığı işlemler dolayısıyla lehe kalan paralar üzerinden BSMV ödenmemektedir. Konumuzla ilgili olarak örneğin Türkiye'de mukim X Bankası'nın yurtdışında kıyı bankacılığı yapması veya off-shore şubesinin bulunması halinde, genel merkezin; off-shore şubeye hazine bonusu, devlet tahvili ve eurobond satışından elde ettiği gelirler BSMV'den müstesnadır. Aynı şekilde off-shore şubenin genel merkeze hazine bonusu, devlet

⁸³ GVK, 29. Madde .

* Kıyı Bankacılığı, ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında veya koşullara göre ülke içinde kullanılması, uluslararası devletsiz paraların fon fazlası bulunan merkezlerden fon açığı bulunan merkezlere transfer edilmesi gibi finansal hizmetler yürüten genellikle serbest bölgelerde kurulan merkezlerde faaliyet gösteren ve ülke içindeki bankacılık sisteminin tabi olduğu yasal düzenlemelerin kapsamı dışında tutularak, getirilen mali ve hukuksal avantajlar sayesinde cazip çalışma koşullarının sağlandığı bankacılık türüdür. Bu bankalar buldukları ülkede mevduat toplayamazlar. Bu bankaların döviz hesaplarına bir kısıtlama konulamaz ve gelirleri vergilendirilemez.

tahvili ve eurobond satışı dolayısıyla lehe kalan paralar üzerinden BSMV hesaplanmayacaktır.

Örneğimizde alıştan sonra kupon ödeme tarihi beklenilmeksizin kıymetin satışı gerçekleştirilmiştir. İkinci el piyasadan satın alınan kuponlu tahvillerde kupon ödeme tarihi beklenilmeksizin yani kupon ödeme tarihinden önce kıymet satışı gerçekleşirse, BSMV tutarının hesaplanmasında kullanılacak BSMV fiyatı, alış fiyatına yani kirli fiyata eşit olacaktır. Buna göre BSMV matrahı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır;

$$(\text{Satış Tutarı} - (\text{BSMV Fiyatı (Kirli Fiyat)} \times \text{Satış Nominali} / \text{Hesaplama Sabiti}))$$

Alış tarihinden sonra kupon ödemesi gerçekleşmişse BSMV matrahı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır;

$$(\text{Satış tutarı} - (\text{BSMV Fiyatı (Temiz Fiyat)} \times \text{Satış Nominali} / \text{Hesaplama Sabiti}))$$

BSMV matrahının hesaplanması için BSMV fiyatı (Clean Price) değerinin hesaplanması gerekmektedir. Alış işleminden sonra kupon ödemesi gerçekleşmemişse, temiz maliyetin nominal değerden büyük olduğu durumlarda, BSMV fiyatı bilgisi kupon ödemelerinden sonra her bir kupon başına düşen prim fiyatı kadar azaltılacaktır. Kupon ödemesinden sonra paçallı portföylerde alım işlemi gerçekleştiriliyorsa temiz fiyatı ile alış işleminin kirli fiyatı nominale göre paçallanıp, yeni bir BSMV fiyatı bulunur. Bu primin hesaplanması ise aşağıdaki şekilde olacaktır.

$$\text{Prim Fiyatı} = (\text{Birikmiş Faiz} / \text{Geriye Kalan Kupon Sayısı}) / \text{Nominal} \times \text{Hesaplama Sabiti}$$

BSMV Matrahı Hesaplaması

Kuponsuz TL Menkul Kıymet

$$\text{Satış Tutarı} - \text{Temiz Maliyet (=Kirli Maliyet)}$$

Kuponsuz YP Menkul Kıymet

(Satış tarihindeki TCMB satış döviz kuru x Satış Tutarı)-(Alış tarihindeki TCMB satış döviz kuru x Temiz Maliyet (=Kirli Maliyet))

Kuponlu TL Menkul Kıymet

EĞER ((Önceki Kupon Tarihi < Alım tarihi < Kupon Tarihi ve Satış Tarihi < Kupon Tarihi (Alış tarihinden sonra kupon ödemesi yapılmamış ise); Satış Tutarı – (BSMV Fiyatı (Kirli Fiyat) x Satış Nominali/Hesaplama Sabiti); Satış Tutarı – (BSMV Fiyatı (Temiz Fiyat) x Satış Nominali/Hesaplama Sabiti))

Kuponlu YP Menkul Kıymet

EĞER ((Önceki Kupon Tarihi < Alım tarihi < Kupon Tarihi ve Satış Tarihi < Kupon Tarihi (Alış tarihinden sonra kupon ödemesi yapılmamış ise); (Satış Tutarı x Satış Tarihindeki TCMB Satış Kuru)–((BSMV Fiyatı (Kirli Fiyat) x Satış Nominali/Hesaplama Sabiti) x Alış Tarihindeki TCMB Satış Kuru) ; (Satış Tutarı x Satış Tarihindeki TCMB Satış Kuru)–((BSMV Fiyatı (Temiz Fiyat) x Satış Nominali/Hesaplama Sabiti) x Alış Tarihindeki TCMB Satış Kuru))

2.3.1.2. İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Olarak Sınıflama

Bu bölümde ilk defa kayda alınmalarında gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen ve değerlendirme farkı sonuç hesapları aracılığıyla gelir tablosuna yansıtılan menkul kıymetlerin , ilk muhasebe kaydı ve bu portföylerde kaldığı süre içerisinde değerlemesi ve bu değerlemenin muhasebe kayıtlarına yansımalarının nasıl olacağı örnekler yardımıyla açıklanmaya çalışılacaktır. Daha sonra da ilk defa kayda alınmalarında gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen ve değerlendirme farkı gelir tablosuna yansıtılan portföyden itfa olan kamu borçlanma senetlerine ilişkin muhasebe kayıtlarına yer verilecektir.

2.3.1.2.1. İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi

İlk defa kayda alınmalarında gerçeğe uygun değeri ile değerlenen ve değerlendirme farkı sonuç hesapları aracılığıyla gelir tablosuna yansıtılan menkul kıymetlerde gün sonu değerlendirme alım satım amaçlı menkul kıymetlerden farklıdır. Bu grupta yer alan menkul kıymetler için değerlemeden doğan kazanç faiz geliri ve piyasa değerlendirme farkı olmak üzere iki parçadan oluşur. Bu kıymetler için etkin faiz yöntemi ile iç verimli değer hesaplanır. İç verimli değer ve maliyet bedeli arasındaki fark menkul kıymet faiz gelirleri hesabında muhasebeleştirilir. Diğer taraftan piyasa değerlemesinde gün sonu piyasa fiyatı kullanılarak piyasa değeri bulunur. Piyasa değeri, iç verimli değerden büyükse pozitif piyasa değerlendirme farkı var demektir ve ilgili fark sermaye piyasası işlem karı hesabında tanımlanır. Piyasa değeri, iç verimli değerden küçükse negatif piyasa değerlendirme farkı var demektir ve ilgili fark sermaye piyasası işlem zararı hesabında tanımlanır.

İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymetler Rayiç Değer Değerleme Muhasebesine İlişkin Algoritma aşağıdaki gibidir:

Alacak 750-751=EĞER Piyasa Değeri > NBD; Piyasa Değeri – NBD; 0

Borç 222-223=EĞER Piyasa Değeri > NBD; Piyasa Değeri – NBD; 0

Alacak 222-223=EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri > Maliyet; NBD –Piyasa Değeri; 0

Borç 870-871=EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri > Maliyet; NBD –Piyasa Değeri; 0

Alacak 038-039=EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; Maliyet – Piyasa Değeri; 0

Borç 820-821=EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; Maliyet –Piyasa Değeri; 0

Alacak 222-223=EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; NBD – Maliyet; 0

Borç 870-871=EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; NBD – Maliyet; 0

Örnek 3: Örnek 1’de olduğu gibi X Bankası 10.03.2009 tarihinde piyasadan TRT050809T16 Isın kodlu iskontolu tahvilden gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan portföye 95.0 fiyatla 1,000,000 nominal satın almış olsun. X bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satınalma Fiyatı (Piyasa Fiyatı) / Hesaplama Sabiti = 1,000,000 x 95.0/100 = 950,000 TL’ dir. Bu satınalma ile ilgili bankanın yapması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----10.03.2009-----	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	2,056,000-
030.200 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	2,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	2,056,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	2,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Alım Kaydı

X Bankasının satın aldığı kıymetle ilgili gün sonunda İMKB Tahvil ve Bono Piyasası’nda oluşan takas fiyatı veya kirli fiyat 95.2’dir. Bu kıymet gün sonunda değerlemeye konu olan 95.2 fiyatla değerlendirildiğinde;

Piyasa Değeri = Nominal x Değerleme Fiyatı/Hesaplama Sabiti = 1,000,000 x 95.2 / 100 = 952,000 TL ye ulaşılacaktır. Değerleme sonucu elde edilen tutar yani piyasa değeri alım satım amaçlı portföydeki gibi iktisap(maliyet) bedeli ile değil, iç verimli değer ile karşılaştırılacaktır. Dolayısıyla burada ilave olarak iç verimli değer hesaplanması gerekmektedir.

İç verimli değeri bulabilmek için menkul kıymetle ilgili aşağıda yer alan bilgileri kullanabiliriz:

İtfa tarihi = 05/08/2009
Alım tarihi = 10/03/2009
Maliyet = 95.00
Nominal = 100

İç verim Oranı = $(\text{Nominal}/\text{Maliyet})^{(365/(\text{İtfa Tarihi}-\text{Alım Tarihi}))}-1$
= $(100/95)^{(365/148)}-1$
= % 13.485

İç verimli Fiyat = $(\text{Nominal}/(1+\text{İç verim Oranı}))^{((\text{İtfa Tarihi}-\text{Rapor Tarihi}-1)/365)}$
= $(100/(1+\%13.485))^{(149/365)}$
= 95.03

İç verimli fiyatı kullanarak iç verimli değere yani net bugünkü değere ulaşabiliriz:

İç verimli değer(1) = $\text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat}/\text{Hesaplama Sabiti}$
= $1,000,000 \times 95.03/100$
= 950,300 TL

950,000 TL maliyet bedeli ile satın alınan kıymete ilişkin 10.03.2009 gün sonunda yapılacak değerleme kaydına ilişkin ihtiyaç duyulan tüm hesaplamalar yapılmıştır. Buna göre:

Faiz Geliri = $\text{İç verimli değer}(1) - \text{Maliyet bedeli}(2)$
= $950,300 - 950,000$
= 300 TL

Piyasa Değ. Farkı = $\text{Piyasa değeri}(3) - \text{İç verimli değer}(1)$
= $952,000 - 950,300$
= 1,700 TL

Gelir Reeskontu = Piyasa Değeri – Maliyet Bedeli
=952,000 – 950,000
=2,000 TL

İlk kayda alınmaları sırasında gerçeğe uygun değeri ile değerlenen ve değerleme farkı gelir tablosuna yansıtılan yukarıdaki menkul kıymete ilişkin gün sonu değerleme kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----10.03.2009-----	
222 DİğER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	2,000-
222.011 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
580 MENKUL DEğERLERDEN ALINAN FAİZLER	300-
580.012 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
750 SERMAYE PİY. İŞLEM KARLARI	
750.030 Menkul Değer Değerleme Kazancı	1,700-

-Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

Gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan menkul kıymetler gün sonunda gerçeğe uygun değer ile değerlenir. Gerçeğe uygun değer ise DİBS için İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda oluşan gün sonu takas (kirli fiyat) fiyatıdır. Eğer menkul kıymet gün içerisinde hiç işlem görmediyse, T.C. Merkez Bankası tarafından Resmi Gazete'de günlük olarak açıklanan gösterge niteliğindeki fiyat kullanılır. Dolayısıyla Örnek 2'de TRT050809T16 İsm kodlu iskontolu tahvil 10.03.2009 tarihinde İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem görmemiş olsaydı, TCMB tarafından 10.03.2009 tarihi için menkul kıymetlere ilişkin açıklanan gösterge niteliğindeki fiyatlar kullanılacaktı.

2.3.1.2.2. İlk Defa Kayda Alınmalarında Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Sonuç Hesapları Aracılığıyla Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyden İtfa Olan Kamu Borçlanma Senetleri'nin Muhasebesi

Bu bölümde ilk defa kayda alınmalarında gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen ve değerlendirme farkı gelir tablosuna yansıtılan portföye satın alınan kuponlu tahvilin satınalma kaydına müteakip, kupon ödemesi ve itfa muhasebe kayıtlarına yer verilecektir.

Örnek 4: Y Bankası 10.03.2009 tarihinde piyasadan TRT100210T12 Isın kodlu sabit kupon faizli devlet tahvilinden gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan portföye 102.7 fiyatla 2,000,000 nominal satın almıştır. Y bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satın alma Fiyatı(Piyasa Fiyatı)/Hesaplama Sabiti = 2,000,000 x 102.7/100= 2,054,000 TL dir. Bu satın alma ile ilgili bankanın yapması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----10.03.2009-----	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	2,054,000-
030.200 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	2,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	2,054,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Alım Kaydı

Gün sonunda bu kıymete ilişkin değerlemeye konu olan fiyatın İMKB Tahvil Bono Piyasası 10.03.2009 tarihli KAS Bülteni'nde 102.6 olarak gerçekleşmiştir. 10.03.2009 tarihinde TRT100210T12 Isın kodlu kıymete ilişkin yapılması gereken gün sonu değerlendirme muhasebe kaydını oluşturabilmek için bu kıymetin 10.03.2009 günsonundaki iç verimli değerini hesaplayıp, buradan hak edilen faiz gelirini bulabiliriz. Bu kıymete ilişkin iç verim oranı ve iç verimli değer aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

Tablo 6: TRT100210T12 İsmi Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Alış Fiyatı	102.7		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli (1)	2,054,000		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	102.736		
Piyasa Fiyatı	102.6		
Kupon faizi	7.5%		
Değerleme Tarihi	10.03.2009		
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.7	11.03.2009	0.0
12.08.2009	7.5	12.08.2009	7.5
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	102.736

$$\begin{aligned}\text{İç verimli değer(2)} &= \text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat/Hesaplama Sabiti} \\ &= 2,000,000 \times 102.736/100 \\ &= 2,054,720 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Piyasa Değeri (3)} &= \text{Nominal} \times \text{Piyasa Fiyatı/Hesaplama Sabiti} \\ &= 2,000,000 \times 102.6/100 \\ &= 2,052,000\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Faiz Geliri(4)} &= \text{İç verimli değer(2)} - \text{Maliyet bedeli(1)} \\ &= 2,054,720 - 2,054,000 \\ &= 720 \text{ TL}\end{aligned}$$

Menkul Değer

Değ. Düşme Gideri(5)= Maliyet Bedeli(1) – Piyasa değeri(3)

= 2,054,000 - 2,052,000

= 2,000 TL

10.03.2009 gün sonu için banka bu kıymetle ilgili olarak aşağıdaki muhasebe kaydını oluşturacaktır:

-----10.03.2009-----	
820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	2,000-
820.030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri	
870 SERMAYE PİY. İŞLEM ZARARLARI	720-
870.030 Menkul Kıymet Değerleme K/Z	
038 MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	2,000-
038.000 Gerç. Uyg. Değ. Farkı K/Z Yansıtılan - Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	720-
580.012 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

Yukarıdaki muhasebe kaydının iptali 11.03.2009 tarihi gün başında yapıldıktan sonra yine 11.03.2009 gün sonu değerlemesi aynı şekilde yapılmaya devam edilecektir. TRT100210T12 Isın kodlu sabit kupon faizli devlet tahvilinin alımdan sonraki ilk kupon ödemesi veya itfası 12.08.2009 tarihinde yapılacaktır İlgili kıymetin ilk alım tarihi olan 10.03.2009 tarihinden, 12.08.2009 tarihine kadar olan hak etmiş olduğu faiz, 11.08.2009 tarihi gün sonu değerlendirme kaydında kayıt altına aldığı faiz geliridir. Aşağıda 11.08.2009 gün sonu değerlemesine ilişkin hesaplamalar yapılmıştır:

Tablo 7: TRT100210T12 İsmi Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Kupon Ödeme Öncesi Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı	102.7		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli (1)	2,054,000		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	108.397		
Piyasa Fiyatı	108		
Kupon faizi	7.5%		
Değerleme Tarihi	11.08.2009		
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.7	12.08.2009	0.0
12.08.2009	7.5	12.08.2009	7.5
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	108.397

$$\begin{aligned} \text{İç verimli değer(2)} &= \text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat/Hesaplama Sabiti} \\ &= 2,000,000 \times 108.3969/100 \\ &= 2,167,938 \text{ TL} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Piyasa Değeri(3)} &= \text{Nominal} \times \text{Piyasa Fiyatı/Hesaplama Sabiti} \\ &= 2,000,000 \times 108/100 \\ &= 2,160,000 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Faiz Geliri} &= \text{İç verimli değer(2)} - \text{Maliyet bedeli(1)} \\ &= 2,167,938 - 2,054,000 \\ &= 113,938 \end{aligned}$$

Y Bankası 11.08.2009 gün sonu değerleme muhasebesi aşağıdaki gibi olacaktır:

-----11.08.2009-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	106,000-
222.011 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
870 SERMAYE PİY. İŞLEM ZARARLARI	7,398-
870.030 Menkul Kıymet Değerleme K/Z	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	113,938-
580.012 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

12.08.2009 gün başında yukarıdaki muhasebe kaydı ters kayıtla kapatılacaktır:

-----12.08.2009-----	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	113,938-
580.012 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	106,000-
222.011 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
870 SERMAYE PİY. İŞLEM ZARARLARI	7,398-
870.030 Menkul Kıymet Değerleme K/Z	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı İptali

12.08.2009 gün içinde Y Bankasının TCMB nezdindeki hesabına hak edilen kupon tutarı olan Nominal x Kupon Faizi(6 aylık) = 2,000,000 x %7.5 = 150,000 TL yatmıştır. Kupon tahsilatına ilişkin bankanın kaydı:

-----12.08.2009-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	150,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	36,062-
030.200 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	113,938-
580.012 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan Menkul Değ.	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Kupon İtfa Kaydı

Tablo 8: TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Kupon Ödemesi & Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı	102.7		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli	2,054,000		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	108.397		
Piyasa Fiyatı	108		
Kupon faizi	7.5%		
Değerleme Tarihi	11.08.2009		
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.7	12.08.2009	0.0
12.08.2009	7.5	12.08.2009	7.5
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	108.397

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Maliyet Fiyatı	100.897		
Maliyet Bedeli	2,017,938		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	0.000		
Piyasa Fiyatı	108		
Kupon faizi	7.5%		
Değerleme Tarihi	12.08.2009		
Değerleme Tarihi	12.08.2009		
Nakit Akış Tablosu			
12.08.2009	-100.897	13.08.2009	0.0
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	100.932

(-) Kupon Faiz Oranı 7.5

İlk alım tarihi 10.03.2009 olan TRT100210T12 Isın kodlu kıymet üzerinde 36,062 TL' lik kupon primi vardır. Bu tutar alımdan sonraki ilk kupon ödeme tarihi olan 12.08.2009 tarihinde 2,054,000 TL olan ilk alım maliyetinden indirilerek, kıymetin maliyeti 2,017,938 TL'ye temize çekilmiş olmaktadır.

Tablo 9: TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Portföyde Kupon & Anapara İtfa Hesaplaması

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Maliyet Fiyatı	100.897		
Maliyet Bedeli	2,017,938		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	107.500		
Piyasa Fiyatı	108		
Kupon faizi	7.5%		
Değerleme Tarihi	09.02.2010		
Nakit Akış Tablosu			
12.08.2009	-100.897	10.02.2010	0.0
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	107.500

10.02.2010 itfa tarihinde bu kıymetin kupon ödemesine ilişkin bankanın hesabına yatan tutar bir önceki kupon ödemesinde hak edilen tutardan farklı değildir. Banka 10.02.2010 tarihinde $Nominal \times Kupon \text{ Faizi} (6 \text{ aylık}) = 2,000,000 \times \%7.5 = 150,000$ TL kupon tahsilatı yapmıştır. Bu işleme ilişkin muhasebe aşağıdaki gibi olacaktır:

-----10.02.2010-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	150,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	17,938-
030.200 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	132,062-
580.012 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Kupon İtfa Kaydı

10.02.2010 tarihinde kupon ödemesine ilave olarak anapara itfası da gerçekleşmiştir. Anapara itfasına ilişkin bankanın kaydı aşağıdadır:

-----10.02.2010-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	2,000,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	2,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	2,000,000-
030.200 Gerç. Uyg.Değ.Farkı K/Z Yans. Olarak Sınıflanan	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	2,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	

- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Gelir Tablosuna Yansıtılan Menkul Kıymet Anapara İtfa Kaydı

2.3.2. Satılmaya Hazır Finansal Varlık Olarak Sınıflama

Satılmaya hazır finansal varlıklar, satılmaya hazır olarak tanımlanan veya kredi ve alacak, vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırım veya gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık olarak sınıflanmayan türev olmayan finansal varlıklardır⁸⁴. Satılmaya hazır menkul kıymetler tanımına, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetler dışında tüm menkul kıymetler girer. Bir işletme varlıklarının belirli bir bölümünü devlet tahvili ve hazine bonusu gibi faiz getirili menkul kıymetlere bağlamış ancak bu arada faizinden faydalanmayı finansal sıkıntıya düştüğünde de bunların bir kısmını satmayı düşünüyor ise bu kıymetleri satılmaya hazır finansal varlık olarak

⁸⁴ IAS 39, 9. Madde.

değerleyecektir⁸⁵. Satılmaya hazır menkul kıymetler olarak sınıflanan Hazine'nin ihraç ettiği sabit getirili menkul kıymetler gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilmektedir ancak gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan olarak sınıflanan menkul kıymetlerin değerlemesinden farklı olarak piyasa değerlendirme farklarının* tamamı dönem sonuçlarına yani kar zarar hesaplarına gitmemekte bilançoda özkaynaklar içerisinde "Menkul Değer Değerleme Farkları" hesabında gösterilmektedir. Faiz getirili menkul kıymetlerde etkin faiz oranına göre hesaplanan faizler bu fonda biriktirilmek yerine, doğdukları dönemde dönem sonuçlarına intikal ettirilmekte, piyasa faiz oranlarının farklılaşmasından kaynaklanan farklarda değerlendirme farkları hesabında biriktirilmektedir.⁸⁶ Piyasa fiyatlarının artması sonucunda doğan pozitif piyasa değerlendirme farkları bu hesapta biriktirilecek, tersi durumda ise negatif piyasa değerlendirme farkı oluşacağından bu hesaptan düşülecektir. Eğer değer düşüklüğü kayıtlı değerinin altına inmişse doğrudan zarar yazılmayacak, yine özkaynaklar altında yer alan hesapta eksi değeri ile gösterilecektir.

Değerlemeye konu finansal araç, satılmaya hazır finansal varlık ve bir borçlanma aracı ise daha önce belirtildiği gibi bunun faizleri dönem kar/zararı, piyasa fiyatlarının farklılaşmasından kaynaklanan kısımlar ise özkaynaklarda finansal varlıklar değerlendirme farkı olarak muhasebeleştirilmeleri gerekmekte idi. Yabancı para cinsinden olan menkul kıymetler için faizin hesaplanması sırasında doğan kur farkları dönem kar zararına, piyasa fiyatlarının hesaplanmasından doğan kur farkları özkaynaklara alınacaktır.

Satılmaya hazır olarak sınıflanan Hazine'nin ihraç ettiği sabit getirili menkul kıymetlerin satış veya elden çıkarılması sonucunda da özkaynaklar altındaki fonda biriken tutarlar dönem sonuçlarına yani kar zarar hesaplarına aktarılacaktır.

⁸⁵ Remzi Örtün ve Diğerleri, age, s. 478.

⁸⁶ TMS 39, 55. Madde.

* "Mark to Market Differences" olarak ifade edilmektedir.

2.3.2.1. Satılmaya Hazır Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi

Satılmaya hazır finansal varlıklarda, varlığın niteliğine göre muhasebe şekli değişmektedir. Bir önceki bölümde belirtildiği üzere, bunlar da gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan olarak sınıflanan menkul kıymetlerin değerlemesinde olduğu gibi gerçeğe uygun değerle değerlendirilir, ancak değer artış ve azalışları doğrudan kar veya zarar yazılmayıp, bilançoda değerlendirme farkları hesabında biriktirilir. Bu varlıklar öz sermaye araçları (hisse senedi vb.) olabileceği gibi, getirisi faize bağlı menkul kıymetler (Hazine bonusu, devlet tahvili vb.) de olabilir. Bu bölümde getirisi faize bağlı kamu borçlanma senetlerinin değerlendirilmesi örnekler yardımıyla anlatılmaya çalışılacaktır.

Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Rayiç Değer Değerleme Muhasebesine İlişkin Algoritma aşağıdaki gibi olacaktır:

Alacak 414-415 = EĞER Piyasa > NBD; Piyasa Değeri - NBD; 0

Borç 222-223 = EĞER Piyasa Değeri > NBD; Piyasa Değeri - NBD; 0

Alacak 222-223 = EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri > Maliyet; NBD – Piyasa Değeri; 0

Borç 414-415 = EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri > Maliyet; NBD – Piyasa Değeri; 0

Alacak 038-039 = EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; Maliyet - Piyasa Değeri; 0

Borç 414-415 = EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; Maliyet - Piyasa Değeri; 0

Alacak 222-223 = EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; NBD - Maliyet; 0

Borç 414-415 = EĞER Piyasa Değeri <=NBD & Piyasa Değeri < Maliyet; NBD – Maliyet; 0

Maliyet > NBD olduğu durumlarda;

Reeskont hesabı (222) çalışmayacak onun yerine Değer Düşüş Karşılığı(038) hesabı çalışacaktır.

Piyasa değerlendirilmesi sadece satılmaya hazır ve gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan muhasebe portföyleri için geçerlidir. Vadeye kadar elde tutulması öngörülen muhasebe portföyü için piyasa değerlemesine ihtiyaç olmadığından buna ilişkin muhasebeleştirme söz konusu değildir.

2.3.2.1.1. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar Portföyüne Satın Alınan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi

Bu bölümde, bir bankanın satın aldığı Hazine'nin ihraç ettiği sabit getirili bir menkul kıymeti satılmaya hazır portföy olarak sınıfladığı satın alma muhasebe kaydına ve bu kıymetin satılmaya hazır portföyde kaldığı süre zarfında değerlemesinin nasıl yapılacağına ilişkin örnek uygulamalara yer verilecektir. Ayrıca menkul kıymetin satış yapılmadan satılmaya hazır portföyde bir kupon ödemesi geçirdiği varsayılarak kupon itfasına ilişkin yevmiye kaydı örneği yapılmıştır.

Örnek 5: Z Bankası 10.03.2009 tarihinde piyasadan TRT170210T15 Isın kodlu değişken kupon faizli devlet tahvilinden satılmaya hazır menkul kıymetler portföyüne 102.99 fiyatla 1,000,000 nominal satın almıştır. Z bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satınalma Fiyatı (Piyasa Fiyatı) / Hesaplama Sabiti = 1,000,000 x 102.99 / 100 = 1,029,900 TL'dir. Bu satın alma ile ilgili bankanın yapması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

1 -----10.03.2009-----	
032 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	1,029,000-
032.020 Satılmaya Hazır Menkul Değ.- Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	1,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	1,029,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Alım Kaydı

Gün sonunda bu kıymete ilişkin değerlemeye konu olan fiyat İMKB Tahvil Bono Piyasası 10.03.2009 tarihli KAS Bülteni'nde 103.1 olarak gerçekleşmiştir. 10.03.2009 tarihinde TRT170210T15 ısın kodlu kıymete ilişkin yapılması gereken gün sonu değerlendirme muhasebe kaydını oluşturabilmek için bu kıymetin 10.03.2009 gün sonundaki iç verimli değerini hesaplayıp buradan hak edilen faizi gelirini bulabiliriz. Bu kıymete ilişkin iç verim oranı ve iç verimli değer aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

Tablo 10: TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	17.02.2010		
Alış Fiyatı	102.990		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli (1)	1,029,900		
Nominal	1,000,000		
İç Verimli Fiyat	103.029		
Değerleme Fiyatı	103.2		
Kupon faizi	8.41%		
Değerleme Tarihi	10.03.2009		
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.99	11.03.2009	0.0
19.08.2009	8.41	19.08.2009	8.410
17.02.2010	108.41	17.02.2010	108.41
İç verim Oranı	14.93%	İç Verimli Fiyat	103.029

$$\begin{aligned}\text{İç verimli değer(2)} &= \text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat/Hesaplama Sabiti} \\ &= 1,000,000 \times 103.029/100 \\ &= 1,030,290 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Piyasa Değeri(3)} &= \text{Nominal} \times \text{Piyasa Fiyatı/Hesaplama Sabiti} \\ &= 1,000,000 \times 103.1/100 \\ &= 1,031,000 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Faiz Geliri(4)} &= \text{İç verimli değer(2)} - \text{Maliyet bedeli(1)} \\ &= 1,030,290 - 1,029,900 \\ &= 390 \text{ TL}\end{aligned}$$

Menkul Değer

$$\begin{aligned}\text{Değerleme Farkı(5)} &= \text{Piyasa Değeri(3)} - \text{İç verimli değer(2)} \\ &= 1,031,000 - 1,030,290 \\ &= 710 \text{ TL}\end{aligned}$$

10.03.2009 günsonu için banka bu kıymetle ilgili olarak aşağıdaki muhasebe kaydını oluşturacaktır:

2 -----10.03.2009-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	1,100-
222.012 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	710-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	390-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- *Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı*

Yukarıdaki muhasebe kaydının iptali 11.03.2009 tarihi gün başında yapıldıktan sonra yine 11.03.2009 gün sonu değerlemesi aynı şekilde yapılmaya devam edilecektir. TRT170210T15 Isın kodlu değişken kupon faizli devlet tahvilinin alımdan sonraki ilk kupon ödemesi veya itfası 19.08.2009 tarihinde yapılacaktır. İlgili kıymetin ilk alım tarihi olan 10.03.2009 tarihinden 19.08.2009 tarihine kadar olan dönem için hak edilen faiz, 18.08.2009 tarihi gün sonu değerlendirme kaydında muhasebeleşen faiz geliridir. Aşağıda 18.08.2009 gün sonu değerlemesine ait hesaplama yer almaktadır.

Tablo 11: TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Kupon Ödemesi Öncesi Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	17.02.2010		
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı	102.99		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli (1)	1,029,900		
Nominal	1,000,000		
İç Verimli Fiyat	109.552		
Piyasa Fiyatı	108.36		
Kupon faizi	8.41%		
Değerleme Tarihi	18.08.2009		
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.99	19.08.2009	0.0
19.08.2009	8.41	19.08.2009	8.41
17.02.2010	108.41	17.02.2010	108.41
İç verim Oranı	14.93%	İç Verimli Fiyat	109.5521

$$\begin{aligned}\text{İç verimli değer(2)} &= \text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat/Hesaplama Sabiti} \\ &= 1,000,000 \times 109.5521/100 \\ &= 1,095,521 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Piyasa Değeri (3)} &= \text{Nominal} \times \text{Piyasa Fiyatı/Hesaplama Sabiti} \\ &= 1,000,000 \times 108.36/100 \\ &= 1,083,600 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Faiz Geliri(4)} &= \text{İç verimli değer(2)} - \text{Maliyet bedeli(1)} \\ &= 1,095,521 - 1,029,900 \\ &= 65,621 \text{ TL}\end{aligned}$$

Menkul Kıymet

Gelir Reeskontu = Piyasa Değeri(3) – Maliyet Bedeli(1)
= 1,083,600 – 1,029,900
= 53,700 TL

Menkul Değer

Değerleme Farkı = Piyasa Değeri(3) - İç verimli Değer(2)
= 1,083,600 - 1,095,521
= -11,921 TL

Z Bankası 18.08.2009 gün sonu değerlemesi aşağıdaki gibi olacaktır:

3 -----18.08.2009-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	53,700-
222.012 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	11,921-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	65,621-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
<i>- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı</i>	

19.08.2009 gün başında yukarıdaki muhasebe kaydı ters kayıtla kapatılacaktır:

4 -----19.08.2009-----	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	65,621-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	53,700-
222.012 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	11,921-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
<i>- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı İptali</i>	

19.08.2009 gün içinde Z Bankasının TCMB nezdindeki hesabına hak edilen kupon faiz tutarı olan Nominal x Kupon Faizi(6 aylık) = 1,000,000 x % 8.41=84,100 TL yatmıştır. Kupon tahsilatına ilişkin bankanın kaydı aşağıdadır:

5 -----19.08.2009-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	84,100-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
032 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER	18,479-
032.020 Satılmaya Hazır Menkul Değerler-Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	65,621-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
<i>- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Kupon İtfa Kaydı</i>	

Tablo 12: TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Kupon Ödemesi & Değerlemesine İlişkin Hesaplama

TRT170210T15			
Alış Tarihi		10.03.2009	
Vade Tarihi		17.02.2010	
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı		102.99	
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli		1,029,900	
Nominal		1,000,000	
İç Verimli Fiyat		109.552	
Piyasa Fiyatı		108.36	
Kupon faizi		8.41%	
Değerleme Tarihi		18.08.2009	
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-103.0	19.08.2009	0.0
19.08.2009	8.41	19.08.2009	8.41
17.02.2010	108.41	17.02.2010	108.41
İç verim Oranı	14.93%	İç Verimli Fiyat	109.5521

Alış Tarihi		10.03.2009	
Vade Tarihi		17.02.2010	
Maliyet Fiyatı		101.142	
Maliyet Bedeli		1,011,421	
Nominal		1,000,000	
İç Verimli Fiyat		101.178	
Piyasa Fiyatı		100.9	
Kupon faizi		7.8%	
Değerleme Tarihi		19.08.2009	
Değerleme Tarihi		19.08.2009	
Nakit Akış Tablosu			
19.08.2009	-101.1421	20.08.2009	0.0
17.02.2010	107.80	17.02.2010	107.80
İç verim Oranı	13.64%	İç Verimli Fiyat	101.1775

(-) Kupon Faizi

19.08.2009 tarihinde gün başında 18.08.2009 tarihi gün sonunda yapılan değerlendirme kaydının iptali gerçekleştirildikten sonra kupon tahsilatına müteakip kupon ödemesine ilişkin muhasebe kaydı oluşturulmuştur. Nihayet 19.08.2009 tarihi gün

sonunda oluşturulacak değerleme kaydından sonra 19.08.2009 tarihli mali tablolar hazır hale gelecektir.

Faiz Geliri = İç verimli Değer(2) - Maliyet Bedeli(1)
= 1,011,807 - 1,011,421
= 386 TL

Menkul Kıymet

Değer Düşüş Karşılığı = Piyasa Değeri(3) - Maliyet Bedeli(1)
= 1,009,000 - 1,011,421
= -2,421 TL

Menkul Değer

Değerleme Farkı = Piyasa Değeri(3) - İç verimli Değer(2)
= 1,009,000 - 1,011,807
= -2,807 TL

19.08.2009 tarihli gün sonu değerleme kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

6 -----19.08.2009-----	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	2,807-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
038 MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	2,421-
038010 Satılmaya Hazır Menkul Değerler - Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	386-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

İlk alım tarihi 10.03.2009 olan TRT170210T12 Isın kodlu kıymet üzerinde son kupon ödeme tarihi 18.02.2009 den 10.03.2009 tarihine kadar 18,479 TL lik kupon primi vardır. Bu tutar alımdan sonraki ilk kupon ödeme tarihi olan 19.08.2009 tarihinde 1,029,900 TL olan ilk alım maliyetinden indirilerek, kıymetin maliyeti 1,011,421 TL ye temize çekilmiş olmaktadır.

Tablo 13: TRT170210T15 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Kupon & Anapara İtfa Hesaplaması

TRT170210T15			
Alış Tarihi		10.03.2009	
Vade Tarihi		17.02.2010	
Maliyet Fiyatı		101.142	
Maliyet Bedeli		1,011,421	
Nominal		1,000,000	
İç Verimli Fiyat		107.800	
Piyasa Fiyatı		107.75	
Kupon faizi		7.8%	
Değerleme Tarihi		16.02.2010	
Nakit Akış Tablosu			
19.08.2009	-101.142	17.02.2010	0.0
17.02.2010	107.8	17.02.2010	107.8
İç verim Oranı	13.64%	İç Verimli Fiyat	107.800

17.02.2010 itfa tarihinde bu kıymetin kupon ödemesine ilişkin bankanın hesabına yatan tutar bir önceki kupon ödemesinde hak edilen tutardan farklıdır. Zira değişken kuponlu tahvillerde her kupon ödeme döneminde bir sonraki kupon tarihinde ödenecek faiz tutarına baz teşkil eden oran piyasa koşulları dikkate alınarak yeniden fiyatlanır. Burada da finansal piyasaların istikrara kavuştuğu ve tahvil getirilerinin düştüğünden hareketle % 8.41 olan kupon faiz oranının % 7.8 olarak yeniden fiyatlandığını varsayalım. Banka 17.02.2010 tarihinde Nominal x Kupon Faizi(6 aylık) = 1,000,000 x %7.8 = 78,000 TL kupon tahsilatı yapmıştır. Bu işleme ilişkin muhasebe aşağıdaki gibi olacaktır:

7 -----17.02.2010-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	78,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
032 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER	11,621-
032.020 Satılmaya Hazır Menkul Değerler-Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	66,579-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Kupon İtfa Kaydı

17.02.2010 tarihinde kupon ödemesine ilave olarak anapara itfası da gerçekleşmiştir. Anapara itfasına ilişkin bankanın kaydı aşağıdadır:

8 -----17.02.2010-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	1,000,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	
032 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	1,000,000-
032.020 Satılmaya Hazır Menkul Değ.- Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	1,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	

-Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Anapara İtfa Kaydı

2.3.2.1.2. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar Portföyünden Satışı Yapılan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi

Satılmaya hazır menkul kıymetlerin değerlendirme muhasebesi ile satış muhasebesi farklılık arz etmektedir. Satılmaya hazır portföye satın alınan veya satılmaya hazır olarak sınıflanan sabit getirili kamu borçlanma senetlerinin değerlendirme muhasebesinde piyasa faiz oranlarının farklılaşmasından kaynaklanan piyasa değerlendirme farkları özkaynaklar altındaki değerlendirme farkları hesabında takip edilirken, bu kıymetlerin satışı halinde oluşan piyasa değerlendirme farkı, sermaye piyasası işlemleri menkul kıymet alım satım kar/zarar hesabında muhasebeleştirilmek suretiyle dönem kar/zararına yansıtılmaktadır.

Bu bölümde Hazine'nin yurtdışında ihraç ettiği eurobondların satılmaya hazır portföye satın alınması, gün sonu değerlemesi ve satılmaya hazır portföyden satışına ilişkin muhasebe kayıtlarına yer verilecektir. Devlet iç borçlanma senetlerinden farklı olarak eurobondlar döviz cinsinden varlıklar olduklarından ve bankanın döviz pozisyonunu etkilediğinden, bu kıymetlerle ilgili yevmiye kayıtlarında döviz vaziyeti ve döviz alım satım hesapları çalışacaktır.

Örnek 6: T Bankası 15.05.2009 tarihinde piyasadan US900123AU49 Isın Kodlu 30.06.2011 vadeli USD cinsi eurobondu satılmaya hazır menkul kıymetler portföyüne 111.3 kirli fiyatla 1,000,000 nominal satın almıştır. T bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satın alma Fiyatı / Hesaplama Sabiti = 1,000,000 x 111.3 / 100 = 1,113,000 USD'dir. Bu satın alma ilgili muhasebe kaydı şu şekilde olacaktır:

-----15.05.2009-----	
033 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	1,113,000-
033.020 Mali Olmayan Kuruluş Tahvilleri(ABD \$)	
997 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	1,000,000-
997.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar – Mali Olm.Kur. Tahv.(ABD \$)	
025 YURTDIŞI BANKALAR	1,113,000-
025.000 Vadesiz Serbest Hesap(ABD \$)	
999 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
999.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Mali Olmayan Kur. Tahv.(ABD \$)	

-Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Alım Kaydı

Banka 15.05.2009 tarihinde satın aldığı 30.06.2011 vadeli USD cinsinden bu kıymete ilişkin ilk değerlendirme kaydını 15.05.2009 tarihi gün sonunda yapacaktır. 15.05.2009 tarihinde gün sonunda yapılması gereken muhasebe kaydı için aşağıda yer alan bilgilere gerek duyulmaktadır.

Tablo 14: US900123AU49 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama

US900123AU49			
Alış Tarihi	15.05.2009		
Vade Tarihi	30.06.2011		
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı	111.30		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli	1,113,000		
Nominal	1,000,000		
İç Verimli Fiyat	111.315		
Piyasa Fiyatı	111.375		
Kupon faizi	4.50%		
USD Değerleme Kuru	1.5601		
Değerleme Tarihi	15.05.2009		
Nakit Akış Tablosu			
15.05.2009	-111.3	16.05.2009	0.0
30.06.2009	4.50	30.06.2009	4.50
30.12.2009	4.50	30.12.2009	4.50
30.06.2010	4.50	30.06.2010	4.50
30.12.2010	4.50	30.12.2010	4.50
30.06.2011	104.5	30.06.2011	104.50
İç Verim Oranı	5.08%	İç Verimli Fiyat	111.3151

Faiz Geliri(1) = Nominal x (İç verimli Fiyat-Maliyet Fiyatı)/Hesaplama Sabiti
=1,000,000 x (111.3151-111.3)/100
=151 \$
=151 \$ x 1.5601
=235.6 TL

Menkul Değer

Değerleme Farkı(2) =Nominal x (Piyasa Fiyatı-İç verimli Fiyat)/Hesaplama Sabiti
=1,000,000x(111.375-111.3151)/100
=599 \$

Gelir Reeskontu(3) =Nominal x (Piyasa Fiyatı-Maliyet Fiyatı)/Hesaplama Sabiti
=1,000,000x(111.375-111.3)/100
=750 \$

Tablo 15: Reuters 15.05.2009 Tarihli 0#/TREUROSAZ= Sayfası

Quote Browser: Item Address: Q0#/TREUROSAZ=										
0#/TREUROSAZ= TR EURO STR AZ										
Name	Coupon	Mat.Dat	Curr	Bid	Ask	Net.Chng	B Yld	A Yld	Yld Net.Ch	
CALIK HOLDING	8.5	05MAR12	USD	B↑44.500	A45.500		44.089	43.000		
DEUTSCHE BK LUX	7.815	27JUN12	USD	B↑96.000	A100.000		9.322	7.810		
PO OIL FIN	9.75	22JUL09	USD	B↓101.920	A102.370		5.799	4.894		
PROFILO TELRA	10.75	07DEC11	EUR	B	A					
TURKEY	12.375	15JUN09	USD	B↓100.630	A101.000					
TURKEY	5.5	21SEP09	EUR	B98.125	A103.125	-0.575	10.829	-3.425	+1.743	
TURKEY	9.25	09FEB10	EUR	B102.800	A105.800	+0.700	5.120	1.164	-0.968	
TURKEY	11.75	15JUN10	USD	B↓107.250	A108.750	-0.150	4.711	3.347	+0.121	
TURKEY	9.5	18JAN11	EUR	B↑108.494	A111.494	+1.994	4.095	2.366	-1.198	
TURKEY	9	30JUN11	USD	B↓107.250	A108.750	-0.300	5.319	4.599	+0.141	
TURKEY	11.5	23JAN12	USD	B↓115.450	A116.950	-0.450	5.229	4.679	+0.16	
TURKEY	4.75	06JUL12	EUR	B↓100.475	A102.475	-0.655	4.579	3.891	+0.227	
TURKEY	11	14JAN13	USD	B↓116.150	A117.650	-0.600	6.002	5.583	+0.165	
TURKEY	9.5	15JAN14	USD	B↓112.850	A114.350	-0.450	6.269	5.923	+0.103	
TURKEY	6.5	10FEB14	EUR	B104.810	A106.810	+0.180	5.315	4.847	-0.043	
TURKEY	7.25	15MAR15	USD	B↑103.150	A104.650	-0.450	6.587	6.281	+0.092	
TURKEY	5	01MAR16	EUR	B↓97.775	A102.775	+1.775	5.397	4.513	-0.327	
TURKEY	7	26SEP16	USD	B↓101.100	A102.100	+0.660	6.805	6.632	-0.115	
TURKEY	5.5	16FEB17	EUR	B↓97.047	A98.547	+0.737	5.983	5.733	-0.124	
TURKEY	7.5	14JUL17	USD	B↑102.740	A103.670		7.050	6.902		
TURKEY	6.75	03APR18	USD	B↑98.300	A99.300	+1.050	7.009	6.855	-0.164	
TURKEY	7	11MAR19	USD	B↑98.230	A99.380		7.253	7.087		
TURKEY	5.875	02APR19	EUR	B↓97.666	A100.166	+0.666	6.195	5.850	-0.094	
TURKEY	7	05JUN20	USD	B↑98.900	A99.900	+0.830	7.145	7.013	-0.111	
TURKEY	7.375	05FEB25	USD	B↓98.500	A100.000	+0.410	7.538	7.373	-0.045	
TURKEY	11.875	15JAN30	USD	B↑147.500	A148.250	-1.950	7.362	7.310	+0.135	
TURKEY	8	14FEB34	USD	B↑102.250	A103.250	+1.380	7.792	7.702	-0.126	
TURKEY	6.875	17MAR36	USD	B↓89.650	A90.650	+0.960	7.800	7.703	-0.095	
TURKEY	7.25	05MAR38	USD	B↓91.690	A92.940		7.990	7.872		
VESTEL ELEC FIN	8.75	09MAY12	USD	B68.000	A83.000		24.528	16.174		
YASAR HOLDING	9.5	10AUG11	EUR	B↓42.250	A43.250		64.864	63.030		

Eurobondların özellikleriyle ilgili daha önceki açıklamalarda bu kıymetlerin temiz fiyatla işlem geçtiği ancak valör gününde takasa konu olan fiyatın kupon işlemiş faizini de içeren kirli fiyat olduğu belirtilmişti. Tablo 15’de Name kolonunda TURKEY olarak görülen kıymetler Hazine’nin ihraç ettiği eurobondlardan 15.05.2009 tarihi itibarıyla fiyat kotasyonu geçen kıymetlerdir. Üçüncü kolonda itfa tarihi 30.06.2011 (30JUN2011) olan kıymete ilişkin günsonundaki alış(bid) ve satış(ask) kotasyonları görülmektedir. Bu alış ve satış fiyatları, 30.06.2011 vadeli kıymetin kupon faizini içermeyen temiz alış ve temiz satış fiyatlarıdır. 15.05.2009 gün sonu değerlemesine konu olacak fiyat ise 30.06.2011 vadeli kıymetin kirli fiyatı olacaktır. Kirli fiyatı bulabilmek için Tablo 15’de görülen bu temiz alış ve temiz satış fiyatlarının ortalamasına son kupon ödeme tarihinden alış tarihine yani 15.05.2009 tarihine kadar geçen gün sayısı kadar kupon işlemiş faizini ilave etmemiz gerekir.

$$\begin{aligned}\text{Ortalama Temiz Fiyat} &= (\text{Temiz Alış} + \text{Temiz Satış}) / 2 \\ &= (107.250 + 108.750) / 2 \\ &= 108\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Kupon İşlemiş Faizi} &= \text{Kupon Faiz Oranı} \times ((\text{Alış Tarihi} - \text{Alımdan Önceki Kupon Tarihi}) / 360) \\ &= 9 \times (135 / 360) \\ &= 3.375\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Kirli fiyat} &= \text{Ortalama Temiz Fiyat} + \text{Kupon İşlemiş Faizi} \\ &= 108 + 3.375 \\ &= 111.375\end{aligned}$$

Bu verilerle bankanın 15.05.2009 gün sonunda bu kıymete ilişkin olarak yapacağı değerlendirme kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

-----15.05.2009-----	
223 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	750.0-
223.012 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin (ABD \$)	
294 DÖVİZ ALIM SATIM HESABI T.P.	235.6-
294.000 ABD \$ Alım Satım Hesabı	
295 DÖVİZ VAZİYETİ Y.P.	151.0-
295.000 ABD \$ Vaziyeti	
415 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	599.0-
415.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden (ABD \$)	
581 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	235.6-
581.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

T Bankası 20.05.2009 tarihinde 15.05.2009 tarihinde satın aldığı nominal değeri 1,000,000 \$ olan 30.06.2011 vadeli eurobondu 108.1 temiz fiyatla R Bankasına satmıştır. Satış ile ilgili muhasebe kaydını oluşturabilmek için işlemin takas fiyatı olan kirli fiyatı ve T Bankasının 15.05.2009 dan satış tarihine kadar olan 5 günlük süre için hak ettiği faiz gelirini hesaplamamız gerekir. Tablo 16'da 30.06.2011 vadeli eurobondun 20.05.2009 satış tarihindeki iç verimli fiyatı hesaplanmıştır. Satış tarihine kadar hak edilen faiz geliri ise iç verimli fiyat ile maliyet fiyatı arasındaki farkın nominal değerle çarpımı ve hesaplama sabitine bölümü ile bulunan değere eşit olacaktır.

Tablo 16: US900123AU49 Isın Kodlu Kıymetin Satılmaya Hazır Portföyden Satışına İlişkin Hesaplama

US900123AU49			
Alış Tarihi		15.05.2009	
Vade Tarihi		30.06.2011	
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı		111.30	
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli		1,113,000	
Nominal		1,000,000	
İç Verimli Fiyat		111.376	
Satış Fiyatı		111.55	
Kupon faizi		4.50%	
USD Değerleme Kuru		1.5700	
Satış Tarihi		20.05.2009	
Değerleme Tarihi		19.05.2009	
Nakit Akış Tablosu			
15.05.2009	-111.3	20.05.2009	0.0
30.06.2009	4.50	30.06.2009	4.50
30.12.2009	4.50	30.12.2009	4.50
30.06.2010	4.50	30.06.2010	4.50
30.12.2010	4.50	30.12.2010	4.50
30.06.2011	104.5	30.06.2011	104.50
İç Verim Oranı	5.08%	İç Verimli Fiyat	111.3755

Kupon İşlemiş Faizi =Kupon Faiz Oranı x ((Satış Tarihi-Alımdan Önceki Kupon Tarihi)/360)

$$= 9 \times (140/360)$$
$$=3.5$$

Kirli fiyat =Temiz Fiyat+Kupon İşlemiş Faizi

$$=108.1+3.5$$
$$=111.6$$

Faiz Geliri(1) = Nominal x (İç verimli Fiyat-Maliyet Fiyatı)/Hesaplama Sabiti
=1,000,000 x (111.3755-111.3)/100
=151 \$
=755 \$ x 1.57
=1,185.4 TL

Sermaye Piyasası

İşlem Karı(2) =Nominal x (Satış Fiyatı-İç verimli Fiyat)/Hesaplama Sabiti
=1,000,000 x (111.6-111.3755)/100
=2,245\$
=2,245\$x1.57
=3,524.6 TL

BSMV Matrahı =Nominal x (Satış Fiyatı-Maliyet Fiyatı)/Hesaplama Sabiti
=1,000,000 x (111.6-111.3)/100
=3,000\$
=3,000\$ x 1.57
=4,710 TL

BSMV Tutarı(3) =BSMV MatrahıxBSMV Oranı
=4,710 TL x % 1
= 47.1 TL

-----20.05.2009-----	
025 YURTDIŞI BANKALAR	1,116,000.0-
025.000 Vadesiz Serbest Hesap (R Bankası - ABD \$)	
294 DÖVİZ ALIM SATIM HESABI T.P.	4,662.9-
294.000 ABD \$ Alım Satım Hesabı	
831 VERGİ RESİM HARÇ VE FONLAR	47.1-
831.000 Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	
033 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	1,113,000.0-
033.020 Mali Olmayan Kuruluş Tahvilleri(ABD \$)	
295 DÖVİZ VAZİYETİ Y.P.	2,970.0-
295.000 ABD \$ Vaziyeti	
381 ÖDENECEK VERGİ RESİM HARÇ VE PRİMLER	30.0-
381.000 Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (ABD \$)	
581 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	1,185.4-
581.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
751 SERMAYE PİYASASI İŞLEM KARLARI	3,524.6-
751.002 Mali Olmayan Kuruluş Tahvillerinden	

-Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Satış Kaydı

2.3.2.2. Satılmaya Hazır Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Mali Tablolarda Sunumu

Satılmaya hazır olarak sınıflanan menkul kıymetlerin bir önceki bölümde satın alma değerlendirme ve satış veya itfa muhasebesine ilişkin yevmiye kayıtlarına yer verilmiştir. Bu bölümde de bir önceki bölümde 5 numaralı örnek uygulamada yer alan yevmiye kayıtlarının öncelikle defter-i kebirdeki hesaplara aktarılması ve sonrasında mali tablolarda özetlenmesi aşağıdaki tablolar yardımıyla gösterilmeye çalışılmıőtir.

Tablo 17: Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1A

Alım Tarihi	Vade Tarihi	İsın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	Piyasa Fiyatı	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Menkul Değer Değerleme Fonu	Faiz Geliri	Gelir Reeskontu (B)	Bilanço Değeri(A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)
10/03/2009	17/02/2010	TRT170210T15	1,000,000	102.99	1,029,900	103.1	103.029	102.99	710	390	1,100	1,031,000	8.41%

09.03.2009 Bilançosu

Aktif	Pasif
Kasa 300,000	Ozkaynaklar 2,000,000
Bankalar 1,700,000	-Sermaye 2,000,000
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler 0	-Menkul Değer Değerleme Fonu 0
	-Dönem K/Z 0
Aktif Toplamı 2,000,000	Pasif Toplamı 2,000,000

Bankalar-TCMB

	1- 1,029,900
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	
1- 1,029,900	

Faiz Geliri

	2- 390
Menkul Değer Değerleme Fonu	
2- 710	
Gelir Reeskontu	
2- 1,100	

10.03.2009 Bilançosu

Aktif	Pasif
Kasa 300,000	Ozkaynaklar 2,001,100
Bankalar 670,100	-Sermaye 2,000,000
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler 1,031,000	-Menkul Değer Değerleme Fonu 710
	-Dönem K/Z 390
Aktif Toplamı 2,001,100	Pasif Toplamı 2,001,100

Tablo 18: Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama-1B

Alım Tarihi	Vade Tarihi	Isın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	Piyasa Fiyatı	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Menkul Değer Değerleme Fonu	Faiz Geliri	Gelir Reeskontu (B)	Bilanço Değeri(A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)																												
10/03/2009	17/02/2010	TRT170210T15	1,000,000	102.99	1,029,900	108.36	109.5521	102.99	-11,921	65,621	53,700	1,083,600	8.41%																												
18.08.2009 Değerleme Kaydı																																									
<table border="1" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="text-align: center;">18.08.2009 Bilançosu</th> </tr> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left;">Aktif</th> <th colspan="2" style="text-align: right;">Pasif</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kasa</td> <td style="text-align: right;">300,000</td> <td>Ozkaynaklar</td> <td style="text-align: right;">2,053,700</td> </tr> <tr> <td>Bankalar</td> <td style="text-align: right;">670,100</td> <td>-Sermaye</td> <td style="text-align: right;">2,000,000</td> </tr> <tr> <td>Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler</td> <td style="text-align: right;">1,083,600</td> <td>-Menkul Değer Değerleme Fonu</td> <td style="text-align: right;">-11,921</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>-Dönem K/Z</td> <td style="text-align: right;">65,621</td> </tr> <tr> <td>Aktif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">2,053,700</td> <td>Pasif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">2,053,700</td> </tr> </tbody> </table>														18.08.2009 Bilançosu				Aktif		Pasif		Kasa	300,000	Ozkaynaklar	2,053,700	Bankalar	670,100	-Sermaye	2,000,000	Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	1,083,600	-Menkul Değer Değerleme Fonu	-11,921			-Dönem K/Z	65,621	Aktif Toplamı	2,053,700	Pasif Toplamı	2,053,700
18.08.2009 Bilançosu																																									
Aktif		Pasif																																							
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	2,053,700																																						
Bankalar	670,100	-Sermaye	2,000,000																																						
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	1,083,600	-Menkul Değer Değerleme Fonu	-11,921																																						
		-Dönem K/Z	65,621																																						
Aktif Toplamı	2,053,700	Pasif Toplamı	2,053,700																																						
<table border="1" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left;">Faiz Geliri</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%; text-align: right;">3- 65,621</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Menkul Değer Değerleme Fonu</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%; text-align: right;">3- 11,921</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Gelir Reeskontu</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%; text-align: right;">3- 53,700</td> </tr> </tbody> </table>														Faiz Geliri			3- 65,621	Menkul Değer Değerleme Fonu			3- 11,921	Gelir Reeskontu			3- 53,700																
Faiz Geliri																																									
	3- 65,621																																								
Menkul Değer Değerleme Fonu																																									
	3- 11,921																																								
Gelir Reeskontu																																									
	3- 53,700																																								

Tablo 19: Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama-1C

Alım Tarihi	Vade Tarihi	Isın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	Piyasa Fiyatı	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Menkul Değer Değerleme Fonu	Faiz Geliri	Menkul Değ.Değer Azalış Karşılığı (B)	Bilanço Değeri(A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)	Rapor Tarihi
10/03/2009	17/02/2010	TRT170210T15	1,000,000	101.1421	1,011,421	100.9	101.1807	101.1421	-2,807	386	-2,421	1,009,000	7.80%	19/08/2009

19.08.2009 Bilançosu			
Aktif		Pasif	
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	2,063,200
Bankalar	754,200	-Sermaye	2,000,000
		-Menkul Değer Değerleme Fonu	-2,807
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	1,009,000	-Dönem K/Z	66,007
Aktif Toplamı	2,063,200	Pasif Toplam	2,063,200

18.08.2009 Değerleme Kaydı İptali	
4-	65,621
	Menkul Değer Değerleme Fonu
	4- 11,921
	Gelir Reeskontu
	4- 53,700

19.08.2009 Kupon İfta Kaydı	
5-	65,621
	Faiz Geliri
	5- 18,479
	Bankalar-TCMB
	5- 84,100

19.08.2009 Değerleme Kaydı	
6-	386
	Faiz Geliri
	6- 2,807
	Menkul Değer Değerleme Fonu
	Menkul Değ. Değer azalış Karşılığı
	6- 2,421

Tablo 20: Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum-1D

Alım Tarihi	Vade Tarihi	İsın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	Piyasa Fiyatı	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Menkul Değer Değerleme Fonu	Faiz Geliri	Gelir Reeskontu (B)	Bilanço Değeri(A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)	Rapor Tarihi																																																								
10/03/2009	17/02/2010	TRT170210T15	1,000,000	101.1421	1,011,421	107.8	107.8	101.1421	0	66,579	66,579	1,078,000	7.80%	16/02/2010																																																								
<p>17.02.2010 Kupon İtfaya Kaydı</p> <p>17.02.2010 Anapara İtfaya Kaydı</p>																																																																						
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="text-align: center;">17.02.2010 Açılış Bilançosu(*)</th> </tr> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left;">Aktif</th> <th colspan="2" style="text-align: right;">Pasif</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kasa</td> <td style="text-align: right;">300,000</td> <td>Ozkaynaklar</td> <td style="text-align: right;">2,065,621</td> </tr> <tr> <td>Bankalar</td> <td style="text-align: right;">754,200</td> <td>-Sermaye</td> <td style="text-align: right;">2,000,000</td> </tr> <tr> <td>Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler</td> <td style="text-align: right;">1,011,421</td> <td>-Menkul Değer Değerleme Fonu</td> <td style="text-align: right;">0</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>-Dönem K/Z</td> <td style="text-align: right;">65,621</td> </tr> <tr> <td>Aktif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">2,065,621</td> <td>Pasif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">2,065,621</td> </tr> </tbody> </table> <p>(*)16.02.2010 Günsonu Değerlemesi İptal Edilmiş</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="text-align: center;">17.02.2010 Bilançosu</th> </tr> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left;">Aktif</th> <th colspan="2" style="text-align: right;">Pasif</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kasa</td> <td style="text-align: right;">300,000</td> <td>Ozkaynaklar</td> <td style="text-align: right;">2,132,200</td> </tr> <tr> <td>Bankalar</td> <td style="text-align: right;">1,832,200</td> <td>-Sermaye</td> <td style="text-align: right;">2,000,000</td> </tr> <tr> <td>Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler</td> <td style="text-align: right;">0</td> <td>-Menkul Değer Değerleme Fonu</td> <td style="text-align: right;">0</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>-Dönem K/Z</td> <td style="text-align: right;">132,200</td> </tr> <tr> <td>Aktif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">2,132,200</td> <td>Pasif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">2,132,200</td> </tr> </tbody> </table>															17.02.2010 Açılış Bilançosu(*)				Aktif		Pasif		Kasa	300,000	Ozkaynaklar	2,065,621	Bankalar	754,200	-Sermaye	2,000,000	Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	1,011,421	-Menkul Değer Değerleme Fonu	0			-Dönem K/Z	65,621	Aktif Toplamı	2,065,621	Pasif Toplamı	2,065,621	17.02.2010 Bilançosu				Aktif		Pasif		Kasa	300,000	Ozkaynaklar	2,132,200	Bankalar	1,832,200	-Sermaye	2,000,000	Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	0	-Menkul Değer Değerleme Fonu	0			-Dönem K/Z	132,200	Aktif Toplamı	2,132,200	Pasif Toplamı	2,132,200
17.02.2010 Açılış Bilançosu(*)																																																																						
Aktif		Pasif																																																																				
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	2,065,621																																																																			
Bankalar	754,200	-Sermaye	2,000,000																																																																			
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	1,011,421	-Menkul Değer Değerleme Fonu	0																																																																			
		-Dönem K/Z	65,621																																																																			
Aktif Toplamı	2,065,621	Pasif Toplamı	2,065,621																																																																			
17.02.2010 Bilançosu																																																																						
Aktif		Pasif																																																																				
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	2,132,200																																																																			
Bankalar	1,832,200	-Sermaye	2,000,000																																																																			
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler	0	-Menkul Değer Değerleme Fonu	0																																																																			
		-Dönem K/Z	132,200																																																																			
Aktif Toplamı	2,132,200	Pasif Toplamı	2,132,200																																																																			

2.3.3. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlık Olarak Sınıflama

Bunlar özellikle bir vade taşıyan menkul kıymetlerdir. Devlet tahvili, hazine bonosu, eurobond, varlığa dayalı menkul kıymet gibi finansal varlıklardan oluşur. Hisse senetleri veya gayrimenkul yatırım fonları, katılım belgeleri gibi belirgin bir vadesi olmayan menkul kıymetler bu grupta sınıflandırılmazlar⁸⁷.

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımlar, işletmenin vadeye kadar elde tutma niyet ve imkanının bulunduğu, sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan, aşağıdakiler dışında kalan türev olmayan finansal varlıklardır⁸⁸.

- (a) İşletmenin ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan olarak sınıfladığı finansal varlıklar;
- (b) İşletmenin satılmaya hazır olarak tanımladığı finansal varlıklar; ve
- (c) Kredi ve alacak tanımına giren finansal varlıklar.

Aşağıdaki durumlarda, işletmenin sabit vadeli bir finansal varlıktaki yatırımını vadeye kadar elde tutma niyeti bulunmaz⁸⁹:

- i) İşletme ilgili finansal varlığı belirsiz bir süreyle elinde tutma niyetindedir;
- ii) İşletme ilgili finansal varlığı, piyasa faiz oranlarında ya da risklerinde, likidite gereksinimlerinde, alternatif yatırımların mevcudiyeti ve getirisinde, finansal kaynak ya da koşullarda veya yabancı para risklerinde oluşabilecek değişimler karşısında satmaya hazır bulunmaktadır (tekrarı olmayan ve önceden makul bir şekilde tahmin edilemeyen durumlar hariç)

⁸⁷ Remzi Örtün ve Diğerleri, age,s. 477.

⁸⁸ IAS 39, 9. Madde.

⁸⁹ TMS 39, UR 16.

iii) İhraçının bir finansal varlığı itfa edilmiş maliyetinin çok daha altında bir tutardan ödeme hakkı bulunmaktadır.

İşletme, vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımlarına ilişkin vadeye kadar elde tutma niyet ve imkanını, sadece bu finansal varlıklar ilk kez muhasebeleştirildiklerinde değil aynı zamanda her bir müteakip bilanço döneminde de değerlendirir⁹⁰.

Bankanın menkul kıymetleri bu sınıfa alabilmesi için bazı ön koşulları yerine getirmesi gerekir. Örneğin bankanın menkul kıymeti vadesine kadar tutabilecek durumda olması, yeterli likiditeye sahip olması gerekir. Eğer yetersiz likidite nedeniyle bunları vadesinden önce satma gibi bir ihtimalin varlığı söz konusu ise menkul kıymet vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflanamaz. Önemsiz tutarlar dışında, vadeye kadar elde tutmak amacıyla alınan ve “vadeye kadar elde tutulması öngörülen varlık” olarak sınıflandırılan bir finansal varlığın satılması veya niyet değiştirilerek bir başka grupta (alım satım amaçlı ya da satılmaya hazır varlıklar grubunda) raporlanması durumlarında, bu grupta raporlama yapma olanağı iki yıl süreyle askıya alınmaktadır⁹¹. Bu tür bir satış veya yeniden sınıflandırma işlemi bankanın finansal yapısının bozulmasının bir sonucu olarak değil de, menkul kıymeti ihraç edenin kredi değerliliğini yitirmesi, vergi oranlarının değişmesi, faiz oranları ve kurlarda meydana gelen değişimler neticesinde zarardan kurtulmak amacıyla yapılmış olabilir. Ayrıca Hazine borçlarının vadesini uzatmak amacıyla Bankalardan erken itfa yoluyla nispeten daha kısa vadeli menkul kıymetleri geri alarak, bunları uzun vadeli menkul kıymetlerle değiştirmektedir. Yine vadesine üç aydan az bir süre kalmış bir menkul kıymetin satılması da vadeye kadar elde tutma niyetinin bozulması sonucunu doğuran bir satış işlemi değildir. Bu durumlarda bankanın satın alınan menkul kıymeti başlangıçta vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflamasında herhangi bir engel yoktur.

Bankalar genelde likit varlıklarının toplam tutarının aktif toplamı içerisindeki payının yüksek olmasına dikkat ederler. Özellikle ülkemizde bankacılık sektöründe aktifteki plasmanların kaynak yapısını incelediğimizde başta TL Mevduat olmak üzere

⁹⁰ IAS 39, AG 25.

⁹¹ İsmail Mısırlıoğlu. “Türkiye Muhasebe Standartları’na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, ISMMMO Yayın Organı, Mart-Nisan 2008, s.70

müşteri mevduatı ağırlıklı olduğunu görürüz. Mevduatların ortalama vade yapısını dikkate alırsak, azami üç ay olduğunu söyleyebiliriz. Böyle bir tabloda Türkiye'deki bankaların tercihi genellikle menkul kıymetleri alım satım amaçlı ve satılmaya hazır finansal varlık grubuna sınıflamak şeklindedir, zira likiditenin daraldığı finansal darboğaz veya kriz hallerinde likidite ihtiyacının giderilmesi açısından likide edilebilir varlıkların önemi bir kat daha artmaktadır. Ancak kamu bankalarının menkul kıymet portföyünün önemli bir kısmını vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıfladığı görülmektedir. Görev zararlarının karşılanması amacıyla uzun vadeli ve özel tertiplerle çıkarılan ve elinde bulunduran banka tarafından pazarlanamayan devlet tahvillerinin vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymet olarak sınıflandığı söylenebilir. Yine bankalar İMKB ve TCMB nezdinde yapılan işlemler için işlem limitleri dahilinde belirli miktarda devlet tahvili ve hazine bonosunu teminat olarak verirler ve teminat olarak verilen bu kıymetlerin teminatta kaldığı sürece satışı söz konusu olmayacağından vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyde sınıflanması makul hale gelmektedir.

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlıklar, özel sektör ve kamunun ihraç ettiği faizli borç senetlerinden oluşmaktadır. Hisse senetleri ve yatırım fonu katılma belgeleri ise faizli borç senedi özelliği taşımadığından vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföy içerisinde yer alması mümkün değildir. Vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflanan menkul kıymetler, kredi veya diğer alacaklar gibi etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyet veya iç verimli değer ile değerlendirilir ve değerlendirme farkları dönem sonuçlarına bir başka ifadeyle dönem kar zararına aktarılır.

Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler İç Verim Değerleme Muhasebesine İlişkin Algoritma aşağıdaki gibi olacaktır:

Alacak 580-581 Faiz Geliri= NBD - Maliyet

Borç 222-223 Reeskont = NBD - Maliyet

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflanan menkul kıymetlerin her gün piyasa fiyatının açıklandığı aktif bir piyasasının bulunması bir başka ifadeyle

organize borsalarda piyasa fiyatının oluşması, bu menkul kıymetlerin piyasa rayıcı veya gerçeğe uygun değerle değerlendirileceği anlamına gelmez.

2.3.3.1. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi

Bu bölümde, bir bankanın satın aldığı Hazine'nin ihraç ettiği sabit getirili bir menkul kıymeti vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföy olarak sınıfladığı satın alma muhasebe kaydına ve bu kıymetin vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyde kaldığı süre içerisinde yani kıymetin itfa tarihine kadar değerlendirilmesinin nasıl yapılacağına ilişkin örnek uygulamalara yer verilecektir. Ayrıca kupon ödeme dönemlerinde kupon itfasına ilişkin yevmiye kayıt örneği yapılacaktır.

2.3.3.1.1. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlıklar Portföyüne Satın Alınan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi ve Değerlemesi

Örnek 7: L Bankası 10.03.2009 tarihinde piyasadan TRT100210T12 Isın kodlu sabit kupon faizli devlet tahvilinden vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye 102.7 fiyatla 2,000,000 nominal satın almıştır. L bankasının bu menkul kıymeti elde etmek için katlandığı Maliyet = Nominal x Satınalma Fiyatı(Piyasa Fiyatı)/Hesaplama Sabiti = 2,000,000 x 102.7/100= 2,054,000 TL dir. Bu satın alma ile ilgili bankanın yapması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

1 -----10.03.2009-----	
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞ.	2,054,000-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ.- Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	2,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	2,054,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	1,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Alım Kaydı

Gün sonunda bu kıymete ilişkin değerlemeye konu olan fiyat, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda oluşan ve piyasa fiyatını yansıtan ağırlıklı ortalama kirli fiyat değil, 10.03.2009 tarihi gün sonu itibariyle hesaplanan itfa edilmiş maliyet fiyatı olacaktır. TRT100210T12 Isın kodlu kıymete ilişkin yapılması gereken gün sonu değerlendirme kaydını oluşturabilmek için bu kıymetin 10.03.2009 gün sonundaki iç verimli değerini bir başka deyişle itfa edilmiş maliyetini hesaplayıp buradan hak edilen faizi gelirini bulabiliriz. Bu kıymete ilişkin iç verim oranı ve iç verimli değer aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

Tablo 21: TRT100210T12 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Alış Fiyatı	102.7		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli (1)	2,054,000		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	102.736		
Kupon faizi	7.5%		
Değerleme Tarihi	10.03.2009		
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.7	11.03.2009	0.0
12.08.2009	7.5	12.08.2009	7.5
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	102.736

$$\begin{aligned}
 \text{İç verimli değer(2)} &= \text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat/Hesaplama Sabiti} \\
 &= 2,000,000 \times 102.736/100 \\
 &= 2,054,720 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Faiz Geliri(3)} &= \text{İç verimli değer(2)} - \text{Maliyet bedeli(1)} \\ &= 2,054,720 - 2,054,000 \\ &= 720 \text{ TL}\end{aligned}$$

2 -----10.03.2009-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	720-
222.013 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	720-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	
<i>- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı</i>	

10.03.2009 gün sonu için banka bu kıymetle ilgili olarak yukarıdaki muhasebe kaydını oluşturduktan sonra, 11.03.2009 tarihi gün başında iptal kaydını yapacaktır. 11.03.2009 gün sonu değerlemesi ise aynı şekilde yapılmaya devam edilecektir. TRT100210T12 Isın kodlu sabit kupon faizli devlet tahvilinin alımdan sonraki ilk kupon ödemesi veya itfası 12.08.2009 tarihinde yapılacaktır. Söz konusu kıymet için, ilk alım tarihi olan 10.03.2009 tarihinden, 12.08.2009 tarihine kadar olan dönem için hak edilen faiz geliri, 11.08.2009 tarihi gün sonu değerlendirme kaydında kayıt altına aldığı tutardır. Aşağıda 11.08.2009 gün sonu değerlemesine ilişkin hesaplamalar yapılmıştır.

Tablo 22: TRT100210T15 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Kupon Ödemesi Öncesi Değerlemesine İlişkin Hesaplama

Alış Tarihi	10.03.2009		
Vade Tarihi	10.02.2010		
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı	102.7		
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli (1)	2,054,000		
Nominal	2,000,000		
İç Verimli Fiyat	108.397		
Kupon faizi	7.5%		
Değerleme Tarihi	11.08.2009		
10.03.2009	-102.7	12.08.2009	0.0
12.08.2009	7.5	12.08.2009	7.5
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	108.397

$$\begin{aligned}
 \text{İç verimli değer(2)} &= \text{Nominal} \times \text{İç Verimli Fiyat/Hesaplama Sabiti} \\
 &= 2,000,000 \times 108.3969/100 \\
 &= 2,167,938 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{Faiz Geliri(3)} &= \text{İç verimli değer(2)} - \text{Maliyet bedeli(1)} \\
 &= 2,167,938 - 2,054,000 \\
 &= 113,938
 \end{aligned}$$

L Bankası 11.08.2009 gün sonu değerlemesi aşağıdaki gibi olacaktır:

3	-----11.08.2009-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI		113,938-
222.013 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin		
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER		113,938-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden		

- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

L Bankası 11.08.2009 gün sonu değerlemesi ile ilgili 3 no.lu yevmiye kaydını, 12.08.2009 tarihi gün başında aşağıdaki 4 no.lu yevmiye kaydı ile iptal etmektedir:

4 -----12.08.2009-----	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	113,938-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	113,938-
222.013 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin	

- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı İptali

12.08.2009 gün içinde L Bankasının TCMB nezdindeki hesabına hak edilen kupon tutarı olan Nominal x Kupon Faizi (6 aylık) = 2,000,000 x %7.5= 150,000 TL yatmıştır. Kupon tahsilatına ilişkin bankanın kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

5 -----12.08.2010-----	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	150,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MEN. DEĞ.	36,062-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ.-Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	113,938-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	

- Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Kıymet Kupon İfa Kaydı

Tablo 23: TRT100210T15 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Kupon Ödemesi & Değerlemesine İlişkin Hesaplama

TRT100210T12			
Alış Tarihi		10.03.2009	
Vade Tarihi		10.02.2010	
Alış Fiyatı - Maliyet Fiyatı		102.7	
Alış Tutarı - Maliyet Bedeli		2,054,000	
Nominal		2,000,000	
İç Verimli Fiyat		108.397	
Kupon faizi		7.5%	
Değerleme Tarihi		11.08.2009	
Nakit Akış Tablosu			
10.03.2009	-102.7	12.08.2009	0.0
12.08.2009	7.5	12.08.2009	7.5
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	108.397

Alış Tarihi		10.03.2009	
Vade Tarihi		10.02.2010	
Maliyet Fiyatı		100.897	
Maliyet Bedeli		2,017,938	
Nominal		2,000,000	
İç Verimli Fiyat		100.932	
Kupon faizi		7.5%	
Değerleme Tarihi		12.08.2009	
Nakit Akış Tablosu			
12.08.2009	-100.897	13.08.2009	0.0
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	100.932

(-) Kupon Faiz Oranı=7.5

İlk alım tarihi 10.03.2009 olan TRT100210T12 Isın kodlu kıymet üzerinde 36,062 TL lik kupon primi vardır. Bu tutar alımdan sonraki ilk kupon ödeme tarihi olan 12.08.2009 tarihinde 2,054,000 TL olan ilk alım maliyetinden indirilerek, kıymetin maliyeti 2,017,938 TL ye temize çekilmiş olmaktadır.

Kupon tahsilatının yapıldığı günün akşamında, bir başka deyişle, 12.08.2009 gün sonunda ise bir günlük faiz gelir reeskontu hesaplanacaktır:

$$\begin{aligned}\text{Reeskont Faiz Geliri} &= \text{Nominal} \times (\text{İç verimli fiyat} - \text{Maliyet fiyatı}) \\ &= 2,000,000 \times (100.932 - 100.897)/100 \\ &= 700 \text{ TL}\end{aligned}$$

6	-----12.08.2009-----	
222	DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	700-
222.013	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin	
580	MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	700-
580.032	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	
<i>- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı</i>		

2.3.3.1.2. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlıklar Portföyünden İtfa Olan Kamu Borçlanma Senetlerinin Muhasebesi

Bankanın vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflamak üzere satın aldığı menkul kıymetlerde, temel prensip menkul kıymetin itfa tarihine kadar elde tutma niyetinin var olmasıdır. Dolayısıyla gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan, alım satım amaçlı ve satılmaya hazır olarak sınıflanan menkul kıymetlerde olduğu gibi, birtakım istisnalar dışında vadesi gelmeden vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyden satış yapmak söz konusu değildir. Bu istisnalar⁹²:

- i) Piyasa faiz oranlarındaki değişikliklerin finansal varlığın gerçeğe uygun değerinde önemli bir etkisi olmayacağı, itfa tarihine veya finansal varlığın geri çağırılma tarihine çok yakın (*örneğin* vadesine 3 aydan daha az bir süre kalan) satışlar,
- ii) Önceden belirlenmiş ödemeler veya peşin ödemeler yoluyla finansal varlığın orjinal değerinin tamamına yakın bir kısmının tahsil edilmesinden sonra yapılan satışlar,

⁹² IAS 39, 9. Madde.

iii) İşletmenin kontrolünde olmayan, tekrarı olmayan ve önceden makul bir biçimde tahmin edilemeyen bir durumun gerçekleşmesi nedeniyle yapılan satışlar.

Bu bölümde vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyden itfa olan sabit kuponlu devlet tahviline ilişkin itfa tarihindeki anapara ve kupon itfa kayıtlarına yer verilecektir. Örnek 7'de vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye sınıflamak üzere satın alınan menkul kıymetin alış kaydı ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyde kaldığı süre içerisinde yapılması gereken değerlendirme bir örnek yardımıyla açıklanmıştı. Burada da Örnek 7'de satın alınan sabit kuponlu devlet tahvilinin vadesi gelip itfa olması halinde nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği yevmiye kayıtlarıyla gösterilmeye çalışılacaktır.

Tablo 24: TRT100210T15 Isın Kodlu Kıymetin Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföyde Kupon & Anapara İtfa Hesaplaması

TRT100210T12			
Alış Tarihi		10.03.2009	
Vade Tarihi		10.02.2010	
Maliyet Fiyatı		100.897	
Maliyet Bedeli		2,017,938	
Nominal		2,000,000	
İç Verimli Fiyat		107.500	
Kupon faizi		7.5%	
Değerleme Tarihi		09.02.2010	
Nakit Akış Tablosu			
12.08.2009	-100.897	10.02.2010	0.0
10.02.2010	107.5	10.02.2010	107.5
İç verim Oranı	13.56%	İç Verimli Fiyat	107.500

10.02.2010 itfa tarihinde bu kıymetin kupon ödemesine ilişkin bankanın hesabına yatan tutar bir önceki kupon ödemesinde hak edilen tutardan farklı değildir. Banka 10.02.2010 tarihinde Nominal x Kupon Faizi(6 aylık)=2,000,000 x %7.5 =

150,000 TL kupon tahsilatı yapmıştır. Bu işleme ilişkin muhasebe aşağıdaki gibi olacaktır:

7 -----10.02.2010-----		
020 T.C. MERKEZ BANKASI		150,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap		
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MEN. DEĞ.		17,938-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ.-Devlet Tahvili		
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER		132,062-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden		

- Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Kıymet Kupon İtfa Kaydı

10.02.2010 tarihinde kupon ödemesine ilave olarak anapara itfası da gerçekleşmiştir. Anapara itfasına ilişkin bankanın kaydı aşağıdadır:

8 -----10.02.2010-----		
020 T.C. MERKEZ BANKASI		2,000,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap		
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR		2,000,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili		
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MEN. DEĞ.		2,000,000-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ.-Devlet Tahvili		
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR		2,000,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili		

-Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Anapara İtfa Kaydı

2.3.3.2. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Finansal Varlık Olarak Sınıflanan Kamu Borçlanma Senetlerinin Mali Tablolarda Sunumu

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflanan menkul kıymetlerin bir önceki bölümde satın alma, değerlendirme ve itfa muhasebesine ilişkin yevmiye kayıtlarına yer verilmişti. Bu bölümde de bir önceki bölümde 7 No.lu örnek uygulamada yer alan yevmiye kayıtlarının öncelikle defter-i kebirdeki hesaplara aktarılması ve sonrasında mali tablolarda özetlenmesi aşağıdaki tablolar yardımıyla gösterilmeye çalışılacaktır.

Tablo 25: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1A

Alım Tarihi	Vade Tarihi	İsın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Faiz Geliri	Faiz Gelir Reeskontu (B)	Bilanço Değeri(A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)	Rapor Tarihi
10/03/2009	10/02/2010	TRT100210T12	2,000,000	102.7	2,054,000	102.736	102.7	720	720	2,054,720	7.50%	10/03/2009

09.03.2009 Bilançosu

Aktif		Pasif	
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	3,000,000
Bankalar	2,700,000	-Sermaye	3,000,000
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler		-Dönem K/Z	0
Aktif Toplamı	3,000,000	Pasif Toplamı	3,000,000

Bankalar-TCMB

1-	2,054,000
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler	
1-	2,054,000

Faiz Geliri

2-	720
Faiz Gelir Reeskontu	
2-	720

10.03.2009 Bilançosu

Aktif		Pasif	
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	3,000,720
Bankalar	646,000	-Sermaye	3,000,000
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler	2,054,720	-Dönem K/Z	720
Aktif Toplamı	3,000,720	Pasif Toplamı	3,000,720

Tablo 26: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama -1B

Alım Tarihi	Vade Tarihi	Isın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Faiz Geliri	Gelir Reeskontu (B)	Bilanço Değeri(A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)	Rapor Tarihi																								
10.03.2009	10.02.2010	TRT100210T12	2,000,000	102.7	2,054,000	108.3969	102.7	113,938	113,938	2,167,938	7.50%	11.08.2009																								
11.08.2009 Değerleme Kaydı																																				
<table border="1" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th colspan="4">11.08.2009 Bilançosu</th> </tr> <tr> <th colspan="2">Aktif</th> <th colspan="2">Pasif</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kasa</td> <td>300,000</td> <td>Özkaynaklar</td> <td>3,113,938</td> </tr> <tr> <td>Bankalar vadeye kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler</td> <td>646,000</td> <td>-Sermaye</td> <td>3,000,000</td> </tr> <tr> <td></td> <td>2,167,938</td> <td>-Dönem K/Z</td> <td>113,938</td> </tr> <tr> <td>Aktif Toplamı</td> <td>3,113,938</td> <td>Pasif Toplamı</td> <td>3,113,938</td> </tr> </tbody> </table>													11.08.2009 Bilançosu				Aktif		Pasif		Kasa	300,000	Özkaynaklar	3,113,938	Bankalar vadeye kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler	646,000	-Sermaye	3,000,000		2,167,938	-Dönem K/Z	113,938	Aktif Toplamı	3,113,938	Pasif Toplamı	3,113,938
11.08.2009 Bilançosu																																				
Aktif		Pasif																																		
Kasa	300,000	Özkaynaklar	3,113,938																																	
Bankalar vadeye kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler	646,000	-Sermaye	3,000,000																																	
	2,167,938	-Dönem K/Z	113,938																																	
Aktif Toplamı	3,113,938	Pasif Toplamı	3,113,938																																	
<table border="1" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th colspan="2">Faiz Geliri</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%; text-align: right;">3- 113,938</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Faiz Gelir Reeskontu</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; text-align: left;">3-</td> <td style="width: 50%; text-align: right;">113,938</td> </tr> </tbody> </table>													Faiz Geliri			3- 113,938	Faiz Gelir Reeskontu		3-	113,938																
Faiz Geliri																																				
	3- 113,938																																			
Faiz Gelir Reeskontu																																				
3-	113,938																																			

Tablo 27: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum Örnek Uygulama-1C

Alım Tarihi	Vade Tarihi	Isın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Faiz Gelir Reeskontu (B)	Faiz Geliri	Bilanço Değeri(A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)	Rapor Tarihi
10/03/2009	10/02/2010	TRT100210T12	2,000,000	100.897	2,017,940	100.932	100.897	700	700	2,018,640	7.50%	12/08/2009

12.08.2009 Bilançosu			
Aktif		Pasif	
Kasa	300,000	Özkaynaklar	3,114,638
Bankalar	796,000	-Sermaye	3,000,000
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler	2,018,638	-Dönem K/Z	114,638
Aktif Toplamı	3,114,638	Pasif Toplamı	3,114,638

11.08.2009 Değerleme Kaydı İptali	
Faiz Geliri	
4-	113,938
Faiz Gelir Reeskontu	
4-	113,938

12.08.2009 Kupon İtfa Kaydı	
Faiz Geliri	
5-	113,938
Maliyet Hesabı	
5-	36,062
Bankalar-TCMB	
5-	150,000

12.08.2009 Değerleme Kaydı	
Faiz Geliri	
6-	700
Faiz Gelir Reeskontu	
6-	700

Tablo 28: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler Finansal Tablolarda Sunum-1D

Alım Tarihi	Vade Tarihi	Isın Kodu	Nominal	Maliyet Fiyatı	Maliyet Değeri (A)	İç Verimli Fiyatı	BSMV Fiyatı	Faiz Geliri	Gelir Reeskontu (B)	Bilanço Değeri (A+B)	Kupon Faiz Oranı (Dönemlik)	Rapor Tarihi																																																														
10/03/2009	10/02/2010	TRT100210T12	2,000,000	100.8969	2,017,938	107.5	100.8969	132,062	132,062	2,150,000	7.50%	09/02/2010																																																														
			<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 30%;"> <p style="text-align: center;">10.02.2010 Açılış Bilançosu(*)</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2">Aktif</th> <th colspan="2">Pasif</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kasa</td> <td style="text-align: right;">300,000</td> <td>Ozkaynaklar</td> <td style="text-align: right;">3,113,938</td> </tr> <tr> <td>Bankalar</td> <td style="text-align: right;">796,000</td> <td>-Sermaye</td> <td style="text-align: right;">3,000,000</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler</td> <td style="text-align: right;">2,017,938</td> <td>-Dönem K/Z</td> <td style="text-align: right;">113,938</td> </tr> <tr> <td>Aktif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">3,113,938</td> <td>Pasif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">3,113,938</td> </tr> </tbody> </table> <p>(*)09.02.2010 Günsonu Değerlemesi İptal Edilmiş</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 30%;"> <p style="text-align: center;">10.02.2010 Bilançosu</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2">Aktif</th> <th colspan="2">Pasif</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kasa</td> <td style="text-align: right;">300,000</td> <td>Ozkaynaklar</td> <td style="text-align: right;">3,246,000</td> </tr> <tr> <td>Bankalar</td> <td style="text-align: right;">2,946,000</td> <td>-Sermaye</td> <td style="text-align: right;">3,000,000</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler</td> <td style="text-align: right;">0</td> <td>-Dönem K/Z</td> <td style="text-align: right;">246,000</td> </tr> <tr> <td>Aktif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">3,246,000</td> <td>Pasif Toplamı</td> <td style="text-align: right;">3,246,000</td> </tr> </tbody> </table> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 30%;"> <p style="text-align: center;">10.02.2010 Kupon İtfa Kaydı</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2">Faiz Geliri</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: right;">7-</td> <td style="text-align: right;">132,062</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Maliyet Hesabı</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">7-</td> <td style="text-align: right;">17,938</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Bankalar-TCMB</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">7-</td> <td style="text-align: right;">150,000</td> </tr> </tbody> </table> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 30%;"> <p style="text-align: center;">10.02.2010 Anapara İtfa Kaydı</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2">Maliyet Hesabı</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: right;">8-</td> <td style="text-align: right;">2,000,000</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Bankalar-TCMB</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">8-</td> <td style="text-align: right;">2,000,000</td> </tr> </tbody> </table> </div> </div>										Aktif		Pasif		Kasa	300,000	Ozkaynaklar	3,113,938	Bankalar	796,000	-Sermaye	3,000,000	Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler		2,017,938	-Dönem K/Z	113,938	Aktif Toplamı	3,113,938	Pasif Toplamı	3,113,938	Aktif		Pasif		Kasa	300,000	Ozkaynaklar	3,246,000	Bankalar	2,946,000	-Sermaye	3,000,000	Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler		0	-Dönem K/Z	246,000	Aktif Toplamı	3,246,000	Pasif Toplamı	3,246,000	Faiz Geliri		7-	132,062	Maliyet Hesabı		7-	17,938	Bankalar-TCMB		7-	150,000	Maliyet Hesabı		8-	2,000,000	Bankalar-TCMB		8-	2,000,000
Aktif		Pasif																																																																								
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	3,113,938																																																																							
Bankalar	796,000	-Sermaye	3,000,000																																																																							
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler		2,017,938	-Dönem K/Z	113,938																																																																						
Aktif Toplamı	3,113,938	Pasif Toplamı	3,113,938																																																																							
Aktif		Pasif																																																																								
Kasa	300,000	Ozkaynaklar	3,246,000																																																																							
Bankalar	2,946,000	-Sermaye	3,000,000																																																																							
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler		0	-Dönem K/Z	246,000																																																																						
Aktif Toplamı	3,246,000	Pasif Toplamı	3,246,000																																																																							
Faiz Geliri																																																																										
7-	132,062																																																																									
Maliyet Hesabı																																																																										
7-	17,938																																																																									
Bankalar-TCMB																																																																										
7-	150,000																																																																									
Maliyet Hesabı																																																																										
8-	2,000,000																																																																									
Bankalar-TCMB																																																																										
8-	2,000,000																																																																									

2.4. TMS ve UFRS'ye GÖRE KAMU BORÇLANMA SENETLERİNİN YENİDEN SINIFLANDIRILMASI

Bu bölümde daha önce ilk alımda, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan, satılmaya hazır veya vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföylerden birinde sınıflandırılmış kıymetlerin, bu sayılan dört portföyden herhangi birinde yeniden sınıflandırılmasının mümkün olup olmadığı, mümkünse bunun şartlarının neler olduğu konusu irdelenecektir. Ayrıca yeniden sınıflandırmanın mümkün olduğu durumlar için örnek uygulamaya yer verilecektir.

2.4.1. Gerçeğe Uygun Değeri ile Değerlenerek Sonucu Gelir Tablosuna Yansıtılan Kamu Borçlanma Senetleri Portföyüne İlişkin Yeniden Sınıflandırma

TMS ve UFRS'ye göre kamu borçlanma senetlerinin sınıflanması ile ilgili bölümde gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilerek sonucu gelir tablosuna yansıtılan varlıklar iki kategoride değerlendirilmiştir. Bunlar;

A) Alım satım amaçlı finansal varlık ve borçlar,

B) İlk defa kayda alınmalarında gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen ve değerlendirme farkı Gelir tablosuna yansıtılan varlık ve borçlar.

İlk defa kayda alınmalarında gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen ve değerlendirme farkı gelir tablosuna yansıtılan portföye ilişkin olarak yeniden sınıflandırma, risk yönetim stratejisi çerçevesinde ilgili varlığın benzer özellikte ve ilgili varlıkla korelasyonu olan bir başka türev finansal araçla birlikte takip edilmesi sebebiyle olanaklı değildir. GUDFGTY alım satım amaçlı portföyle ilgili olarak ise 2008 yılında UFRS ve TMS de yapılan değişiklik öncesi, “İşletme, elinde tuttuğu veya kendisinin düzenlediği bir finansal aracı, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal araç sınıfına dahil etmek veya bu gruptan çıkarmak suretiyle yeniden sınıflandıramaz”⁹³ hükmü geçerli idi. 2008 yılında yaşanan kredi krizi finansal enstrümanların gerçeğe uygun değerinin ölçümü ile ilgili büyük bir tartışmayı gündeme

⁹³ IAS 39, 50. Madde.

getirdi. Zira finansal enstrümanların gerçeğe uygun değerinin ölçümü finansal hizmetler sektörü yanısıra birçok reel sektör kuruluşunu da etkiledi⁹⁴. Dolayısıyla Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) 13 Ekim 2008 tarihinde 01 Temmuz 2008 tarihinden geçerli olmak üzere yaptığı değişiklik ile daha önce gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan grubundan çıkarılmak suretiyle yeniden sınıflandırılmayan varlıkların elde tutma niyetinin farklılaşması halinde yeniden sınıflandırılabilmesine olanak sağlanmıştır. IASB, 27 Kasım 2008 tarihinde, 13 Ekim 2008 tarihinde yayınlanan finansal varlıkların yeniden sınıflandırılmasıyla ilgili değişiklik hükümlerinden yürürlük ve geçiş tarihine açıklık getirmek için bir bildiri yayınlamıştır. Buna göre en erken yeniden sınıflandırma tarihi 01 Temmuz 2008 olmak üzere yeniden sınıflandırmada dikkate alınacak geçiş tarihinin nadir olarak gerçekleşen durumun 01 Kasım 2008 tarihinden önce veya sonra tespit edilmesine göre farklılık arz etmektedir.Örneğin⁹⁵:

1-İşletme 30 Eylül 2008 tarihinde 15 Ağustos 2008 tarihinde nadir olarak yaşanan durumu tespit etmiş ve borçlanma senetlerini alım satım amaçlı muhasebe portföyünden vadeye kadar elde tutulması öngörülen muhasebe portföyüne yeniden sınıflandırmaya karar vermiştir. Nadir yaşanan durum sadece 15.08.2008 tarihinde görüldüyse, İşletme 15 Ağustos 2008 (bu tarihten önce olmamak üzere) tarihinde yeniden sınıflandırma yapabilir,

2-İşletme 31 Aralık 2008 tarihinde, 15 Ağustos 2008 tarihinde nadir olarak yaşanan durumu tespit etmiş ve borçlanma senetlerini alım satım amaçlı muhasebe portföyünden vadeye kadar elde tutulması öngörülen muhasebe portföyüne yeniden sınıflandırmaya karar vermiştir. Nadir yaşanan durumun tespit tarihi 01 Kasım 2008 tarihinden sonraki bir tarih olduğu için, İşletme için yeniden sınıflandırma tarihi 31 Aralık 2008 dir.

Aslında IAS 39'da yapılan bu değişiklik, ABD GKGMİ FAS 115'te mevcut olan, finansal varlıkların yeniden sınıflandırılmasına nadir durumlarda izin verilmesi ile

⁹⁴ PriceWaterHouseCoopers, IFRS News, Emerging Issues and practical Guidance Issue 70- January 2009 , "Fair Value: What's going on?" s.7

⁹⁵ KPMG "Flash Report- Addendum to 08FR-049 Reclassification amendments to IAS 39 Financial Instruments:Recognition and Measurement" Australia, 9 December 2008, s.2

ilgili hükmü yansıtmaktadır⁹⁶. Benzer şekilde IAS 39’da da yeniden sınıflandırma işlemi belli şartların sağlandığı durumlarda mümkündür. Gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan grubundan çıkarılmak suretiyle yapılan yeniden sınıflandırma ile, piyasaların likit olmadığı veya likiditenin yetersiz olduğu piyasa koşullarında yönetimin finansal varlığı elde tutma niyetini değiştirmesi sonucu artık piyasa değerlemesine tabi tutmaması söz konusu olmaktadır. Elde tutma niyeti ile ilgili olarak, bir işletme bir finansal varlığı yakın bir tarihte satmak veya geri satın almak amacıyla edinmesine karşın artık bu amaçlar için elde bulundurmuyorsa söz konusu finansal varlık yeniden sınıflandırma tarihindeki gerçeğe uygun değeri üzerinden yeni sınıfına kaydedilir⁹⁷. Burada yeniden sınıflandırma ile ilgili yapılan değişiklik, gerçeğe uygun değer tanımında veya uygulamasında herhangi bir değişiklik getirmemiştir⁹⁸. Nitekim gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan varlıklar için elde tutma niyetinde bir değişiklik söz konusu olmadıysa, bu gruptan çıkarılmak suretiyle yeniden sınıflandırma işlemi de gerçekleşmeyeceğinden değerlemede kullanılacak gerçeğe uygun değer piyasa fiyatı olmaya devam edecektir.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu’nun gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlıklar grubundan yeniden sınıflandırma ilgili 13 Ekim 2008 tarihinde hükme bağladığı değişiklik, sadece bu gruptan çıkarılmak suretiyle yapılan yeniden sınıflandırmaya izin vermektedir, değilse daha önce ilk defa kayda alınırken, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık grubunun dışında herhangi bir grupta muhasebeleşmiş bir finansal varlığın, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık grubunda yeniden sınıflandırılabilmesi mümkün değildir. Örneğin bir işletme yakın bir tarihte satmak amacıyla satın aldığı finansal varlığı gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık grubunda sınıflayıp, daha sonra elde tutma niyetinin değişmesi ile birlikte yeniden sınıflandırma tarihindeki gerçeği uygun değerinden vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubuna yeniden sınıflandırabilir. Ancak vadeye kadar elde

⁹⁶ Marie Leone, “Revised Fair-Value Rule is Weaker: Moody’s”, **Today in Finance Magazine**, 14 November 2008, s. 1.

⁹⁷ TMS 39, Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Standart Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ, Sıra No:105, 31 Ekim 2008.

⁹⁸ Winnie C.W Gheung, “Understanding IASB Amendments for IAS 39 and IFRS 7 ”, **A Plus Institute News**, November 2008, s. 2.

tutulması öngörülen finansal varlık grubundan çıkararak gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık grubuna yeniden sınıflandırılmaz.

Gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan finansal varlık grubundan yeniden sınıflandırma tarihindeki gerçeğe uygun değeri (piyasa fiyatı) üzerinden yeni sınıfına kaydedilen finansal varlığa ilişkin daha önce dönem kar veya zararında muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç ya da kayıp tutarları iptal edilmez. Devir tarihine kadar hesaplanan birikmiş faiz geliri ilgili döneme gelir kaydedilir.

Örnek 8: N Bankası 01.01.2004 tarihinde alım satım amaçlı portföye 106,000 TL bedelle satın aldığı 30.06.2005 vadeli 100,000 TL nominal bedelli devlet tahvilini, 31.05.2004 tarihinde değerlemeye tabi tuttuktan sonra, 01.06.2004 tarihinde 108 TL/Birim piyasa fiyatından 108,000 TL bedelle vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye transfer etmek suretiyle yeniden sınıflandırmıştır. N Bankası'nın alım satım amaçlı portföyden vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye yaptığı bu yeniden sınıflandırma işlemi ile ilgili olarak, aşağıda 31.05.2004 tarihinde alım satım amaçlı portföydeki gün sonu değerlendirme kaydı, 01.06.2004 tarihindeki alım satım amaçlı portföyden, vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye devir muhasebe kaydı ile vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki gün sonu değerlendirme muhasebesine yer verilecektir.

Tablo 29: Alım Satım Amaçlı Portföy 31.05.2009 Günsonu Değerleme Hesaplaması

İlk Alış Tarihi	01.01.2004
Vade	30.06.2005
Kupon Oranı	8.0%
Nominal	100,000
Kupon Tutarı	8,000
Alış Bedeli	106,000
Prim / İskonto	6,000
Değerleme Günü	31.05.2004
Piyasa Fiyatı	108,000
NBD	111,080

Tarih	Nakit	VKG	NBD
01.01.2004	-106,000		
30.06.2004	8,000	29	7,929
31.12.2004	8,000	213	7,492
30.06.2005	8,000	394	7,086
30.06.2005	100,000	394	88,573
İç Verim Oranı	11.9%		111,080
İç Verim Reeskontu			5,080

N Bankası 01.01.2004 tarihinde alım satım amaçlı portföye satın aldığı alış bedeli 106,000 TL olan sabit kupon ödemeli devlet tahviliyle ilgili aşağıdaki alış kaydını yaratacaktır:

-----01.01.2004-----	
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.	106,000-
030.020 Alım Satım Amaçlı Menkul Değ. - Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	100,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	106,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	100,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Alım Kaydı

31.05.2004 tarihi gün sonunda N Bankası aşağıdaki değerleme kaydını oluşturacaktır:

-----31.05.2004-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	2,000-
222.010 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerin	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	2,000-
580.002 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden	

- Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

Daha önce alım satım amaçlı varlıklar portföyüne satın alınan kamu borçlanma senetlerinin değerlemesi ile ilgili bölümde de ifade edildiği üzere, Piyasa Değeri>Maliyet Bedeli olduğundan;

$$\begin{aligned}
 \text{Reeskont Faiz Geliri} &= \text{Piyasa Değeri} - \text{Maliyet Bedeli} \\
 &= 108,000 - 106,000 \\
 &= 2,000 \text{ TL dir.}
 \end{aligned}$$

N Bankası, alım satım amaçlı portföydeki 30.06.2005 vadeli devlet tahviline ilişkin 31.05.2004 tarihindeki gün sonu değerleme kaydını 01.06.2004 tarihinde iptal ettikten sonra, 100,000 TL nominal bedelli bu devlet tahviline ilişkin 01.01.2004'ten 31.05.2004 tarihine kadar hak edilen birikmiş faiz gelirini, 01.06.2004 tarihindeki vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye devir kaydında gelir kaydedecektir.

-----01.06.2004-----		
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER		2,000-
580.002 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden		
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI		2,000-
222.010 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerin		

- Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı İptali

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymet portföyüne devir kaydı ise aşağıdaki gibi olacaktır:

-----01.06.2004-----		
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MEN. DEĞ.		108,000-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ.-Devlet Tahvili		
030 GERÇ. UYG. DEĞ. FARKI K/Z YANS. MENKUL DEĞ.		106,000-
030.020 Alım Satım Amaçlı Menkul Değ.- Devlet Tahvili		
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER		2,000-
580.002 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerlerden		

- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Portföyüne Devir Kaydı

01.06.2004 tarihinde vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye ilişkin devir kaydı ile artık 30.06.2005 vadeli devlet tahvili 108,000 TL transfer bedeli ile alım satım amaçlı portföy dışında yeniden sınıflandırılmış olmaktadır. Dolayısıyla 01.06.2004 tarihindeki gün sonu değerlemesi, alım satım amaçlı portföydeki değerleme muhasebesine göre değil, vadeye kadar elde tutulması öngörülen değerleme muhasebesine göre yapılacaktır.

30.06.2005 vadeli devlet tahvilinin 01.06.2004 tarihindeki devir işlemiyle vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki yeni maliyet bedeli 108,000 TL olmuştur. 01.06.2004 tarihi gün sonu değerlemesinde bu kıymete ilişkin bir günlük faiz gelir reeskontu hesaplanacaktır.

$$\begin{aligned}
 \text{Faiz Gelir Reeskontu} &= \text{İç Verimli Değer} - \text{Maliyet Bedeli} \\
 &= 108,042.82 - 108,000 \\
 &= 42.82 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

Tablo 30'da 30.06.2005 vadeli devlet tahviline ilişkin vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki nakit akış tablosu yer almaktadır. 30.06.2005 vadeli tahvilin yıllık bazda bileşik getirisi % 15.2 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 30: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföy 01.06.2009 Günsonu Değerleme Hesaplaması

İlk Alış Tarihi	01.01.2004
Vade	30.06.2005
Kupon Oranı	8.0%
Nominal	100,000
Kupon Tutarı	8,000
Alış Fiyatı	106,000
Prim / İskonto	6,000
Değerleme Günü	01.06.2004
Piyasa Fiyatı	108,000
NBD	108,042
Devir Günü	01.06.2004

Tarih	Nakit	VKG	NBD
01.06.2004	-108,000		
30.06.2004	8,000	28	7,914
31.12.2004	8,000	212	7,370
30.06.2005	8,000	393	6,871
30.06.2005	100,000	393	85,887
İç Verim Oranı	15.2%		108,042
Reeskont			41.82

N Bankası 01.06.2004 tarihinde vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki bu kıymet için aşağıdaki değerleme kaydını oluşturacaktır:

-----12.08.2009-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	41.82-
222.013 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	41.82-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	
<i>- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı</i>	

2.4.2. Satılmaya Hazır Kamu Borçlanma Senetleri Portföyüne İlişkin Yeniden Sınıflandırma

Satılmaya hazır menkul kıymetlerin, gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetler tanımına girmeyen tüm menkul kıymetleri kapsadığı, daha önce satılmaya hazır menkul kıymetlere ilişkin satılmaya hazır olarak sınıflama başlığı altında ifade edilmişti. Bu bölümde ise ilk defa kayda alınmalarında satılmaya hazır olarak sınıflanıp daha sonra elde tutma niyet veya imkanının değişmesi ya da gerçeğe uygun değere ilişkin güvenilir ölçümlerin bundan böyle elde edilememesi gibi istinai durumlarla karşılaşılması halinde menkul kıymetin satılmaya hazır finansal varlık grubundan çıkarılarak yeni bir grupta yeniden sınıflandırılması durumu incelenecektir.

Bir finansal varlık veya borcu gerçeğe uygun değer yerine elde etme maliyeti veya itfa edilmiş maliyetinden göstermenin daha uygun olması durumunda, ilgili finansal varlık veya borcun anılan tarihteki gerçeğe uygun değerini gösteren defter değeri, sözü edilen varlık veya borcun yeni maliyeti veya itfa edilmiş değeri olarak kabul edilir⁹⁹. Ancak işletmenin finansal varlığı elde tutma niyetini değiştirdiği durumda, finansal varlığa ilişkin aktif bir piyasanın bulunması halinde gerçeğe uygun değer borsa rayicidir. Gerçeğe uygun değer aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda ayrıca bir değerlendirme yöntemi kullanılarak tespit edilir ve etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan taşıma veya itfa maliyeti bu yöntemlerden biri olarak değerlendirilmede kullanılabilir. Dolayısıyla finansal varlığın satılmaya hazır finansal varlık grubu dışında yeniden sınıflandırılması durumunda sınıflandırma tarihindeki gerçeğe uygun değeri (finansal varlığın aktif piyasanın bulunması durumunda borsa rayici yoksa itfa edilmiş

⁹⁹ TMS 39, 54. Madde.

veya taşıma maliyeti) üzerinden yeni grubuna kaydedilir. Söz konusu varlığa ilişkin olarak daha önceden özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü kazanç veya kayıp ilgili finansal varlığın sabit bir vadesinin bulunması durumunda, vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımın geriye kalan ömrü boyunca etkin faiz yöntemi kullanılarak kâr veya zararda itfa edilir. Varlığın itfa edilmiş yeni değeri ile vadesinde elde edilecek değeri arasındaki farklar ise, bir prim veya indirimden itfa edilmesine benzer şekilde, ilgili finansal varlığın geriye kalan ömrü boyunca etkin faiz yöntemi kullanılarak itfa edilir. Finansal varlığın sonradan değer düşüklüğüne uğraması durumunda, doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü kazanç veya kayıp, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Bir finansal varlık veya finansal varlık grubu, sadece ve sadece, ilgili varlığın ilk muhasebeleştirilmesinden sonra bir veya birden daha fazla olayın (“zarar/kayıp olayı”) meydana geldiğine ve söz konusu zarar olayının (veya olaylarının) ilgili finansal varlığın veya varlık grubunun güvenilir bir biçimde tahmin edilebilen gelecekteki tahmini nakit akışları üzerindeki etkisi sonucunda değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda değer düşüklüğüne uğrar ve değer düşüklüğü zararı oluşur. Değer düşüklüğüne neden olan tek ve ayrı bir olayın belirlenmesi mümkün olmayabilir. Nitekim, ortaya çıkan değer azalışına çeşitli olaylar birlikte sebebiyet vermiş olabilir. İleride meydana gelecek olaylar sonucunda oluşması beklenen kayıplar, ne kadar olası olursa olsunlar muhasebeleştirilmezler. Bir finansal varlığın veya finansal varlık grubunun değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız gösterge, ilgili finansal varlığı elinde bulunduranların aşağıdaki zarar olaylarına ilişkin tespit ettikleri gözlemlenebilir verileri içerir¹⁰⁰:

- (a) İhraç edenin veya taahhüt edenin önemli finansal sıkıntı içinde olması;
- (b) Sözleşmenin ihlal edilmesi, örneğin faiz veya anapara ödemelerinin yerine getirilememesi veya ihmal edilmesi;

¹⁰⁰ TMS 39, 59. Madde.

- (c) Borçlunun içinde bulunduğu finansal sıkıntıya ilişkin ekonomik veya yasal nedenlerden ötürü, alacaklının, borçluya, başka koşullar altında tanımayacağı bir ayrıcalık tanınması;
- (d) Borçlunun, iflas veya başka tür bir finansal yeniden yapılanmaya gireceği ihtimalinin yüksek olması;
- (e) Finansal zorluklar nedeniyle söz konusu finansal varlığa ilişkin aktif piyasanın ortadan kalkması.

Bir işletmenin satılmaya hazır finansal varlık grubundan vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubuna yeniden sınıflandırma yapabilmesi için cari yıl veya son iki yıl içerisinde, vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımlarının önemsiz sayılacak tutarından fazla bir tutarını vadesinden önce (vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımların toplamına kıyasla önemsiz sayılacak tutarından fazla bir tutarını) satmış veya yeniden sınıflandırmış olmaması gerekir. Aksi halde satış veya yeniden sınıflandırma tarihini müteakip iki yıl içerisinde söz konusu işletme hiçbir bir finansal varlığını vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırım olarak sınıflandıramaz¹⁰¹.

Kredi ve alacaklar tanımı kapsamında bulunan ve satılmaya hazır olarak düşünülmemiş olsa dahi bu grupta sınıflandırılan bir finansal varlık, işletmenin ilgili finansal varlığı vadesine ya da öngörülebilir bir tarihe kadar elde tutma niyet ve imkânının bulunması durumunda, satılmaya hazır finansal varlık grubundan kredi ve alacaklar grubuna dahil edilmek suretiyle yeniden sınıflandırılması mümkündür¹⁰². Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) 31 Ekim 2008 tarihinde 01 Temmuz 2008 tarihinden geçerli olmak üzere yaptığı bu değişiklik ile ilk kayda alınmalarında satılmaya hazır finansal varlık grubunda sınıflanan varlıkların daha sonra bu gruptan çıkarılmak suretiyle kredi ve alacaklar olarak yeniden sınıflandırılmasına izin verilmiştir.

¹⁰¹ IAS 39, "Guidance on Implementing IAS 39 Financial Instruments; Recognition and Measurement", Section B Definitions, B.19

¹⁰² TMS 39, No: 105 sayılı Tebliği, 31 Ekim 2008.

Örnek 9: H Bankası 01.01.2004 tarihinde satılmaya hazır portföye 110,000 TL bedelle satın aldığı 30.06.2005 vadeli 100,000 TL Nominal bedelli devlet tahvilini, 31.05.2004 tarihinde değerlemeye tabi tuttuktan sonra, 01.06.2004 tarihinde 108 TL/Birim piyasa fiyatından 108,000 TL bedelle vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye transfer etmek suretiyle yeniden sınıflandırmıştır. H Bankası'nın satılmaya hazır portföyden vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye yaptığı bu yeniden sınıflandırma işlemi ile ilgili olarak, aşağıda 31.05.2004 tarihinde satılmaya hazır portföydeki gün sonu değerlendirme kaydı, 01.06.2004 tarihindeki satılmaya hazır portföyden, vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye devir muhasebe kaydı ile vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki gün sonu değerlendirme muhasebesine yer verilecektir.

Bilindiği üzere ilk defa kayda alınmalarında alım satım amaçlı olarak sınıflanan ve bu portföyde gün sonu değerlemesine konu olan finansal varlığa ilişkin olarak lehe veya aleyhe oluşan farklar tümüyle dönem kar/zararına gelir veya gider kaydedilir. Bir finansal varlığın alım satım amaçlı finansal varlık grubu dışında yeni bir grupta (vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık) yeniden sınıflandırıldığı durum dikkate alındığında sınıflandırma tarihine kadar lehe veya aleyhe oluşan farkın tamamı dönem kar zararında gelir veya gider olarak tahakkuk ettirilir. Dolayısıyla alım satım amaçlı portföyde değerlemeye konu olan finansal varlığa ilişkin olarak, satılmaya hazır portföyde olduğu gibi özkaynak altında dönem kar/zarar kalemi dışında menkul değer değerlendirme farkı kaleminde gösterilen piyasa değerlendirme farkıyla ilgili bir sınıflama söz konusu değildir. Oysa, bir finansal varlığın satılmaya hazır finansal varlık grubunda değerlemeye konu olması halinde, etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faiz geliri dönem kar veya zararında gösterilirken, finansal varlığın piyasa değeri ile etkin faiz yöntemine göre hesaplanan iç verimli değeri arasındaki müspet veya menfi farklar özkaynak altında menkul değer değerlendirme farkı kaleminde gösterilmektedir. Burada bir finansal varlığın satılmaya hazır finansal varlık grubu dışında yeni bir grupta (vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık) yeniden sınıflandırıldığı durumda yeniden sınıflandırma tarihine kadar etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faiz dönem kar/zararına gelir tahakkuk ettirilir. Finansal varlığın yeniden sınıflandırma tarihi itibarıyla piyasa değeri ile yeniden sınıflandırma tarihine kadar etkin faiz yöntemine

göre hesaplanan iç verimli değeri arasındaki öz kaynak altında menkul değer değerlendirme farkı kaleminde gösterilen piyasa değerlendirme farkları ise vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımın geriye kalan ömrü boyunca etkin faiz yöntemi kullanılarak kâr veya zararda itfa edilir.

Tablo 31: Satılmaya Hazır Portföy 31.05.2009 Günsonu Değerleme Hesaplaması

İlk Alış Tarihi	01.01.2004
Vade	30.06.2005
Kupon Oranı	8.0%
Nominal	100,000
Kupon Tutarı	8,000
Alış Fiyatı	110,000
Prim / İskonto	10,000
Değerleme Günü	31.05.2004
Piyasa Fiyatı	108,000
NBD Değeri	114,001

Tarih	Nakit	VKG	NBD
01.01.2004	-110,000		
30.06.2004	8,000	29	7,946
31.12.2004	8,000	213	7,609
30.06.2005	8,000	394	7,292
30.06.2005	100,000	394	91,154
İç Verim Oranı	8.959%		114,001
Reeskont			4,001

H Bankası 01.01.2004 tarihinde satılmaya hazır portföye satın aldığı alış bedeli 110,000 TL olan sabit kupon ödemeli devlet tahviliyle ilgili aşağıdaki alış kaydını yaratacaktır:

-----01.01.2004-----	
032 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	110,000-
032.020 Satılmaya Hazır Menkul Değ.- Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	100,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	110,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	100,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Alım Kaydı

31.05.2004 tarihi gün sonunda H Bankası aşağıdaki değerleme kaydını oluşturacaktır:

-----31.05.2004-----	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	6,001.45-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
038 MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	2,000.00-
038.010 Satılmaya Hazır Menkul Değerler - Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	4,001.45-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

Satılmaya hazır finansal varlıklar portföyüne satın alınan kamu borçlanma senetlerinin değerleme muhasebesi ile ilgili örneklere önceki bölümlerde yer verilmişti. Satılmaya hazır finansal varlıklarda değerleme yöntem olarak alım satım amaçlı finansal varlıklarda olduğu gibi rayiç değer yöntemidir. Yukarıda H Bankasının 31.05.2004 tarihli gün sonu değerleme kaydı ile ilgili olarak;

Piyasa Değeri < Maliyet Değeri < İç Verimli Değer olduğundan,

Menkul Değer

Değer Azalış Karşılığı (Alacak) = Maliyet Değeri- Piyasa Değeri
= 110,000 – 108,000
= 2,000 TL

Faiz Geliri(Alacak) = İç Verimli Değer (NBD) – Maliyet Değeri
= 114,001.45 – 110,000
= 4,001.45 TL

Menkul Değer

Değerleme Farkı(Borç) = İç Verimli Değer (NBD)- Piyasa Değeri
= 114,001.45 - 108,000
= 6,001.45 TL dir.

H Bankası, satılmaya hazır portföydeki 30.06.2005 vadeli devlet tahviline ilişkin 31.05.2004 tarihindeki gün sonu değerleme kaydını 01.06.2004 tarihinde iptal ettikten sonra, 100,000 TL nominal bedelli bu devlet tahviline ilişkin 01.01.2004 ten 31.05.2004 tarihine kadar hak edilen birikmiş faiz gelirini, 01.06.2004 tarihindeki vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye devir kaydında gelir kaydedecektir. Aynı şekilde 31.05.2004 tarihi itibarıyla özkaynak altında menkul değer değerlendirme farkı hesabında muhasebeleşen piyasa değerlendirme farkı, bir başka ifadeyle rayiç değer farkı, yeniden sınıflandırmaya konu olan devlet tahvilinin vadesine kadar itfa edilecektir.

-----01.06.2004-----	
038 MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	2,000.00-
038.010 Satılmaya Hazır Menkul Değerler - Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	4,001.45-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	6,001.45-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- *Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı İptali*

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymet portföyüne devir kaydı ise aşağıdaki gibi olacaktır:

-----01.06.2004-----	
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MEN. DEĞ.	108,000.00-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ.-Devlet Tahvili	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	6,001.45-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
032 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	110,000.00-
032.020 Satılmaya Hazır Menkul Değ.- Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	4,001.45-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Portföyüne Devir Kaydı

01.06.2004 tarihinde vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye ilişkin devir kaydı ile artık 30.06.2005 vadeli devlet tahvili 108,000 TL transfer bedeli ile satılmaya hazır finansal varlıklar portföyü dışında yeniden sınıflandırılmış olmaktadır. Dolayısıyla 01.06.2004 tarihindeki gün sonu değerlemesi, satılmaya hazır portföydeki değerlendirme muhasebesine göre değil, vadeye kadar elde tutulması öngörülen değerlendirme muhasebesine göre yapılacaktır.

30.06.2005 vadeli devlet tahvilinin 01.06.2004 tarihindeki devir işlemiyle vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki yeni maliyet fiyatı 108,000 TL olmuştur. 01.06.2004 tarihi gün sonu değerlemesinde bu kıymete ilişkin bir günlük faiz gelir reeskontu hesaplanacaktır.

$$\begin{aligned}
 \text{Faiz Geliri(1)} &= \text{İç Verimli Değer} - \text{Maliyet Bedeli} \\
 &= 108,041.82 - 108,000 \\
 &= 41.82 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

H Bankası 01.06.2004 tarihinde vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki bu kıymet için aşağıdaki değerlendirme kaydını oluşturacaktır:

-----01.06.2004-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	41.82-
222.013 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	41.82-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	

- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

Tablo 32’ de 30.06.2005 vadeli devlet tahviline ilişkin vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki nakit akış tablosu yer almaktadır. Birinci nakit akış tablosunda 30.06.2005 vadeli tahvilin yıllık bazda bileşik getirisi % 15.2 olarak hesaplanmıştır. Ancak ilgili kıymetin satılmaya hazır portföyde yıllık bazda bileşik getirisi % 8.959 idi. Bu bir sabit kupon ödemeli tahvil olduğundan, itfa tarihine kadar faiz getirisinin % 8.959 olarak kalması gerekir. 01.06.2004 tarihli vadeye elde tutulması öngörülen portföye devir kaydında 01.06.2004 tarihi itibarıyla özkaynak altında menkul değer değerlendirme farkı hesap kaleminde muhasebeleştirilen 6,001.45 TL tutarında negatif bakiye bulunmaktadır. Söz konusu bakiye vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımın geriye kalan ömrü boyunca etkin faiz yöntemi kullanılarak kâr veya zararda itfa edilecektir. Tablo 32’de görülen ikinci nakit akış tablosu ise ilgili kıymetin vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye yeniden sınıflandırma sonucunda faiz getirisinin değişmediği yani ilgili kıymetin satılmaya hazır portföydeki yıllık bileşik faiz getirisi olan % 8.959 oranına eşitlendiği hesaplamayı gösteren tablodur. Buna göre bir günlük faiz geliri:

$$\begin{aligned}\text{Faiz Geliri(2)} &= \text{İç Verimli Değer} - \text{Maliyet Bedeli} \\ &= 114,028.25 - 114,001.45 \\ &= 26.80 \text{ TL}\end{aligned}$$

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföy gün sonu değerlendirme muhasebesinde H Bankası bir günlük faiz geliri olarak 41.82 TL’yi muhasebeleştirmişti. H Bankası’nın faiz gelirini 26.80 TL’ye getirmek için 01.06.2004 tarihinde özkaynak altındaki menkul değer değerlendirme farkı hesabında bekleyen 6,001.45 TL’den eriteceği veya mahsup edeceği tutar 15.01 TL’ dir.

$$\begin{aligned}\text{Özkaynak Eritmesi} &= \text{Faiz Geliri(1)} - \text{Faiz Geliri(2)} \\ &= 41.82 \text{ TL} - 26.80 \text{ TL} \\ &= 15.01 \text{ TL}\end{aligned}$$

01.06.2004 tarihindeki özkaynak eritmesine ilişkin muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibi olacaktır:

-----01.06.2004-----		
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER		15.01-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden		
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI		15.01-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden		

- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Portföyü Özkaynak Eritme Kaydı

Tablo 32: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföy 01.06.2009 Gün Sonu Değerleme ve Özkaynak İtfa (Eritme) Hesaplaması

İlk Alış Tarihi	01.01.2004		
Vade	30.06.2005		
Kupon Oranı	8.0%		
Nominal	100,000		
Kupon Tutarı	8,000		
Alış Fiyatı	110,000		
Prim / İskonto	10,000		
Değerleme Günü	01.06.2004		
Piyasa Fiyatı	108,000		
NBD Değeri	108,042		
Devir Günü	01.06.2004		

Tarih	Nakit	VKG	NBD
01.06.2004	-108,000		
30.06.2004	8,000	28	7,914
31.12.2004	8,000	212	7,370
30.06.2005	8,000	393	6,871
30.06.2005	100,000	393	85,887
İç Verim Oranı	15.2%		108,042
Reeskont			41.82

Tarih	Nakit	VKG	NBD
01.06.2004	-114,001.45		
30.06.2004	8,000	28	7,948
31.12.2004	8,000	212	7,611
30.06.2005	8,000	393	7,294
30.06.2005	100,000	393	91,176
İç Verim Oranı	8.959%		114,028.25
Reeskont			26.80

2.4.3. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Kamu Borçlanma Senetleri Portföyüne İlişkin Yeniden Sınıflandırma

IAS 39, ilk defa kayda alınmalarında vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflanan bir finansal varlığın, bu grup dışında yeniden sınıflandırılmasına bir takım istisnai hallerde izin vermiştir. Bunlar;

- (i) Piyasa faiz oranlarındaki değişikliklerin finansal varlığın gerçeğe uygun değerinde önemli bir etkisi olmayacağı, itfa tarihine veya finansal varlığın geri çağırılma tarihine çok yakın (örneğin vadesine 3 aydan daha az bir süre kalan) yapılan yeniden sınıflandırma işlemleri,
- (ii) Önceden belirlenmiş ödemeler veya peşin ödemeler yoluyla finansal varlığın orjinal değerinin tamamına yakın bir kısmının tahsil edilmesinden sonra yapılan yeniden sınıflandırma işlemleri.

Yukarıda sayılan istisnai haller dışında şayet işletme ilk defa kayda alınmalarında vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıfladığı bir finansal varlığı , bu grup dışında yeniden sınıflarsa, sınıflandırma tarihini müteakip hiçbir finansal varlığını iki yıl boyunca vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal yatırım olarak sınıflayamaz. Yukarıda sayılan istisnai hallere “işletmenin vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımlarının önemsiz sayılacak tutarını vadesinden önce yeniden sınıflandırmış olması” durumunu da ilave etmek gerekir. Yani bir işletmenin vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımların toplamına kıyasla önemsiz sayılacak tutarını yeniden sınıflandırması durumunda da işletme için herhangi bir müeyyide söz konusu değildir. Kanımızca burada vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımların önemsiz sayılacak tutarından fazla bir tutarı¹⁰³ ifadesi somut olarak herhangi bir oran belirtmemekte, dolayısıyla bu ifadeden ne anlamamız gerektiği konusunda bir çıkarımda bulunmayı zorlaştırmaktadır. İşletme yukarıda sayılan istisnai haller dışında, vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımların önemsiz sayılacak tutarından fazla

¹⁰³ IAS 39, 9. Madde.

bir tutarını yeniden sınıflandırır, geriye kalan vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımların tamamını, satılmaya hazır yatırım olarak yeniden sınıflandırır¹⁰⁴.

Elde tutma niyet veya imkanının değişmesi sonucunda, yapılan yatırımın vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımlar arasında sınıflandırmanın bundan böyle uygun olmaması durumunda, söz konusu yatırım, satılmaya hazır yatırım olarak yeniden sınıflandırılır ve gerçeğe uygun değerinden yeniden ölçülür¹⁰⁵. Yeniden sınıflandırılan söz konusu yatırımın defter değeri ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark, satılmaya hazır portföydeki bir finansal varlığı değerlemeyle ilgili esaslara uygun olarak özkaynaklarda muhasebeleştirilir.

Örnek 9: P Bankası 01.01.2004 tarihinde vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye 110,000 TL bedelle satın aldığı 30.06.2005 vadei 100,000 TL nominal bedelli devlet tahvilini, 31.05.2004 tarihinde değerlemeye tabi tuttuktan sonra, 01.06.2004 tarihinde itfa veya taşıma maliyeti* (iç verimli değer) olan 114,001.45 TL bedelle satılmaya hazır portföye transfer etmek suretiyle yeniden sınıflandırmıştır. P Bankası'nın vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyden satılmaya hazır portföye yaptığı bu yeniden sınıflandırma işlemi ile ilgili olarak, aşağıda 31.05.2004 tarihinde vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki gün sonu değerlendirme kaydı, 01.06.2004 tarihindeki vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyden, satılmaya hazır portföye devir muhasebe kaydı ile satılmaya hazır portföydeki gün sonu değerlendirme muhasebesine yer verilecektir.

Bundan önceki bölümlerde gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan ve satılmaya hazır finansal varlık grubundan, vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubuna yapılan yeniden sınıflandırmayla ilgili açıklamalara ve açıklamaları desteklemek amacıyla örnek uygulamalara yer verilmişti. Bu iki finansal varlık grubundan, vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubuna yapılan yeniden sınıflandırmada, finansal varlık yeni sınıfına piyasa değeri (devir tarihinden bir gün önceki kirli piyasa fiyatı baz alınarak hesaplanan) üzerinden transfer edilmişti. Oysa vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubundan,

¹⁰⁴ IAS 39, 52. Madde

¹⁰⁵ IAS 39, 51. Madde

* "Carrying Value" olarak ifade edilmektedir.

satılmaya hazır finansal varlık grubuna yapılan yeniden sınıflandırmada, finansal varlık yeni sınıfına piyasa değeri üzerinden değil itfa veya taşıma maliyeti üzerinden transfer edilmektedir. Gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan ve satılmaya hazır finansal varlık grubundan, vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubuna yapılan yeniden sınıflandırma uygulamasında olduğu gibi, finansal varlığın yeni sınıfındaki(satılmaya hazır portföydeki) etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan getirisi, eski sınıfındaki(vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki) getirisi ile aynı olacaktır.

Tablo 33: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Portföy 31.05.2009 Gün Sonu Değerleme Hesaplaması

İlk Alış Tarihi	01.01.2004		
Vade	30.06.2005		
Kupon Oranı	8.0%		
Nominal	100,000		
Kupon Tutarı	8,000		
Alış Fiyatı	110,000		
Prim / İskonto	10,000		
Değerleme Günü	31.05.2004		
Piyasa Fiyatı	116,000		
NBD Değeri	114,001.45		

Tarih	Nakit	VKG	NBD
01.01.2004	-110,000		
30.06.2004	8,000	29	7,946
31.12.2004	8,000	213	7,609
30.06.2005	8,000	394	7,292
30.06.2005	100,000	394	91,154
İç Verim Oranı	8.959%		114,001.45
Reeskont			4,001.45

P Bankası 01.01.2004 tarihinde satılmaya hazır portföye satın aldığı alış bedeli 110,000 TL olan sabit kupon ödemeli devlet tahviliyle ilgili aşağıdaki alış kaydını yaratacaktır:

-----01.01.2004-----	
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞ.	110,000-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ. - Devlet Tahvili	
996 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR	110,000-
996.014 Menkul Kıymetlerden Alacaklar - Devlet Tahvili	
020 T.C. MERKEZ BANKASI	110,000-
020.000 Vadesiz Serbest Hesap	
998 DİĞER BİLANÇODIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR	110,000-
998.014 Menkul Kıymetlerden Borçlar-Devlet Tahvili	

-----*-Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Alım Kaydı*-----

İlk defa kayda alınmalarında vadeye kadar elde tutulması öngörülen olarak sınıflanan kamu borçlanma senetlerinin değerlendirme muhasebesi ile ilgili örneklere önceki bölümlerde yer verilmişti. Vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlıklarda değerlendirme yöntemi olarak gerçeğe uygun değer farkı gelir tablosuna yansıtılan ve satılmaya hazır finansal varlıklarda olduğu gibi rayiç değer yöntemi değil, iç verimli değer yöntemidir. Yukarıda P Bankasının 31.05.2004 tarihli gün sonu değerlendirme kaydı ile ilgili olarak;

$$\begin{aligned}
 \text{Faiz Geliri(Alacak)} &= \text{İç Verimli Değer (NBD)} - \text{Maliyet Değeri} \\
 &= 114,001.45 - 110,000 \\
 &= 4,001.45 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{Gelir Reeskontu(Borç)} &= \text{İç Verimli Değer (NBD)} - \text{Maliyet Değeri} \\
 &= 114,001.45 - 110,000 \\
 &= 4,001.45 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

P Bankası, vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki 30.06.2005 vadeli devlet tahviline ilişkin 31.05.2004 tarihi gün sonunda aşağıdaki değerlendirme kaydını oluşturacaktır:

-----31.05.2004-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	4,001.45-
222.013 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	4,001.45-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	

-----*-Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı*-----

P Bankası, vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki 30.06.2005 vadeli devlet tahviline ilişkin 31.05.2004 tarihindeki gün sonu değerlendirme kaydını 01.06.2004 günbaşında aşağıdaki muhasebe kaydıyla iptal edecektir:

-----01.06.2004-----	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	4,001.45-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	4,001.45-
222.013 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerin	

- Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı İptali

30.06.2005 vadeli, 100,000 TL nominal bedelli bu devlet tahviline ilişkin 01.01.2004'den 31.05.2004 tarihine kadar hak edilen birikmiş faiz gelirini, 01.06.2004 tarihindeki satılmaya hazır portföye devir kaydında, vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymet portföyüne ilişkin faiz geliri olarak kaydedecektir:

-----01.06.2004-----	
032 SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	114,001.25-
032.020 Satılmaya Hazır Menkul Değ.- Devlet Tahvili	
244 VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MEN. DEĞ.	110,000.00-
244.030 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değ.-Devlet Tahvili	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	4,001.45-
580.032 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerlerden	

- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Portföyüne Devir Kaydı

Tablo 34: Satılmaya Hazır Portföy 01.06.2009 Gün Sonu Değerleme Hesaplaması

İlk Alış Tarihi	01.01.2004
Vade	30.06.2005
Kupon Oranı	8.0%
Nominal	100,000
Kupon Tutarı	8,000
Alış Fiyatı	110,000
Prim / İskonto	10,000
Değerleme Günü	01.06.2004
Devir Fiyatı	114,001.45
Piyasa Fiyatı	116,200
NBD Değeri	114,028.25
Devir Günü	01.06.2004

Tarih	Nakit	VKG	NBD
01.06.2004	-114,001		
30.06.2004	8,000	28	7,948
31.12.2004	8,000	212	7,611
30.06.2005	8,000	393	7,294
30.06.2005	100,000	393	91,176
İç Verim Oranı	8.959%		114,028.25
Reeskont			26.80

01.06.2004 tarihinde satılmaya hazır portföye ilişkin devir kaydı ile artık 30.06.2005 vadeli devlet tahvili 114,001.45 TL transfer bedeli ile vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlıklar portföyü dışında yeniden sınıflandırılmış olmaktadır. Dolayısıyla 01.06.2004 tarihindeki gün sonu değerlemesi, vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföydeki değerlendirme muhasebesine göre değil, satılmaya hazır portföy değerlendirme muhasebesine göre yapılacaktır.

30.06.2005 vadeli devlet tahvilinin 01.06.2004 tarihindeki devir işlemiyle satılmaya hazır portföydeki yeni maliyet fiyatı 114,001.25 TL olmuştur. 01.06.2004

tarihi gün sonu değerlemesinde bu kıymete ilişkin bir günlük faiz gelir reeskontu hesaplanacaktır.

$$\begin{aligned}\text{Faiz Geliri(1)} &= \text{İç Verimli Değer} - \text{Maliyet Bedeli} \\ &= 114,028.25 - 114,001.45 \\ &= 26.80 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Gelir Reeskontu(2)} &= \text{Piyasa Değeri} - \text{Maliyet Bedeli} \\ &= 116,200 - 114,001.45 \\ &= 2,198.55\end{aligned}$$

Menkul Değer

$$\begin{aligned}\text{Değerleme Farkı(3)} &= \text{Piyasa Değeri} - \text{İç Verimli Değer} \\ &= 116,200 - 114,028.25 \\ &= 2,171.75\end{aligned}$$

-----01.06.2004-----	
222 DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	2,198.55-
222.012 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin	
414 MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI	2,171.75-
414.031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	
580 MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	26.80-
580.022 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden	

- Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Gün Sonu Değerleme Kaydı

P Bankası, vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyden, satılmaya hazır portföye yapılan bu yeniden sınıflandırma işlemiyle finansal varlığı piyasa değerlemesine tabi tutma olanağı kazanarak, menkul değer değerlendirme farkı hesabına 2,171.75 TL alacak kaydetmiş, özkaynak kaleminde bu tutar kadar artış sağlamıştır. P Bankası 30.06.2005 vadeli bu devlet tahvilini 01.06.2004 tarihinde 116,200 TL bedelle satmak suretiyle bilanço dışı bırakmış olsa idi, piyasa değerlemesinden kaynaklanan 2,171.75 TL lik bu tutarı realize gelir olarak sermaye piyasası işlem karı hesabında muhasebeleştirecek ve dönem kar zararına dahil etmiş olacaktır.

2.5. Basel II Kriterleri Açısından Portföy Sınıflamasının Finansal Açıdan Değerlendirilmesi

Ülkelerin Merkez Bankalarının bir araya gelerek oluşturdukları bir kurul olan BIS, 1974 yılında Basel Komitesini oluşturmuştur. Basel Komitesi 1988 yılında Basel-I standartlarını yayınlamıştır. Basel I'in ilk halinde, bankaya karşı olan yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmemesi nedeniyle doğabilecek zararlar olarak tanımlanan kredi riski kavramı, sermaye yeterliliği hesaplamasının temelini oluşturmuştur. Ancak zamanla küreselleşen finansal piyasalarda faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalara bağlı yaşanan gelişmeler kredi riski ile birlikte, piyasa riskinin sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasında dikkate alınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Piyasa riski, finansal piyasalarda faiz oranları ve döviz kurlarında meydana gelen değişimler sonucunda, bankanın zarar etme ve sermaye kaybetme riski olarak tanımlanabilir. Türkiye'de de 2000 yılında yaşanan finansal kriz sonrası, BDDK bankacılık sermaye yeterliliği oranı hesaplanmasında piyasa riskinin de dahil edilmesini 2001 yılı sonundan itibaren zorunlu hale getirmiştir.

Basel I ile tanımlanan bankaların maruz kaldığı kredi riski ve piyasa riskini ölçmede kullanılan standard yöntemlerin bankacılık risklerini gerçekçi bir şekilde ölçmede yetersiz kalması, finansal piyasalardaki fiyat dalgalanmalarını yansıtmaması bankaların portföy oluşturma davranışlarındaki farklılıkları gözetmemesi gibi nedenlerle söz konusu standardın yeniden ele alınarak kapsamının genişletilmesi ve daha hassas risk ölçüm ve yönetim metodlarına yer verilebilecek şekilde yapılması giderek zorunluluk haline gelmiştir. Bu amaçla 1998 yılından itibaren başlayan ve 2004 yılına kadar devam eden yeni uzlaşma çalışmalarının ürünü olan Basel-II ile bankaların riskleri daha kapsamlı ve riske daha duyarlı bir şekilde ele alınmıştır. Son olarak 2006 yılında Basel-II uzlaşmasının uluslararası alanda kabulü öngörülen bankacılık düzenlenmesi halini almasına karar verilmiştir, ancak gerek altyapı eksiklikleri ve gerekse bazı ülkelerin Basel-II'nin uygulanması konusundaki menfi yaklaşımları, uzlaşmanın yürürlüğe girmesini zorlaştırmıştır¹⁰⁶.

¹⁰⁶ "Basel II and IAS 39: An Overview" Howbankswork.com, An Innovative Resource for UK Financial Sector. <http://www.howbankswork.com/2-3.html> [30.11..2010]

Basel-II ile bankaların ekonomik sermayesi yeniden tanımlanmıştır. Bankaların ekonomik sermaye tutmasının esas amacı, tanımlanmış riskler karşılığı belirli yöntemlere göre hesaplanmış bir miktarda sermaye bulundurması değil, öncelikle tanımlanan bu risklerin doğru bir şekilde ölçülmesi ve bu ölçümlerin bankaların strateji belirlemede bir temel oluşturmasıdır¹⁰⁷. Bu amaca yönelik olarak Basel II standardı, yalnızca sermaye yeterliliği bölümünden ibaret olan Basel-I 'den farklı olarak 3 yapısal blok üzerine inşa edilmiştir. Bunlar:

1. Yapısal Blok: Sermaye Yeterliliği,
2. Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İncelemesi ve
3. Yapısal Blok: Piyasa Disiplini.

Basel-II ile kredi riskine yaklaşım önemli derecede değiştirilirken, ilk defa diğer bir önemli risk olan operasyonel risk için de sermaye yükümlülüğü getirilmiştir. Operasyonel risk, bir bankanın işlemeyen ya da uygun olmayan iç süreçler, insanlar ve sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riski olarak değerlendirilebilir. Basel gereksinimleri kapsamında sermaye yeterliliği standart rasyosu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır¹⁰⁸:

$$\text{Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu} = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{KRET*} + \text{PRET**} + \text{ORET***}} \Rightarrow 8$$

Bankalarımız, KRET'yi hesaplariken standart metodu uygulamaktadırlar. Buna göre aktif ve bilançodışı kalemler risk gruplarına göre sınıflandırılarak, risk ağırlıkları ile çarpılır ve elde edilen rakamlar toplanarak KRET bulunur. Burada kamu borçlanma senetleri, Hazine tarafından ihraç edilen finansal enstrümanlar olduklarından, muhasebe tipine bakılmaksızın %0 Risk Grubuna dahil edilmektedir. Dolayısıyla bu kıymetler için sermaye gereksinimi söz konusu değildir.

¹⁰⁷ Suat Teker ve Diğerleri, "Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Kriterlerinin Bir Türk Bankasına Uygulanması", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, ISSN:1204-0278, 2005,s.5

¹⁰⁸ BDDK, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin 01 Kasım 2006 Tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Yönetmelik, 3.Madde.

* "Kredi Riskine Esas Tutar" olarak adlandırılmaktadır.

** "Piyasa Riskine Esas Tutar" olarak adlandırılmaktadır.

*** "Operasyonel Riske Esas Tutar" olarak adlandırılmaktadır

BDDK, PRET'nin hesaplanması için standart yöntemi zorunlu tutarken, riske daha hassas, gelişmiş ve risk yönetimi açısından daha esnek olan diğer risk ölçüm modellerinin kullanımını teşvik etmektedir¹⁰⁹. Hali hazırda bankalarımız BDDK Gözetim Paketi kapsamındaki raporlamalarda PRET'yi hesaplariken, standart yöntemi uygulamakta, gelişmiş risk ölçüm modelleri üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir. Bankalar, PRET'yi hesaplariken, piyasa riskini oluşturan hesap kalemlerindeki uzun ve kısa pozisyonları döviz cinsleri bazında ayrı ayrı kalan vadelerine göre sınıflandırır. Uzun ve kısa pozisyonların net tutarı ilgili risk ağırlıkları ile çarpılarak net genel piyasa riski tutarı hesaplanır. Bu tutar piyasa riski için hesaplanan toplam sermaye yükümlülüğünü oluşturur. PRET'yi bulmak için ise toplam 12.5 katsayısı ile çarpılır. Piyasa riski için gerekli asgari sermaye gereksinimi, piyasa riskine maruz olan GUDFGTY ve satılmaya hazır muhasebe portföylerine sınıflanan kamu borçlanma senetleri için söz konusudur. Vadeye kadar elde tutulması öngörülen muhasebe portföyüne sınıflanan kamu borçlanma senetleri için piyasa riski söz konusu olmadığından bu hesaplama dahil değildir.

Standart yöntemle ORET'in hesaplanmasında, bankanın toplam brüt gelirleri sekiz farklı faaliyet koluna ayrıştırılır ve her faaliyet kolu %12 ve %18 arasında değişen risk ağırlıkları ile çarpılarak toplanır.

Bankalarımızda Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosunun hesaplanmasında Özkaynak aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

$$\text{Özkaynak} = \text{Ana Sermaye} + \text{Katkı Sermaye} - \text{Sermayeden İndirilen Değerler}$$

Buna göre GUDFGTY muhasebe portföyündeki kamu borçlanma senedine ilişkin piyasa değerlendirme farkları dönem kar zararında tanımlanmakta ve özkaynak toplamında ana sermayenin bir unsuru olarak yer almaktadır. Satılmaya hazır muhasebe portföyündeki kamu borçlanma senedine ilişkin piyasa değerlendirme farkları menkul değer değerlendirme farkı hesabında tanımlanmakta ve özkaynak toplamında katkı sermayenin (Menkul değer değerlendirme farkının % 45'i) bir unsuru olarak yer almaktadır.

¹⁰⁹ Suat Teker ve Diğerleri, agm, s. 6

3. BÖLÜM: PORTFÖY SINIFLAMASINA İLİŞKİN YAPILAN SİMÜLASYON ÇALIŞMASININ MALİ TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASINA YÖNELİK UYGULAMA

3.1. UYGULAMA ÇALIŞMASININ METODOLOJİSİ

Uygulama kapsamında Hazine'nin ihraç etmiş olduğu Türk Lirası cinsinden devlet tahvillerine yatırım yapan bir bankanın mali tablolarının, bu yatırımdan nasıl etkilendiğine yönelik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın metodolojisi doğrultusunda önce neden bu araştırmanın yapıldığı, araştırmanın spesifik olarak hangi devlet tahvillerini kapsadığı, hangi dönemler arasında yürütüldüğü ve hangi analiz yönteminin kullanıldığına ilişkin hususların belirtilmesi gerekmektedir.

3.1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmada, Hazine'nin Türk Lirası cinsinden ihraç ettiği likiditesi ve işlem hacmi yüksek, faiz tipi açısından değişken kupon faizli, sabit kupon faizli ve iskontolu devlet tahvillerinden birer örnek seçilmiştir. Örnek olarak seçilen bu kıymetlere ilişkin piyasa fiyatlarındaki ve satın alındığı tarihten itibaren iç verim oranı yöntemine göre hesaplanan net bugünkü değerlerindeki gelişim incelenmiştir. Söz konusu kıymetlerin nominal tutarı dikkate alınarak TMS 39 kapsamındaki farklı muhasebe portföylerinde ağırlıklandırılması durumunda, TMS 39'da belirtilen değerlendirme yöntemleri uygulanarak elde edilen sonuçların, mali tablolara yansımalarının nasıl olacağı ortaya konulmuştur. Bu analizler neticesinde, bankacılık sektörümüz için optimal muhasebe portföyünün oluşturulması amaçlanmıştır.

3.1.2. Literatür Taraması

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde; Amerika Birleşik Devletleri'nde, bazı menkul kıymetlerin gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesinin banka gelir tablosu ve özkaynağı üzerinde oluşan dalgalanmanın etkisini tespit etmek için araştırmalar

yapılmıştır. Barth, Landsman ve Wahlen(1995)¹¹⁰ örnek olarak seçtikleri Amerikan bankaları üzerinde, 1971 ve 1990 yılları arasında menkul kıymetlerle ilgili gerçeğe uygun değere ilişkin dataları bankaların raporlarından elde ederek bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. İlgili dönemde menkul kıymetleri gerçeğe uygun değerle değerlemenin finansal sonuçlarının, tarihi maliyetle değerlemenin finansal sonuçlarına göre daha dalgalı bir seyir izlediğini ortaya koymuşlardır.

Bernard, Merton ve Palepu (1995)¹¹¹ gerçeğe uygun değer yönteminin Danimarka bankalarının muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisi üzerine bir çalışma yapmışlardır. Yaptıkları çalışmada gerçeğe uygun değerle değerlemenin Danimarka bankalarının karlarındaki dalgalanmayı üç dört kata kadar artırdığını ortaya koymuşlardır. Yonetani ve Katsuo (1998)¹¹² 87 Japon bankası üzerinde, 1989 yılında başlayıp 1996 yılında sona eren dönem için bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada göstermişlerdi ki gerçeğe uygun değer muhasebesi uygulandığında elde edilen finansal sonuçlar daha dalgalı bir seyir izlese de, bu artan dalgalanma kesin bir şekilde ekonomik riski yansıtmamaktadır.

Gebhardt, Reichardt ve Wittenbrink (2003)¹¹³, Alman bankaları üzerinde “Bankacılık sektöründe finansal enstrümanların muhasebesi ve bir simülasyon modeli ile varılan sonuçlar” adlı bir çalışma yapmışlardır. Yapılan çalışma mevcut IAS 39 hükümleri ile IAS 39 yürürlüğe girmeden önceki IAS hükümleri ile riskten korunma muhasebesi uygulanarak veya uygulanmadan hazırlanan finansal tabloların analiz edildiği bir modeldir. Simüle edilen modelde banka, yatırım ve ticari bankacılık faaliyetleri ile uluslararası çağdaş bir bankanın önemli özelliklerini yansıtmaktadır. Modelde kısa vadeli fonlamanın dışında, uygulama dönemi boyunca bankanın varlık ve yükümlülüklerinde başlangıç koşulları muhafaza edilmiştir. Uygulama dönemi olan 1996 ve 1998 yılları arasında piyasa faiz oranlarının düştüğü ve yükseldiği bir ortamda,

¹¹⁰ M.E.Barth., R.W.Landsman., J.M.Wahlen, “Fair Value accounting: Effects on banks earnings volatility, regulatory capital, and value of contractual cash flows”, **Journal of Banking & Finance**, volume 19, Issues 3-4, June 1995, s. 577-605.

¹¹¹ V.L. Bernard, R.C.Merton, K.G. Palepu,, “Market-to-market Accounting for Banks and Thrifts: Lessons from Danish Experience”, **Journal of Accounting Research**, Vol. 33, No. 1, 1995, s.1-32.

¹¹² T. Yonetani ve Y. Katsuo, “Fair value accounting and regulatory capital requirements”, **FRBNY Economic Policy Review**, October 1998, s. 33-43,.

¹¹³ G. Gebhardt, R.Reichardt, C.Wittenbrink, “Accounting for Financial Instruments in the Banking Industry”, **Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt Am Main, Working Paper Series: Finance & Accounting**, No.95, November 2002.

yılsonları itibariyle söz konusu değerlendirme yöntemleri kullanılarak elde edilen finansal tablo sonuçları analiz edilmeye çalışılmıştır. Birinci olarak, IAS 39'a göre tam riskten korunmanın uygulandığı banka ile ilgili olarak, piyasa faiz oranlarındaki hareketliliğin bankanın dönem kar zararında dalgalı bir seyir oluşmasına sebep olabileceği sonucuna varmışlardır. İkinci olarak ise aynı senaryoda kısmi riskten korunmayı uygulayan bankanın değerlendirme sonuçlarına göre bir kayıp ve kazanç doğsa da, tam riskten korunmanın uygulandığı bankaya kıyasla piyasa faiz oranlarındaki dalgalanmadan daha az etkilenebileceği konusunu tartışmaktadırlar.

Özetle yapılan çalışmalar, varlık ve yükümlülüklerin değerlemesine ilişkin muhasebe standartlarında mali tabloları etkileyebilecek değişikliklerin söz konusu olduğu durumlarda, değerlemede eski ve yeni standartların uygulandığı ve mali tablolar üzerindeki etkisinin incelendiği iki farklı modelin karşılaştırılmasına yöneliktir. Oysa çalışmamız eski ve yeni standart uygulamalarının mali tablolar üzerinde yaratacağı etkiyi karşılaştırmayı değil, mevcut IAS veya TMS 39 kapsamındaki finansal araç kategorizasyonlarına yapılan yatırım miktarlarının, 3 farklı portföyde simüle edilerek, bankacılık sektörümüz için uygun menkul portföyünü tespit etmeyi amaçlamaktadır.. Yapılan bazı çalışmalarda faiz oranları simüle edilmiştir. Çalışmamızda simüle edilen yatırım miktarlarıdır. Faiz oranları gerçekleşen piyasa verilerinden oluşmaktadır.

3.1.3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem gören aşağıda isin kodları yer alan devlet tahvilleri seçilmiştir.

Tablo 35: TRT070911T19 & TRT260912T15 & TRT130110T10 Isın Kodlu Devlet Tahvilleri Faiz Tipine Göre Tutarsal Dağılımı

Dağılım	Faiz Tipi	Isın Code	Nominal
35.0%	Değişken	TRT070911T19	70,000,000
35.0%	Sabit	TRT260912T15	70,000,000
30.0%	İskontolu	TRT130110T10	60,000,000
100.0%		Toplam	200,000,000

Yukarıda Tablo 35’de, toplam nominal tutar, faiz tipi dikkate alınarak seçilen devlet tahvillerine, belirtilen ağırlıklarda dağıtılmıştır.

3.1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada örnek olarak seçilen devlet tahvillerinin bir yıl boyunca aylık piyasa fiyatlarındaki ve satın alındığı tarihten itibaren hesaplanan iç verimli fiyatlarındaki gelişim analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada daha uzun bir zaman aralığındaki piyasa fiyatlarının uygulamaya dahil edilmesi, karşılaştırmalı analiz ve trend analizinden daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlayabilirdi ancak gerek hazinenin ihraç ettiği gösterge tahvillerin(Benchmark Bond) vadesinin iki yıldan az olması gerekse uzun vadeli devlet tahvillerinin likiditesinin düşük olmasına bağlı olarak hiç işlem görmemesi, zaman aralığının bir yıl ile sınırlandırılması kararında etkili olmuştur.

3.1.5. Verilerin Toplanması ve Analiz Yöntemi

Çalışmada öncelikle verilerin seyrinin izlendiği dönem olan 30.06.2008 ve 30.06.2009 tarihleri arasındaki İMKB Tahvil Bono Piyasası Bültenleri ay sonları itibariyle İMKB’nin resmi internet sitesinden alınarak, analizin yapıldığı dönemi kapsayan 13 ay boyunca sürekli olarak işlem görmüş ve işlem hacmi yüksek olan bir adet iskontolu, bir adet sabit kupon faizli, bir adet değişken kupon faizli kıymet olmak üzere toplam üç adet devlet tahvili uygulama için seçilmiştir. Uygulama kapsamındaki bu üç adet devlet tahvilinin alış tarihi 31.05.2008 olarak kabul edilmiş, 30.06.2008 tarihinden başlamak üzere 30.06.2009 tarihine kadar her ay sonu itibariyle net bugünkü değerleri hesaplanmıştır. Karşılaştırmalı analiz ve trend analizi yöntemleri kullanılarak, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası Bültenleri’nden elde edilen ay sonu piyasa fiyatları ile hesaplanan iç verimli fiyatlar arasındaki ilişki ve dönem içerisinde fiyatların gelişimi incelenmiştir.

TRT070911T19 ISIN KODLU DEĞİŞKEN KUPON FAİZLİ DEVLET TAHVİL NAKİT AKIŞ TABLOLARI & İÇ VERİMLİ FİYATLARI

TRT070911T19				TRT070911T19				KUPON ÖDEMESİ			
30.06.08				31.10.08				11.03.09			
31.05.08	-106	01.07.08	0	10.09.08	-101.90	01.11.08	0	11.03.09	-101.65	12.03.09	0
10.09.08	9.24	10.09.08	9.24	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	09.09.09	7.35	09.09.09	7.35
11.03.09	9.24	11.03.09	9.24	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	10.03.10	7.35	10.03.10	7.35
09.09.09	9.24	09.09.09	9.24	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	08.09.10	7.35	08.09.10	7.35
10.03.10	9.24	10.03.10	9.24	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	09.03.11	7.35	09.03.11	7.35
08.09.10	9.24	08.09.10	9.24	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	07.09.11	107.35	07.09.11	107.35
09.03.11	9.24	09.03.11	9.24	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06				
07.09.11	109.24	07.09.11	109.24								
İVO	18.47%	İVF	107.54	İVO	20.24%	İVF	104.61	İVO	14.42%	İVF	101.69

TRT070911T19				TRT070911T19				TRT070911T19			
31.07.08				30.11.08				31.03.09			
31.05.08	-106	01.08.08	0	10.09.08	-101.90129	01.12.08	0	11.03.09	-101.65255	01.04.09	0
10.09.08	9.24	10.09.08	9.24	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	09.09.09	7.35	09.09.09	7.35
11.03.09	9.24	11.03.09	9.24	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	10.03.10	7.35	10.03.10	7.35
09.09.09	9.24	09.09.09	9.24	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	08.09.10	7.35	08.09.10	7.35
10.03.10	9.24	10.03.10	9.24	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	09.03.11	7.35	09.03.11	7.35
08.09.10	9.24	08.09.10	9.24	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	07.09.11	107.35	07.09.11	107.35
09.03.11	9.24	09.03.11	9.24	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06				
07.09.11	109.24	07.09.11	109.24								
İVO	18.47%	İVF	109.10	İVO	20.24%	İVF	106.21	İVO	14.42%	İVF	102.44

TRT070911T19				TRT070911T19				TRT070911T19			
31.08.08				31.12.08				30.04.09			
31.05.08	-106	01.09.08	0	10.09.08	-101.90	01.01.09	0	11.03.09	-101.65255	01.05.09	0
10.09.08	9.24	10.09.08	9.24	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	09.09.09	7.35	09.09.09	7.35
11.03.09	9.24	11.03.09	9.24	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	10.03.10	7.35	10.03.10	7.35
09.09.09	9.24	09.09.09	9.24	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	08.09.10	7.35	08.09.10	7.35
10.03.10	9.24	10.03.10	9.24	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	09.03.11	7.35	09.03.11	7.35
08.09.10	9.24	08.09.10	9.24	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	07.09.11	107.35	07.09.11	107.35
09.03.11	9.24	09.03.11	9.24	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06				
07.09.11	109.24	07.09.11	109.24								
İVO	18.47%	İVF	110.68	İVO	20.24%	İVF	107.89	İVO	14.42%	İVF	103.58

TRT070911T19				TRT070911T19				TRT070911T19			
09.09.08				31.01.09				31.05.09			
31.05.08	-106	10.09.08	0	10.09.08	-101.90	01.02.09	0	11.03.09	-101.65255	01.06.09	0
10.09.08	9.24	10.09.08	9.24	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	09.09.09	7.35	09.09.09	7.35
11.03.09	9.24	11.03.09	9.24	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	10.03.10	7.35	10.03.10	7.35
09.09.09	9.24	09.09.09	9.24	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	08.09.10	7.35	08.09.10	7.35
10.03.10	9.24	10.03.10	9.24	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	09.03.11	7.35	09.03.11	7.35
08.09.10	9.24	08.09.10	9.24	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	07.09.11	107.35	07.09.11	107.35
09.03.11	9.24	09.03.11	9.24	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06				
07.09.11	109.24	07.09.11	109.24								
İVO	18.47%	İVF	111.14	İVO	20.24%	İVF	109.59	İVO	14.42%	İVF	104.78

KUPON ÖDEMESİ +111.14-9.24

TRT070911T19				TRT070911T19				TRT070911T19			
10.09.08				28.02.09				30.06.09			
10.09.08	-101.90	10.09.08	0	10.09.08	-101.90	01.03.09	0	11.03.09	-101.65255	01.07.09	0
11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	09.09.09	7.35	09.09.09	7.35
09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	10.03.10	7.35	10.03.10	7.35
10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	08.09.10	7.35	08.09.10	7.35
08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	09.03.11	7.35	09.03.11	7.35
09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	07.09.11	107.35	07.09.11	107.35
07.09.11	110.06	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06				
İVO	20.24%	İVF	101.90	İVO	20.24%	İVF	111.15	İVO	14.42%	İVF	105.94

TRT070911T19				TRT070911T19			
30.09.08				10.03.09			
10.09.08	-101.90	01.10.08	0	10.09.08	-101.90	11.03.09	0
11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06	11.03.09	10.06
09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06	09.09.09	10.06
10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06	10.03.10	10.06
08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06	08.09.10	10.06
09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06	09.03.11	10.06
07.09.11	110.06	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06	07.09.11	110.06
İVO	20.24%	İVF	102.99	İVO	20.24%	İVF	111.71

TRT260912T15 ISIN KODLU SABİT KUPON FAİZLİ DEVLET TAHVİLİ NAKİT AKIŞ TABLOLARI & İÇ VERİMLİ FİYATLARI

TRT260912T15		30.06.08	
31.05.08	-85.80	01.07.08	0
01.10.08	7	01.10.08	7
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	87.19

TRT260912T15		31.10.08	
01.10.08	-84.45	01.11.08	0
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	85.82

TRT260912T15		31.03.09	
01.10.08	-84.45	01.04.09	0
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	92.82

KUPON ÖDEMESİ +92.82 - 7

TRT260912T15		31.07.08	
31.05.08	-85.80	01.08.08	0
01.10.08	7	01.10.08	7
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	88.61

TRT260912T15		30.11.08	
01.10.08	-84.45	01.12.08	0
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	87.17

TRT260912T15		01.04.09	
01.04.09	-85.82	02.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	92.86

TRT260912T15		31.08.08	
31.05.08	-85.80	01.09.08	0
01.10.08	7	01.10.08	7
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	90.04

TRT260912T15		31.12.08	
01.10.08	-84.45	01.01.09	0
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	88.58

TRT260912T15		30.04.09	
01.04.09	-85.82	01.05.09	0
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	87.16

TRT260912T15		30.09.08	
31.05.08	-85.80	01.10.08	0
01.10.08	7	01.10.08	7
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	91.45

TRT260912T15		31.01.09	
01.10.08	-84.45	01.02.09	0
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	90.02

TRT260912T15		31.05.09	
01.04.09	-85.82	01.06.09	0
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	88.58

KUPON ÖDEMESİ +91.45 - 7

TRT260912T15		01.10.08	
01.10.08	-84.45	02.10.08	0
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	84.50

TRT260912T15		28.02.09	
01.10.08	-84.45	01.03.09	0
01.04.09	7	01.04.09	7
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	91.34

TRT260912T15		30.06.09	
01.04.09	-85.82	01.07.09	0
30.09.09	7	30.09.09	7
31.03.10	7	31.03.10	7
29.09.10	7	29.09.10	7
30.03.11	7	30.03.11	7
28.09.11	7	28.09.11	7
28.03.12	7	28.03.12	7
26.09.12	107	26.09.12	107
IVO	20.85%	IVF	89.97

TRT130110T10 ISIN KODLU İSKONTOLU DEVLET TAHVİLİ İÇ VERİMLİ FİYATLARI

TRT130110T10		30.06.2008	
31.05.2008	-74.51	01.07.2008	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	75.67

TRT130110T10		31.01.2009	
31.05.2008	-74.51	01.02.2009	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	84.20

TRT130110T10		31.07.2008	
31.05.2008	-74.51	01.08.2008	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	76.84

TRT130110T10		28.02.2009	
31.05.2008	-74.51	01.03.2009	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	85.38

TRT130110T10		31.08.2008	
31.05.2008	-74.51	01.09.2008	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	78.03

TRT130110T10		31.03.2009	
31.05.2008	-74.51	01.04.2009	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	86.71

TRT130110T10		30.09.2008	
31.05.2008	-74.51	01.10.2008	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	79.21

TRT130110T10		30.04.2009	
31.05.2008	-74.51	01.05.2009	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	88.01

TRT130110T10		31.10.2008	
31.05.2008	-74.51	01.11.2008	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	80.44

TRT130110T10		31.05.2009	
31.05.2008	-74.51	01.06.2009	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	89.38

TRT130110T10		30.11.2008	
31.05.2008	-74.51	01.12.2008	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	81.65

TRT130110T10		30.06.2009	
31.05.2008	-74.51	01.07.2009	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	90.72

TRT130110T10		31.12.2008	
31.05.2008	-74.51	01.01.2009	0
13.01.2010	100	13.01.2010	100
İVO	19.9%	İVF	82.91

Tablo 36: TRT070911T19 & TRT260912T15 & TRT130110T10 İsm Kodlu Devlet Tahvilleri 30.06.2008-31.12.2008 Dönemi Piyasa Fiyatları ve Getirileri ile İç Verimli Fiyatları ve Getirileri

DEĞİŞKEN KUPON FAİZLİ DEVLET TAHVİLİ							
TRT070911T19	30.06.2008	31.07.2008	31.08.2008	30.09.2008	31.10.2008	30.11.2008	31.12.2008
İç Verimli Fiyat(A1)	107.54	109.10	110.68	102.99	104.61	106.21	107.89
İç Verim Oranı(A2)	18.47%	18.47%	18.47%	20.24%	20.24%	20.24%	20.24%
Piyasa Fiyatı(*) (B1)	107.59	109.08	111.23	103.75	103.12	104.82	109.89
Piyasa Getiri Oranı(*) (B2)	18.43%	18.48%	18.14%	19.84%	20.99%	20.89%	19.16%
Alım Satım Marjı +/- (A2-B2)	0.04%	-0.01%	0.33%	0.40%	-0.75%	-0.65%	1.08%
SABİT KUPON FAİZLİ DEVLET TAHVİLİ							
TRT260912T15	30.06.2008	31.07.2008	31.08.2008	30.09.2008	31.10.2008	30.11.2008	31.12.2008
İç Verimli Fiyat(A1)	87.19	88.61	90.04	91.45	84.45	87.17	88.58
İç Verim Oranı(A2)	20.85%	20.85%	20.85%	20.85%	20.85%	20.85%	20.85%
Piyasa Fiyatı(*) (B1)	83.47	92.86	94.73	94.42	75.15	86.94	96.37
Piyasa Getiri Oranı(*) (B2)	22.47%	18.93%	18.69%	19.42%	26.24%	20.84%	17.29%
Alım Satım Marjı +/- (A2-B2)	-1.62%	1.92%	2.16%	1.43%	-5.39%	0.01%	3.56%
İSKONTOLU DEVLET TAHVİLİ							
TRT130110T10	30.06.2008	31.07.2008	31.08.2008	30.09.2008	31.10.2008	30.11.2008	31.12.2008
İç Verimli Fiyat(A1)	75.67	76.84	78.03	79.21	80.44	81.65	82.91
İç Verim Oranı(A2)	19.89%	19.89%	19.89%	19.89%	19.89%	19.89%	19.89%
Piyasa Fiyatı(*) (B1)	73.30	77.39	78.57	79.51	76.57	81.18	85.41
Piyasa Getiri Oranı(*) (B2)	22.35%	19.26%	19.17%	19.44%	24.85%	20.34%	16.45%
Alım Satım Marjı +/- (A2-B2)	-2.46%	0.63%	0.72%	0.45%	-4.96%	-0.45%	3.44%

Tablo 37: TRT070911T19 & TRT260912T15 & TRT130110T10 İsmi Kodlu Devlet Tahvilleri 31.01.2009- 30.06.2009

Dönemi Piyasa Fiyatları ve Getirileri ile İç Verimli Fiyatları Ve Getirileri

DEĞİŞKEN KUPON FAİZLİ DEVLET TAHVİLİ						
TRT070911T19	31.01.2009	28.02.2009	31.03.2009	30.04.2009	31.05.2009	30.06.2009
İç Verimli Fiyat(A1)	109.59	111.15	102.44	103.58	104.78	105.94
İç Verim Oranı(A2)	20.24%	20.24%	14.42%	14.42%	14.42%	14.42%
Piyasa Fiyatı(*) (B1)	110.35	111.90	103.31	104.27	105.08	106.13
Piyasa Getiri Oranı(*) (B2)	19.80%	19.76%	13.95%	14.03%	14.23%	14.29%
Alım Satım Marjı +/- (A2-B2)	0.44%	0.48%	0.47%	0.39%	0.19%	0.13%
SABİT KUPON FAİZLİ DEVLET TAHVİLİ						
TRT260912T15	31.01.2009	28.02.2009	31.03.2009	30.04.2009	31.05.2009	30.06.2009
İç Verimli Fiyat(A1)	90.02	91.34	92.82	87.16	88.58	89.97
İç Verim Oranı(A2)	20.85%	20.85%	20.85%	20.85%	20.85%	20.85%
Piyasa Fiyatı(*) (B1)	99.40	97.73	103.32	102.33	103.33	106.44
Piyasa Getiri Oranı(*) (B2)	16.55%	17.05%	15.97%	13.99%	13.56%	12.83%
Alım Satım Marjı +/- (A2-B2)	4.30%	3.80%	4.88%	6.86%	7.29%	8.02%
İSKONTOLU DEVLET TAHVİLİ						
TRT130110T10	31.01.2009	28.02.2009	31.03.2009	30.04.2009	31.05.2009	30.06.2009
İç Verimli Fiyat(A1)	84.20	85.38	86.71	88.01	89.38	90.72
İç Verim Oranı(A2)	19.89%	19.89%	19.89%	19.89%	19.89%	19.89%
Piyasa Fiyatı(*) (B1)	88.14	88.89	90.85	93.03	93.44	94.92
Piyasa Getiri Oranı(*) (B2)	14.15%	14.25%	12.93%	10.76%	11.19%	9.91%
Alım Satım Marjı +/- (A2-B2)	5.74%	5.64%	6.96%	9.13%	8.70%	9.98%

Yukarıda uygulamaya konu olan faiz tipi farklı üç adet devlet tahvilinin ilk alım tarihlerinin 31.05.2008 olduğu ve ilk alım fiyatlarının TRT070911T19 isin kodlu kıymet için 106, TRT260912T15 isin kodlu kıymet için 85.8, TRT130110T10 isin kodlu kıymet için 74.51 olduğu kabul edilerek, nakit akış tabloları vasıtasıyla uygulama çalışmasının geçerli olduğu ay sonları itibariyle iç verim oranları ve iç verimli değerleri hesaplanmıştır. Uygulamaya konu olan bu kıymetlere ilişkin hesaplanan iç verim oranları ve iç verimli değerler, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası Bülteni'nden alınan yine bu kıymetlere ait kupon işlemiş faizini içeren kirli piyasa fiyatları ve bileşik bazda piyasa faiz getirileri ile birlikte Tablo 36 ve Tablo 37'de gösterilmiştir. Tablo 36 ve Tablo 37'de ayrıca bileşik bazda piyasa getiri oranı ve portföy getirisini ifade eden iç verim oranı arasındaki fark olan alım satım marjları hesaplanmıştır. Piyasa getiri oranının, portföy getiri oranının üzerinde olduğu durumlarda alım satım marjının negatif değer aldığı görülmekte yani alternatif getirinin portföyün getirisinden daha iyi olduğu kabul edilmektedir. Piyasa getiri oranının, portföy getiri oranının altında kaldığı durumlarda alım satım marjının pozitif değer aldığı görülmektedir. Alım satım marjının pozitif değer aldığı durumlarda taşınan portföyün mevcut piyasa koşullarında karlı bir portföy olduğu bir başka ifadeyle yatırım yapılan kıymetin ilk alım tarihinden sonra piyasa fiyatında iyileşme olduğu söylenebilir.

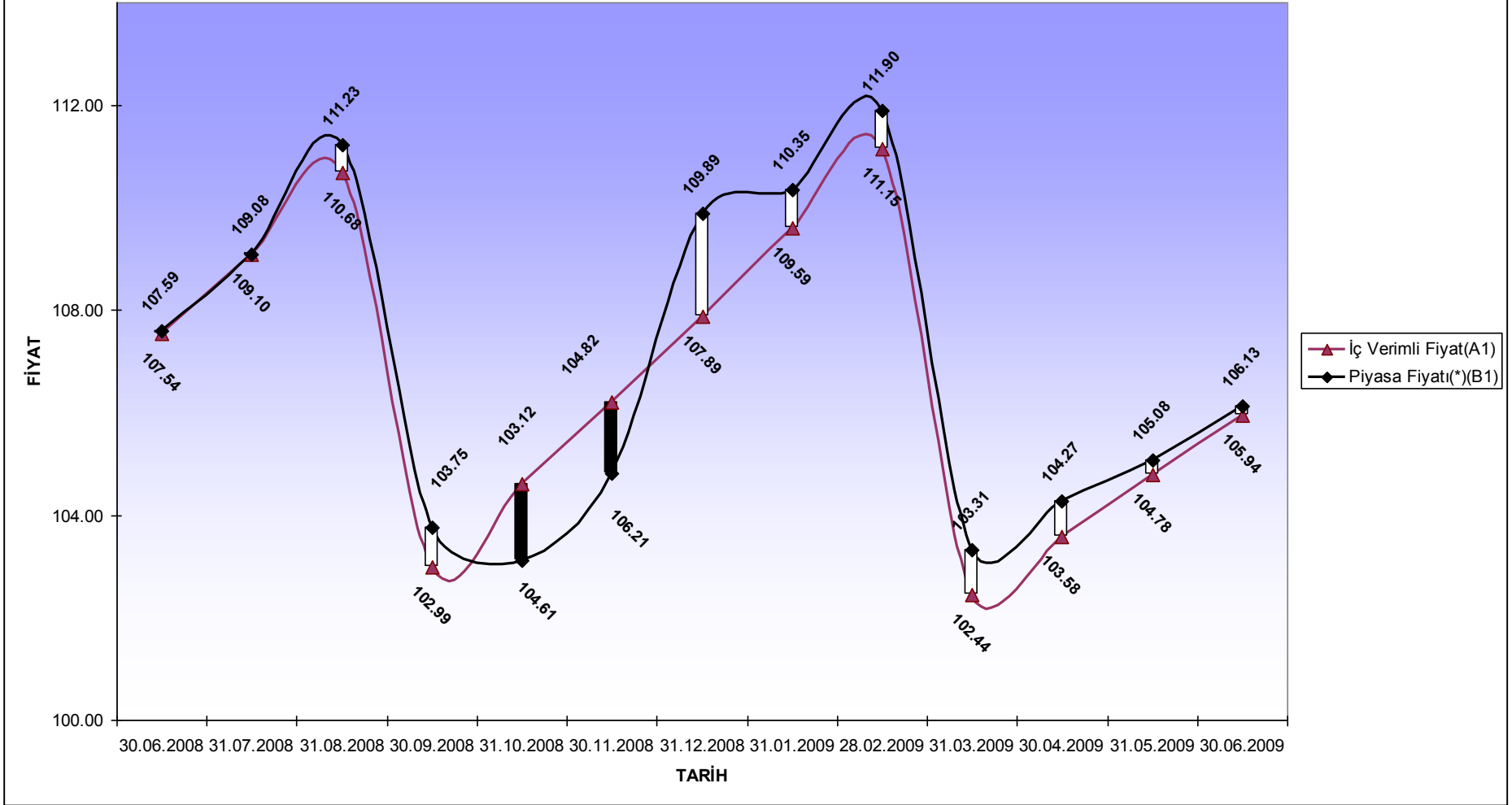
Tablo 36 ve Tablo 37'de ay sonları itibariyle her bir devlet tahvili için hesaplanan iç verimli fiyatlar ve İMKB Tahvil Bono Piyasası Bülteni'nden elde edilen kirli piyasa fiyatları ile piyasa getiri oranı ve portföy getiri oranı ile alım satım marjları yer almakta idi. Aşağıda bu değerlerin yani piyasa fiyatları ve iç verimli fiyatların bir yıllık gelişimi grafik yardımıyla analiz edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca piyasa getiri oranı ile portföy getiri oranı arasındaki fark olan +/- alım satım marjı gelişimi de faiz tipi farklı her bir devlet tahvili için alım satım marjı eğrisi grafiği ile analiz edilmeye çalışılmıştır.

Grafik 1'de değişken faizli devlet tahvilinin 30.06.2008 ve 30.06.2009 tarihleri arasındaki iç verimli fiyat ve piyasa fiyatı arasındaki ilişkiyi görmekteyiz. Özellikle 31.10.2008 ve 30.11.2008 tarihlerinde piyasa fiyatlarının iç verimli fiyatın altında kaldığı görülmektedir. Bunun anlamı, bu tarihler itibariyle portföy getirisinin, piyasa

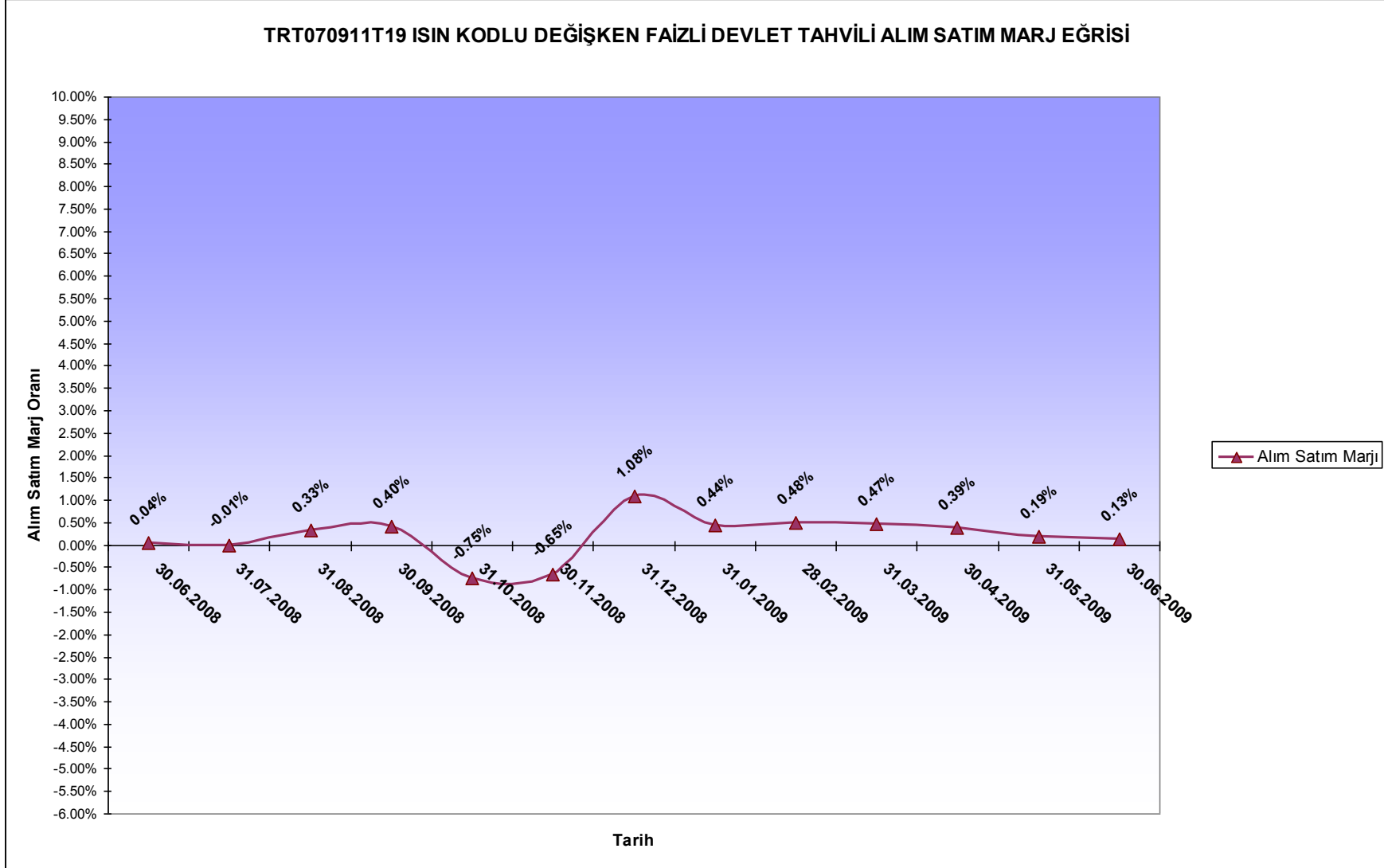
getirisinin altında olduğudur. Bunun sonucu olarak Grafik 2’de 30.06.2008 ve 30.06.2009 tarihleri arasındaki alım satım marjının aylık gelişim eğrisini incelediğimizde, 31.10.2008 ve 30.11.2008 tarihlerinde alım satım marjının negatif değer aldığı görülmektedir. Grafik 3 ve Grafik 4’te ise aynı periyot için sırasıyla sabit faizli devlet tahvilinin iç verimli fiyat ve piyasa fiyatı ilişkisini gösteren eğri ile alım satım marjının aylık gelişim eğrisi yer almaktadır. Grafik 4’te 31.10.2008 ve 30.11.2008 tarihlerine ilave olarak 30.06.2008 tarihinde de alım satım marjı negatif değer almıştır. Ancak Grafik 4’te Grafik 2’ye göre 31.10.2008 ve 30.11.2008 tarihleri için alım satım marjının daha açık olduğu yani daha fazla negatif değer aldığı görülmektedir. Bunun sebebi değişken faiz oranlı tahvillerde kupon faiz oranlarının, referans faiz oranlarına bağlı olarak kupon dönemlerinde değişerek, bu tahvillerin piyasa faiz oranlarındaki dalgalanmadan minimum düzeyde etkilenmesidir¹¹⁴. Nitekim alım satım marjının pozitif değer aldığı diğer aylarda aynı şekilde sabit faizli tahvillerde alım satım marjının, değişken faizli tahvildeki alım satım marjına kıyasla daha açık olduğu görülmektedir. Grafik 5 ve Grafik 6’da ise sırasıyla iskontolu devlet tahviline ilişkin 30.06.2008 ve 30.06.2009 tarihleri arasındaki 12 aylık döneme ait piyasa fiyatı ve iç verimli fiyat ilişkisi ile piyasa getiri oranı ile portföy getiri oranı arasındaki farkı ifade eden alım satım marjının aylık gelişimi eğrileri görülmektedir. Grafik 6’daki iskontolu tahvile ait alım satım marj eğrisi incelendiğinde, iskontolu tahvil piyasa fiyatlarının bu periyotta en dalgalı seyri izlediği dolayısıyla, +/- alım satım marjının en açık olduğu devlet tahvili türü olduğu söylenebilir.

¹¹⁴ Mahfi Eğilmez ve Ercan Kumcu, **Ekonomi Politikası**, Remzi Kitabevi, 2002, s. 94

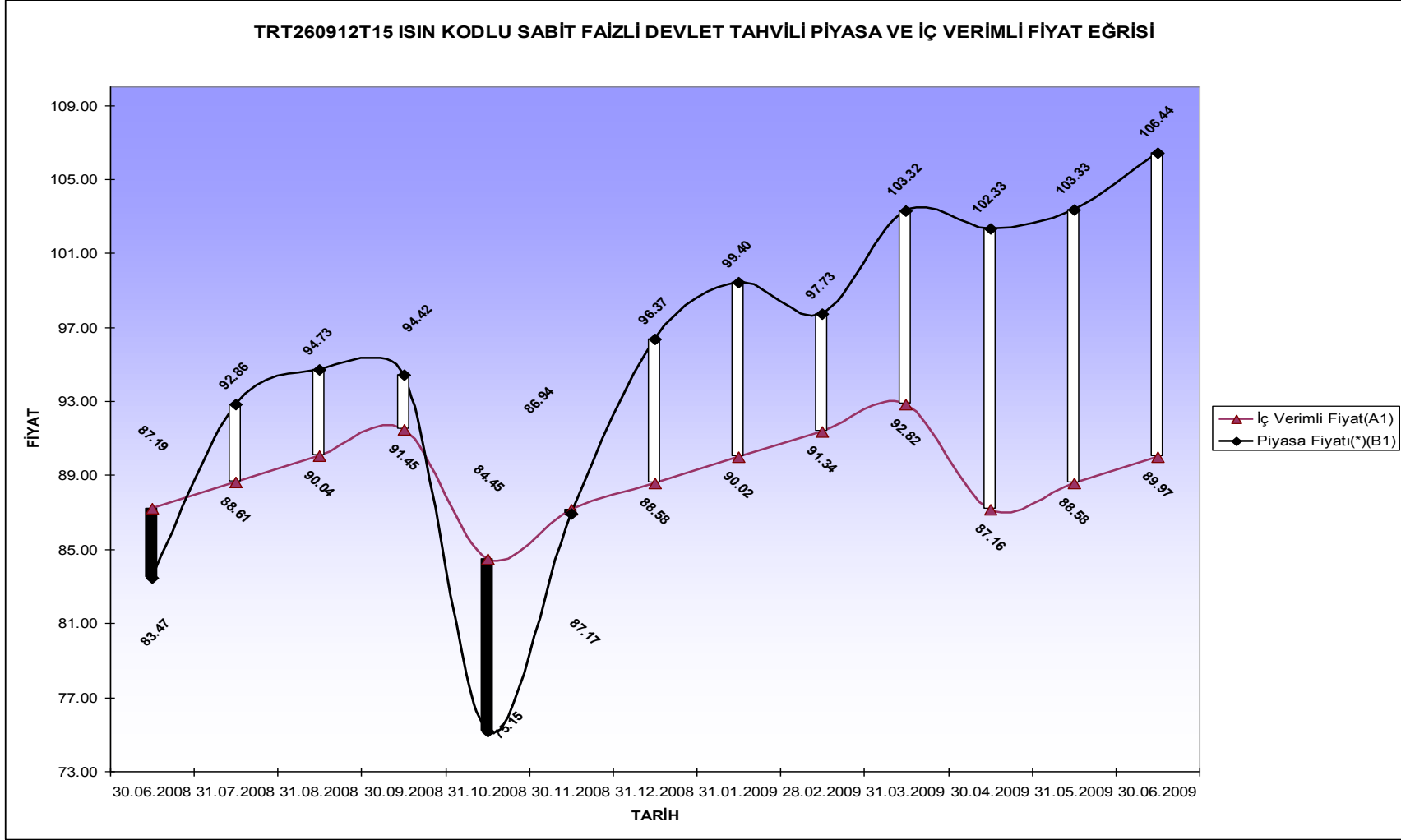
TRT070911T19 ISIN KODLU DEĞİŞKEN FAİZLİ DEVLET TAHVİLİ PİYASA VE İÇ VERİMLİ FİYAT EĞRİSİ

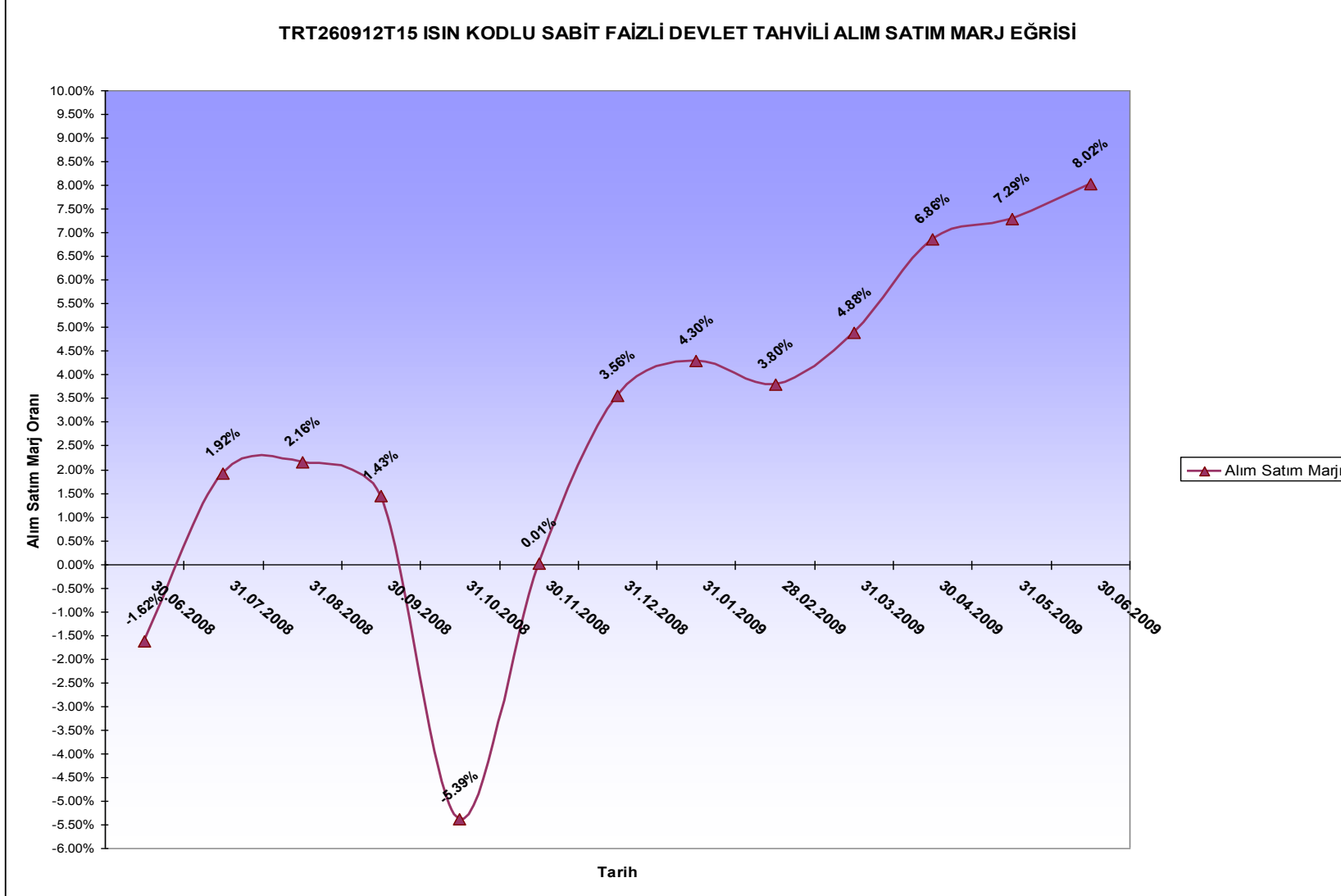
Grafik 1: Değişken Faizli Devlet Tahvili Piyasa ve İç Verimli Fiyat Eğrisi

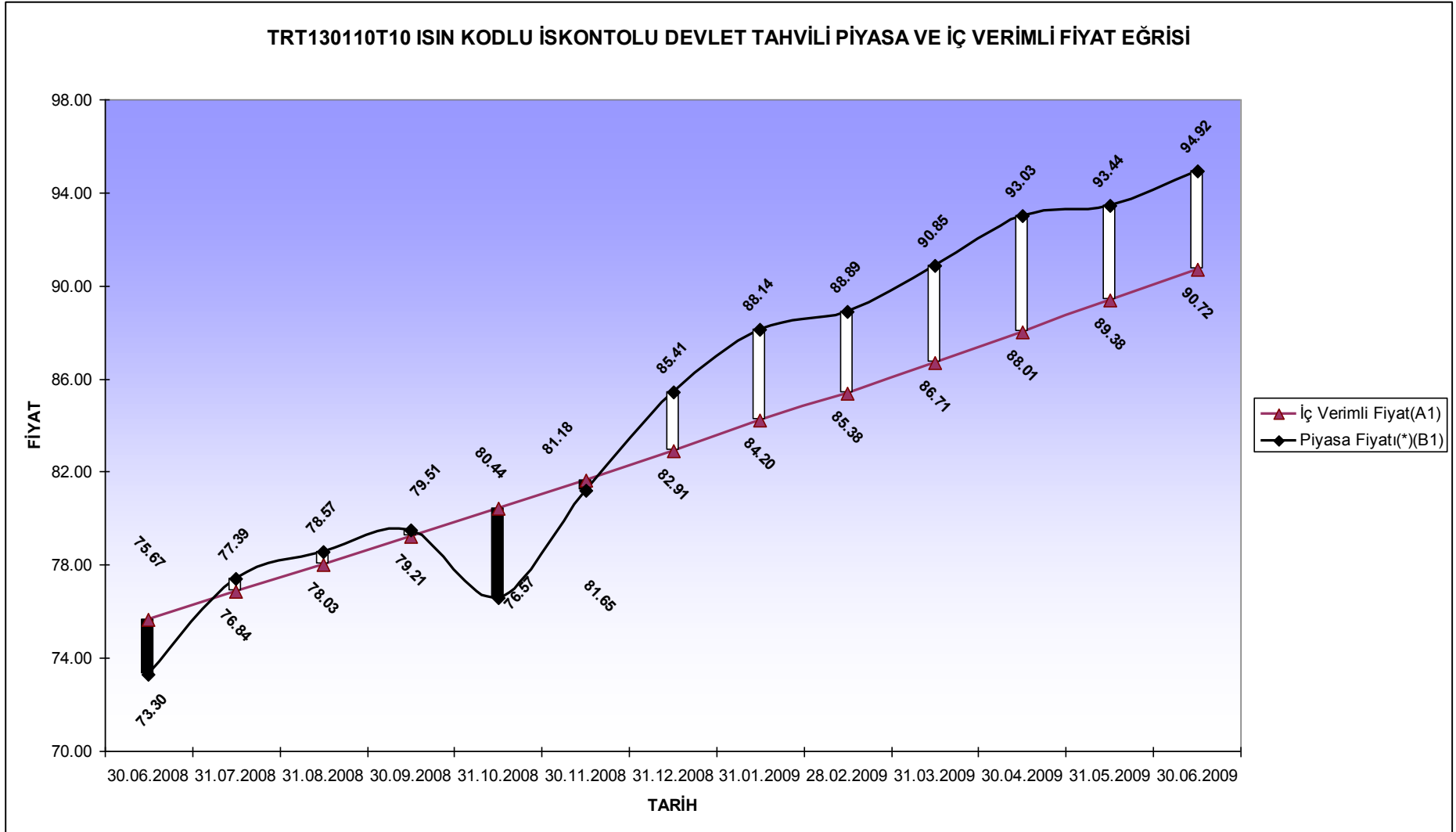
Grafik 2: Değişken Faizli Devlet Tahvili Alım Satım Marj Eğrisi

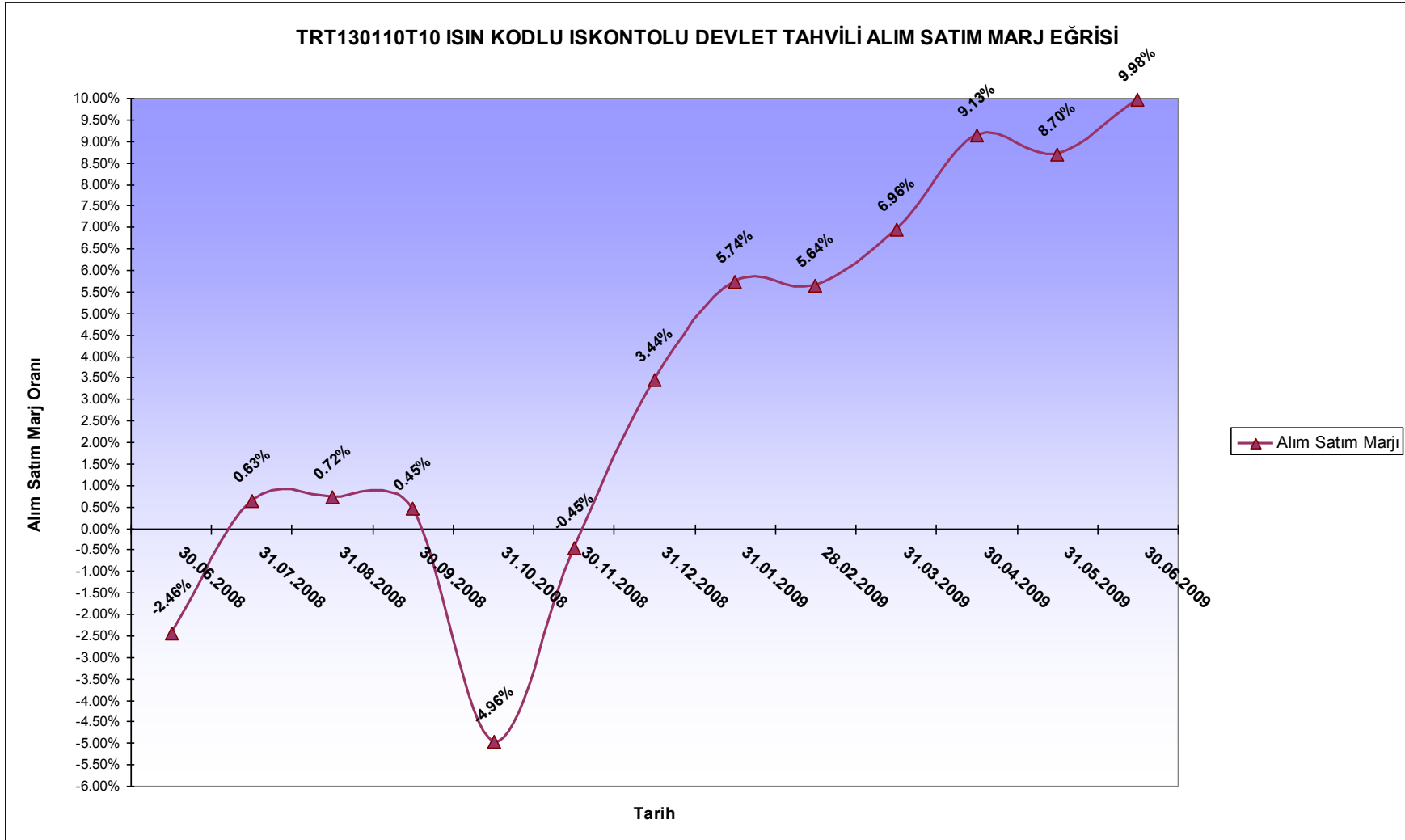
Grafik 3: Sabit Faizli Devlet Tahvili Piyasa ve İç Verimli Fiyat Eğrisi

Grafik 4: Sabit Faizli Devlet Tahvili Alım Satım Marj Eğrisi

Grafik 5: İskontolu Devlet Tahvili Piyasa ve İç Verimli Fiyat Eğrisi

Grafik 6: İskontolu Devlet Tahvili Alım Satım Marj Eğrisi

3.2. Optimal Muhasebe Portföy Dağılımının Belirlenmesi

Optimal muhasebe portföy dağılımına ilişkin olarak, ilk etapta 200,000,000 TL nominal tutarlık portföy farklı faiz tipine haiz devlet tahvillerine (İskontolu % 30/60,000,000 Nominal - Sabit Faizli % 35/ 70,000,000 Nominal - Değişken Faizli % 35/70,000,000 Nominal) oransal olarak dağıtıldıktan sonra, bu üç tür devlet tahvilinin her birine isabet eden nominal tutarlar da, kendi içerisinde GUDFGTY alım satım amaçlı, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföy olarak sınıflanmıştır. Bu dağılımda Tablo 37’de de görüleceği üzere, Portföy 1’de toplam nominalin % 70 oranındaki tutarı vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföye, Portföy 2’de Satılmaya hazır portföye ve Portföy 3’te ise GUDFGTY alım satım amaçlı portföye sınıflanmıştır. Burada Portföy 1, Portföy 2 ve Portföy 3 şeklinde bir ayırıma gidilmesinin sebebi, uygulamanın geçerli olduğu 30.06.2008 ve 31.12.2008 dönemi ay sonları itibariyle veri fiyatlarla oluşacak mali tablo sonuçlarını görmek ve hangi muhasebe portföyüne ağırlık verilmesinin banka için optimum fayda sağlayacağına karar verilmesine yardımcı olmaktır.

GUDFGTY alım satım amaçlı ve satılmaya hazır muhasebe portföylerinden birine sınıflanan kamu borçlanma senetlerinin piyasa getiri oranı, etkin faiz yöntemine göre hesaplanan portföy getirisinden düşükse, her iki portföy için de, iç verim oranına göre hesaplanan faiz gelirin ilave olarak piyasa değerlendirme geliri (MTM Gain) hesaplanmaktadır. Piyasa getiri oranı, etkin faiz yöntemine göre hesaplanan portföy getirisinden yüksekse piyasa değerlendirme gideri (MTM Loss) söz konusu demektir. Her iki muhasebe portföyünde iç verim oranına göre hesaplanan faiz geliri dönem kar/zararı ile ilişkilendirilmektedir. Piyasa değerlendirme geliri veya gideri ise GUDFGTY alım satım amaçlı muhasebe portföyünde sermaye piyasası işlem kar/zararı hesabında tanımlanmakta ve dönem kar/zararıyla ilişkilendirilmektedir. Satılmaya hazır muhasebe portföyünde piyasa değerlendirme geliri veya gideri menkul değer değerlendirme farkı hesabında tanımlanmakta ve bir özkaynak kalemi olan sermaye yedekleriyle ilişkilendirilmektedir. Vadeye kadar elde tutulması öngörülen muhasebe portföyüne sınıflanan kamu borçlanma senetleri ise piyasa değerlemesine tabi tutulmadığından, bu kıymetlere ilişkin iç verim oranına göre hesaplanan ve dönem kar/zararıyla ilişkilenen

faiz gelirinden başkaca bir gelir reeskontu da söz konusu olmamaktadır. Piyasa değerlendirme geliri veya gideri ise, piyasanın, finansal ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak müspet veya menfi yönde anormalleşmesi sonucu oluşan ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföy için varlığın bilanço değerini ifade eden defter değeri(Book Value) ile satılmaya hazır portföy için varlığın bilanço değerini ifade eden piyasa değeri arasındaki fark kadardır¹¹⁵.

3.2.1. 30.06.2008 – 31.12.2008 Tarihleri Arasındaki Aysonu Mali Tablo Sonuçları

Verilerin toplanması ve analizi başlığı altında 13 aylık dönem boyunca aysonları itibariyle iç verimli değerler hesaplanmış ve İMKB Tahvil Bono Piyasası Bülteni'nden elde edilen tahvil ve bono piyasa fiyatları ile karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Bu bölümde de Tablo 38 de faiz ve muhasebe tipi dikkate alınarak dağıtılan portföylerin mali tablo sonuçlarının 30.06.2008-31.12.2008 tarihleri arasındaki iç verimli fiyatlar, piyasa fiyatları baz alınarak aysonları itibariyle nasıl gerçekleşeceği hesaplanmaya çalışılmıştır.

¹¹⁵ Myung S. Park, Taewoo Park, Byung T. Ro Fair Value Disclosures for Investment Securities and Bank Equity: Evidence from SFAS No. 115, **Journal of Accounting, Auditing & Finance**, Vol 14, (New Series), November 1999, s.3

Tablo 38: Faiz Tipine ve Nominal Tutara Göre Ağırlıklandırılmış Muhasebe Portföyleri

PORTFÖY 1 -VADEYE KADAR ELDE TUTULMASI ÖNGÖRÜLEN MENKUL KIYMET AĞIRLIKLI PORTFÖY				Nominal Tutara Göre Dağılım		
				10%	20%	70%
Faiz Tipine Göre Dağılım	Faiz Tipi	Isın Kodu	Nominal	GUDFGTY	Satılmaya Hazır	Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen
35.0%	Değişken	TRT070911T19	70,000,000	7,000,000	14,000,000	49,000,000
35.0%	Sabit	TRT260912T15	70,000,000	7,000,000	14,000,000	49,000,000
30.0%	İskontolu	TRT130110T10	60,000,000	6,000,000	12,000,000	42,000,000
100.0%	Toplam Nominal		200,000,000	20,000,000	40,000,000	140,000,000

PORTFÖY 2 -SATILMAYA HAZIR MENKUL KIYMET AĞIRLIKLI PORTFÖY				Nominal Tutara Göre Dağılım		
				10%	70%	20%
Faiz Tipine Göre Dağılım	Faiz Tipi	Isın Kodu	Nominal	GUDFGTY	Satılmaya Hazır	Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen
35.0%	Değişken	TRT070911T19	70,000,000	7,000,000	49,000,000	14,000,000
35.0%	Sabit	TRT260912T15	70,000,000	7,000,000	49,000,000	14,000,000
30.0%	İskontolu	TRT130110T10	60,000,000	6,000,000	42,000,000	12,000,000
100.0%	Toplam Nominal		200,000,000	20,000,000	140,000,000	40,000,000

PORTFÖY 3 - GUDFGTY ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL KIYMET AĞIRLIKLI PORTFÖY				Nominal Tutara Göre Dağılım		
				70%	20%	10%
Faiz Tipine Göre Dağılım	Faiz Tipi	Isın Kodu	Nominal	GUDFGTY	Satılmaya Hazır	Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen
35.0%	Değişken	TRT070911T19	70,000,000	49,000,000	14,000,000	7,000,000
35.0%	Sabit	TRT260912T15	70,000,000	49,000,000	14,000,000	7,000,000
30.0%	İskontolu	TRT130110T10	60,000,000	42,000,000	12,000,000	6,000,000
100.0%	Toplam Nominal		200,000,000	140,000,000	40,000,000	20,000,000

3.2.1.1. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.06.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 1														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	7,000,000	106	31/05/2008	30/06/2008	107.537	107.585		3,369	107,581	0	0	110,950	0	110,950
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31/05/2008	30/06/2008	87.191	83.473		-260,278	97,388	0	0	-162,890	0	-162,890
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31/05/2008	30/06/2008	75.667	73.297		-142,195	69,415	0	0	-72,780	0	-72,780
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi	
TRT070911T19	14,000,000	106	31/05/2008	30/06/2008	107.537	107.585		0	215,162	0	6,738	215,162	6,738	221,900
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31/05/2008	30/06/2008	87.191	83.473		0	194,775	0	-520,555	194,775	-520,555	-325,780
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31/05/2008	30/06/2008	75.667	73.297		0	138,830	0	-284,390	138,830	-284,390	-145,560
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi	
TRT070911T19	49,000,000	106	31/05/2008	30/06/2008	107.537	107.585		0	753,068	0	0	753,068	0	753,068
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31/05/2008	30/06/2008	87.191	83.473		0	681,714	0	0	681,714	0	681,714
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31/05/2008	30/06/2008	75.667	73.297		0	485,905	0	0	485,905	0	485,905
Total	200,000,000							-399,104	2,743,837	0	-798,207	2,344,734	-798,207	1,546,526

3.2.1.2. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.06.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 2													
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	30.06.2008	107.537	107.585	3,369	107,581	0	0	110,950	0	110,950
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	30.06.2008	87.191	83.473	-260,278	97,388	0	0	-162,890	0	-162,890
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	30.06.2008	75.667	73.297	-142,195	69,415	0	0	-72,780	0	-72,780
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	30.06.2008	107.537	107.585	0	753,068	0	23,582	753,068	23,582	776,650
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	30.06.2008	87.191	83.473	0	681,714	0	-1,821,944	681,714	-1,821,944	-1,140,230
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	30.06.2008	75.667	73.297	0	485,905	0	-995,365	485,905	-995,365	-509,460
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	30.06.2008	107.537	107.585	0	215,162	0	0	215,162	0	215,162
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	30.06.2008	87.191	83.473	0	194,775	0	0	194,775	0	194,775
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	30.06.2008	75.667	73.297	0	138,830	0	0	138,830	0	138,830
Total	200,000,000						-399,104	2,743,837	0	-2,793,726	2,344,734	-2,793,726	-448,993

3.2.1.3. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.06.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 3														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	30.06.2008	107.537	107.585	23,582	753,068	0	0	776,650	0	776,650	
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	30.06.2008	87.191	83.473	-1,821,944	681,714	0	0	-1,140,230	0	-1,140,230	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	30.06.2008	75.667	73.297	-995,365	485,905	0	0	-509,460	0	-509,460	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	30.06.2008	107.537	107.585	0	215,162	0	6,738	215,162	6,738	221,900	
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	30.06.2008	87.191	83.473	0	194,775	0	-520,555	194,775	-520,555	-325,780	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	30.06.2008	75.667	73.297	0	138,830	0	-284,390	138,830	-284,390	-145,560	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	30.06.2008	107.537	107.585	0	107,581	0	0	107,581	0	107,581	
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	30.06.2008	87.191	83.473	0	97,388	0	0	97,388	0	97,388	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	30.06.2008	75.667	73.297	0	69,415	0	0	69,415	0	69,415	
Total	200,000,000						-2,793,726	2,743,837	0	-798,207	-49,889	-798,207	-848,096	

3.2.1.4. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.07.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 1														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079	-1,192	216,722	0	0	215,530	0	215,530	
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856	297,565	196,355	0	0	493,920	0	493,920	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394	33,132	139,908	0	0	173,040	0	173,040	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079	0	433,444	0	-2,384	433,444	-2,384	431,060	
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856	0	392,709	0	595,131	392,709	595,131	987,840	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394	0	279,815	0	66,265	279,815	66,265	346,080	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079	0	1,517,054	0	0	1,517,054	0	1,517,054	
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856	0	1,374,482	0	0	1,374,482	0	1,374,482	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394	0	979,354	0	0	979,354	0	979,354	
Total	200,000,000							329,506	5,529,842	0	659,012	5,859,348	659,012	6,518,360

3.2.1.5. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.07.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 2														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079		-1,192	216,722	0	0	215,530	0	215,530
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856		297,565	196,355	0	0	493,920	0	493,920
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394		33,132	139,908	0	0	173,040	0	173,040
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079		0	1,517,054	0	-8,344	1,517,054	-8,344	1,508,710
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856		0	1,374,482	0	2,082,958	1,374,482	2,082,958	3,457,440
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394		0	979,354	0	231,926	979,354	231,926	1,211,280
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079		0	433,444	0	0	433,444	0	433,444
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856		0	392,709	0	0	392,709	0	392,709
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394		0	279,815	0	0	279,815	0	279,815
Total	200,000,000							329,506	5,529,842	0	2,306,540	5,859,348	2,306,540	8,165,888

3.2.1.6. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.07.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 3															
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079		-8,344	1,517,054	0	0	1,508,710	0	1,508,710	
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856		2,082,958	1,374,482	0	0	3,457,440	0	3,457,440	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394		231,926	979,354	0	0	1,211,280	0	1,211,280	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079		0	433,444	0	-2,384	433,444	-2,384	431,060	
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856		0	392,709	0	595,131	392,709	595,131	987,840	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394		0	279,815	0	66,265	279,815	66,265	346,080	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	31.07.2008	109.096	109.079		0	216,722	0	0	216,722	0	216,722	
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	31.07.2008	88.605	92.856		0	196,355	0	0	196,355	0	196,355	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.07.2008	76.842	77.394		0	139,908	0	0	139,908	0	139,908	
Total	200,000,000							2,306,540	5,529,842	0	659,012	7,836,383	659,012	8,495,394	

3.2.1.7. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.08.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 1														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231	38,725	327,445	0	0	366,170	0	366,170	
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731	328,244	296,926	0	0	625,170	0	625,170	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57	32,105	211,495	0	0	243,600	0	243,600	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231	0	654,890	0	77,450	654,890	77,450	732,340	
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731	0	593,852	0	656,488	593,852	656,488	1,250,340	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57	0	422,990	0	64,210	422,990	64,210	487,200	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231	0	2,292,117	0	0	2,292,117	0	2,292,117	
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731	0	2,078,484	0	0	2,078,484	0	2,078,484	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57	0	1,480,465	0	0	1,480,465	0	1,480,465	
Total	200,000,000						399,074	8,358,664	0	798,147	8,757,738	798,147	9,555,885	

3.2.1.8. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.08.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 2													
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Öz kaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231	38,725	327,445	0	0	366,170	0	366,170
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731	328,244	296,926	0	0	625,170	0	625,170
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57	32,105	211,495	0	0	243,600	0	243,600
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF Öz kaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231	0	2,292,117	0	271,073	2,292,117	271,073	2,563,190
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731	0	2,078,484	0	2,297,706	2,078,484	2,297,706	4,376,190
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57	0	1,480,465	0	224,735	1,480,465	224,735	1,705,200
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Öz kaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231	0	654,890	0	0	654,890	0	654,890
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731	0	593,852	0	0	593,852	0	593,852
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57	0	422,990	0	0	422,990	0	422,990
Total	200,000,000						399,074	8,358,664	0	2,793,515	8,757,738	2,793,515	11,551,253

3.2.1.9. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.08.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 3														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Öz kaynak Etkisi	
TRT070911T19	49,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231		271,073	2,292,117	0	0	2,563,190	2,563,190	
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731		2,297,706	2,078,484	0	0	4,376,190	4,376,190	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57		224,735	1,480,465	0	0	1,705,200	1,705,200	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	(A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Öz kaynak Etkisi
TRT070911T19	14,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231		654,890	0	77,450	654,890	77,450	732,340	
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731		593,852	0	656,488	593,852	656,488	1,250,340	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57		422,990	0	64,210	422,990	64,210	487,200	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Öz kaynak Etkisi	
TRT070911T19	7,000,000	106	31.05.2008	31.08.2008	110.678	111.231		327,445	0	0	327,445	0	327,445	
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	31.08.2008	90.042	94.731		296,926	0	0	296,926	0	296,926	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.08.2008	78.035	78.57		211,495	0	0	211,495	0	211,495	
Total	200,000,000							2,793,515	8,358,664	0	798,147	11,152,179	798,147	11,950,326

3.2.1.10. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.09.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 1													
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler													
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31/05/2008	30/09/2008	102.988	103.75	53,349	76,061	359,890	0	489,300	0	489,300
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31/05/2008	30/09/2008	91.454	94.423	207,804	395,806	0	0	603,610	0	603,610
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31/05/2008	30/09/2008	79.207	79.511	18,229	281,831	0	0	300,060	0	300,060
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler													
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31/05/2008	30/09/2008	102.988	103.75	0	152,122	719,781	106,697	871,903	106,697	978,600
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31/05/2008	30/09/2008	91.454	94.423	0	791,612	0	415,608	791,612	415,608	1,207,220
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31/05/2008	30/09/2008	79.207	79.511	0	563,662	0	36,458	563,662	36,458	600,120
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler													
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31/05/2008	30/09/2008	102.988	103.75	0	532,427	2,519,232	0	3,051,660	0	3,051,660
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31/05/2008	30/09/2008	91.454	94.423	0	2,770,643	0	0	2,770,643	0	2,770,643
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31/05/2008	30/09/2008	79.207	79.511	0	1,972,818	0	0	1,972,818	0	1,972,818
Total	200,000,000						279,381	7,536,982	3,598,904	558,763	11,415,267	558,763	11,974,030

3.2.1.11. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.09.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 2															
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	30.09.2008	102.988	103.75		53,349	76,061	359,890	0	489,300	0	489,300	
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	30.09.2008	91.454	94.423		207,804	395,806	0	0	603,610	0	603,610	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	30.09.2008	79.207	79.511		18,229	281,831	0	0	300,060	0	300,060	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDAF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	30.09.2008	102.988	103.75		0	532,427	2,519,232	373,440	3,051,660	373,440	3,425,100	
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	30.09.2008	91.454	94.423		0	2,770,643	0	1,454,627	2,770,643	1,454,627	4,225,270	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	30.09.2008	79.207	79.511		0	1,972,818	0	127,602	1,972,818	127,602	2,100,420	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	30.09.2008	102.988	103.75		0	152,122	719,781	0	871,903	0	871,903	
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	30.09.2008	91.454	94.423		0	791,612	0	0	791,612	0	791,612	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	30.09.2008	79.207	79.511		0	563,662	0	0	563,662	0	563,662	
Total	200,000,000							279,381	7,536,982	3,598,904	1,955,670	11,415,267	1,955,670	13,370,937	

3.2.1.12. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.09.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 3															
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam	
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	30.09.2008	102.988	103.75	373,440	532,427	2,519,232	0	3,425,100	0	3,425,100		
TRT260912T15	49,000,000	85.8	31.05.2008	30.09.2008	91.454	94.423	1,454,627	2,770,643	0	0	4,225,270	0	4,225,270		
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	30.09.2008	79.207	79.511	127,602	1,972,818	0	0	2,100,420	0	2,100,420		
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	(A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	30.09.2008	102.988	103.75	0	152,122	719,781	106,697	871,903	106,697	978,600		
TRT260912T15	14,000,000	85.8	31.05.2008	30.09.2008	91.454	94.423	0	791,612	0	415,608	791,612	415,608	1,207,220		
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	30.09.2008	79.207	79.511	0	563,662	0	36,458	563,662	36,458	600,120		
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam	
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	30.09.2008	102.988	103.75	0	76,061	359,890	0	435,951	0	435,951		
TRT260912T15	7,000,000	85.8	31.05.2008	30.09.2008	91.454	94.423	0	395,806	0	0	395,806	0	395,806		
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	30.09.2008	79.207	79.511	0	281,831	0	0	281,831	0	281,831		
Total	200,000,000						1,955,670	7,536,982	3,598,904	558,763	13,091,556	558,763	13,650,319		

3.2.1.13. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.10.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 1														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Öz kaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31/05/2008	31/10/2008	104.613	103.119		-104,587	189,826	359,890	0	445,130	0	445,130
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31/05/2008	31/10/2008	84.454	75.154		-651,026	0	395,806	0	-255,220	0	-255,220
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31/05/2008	31/10/2008	80.437	76.569		-232,082	355,622	0	0	123,540	0	123,540
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF Öz kaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31/05/2008	31/10/2008	104.613	103.119		0	379,653	719,781	-209,173	1,099,433	-209,173	890,260
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31/05/2008	31/10/2008	84.454	75.154		0	0	791,612	-1,302,052	791,612	-1,302,052	-510,440
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31/05/2008	31/10/2008	80.437	76.569		0	711,244	0	-464,164	711,244	-464,164	247,080
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	(A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Öz kaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31/05/2008	31/10/2008	104.613	103.119		0	1,328,784	2,519,232	0	3,848,016	0	3,848,016
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31/05/2008	31/10/2008	84.454	75.154		0	0	2,770,643	0	2,770,643	0	2,770,643
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31/05/2008	31/10/2008	80.437	76.569		0	2,489,354	0	0	2,489,354	0	2,489,354
Total	200,000,000							-987,695	5,454,483	7,556,964	-1,975,390	12,023,753	-1,975,390	10,048,363

3.2.1.14. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.10.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 2													
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	31.10.2008	104.613	103.119	-104,587	189,826	359,890	0	445,130	0	445,130
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	31.10.2008	84.454	75.154	-651,026	0	395,806	0	-255,220	0	-255,220
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.10.2008	80.437	76.569	-232,082	355,622	0	0	123,540	0	123,540
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	31.10.2008	104.613	103.119	0	1,328,784	2,519,232	-732,106	3,848,016	-732,106	3,115,910
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	31.10.2008	84.454	75.154	0	0	2,770,643	-4,557,183	2,770,643	-4,557,183	-1,786,540
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.10.2008	80.437	76.569	0	2,489,354	0	-1,624,574	2,489,354	-1,624,574	864,780
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	31.10.2008	104.613	103.119	0	379,653	719,781	0	1,099,433	0	1,099,433
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	31.10.2008	84.454	75.154	0	0	791,612	0	791,612	0	791,612
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.10.2008	80.437	76.569	0	711,244	0	0	711,244	0	711,244
Total	200,000,000						-987,695	5,454,483	7,556,964	-6,913,863	12,023,753	-6,913,863	5,109,890

3.2.1.15. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.10.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 3													
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler													
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	31.10.2008	104.613	103.119	-732,106	1,328,784	2,519,232	0	3,115,910	0	3,115,910
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	31.10.2008	84.454	75.154	-4,557,183	0	2,770,643	0	-1,786,540	0	-1,786,540
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.10.2008	80.437	76.569	-1,624,574	2,489,354	0	0	864,780	0	864,780
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler													
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	31.10.2008	104.613	103.119	0	379,653	719,781	-209,173	1,099,433	-209,173	890,260
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	31.10.2008	84.454	75.154	0	0	791,612	-1,302,052	791,612	-1,302,052	-510,440
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.10.2008	80.437	76.569	0	711,244	0	-464,164	711,244	-464,164	247,080
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler													
İsın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	31.10.2008	104.613	103.119	0	189,826	359,890	0	549,717	0	549,717
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	31.10.2008	84.454	75.154	0	0	395,806	0	395,806	0	395,806
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.10.2008	80.437	76.569	0	355,622	0	0	355,622	0	355,622
Total	200,000,000						-6,913,863	5,454,483	7,556,964	-1,975,390	6,097,584	-1,975,390	4,122,195

3.2.1.16. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.11.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 1														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet		Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi	
		Fiyatı (B)	Alış Tarihi											
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	-97,531	301,631	359,890	0	563,990	0	563,990	
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	-16,044	190,108	395,806	0	569,870	0	569,870	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	-27,923	428,123	0	0	400,200	0	400,200	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet		Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	(A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
		Fiyatı (B)	Alış Tarihi											
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	0	603,262	719,781	-195,062	1,323,042	-195,062	1,127,980	
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	0	380,216	791,612	-32,089	1,171,829	-32,089	1,139,740	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	0	856,247	0	-55,847	856,247	-55,847	800,400	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet		Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi	
		Fiyatı (B)	Alış Tarihi											
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	0	2,111,415	2,519,232	0	4,630,648	0	4,630,648	
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	0	1,330,758	2,770,643	0	4,101,400	0	4,101,400	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	0	2,996,863	0	0	2,996,863	0	2,996,863	
Total	200,000,000						-141,499	9,198,623	7,556,964	-282,998	16,614,089	-282,998	16,331,091	

3.2.1.17. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.11.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 2														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	-97,531	301,631	359,890	0	563,990	0	563,990	
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	-16,044	190,108	395,806	0	569,870	0	569,870	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	-27,923	428,123	0	0	400,200	0	400,200	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	0	2,111,415	2,519,232	-682,718	4,630,648	-682,718	3,947,930	
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	0	1,330,758	2,770,643	-112,310	4,101,400	-112,310	3,989,090	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	0	2,996,863	0	-195,463	2,996,863	-195,463	2,801,400	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	0	603,262	719,781	0	1,323,042	0	1,323,042	
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	0	380,216	791,612	0	1,171,829	0	1,171,829	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	0	856,247	0	0	856,247	0	856,247	
Total	200,000,000						-141,499	9,198,623	7,556,964	-990,491	16,614,089	-990,491	15,623,598	

3.2.1.18. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 30.11.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 3														
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi	
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	-682,718	2,111,415	2,519,232	0	3,947,930	0	3,947,930	
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	-112,310	1,330,758	2,770,643	0	3,989,090	0	3,989,090	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	-195,463	2,996,863	0	0	2,801,400	0	2,801,400	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi	
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	0	603,262	719,781	-195,062	1,323,042	-195,062	1,127,980	
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	0	380,216	791,612	-32,089	1,171,829	-32,089	1,139,740	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	0	856,247	0	-55,847	856,247	-55,847	800,400	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler														
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi	
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	30.11.2008	106.210	104.817	0	301,631	359,890	0	661,521	0	661,521	
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	30.11.2008	87.170	86.941	0	190,108	395,806	0	585,914	0	585,914	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	30.11.2008	81.645	81.18	0	428,123	0	0	428,123	0	428,123	
Total	200,000,000							-990,491	9,198,623	7,556,964	-282,998	15,765,096	-282,998	15,482,099

3.2.1.19. Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.12.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 1													
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891	140,324	418,956	359,890	0	919,170	0	919,170
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371	545,113	289,051	395,806	0	1,229,970	0	1,229,970
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409	149,754	504,186	0	0	653,940	0	653,940
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891	0	837,911	719,781	280,648	1,557,692	280,648	1,838,340
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371	0	578,103	791,612	1,090,225	1,369,715	1,090,225	2,459,940
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409	0	1,008,371	0	299,509	1,008,371	299,509	1,307,880
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891	0	2,932,690	2,519,232	0	5,451,922	0	5,451,922
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371	0	2,023,359	2,770,643	0	4,794,001	0	4,794,001
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409	0	3,529,300	0	0	3,529,300	0	3,529,300
Total	200,000,000						835,191	12,121,927	7,556,964	1,670,382	20,514,082	1,670,382	22,184,464

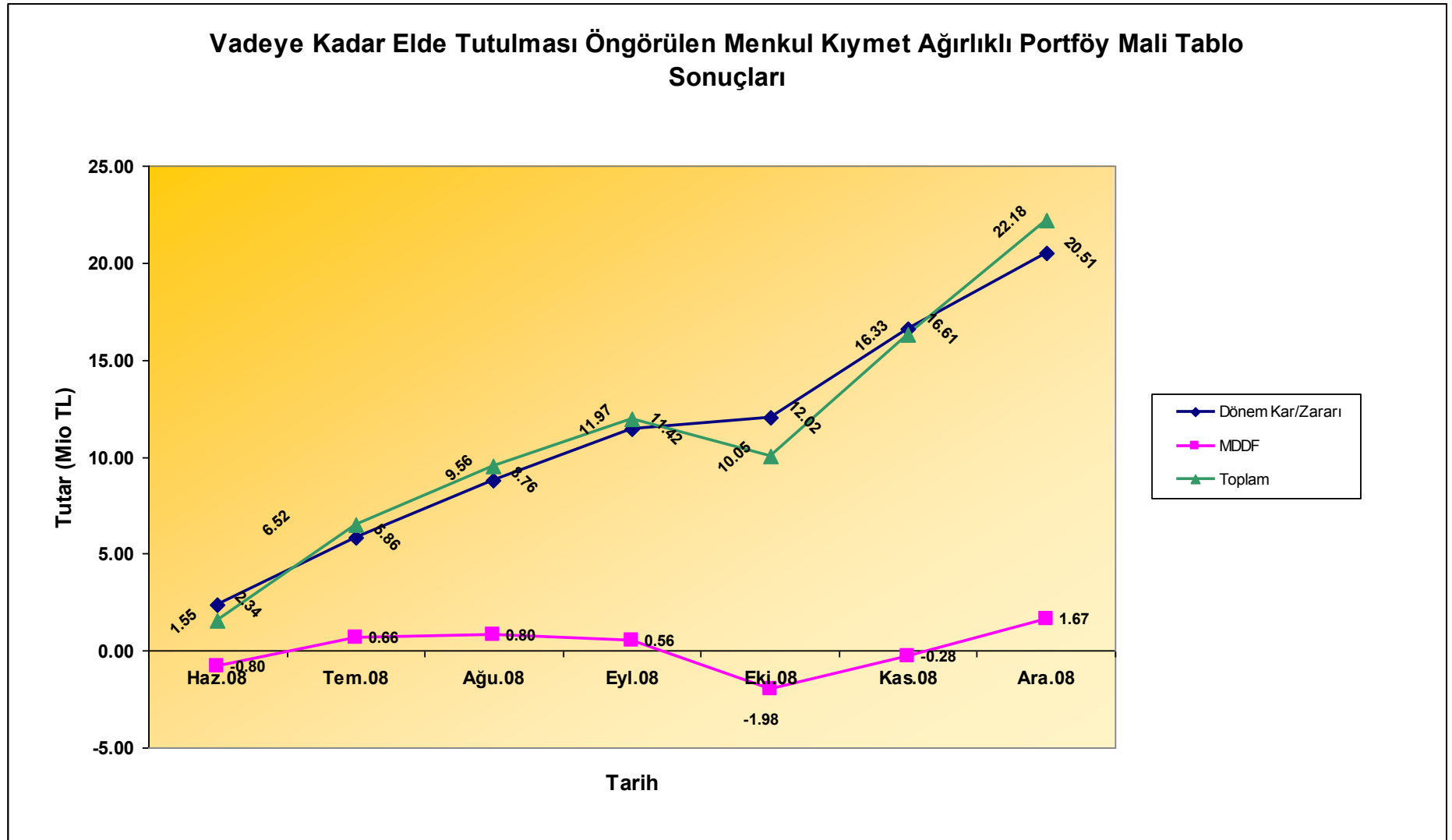
3.2.1.20. Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.12.2008 Mali Tablo Sonuçları

PORTFÖY 2															
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam	
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891		140,324	418,956	359,890	0	919,170	0	919,170	
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371		545,113	289,051	395,806	0	1,229,970	0	1,229,970	
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409		149,754	504,186	0	0	653,940	0	653,940	
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	(A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891	0	2,932,690	2,519,232	982,268		5,451,922	982,268	6,434,190	
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371	0	2,023,359	2,770,643	3,815,789		4,794,001	3,815,789	8,609,790	
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409	0	3,529,300	0	1,048,280		3,529,300	1,048,280	4,577,580	
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler															
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat(C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Özkaynak Etkisi	Toplam	
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891	0	837,911	719,781	0		1,557,692	0	1,557,692	
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371	0	578,103	791,612	0		1,369,715	0	1,369,715	
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409	0	1,008,371	0	0		1,008,371	0	1,008,371	
Total	200,000,000							835,191	12,121,927	7,556,964	5,846,336	20,514,082	5,846,336	26,360,418	

3.2.1.21. GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy 31.12.2008 Mali Tablo Sonuçları

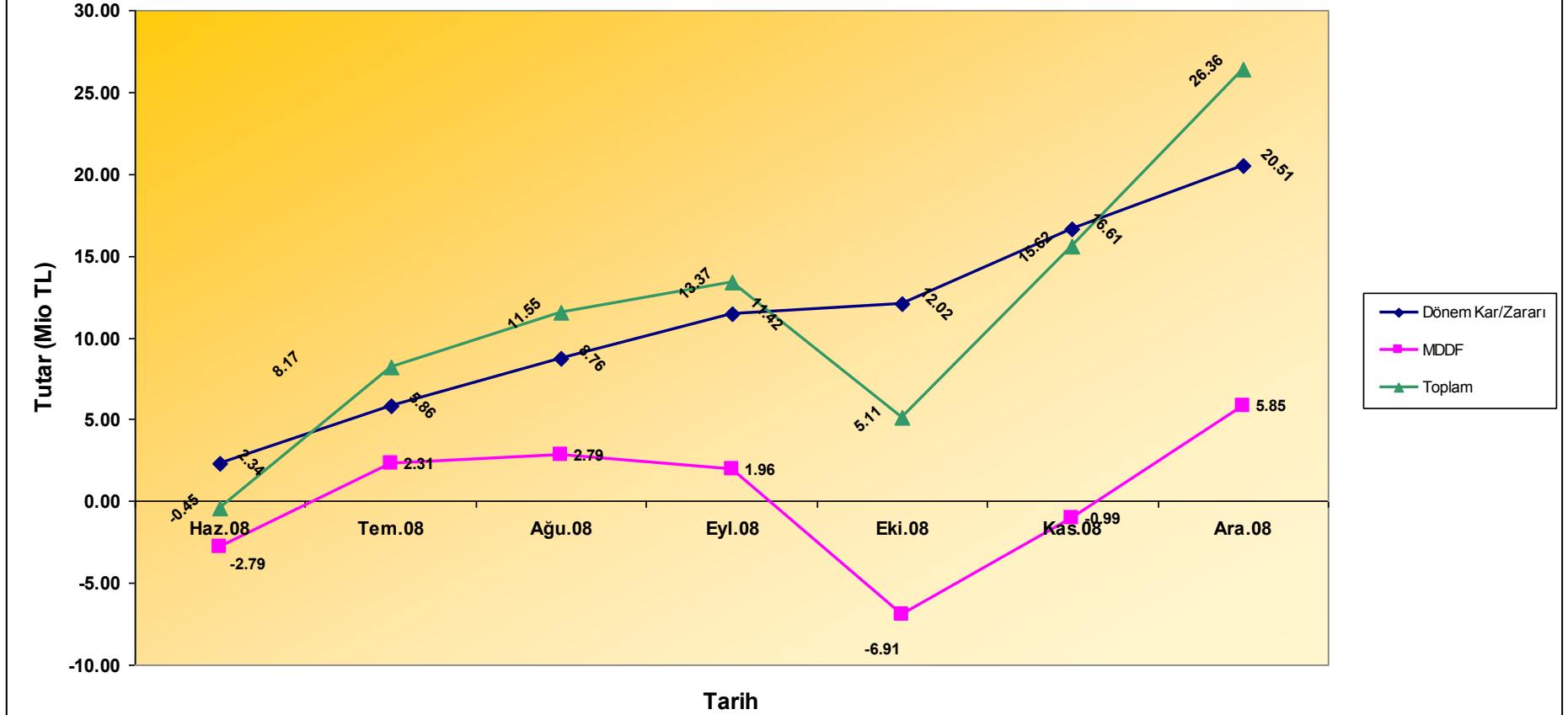
PORTFÖY 3													
GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(D-C)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	49,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891		982,268	2,932,690	0	6,434,190	0	6,434,190
TRT260912T15	49,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371		3,815,789	2,023,359	0	8,609,790	0	8,609,790
TRT130110T10	42,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409		1,048,280	3,529,300	0	4,577,580	0	4,577,580
Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF (A*(D-C)/100)	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	14,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891		0	837,911	280,648	1,557,692	280,648	1,838,340
TRT260912T15	14,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371		0	578,103	1,090,225	1,369,715	1,090,225	2,459,940
TRT130110T10	12,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409		0	1,008,371	299,509	1,008,371	299,509	1,307,880
Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymetler													
Isın Kodu	Nominal(A)	Maliyet Fiyatı (B)	Alış Tarihi	Değerleme Tarihi	İç Verimli Fiyat('C)	Piyasa Fiyatı(D)	Sermaye Piy. İşl. K/Z	Faiz Geliri (A*(C-B)/100)	Faiz Geliri (Realize)	MDDF	Dönem K/Z	MDDF	Toplam Özkaynak Etkisi
TRT070911T19	7,000,000	101.90129	31.05.2008	31.12.2008	107.886	109.891		0	418,956	0	778,846	0	778,846
TRT260912T15	7,000,000	84.454373	31.05.2008	31.12.2008	88.584	96.371		0	289,051	0	684,857	0	684,857
TRT130110T10	6,000,000	74.51	31.05.2008	31.12.2008	82.913	85.409		0	504,186	0	504,186	0	504,186
Total	200,000,000							5,846,336	12,121,927	1,670,382	25,525,227	1,670,382	27,195,609

3.2.2. 30.06.2008- 31.12.2008 Tarihleri Arasındaki Aysonu Mali Tablo Sonuçlarının Grafik Yardımıyla Gösterimi

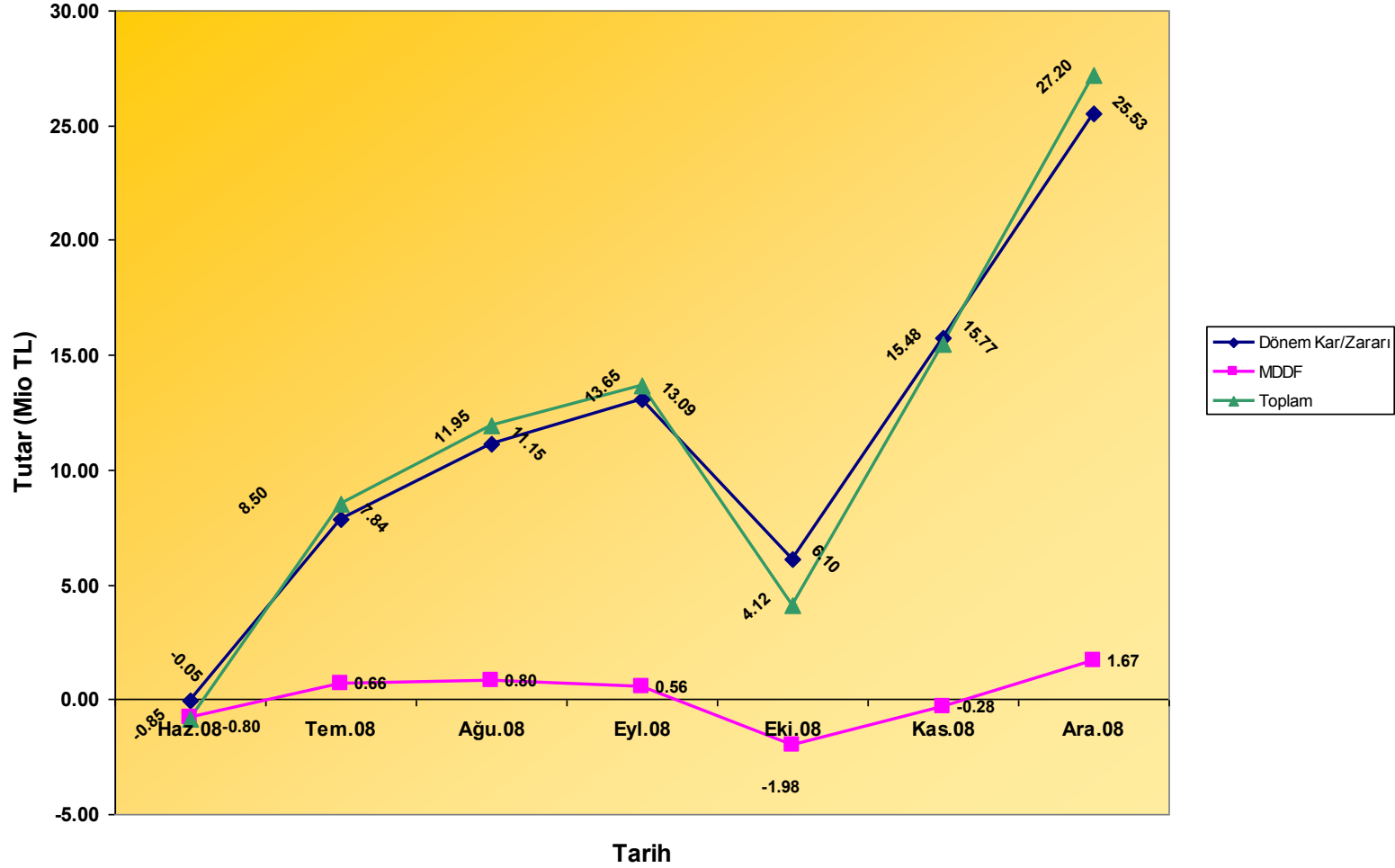
Grafik 7: Vadeye Kadar Elde Tutulması Öngörülen Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Dönem K/Z ve MDDF Gelişimi

Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Mali Tablo Sonuçları

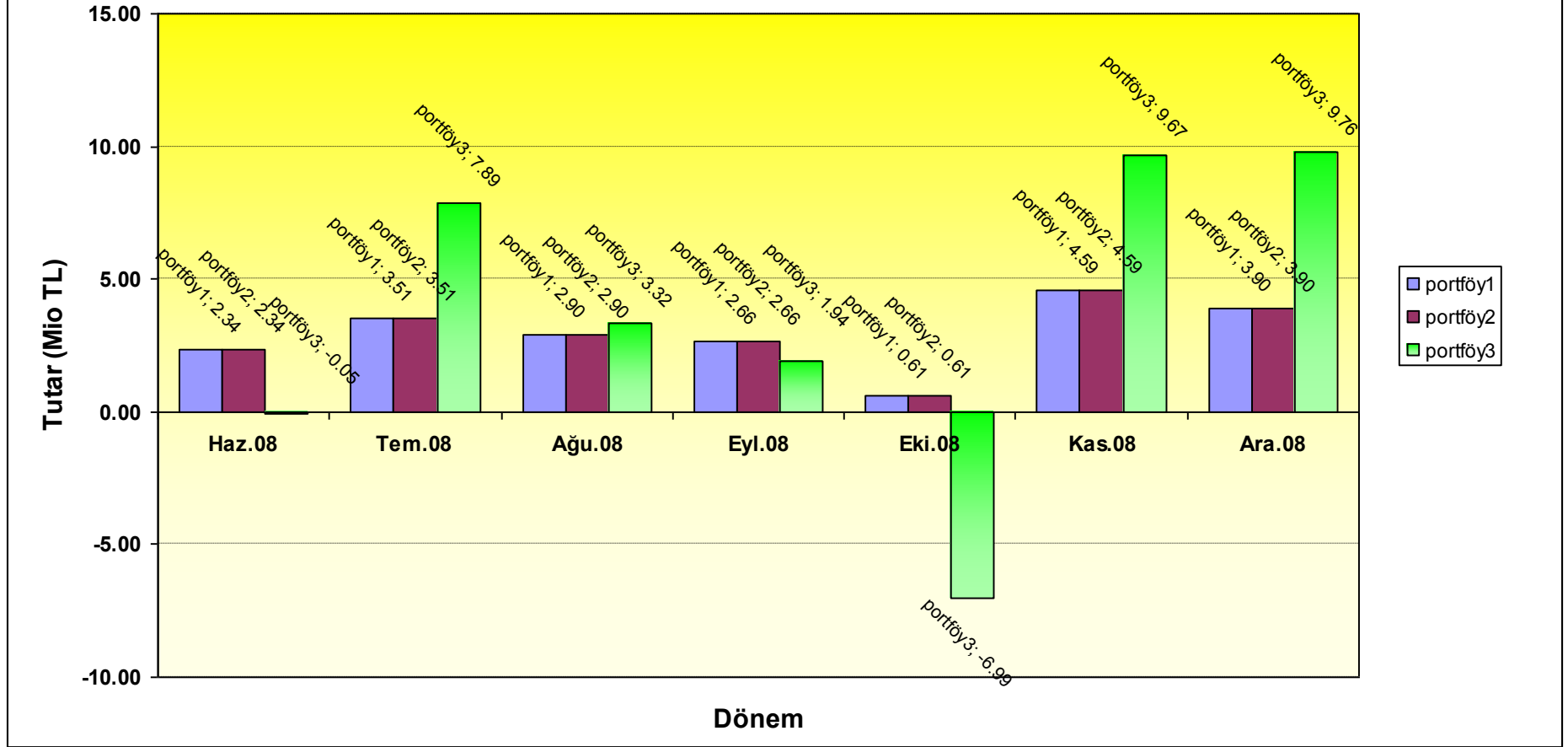
Grafik 8: Satılmaya Hazır Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Dönem K/Z ve MDDF Gelişimi

GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Mali Tablo Sonuçları

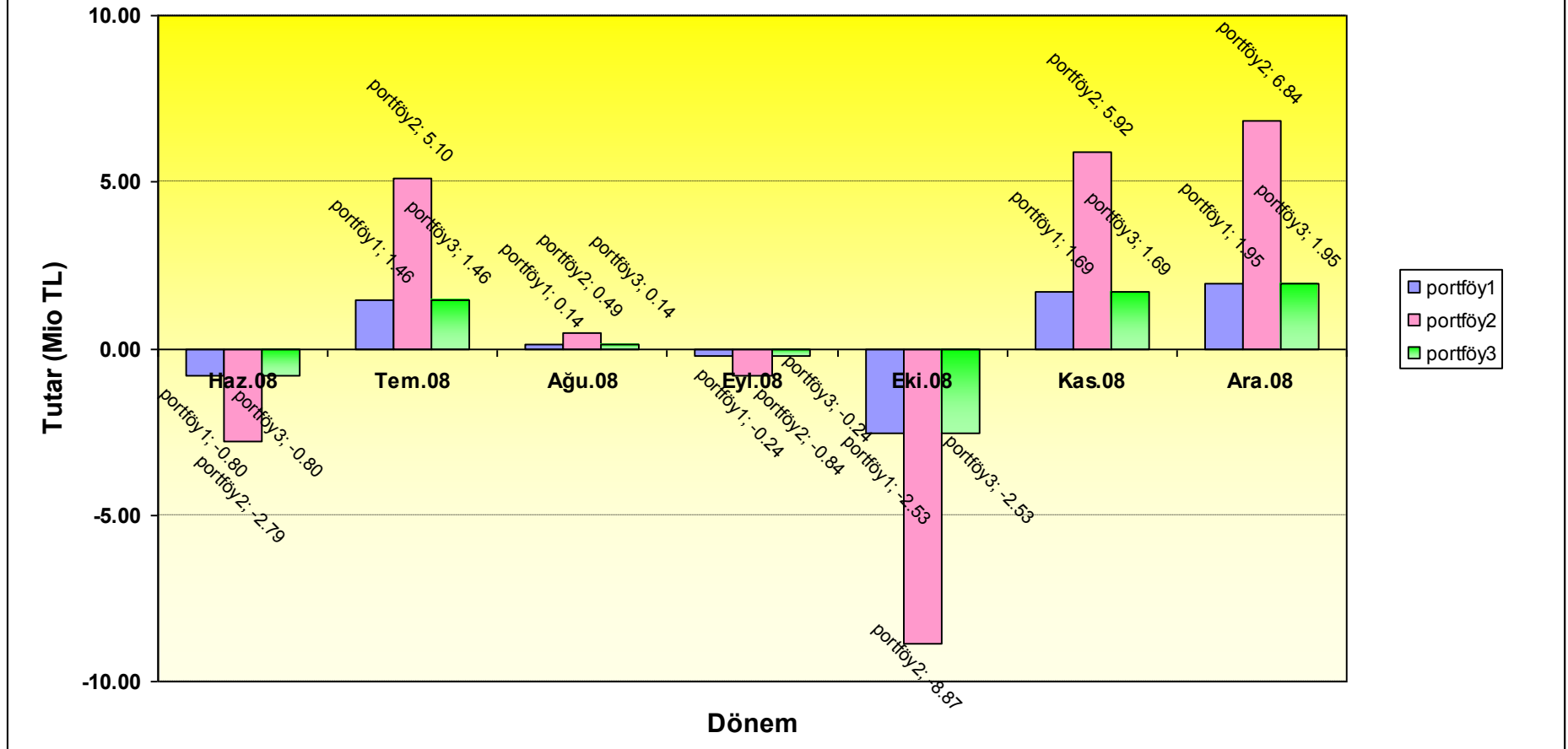
Grafik 9: GUDFGTY Alım Satım Amaçlı Menkul Kıymet Ağırlıklı Portföy Dönem K/Z ve MDDF Gelişimi

AYLIK DÖNEM K/Z

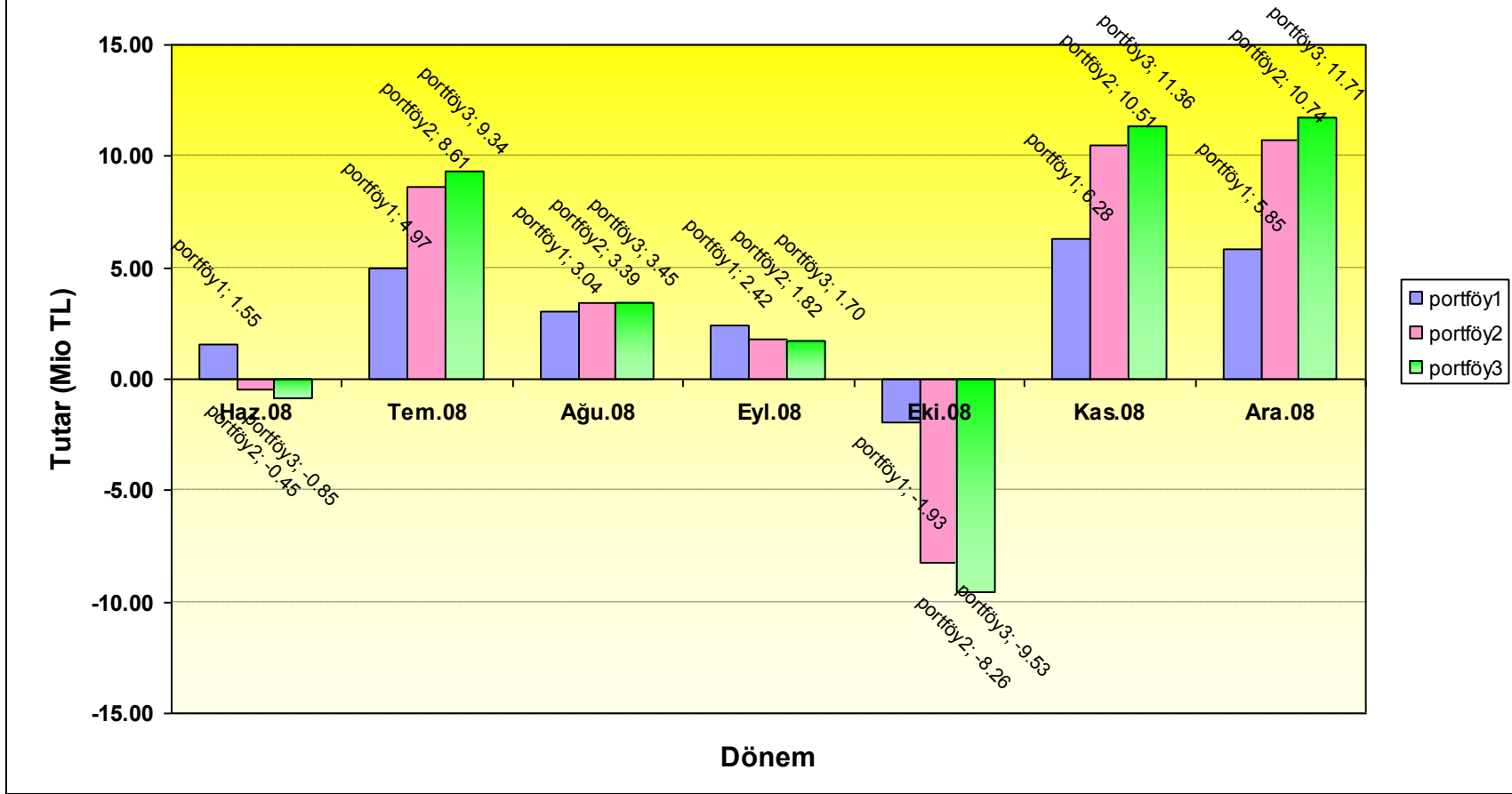
Grafik 10: Dönem K/Z Aylık Değişimi

MDDF AYLIK DEĞİŞİM

Grafik 11: MDDF Aylık Değişim Etkisi

DÖNEM K/Z +MDDF AYLIK GELİŞİMİ

Grafik 12: Dönem K/Z+MDDF Aylık Değişim Etkisi (Aylık Toplam Özkaynak Etkisi)

3.2.3. 30.06.2008 - 31.12.2008 Tarihleri Arasındaki Aysonu Mali Tablo Sonuçlarının Analizi

Yukarıda TMS 39'daki finansal araç kategorileri baz alınarak oluşturulan ve her seferinde ağırlıklı olarak yatırım tercihinin bir finansal araç kategorisinde yoğunlaştığı üç farklı portföyün 30.06.2008 ve 31.12.2008 tarihleri arasındaki ay sonu mali tablo sonuçları yer almaktadır. Sonraki kısımda ise ay sonları itibariyle ayrıntılı olarak hazırlanan mali tablo sonuçları, grafik yardımıyla gösterilmeye çalışılmıştır.

Vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal araç kategorisine yapılan yatırımın ağırlıkta olduğu Portföy 1'de, 30.06.2008 ve 31.12.2008 tarihleri arasında aylık dönem kar zararının istikrarlı bir seyir izlediği söylenebilir. Özellikle Ekim 2008'de derinleşen global finansal krizin etkisiyle, ulusal mali piyasalarda tahvil ve bono faizlerindeki artış ve buna bağlı olarak tahvil ve bono piyasa fiyatlarındaki düşüşe rağmen, Ekim 2008 aylık dönem karı 0.61 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun sebebi, Portföy 1'de vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal araç kategorisine yapılan yatırımın toplam içerisindeki payının %70 olması ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen yatırımların piyasa değerlenmesine tabi olmaması, dolayısıyla negatif piyasa değerlemesi farkının doğmamış olmasıdır. Portföy 1'de satılmaya hazır finansal araç kategorisine yapılan yatırım, % 20 ile sınırlı kaldığından, menkul değer değerlendirme farkında 31.10.2008 tarihi itibariyle kümülatif olarak -1.98 milyon TL piyasa değerlendirme farkı oluşmuştur. Ekim 2008 döneminde menkul değer değerlendirme farkındaki aylık değişim ise -2.53 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 31.12.2008 tarihine gelindiğinde, Kasım 2008'den başlayan tahvil ve bono piyasa fiyatlarındaki iyileşme kümülatif olarak menkul değer değerlendirme farkındaki tutarın +1.67 milyon TL olarak gerçekleşmesini sağlamıştır. Yine aynı dönemde kümülatif dönem karı +20.51 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Satılmaya hazır finansal araç kategorisine yapılan yatırımın ağırlıkta olduğu Portföy 2'de ise 30.06.2008 ve 31.12.2008 tarihleri arasında aylık dönem kar zararının istikrarlı bir seyir izlediği söylenebilir ancak yapılan yatırımın %80 oranındaki kısmı (Satılmaya hazır % 70 ve GUDFGTY alım satım amaçlı % 10) piyasa değerlemesine tabi olduğundan, piyasa değerlendirme farkındaki aylık değişim tahvil ve bono

fiyatlarındaki volatiliteye bağılı olarak istikrarsız bir tablo çizmiştir. Uygulama çalışmasının yapıldığı 30.06.2008 ve 31.12.2008 tarihleri arasında tahvil ve bono piyasa fiyatlarının en düşük seviyeleri gördüğü Ekim 2008 döneminde menkul değer değerlendirme farkındaki aylık değişim -8.87 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 31.10.2008 itibariyle menkul değer değerlendirme farkında oluşan kümülatif tutar -6.91 milyon TL dir. İlgili tutar sermaye yeterliliği standart rasyosunun hesaplamasında katkı sermaye içerisinde özkaynağı azaltıcı bir etki yapmaktadır. Yine yapılan yatırımın % 80 oranındaki kısmı piyasa değerlemesine tabi olduğundan piyasa riskine esas tutarın hesaplamasında dikkate alınacaktır. 31.12.2008 tarihine gelindiğinde ise finansal piyasalardaki hızlı toparlanmaya bağılı olarak tahvil ve bono piyasa fiyatlarındaki iyileşme, menkul değer değerlendirme farkındaki kümülatif tutarın +5.85 milyon TL olarak gerçekleşmesinde etkili olmuştur. 31.12.2008 itibariyle menkul değer değerlendirme farkındaki kümülatif tutar, Portföye 1’de +1.67 milyon TL olurken, Portföy 2’de +5.85 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun sebebi ise Portföy 2’de satılmaya hazır finansal araç kategorisine yapılan yatırımın toplam içerisindeki payının % 70 seviyesinde olmasındandır. 31.12.2008 itibariyle kümülatif dönem karı 20.51 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

GUDFGTY alım satım amaçlı finansal araç kategorisine yapılan yatırımın ağırlıkta olduğu Portföy 3’de, aylık dönem kar zararının istikrarlı bir seyir izlediği söylenemez zira GUDFGTY alım satım amaçlı portföyde menkul kıymete ilişkin sadece faiz geliri değil piyasa değerlemesi farkı da dönem kar zararında tanımlanmaktadır. Nitekim GUDFGTY alım satım amaçlı portföyde yapılan yatırımın toplam yatırım içerisindeki payının %70 seviyesinde olduğu Portföy 3’de, finansal krizin derinleştiği Ekim 2008 döneminde aylık dönem zararı 6.99 milyon TL olarak gerçekleşirken, finansal krizin etkisinin nispi olarak azaldığı Aralık 2008 döneminde aylık dönem karı 9.76 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Ekim 2008 döneminde sermaye piyasası işlem zararına aylık piyasa değerlendirme gideri olarak yazılan tutar -8.87 milyon TL iken, Aralık 2008 döneminde oluşan aylık piyasa değerlendirme kazancı 6.83 milyon TL olmuştur. Portföy 3’de, Portföy 1’de olduğu gibi satılmaya hazır finansal araç kategorisine yapılan yatırım, % 20 ile sınırlı kaldığından, menkul değer değerlendirme farkında 31.10.2008 tarihi itibariyle kümülatif olarak -1.98 milyon TL piyasa değerlendirme farkı oluşmuştur.

31.12.2008 tarihi itibariyle kümülatif dönem karı 25.53 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı tarih itibariyle menkul değer değerleme farkındaki kümülatif tutar Portföy 1’de olduğu gibi, +1.67 milyon TL olmuştur. Portföy 1 ve Portföy 2 ile kıyaslandığında, 31.12.2008 itibariyle kümülatif dönem karı Portföy 3’de daha yüksek gerçekleşmiştir buna rağmen Portföy 3’de aylık dönem kar zarar performansının istikrarlı bir seyir gösterdiğini söyleyemeyiz.

SONUÇ

2009 yılı Aralık ayının ilk günlerinde bankacılık sektörü finansal sonuçları incelendiğinde, menkul değerlerin bankacılık sektörü toplam aktif büyüklüğü içerisindeki payının % 32.38 olduğu görülmüştür. Bankaların toplam menkul kıymet plasmanlarını oluşturan bu oranın, % 98'ini kamu borçlanma senetleri oluştururken, özel sektörün ihraç ettiği borçlanma senetleri % 2 ile sınırlı kalmıştır. Bu sonuç bize bankaların aktif kompozisyonu içerisinde kamu borçlanma senetlerinin halen önemli bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Bankaların menkul kıymet plasmanlarının neredeyse tamamının kamu borçlanma senetlerinden oluşması, diğer bir deyişle özel sektörün ihraç ettiği borçlanma senetlerinin yok denecek kadar az olması, kamu borçlanma ihtiyacı sebebiyle, Hazine'nin birincil piyasalarda kamu borçlanma senetleri ihraç etmek suretiyle aktif olarak yer almasından kaynaklanmaktadır. Kamu sektörünün dominant olduğu bir mali piyasada, yatırımcıların özel sektörü taşıdığı kredi riski sebebiyle tercih etmemesi doğal bir sonuçtur. Bu tez çalışmasında, banka portföyündeki kamu borçlanma senetlerinin değerlemesinin ve değerlendirme sonuçlarının mali tablolara olan yansımalarının konu edilmesi, günümüzde olduğu gibi gelecekte de bankaların söz konusu enstrümanlara olan ilgisinin devam edeceğine ilişkin öngörümüzden kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde 2006 hesap döneminden bu yana mer'î mevzuat gereği, bankalarca finansal varlıkların ilk defa kayda alınmalarındaki finansal araç kategorizasyonunda, değerlemesinde, yeniden sınıflandırılmasında ve bilanço dışı bırakılmasında finansal araçların ölçümü ve değerlemesi ile ilgili Türkiye Muhasebe Standardı 39 hükümlerinin uygulandığı görülmektedir. BDDK'nın Muhasebe Uygulama Yönetmeliğinden sonra, 31.12.2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde, bankalarca uygulanması için atıfta bulunduğu TMS 39, UMS 39'da meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla muhtelif tarihlerde TMSK tarafından yayımlanan tebliğler aracılığıyla değişikliğe uğramıştır. Finansal varlıkların ölçümüne ve değerlemesine ilişkin standartta yapılan değişikliklerin büyük bir kısmı aslında, uluslararası finansal

raporlamada yeknesaklığın sağlanması amacıyla IASB ve FASB tarafından oluşturulan ortak çalışma grubunca karara bağlanan ve ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin ilgili hükümlerinde de yapılan güncellemeleri ihtiva etmektedir.

Son üç yılda bankacılık sektörü finansal tabloları incelendiğinde, 31.12.2007 tarihi itibarıyla bankaların toplam menkul kıymet plasmanları içerisinde GUDFGTY menkul kıymetlerin payı % 7 olmuştur. Yine aynı tarihte satılmaya hazır menkul kıymetler ve vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetlerin toplam menkul kıymet plasmanları içerisindeki payları sırasıyla % 69 ve % 24 olarak gerçekleşmiştir. 31.12.2008 tarihine gelindiğinde ise GUDFGTY menkul kıymetlerin toplam menkul kıymet plasmanları içerisindeki payı % 5 küçülerek % 2'ye, satılmaya hazır menkul kıymetlerin payı ise % 30 küçülerek % 39'a düşerken, vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetlerin payı % 35 büyüyerek % 59'a yükselmiştir. Yapılan incelemede, 2008 yılında menkul kıymet plasmanlarına ilişkin bu değişimin, bankaların Ekim 2008 döneminde derinleşen finansal krizin etkisiyle tahvil ve bono faiz oranlarındaki aşırı yükselişin özkaynaklar ve gelir tablosu üzerinde yaratabileceği olumsuzluğu gidermek amacıyla GUDFGTY ve satılmaya hazır menkul kıymetler portföyündeki DİBS'leri, vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetler portföyüne yeniden sınıflandırmasından kaynaklandığı görülmüştür. Nitekim portföy sınıflamasına ilişkin yapılan simülasyon çalışmasında da Ekim 2008 döneminde GUDFGTY ve satılmaya hazır menkul kıymet ağırlıklı portföylerde değerlemenin finansal tablolara olan negatif etkisi, vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymet ağırlıklı portföye göre çok daha fazladır. 31.03.2009 bankacılık sektörü finansal verileri incelendiğinde, Aralık 2008 döneminde ve 2009 yılının başlarında finansal piyasalardaki hızlı toparlanmanın yansıması olarak, TCMB tarafından muhtelif tarihlerde gerçekleştirilen faiz indirimleri sonucunda tahvil ve bono piyasa fiyatlarındaki kayda değer iyileşme, bu sefer bankaların daha önce GUDFGTY ve satılmaya hazır menkul kıymetler portföyünden, vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetler portföyüne sınıflandırdıkları DİBS'leri, tekrar satılmaya hazır menkul kıymetler portföyüne sınıflandırmalarına sebep olmuştur. Burada unutulmaması gereken husus, vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlık grubundan satılmaya hazır finansal varlık grubuna yapılan yeniden sınıflandırma işlemi, bankanın gelecek iki yıl

boyunca hiçbir finansal varlığını vadeye kadar elde tutulacak finansal varlık grubuna sınıflayamama ve yeniden sınıflayamama müeyyidesi ile karşı karşıya kalmasına sebep olmaktadır. Kanımızca ilk defa kayda alınma sırasında portföy tercihi yapılırken, piyasa faiz oranlarında meydana gelebilecek değişimin, portföy değerlemesi sonucu finansal tablolarda yaratacağı olası etkisinin göz önünde bulundurulması gerekir, zira finansal piyasalarda 2006 yılında yaşanan türbülans ve özellikle 2008 yılında yaşanan kriz dönemlerinde, portföy seçiminde yapılan tercihler bankaların özkaynak ve gelir gider tablolarını olumsuz yönde etkilediği gibi sermaye yeterlilik rasyosunun azalmasında pay sahibi olarak sermaye gereksinimini ortaya çıkarmıştır.

Bankacılık sektörümüzde finansal varlıklardan kamu borçlanma senetleri için optimal muhasebe portföy dağılımının belirlenmesi için yapılan simülasyon çalışmasında, kamu borçlanma senetlerine yapılan toplam yatırımların GUDFGTY finansal araç kategorisinde yoğunlaşması halinde değerlendirme sonucunda özellikle dönem kar zararı istikrarsız bir trend izlemiştir. Bu sebeple söz konusu muhasebe portföy dağılımı, mali tablo sonuçları açısından bankalarımız için uygun bir tercih değildir. Yine kamu borçlanma senetlerine yapılan toplam yatırımların vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal araç kategorisinde yoğunlaşması halinde ise dönem kar zararı istikrarlı bir trend izlemekle birlikte, bankanın aktif ve pasif varlıkları arasındaki vade uyumunun bozulması ve aktif kompozisyon içerisinde likit varlıkların oranının azalması gibi sonuçlar doğurması sebebiyle uygun muhasebe portföy dağılımını yansıtmamaktadır. Yatırımın satılmaya hazır finansal araç kategorisinde yoğunlaştığı durumda ise değerlendirme sonucunda dönem kar zararı istikrarlı bir seyir izlemekte, likit varlıkların oranında bir değişiklik olmamakta aynı zamanda aktif ve pasif varlıklar arasında vade uyumu sorunu ile karşılaşılmamaktadır. Bu itibarla söz konusu muhasebe portföy dağılımı bankalarımız açısından en uygun tercih olacaktır.

Portföy seçimi yapılırken bankanın sermaye yeterliliğinin de dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle sermaye yeterliliğine ilişkin serbest sermaye (toplam özkaynaklardan iştirak ve bağlı ortaklıklar, net sabit kıymetler, net takipteki alacaklar, peşin ödenmiş giderler ve net ertelenmiş vergi aktifinin düşülmesi sonucu kalan tutarı ifade etmektedir) kavramına göre daha hassas ve ihtiyatlı bir gösterge niteliği taşıyan

nitelikli serbest sermaye tutarı hesaplanırken, serbest sermaye tutarından, vadeye kadar elde tutulması öngörülen finansal varlıklar düşülmektedir. Bu itibarla portföy seçimi bilanço ve gelir gider tablosu gibi temel finansal tabloları etkilemekle kalmamakta aynı zamanda bankanın faaliyetini sürdürebilmesi için olmazsa olmaz olan sermaye yeterliliği için önem arz etmektedir.

Portföy seçimi yapılırken portföy dağılımı, her bankanın finansal yapısının birbirinden farklı olması sebebiyle aynı olmayabilir. Nitekim sermaye yeterlilik rasyosu açısından güçlü bir bankanın menkul kıymetlerini ağırlıklı olarak satılmaya hazır finansal varlık grubuna sınıflamasında bir sakınca yoktur. Piyasalarda finansal krizlerin uzun dönemli olarak sürdüğü zaman bile bankanın satılmaya hazır menkul kıymetlerini, vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetler portföyüne yeniden sınıflandırmasına gerek duymadan itfa tarihine kadar taşıması mümkündür. Banka, finansal krizlerin kısa süreli yaşandığı ve olumsuz etkilerinin sınırlı olduğu dönemlerde ise, piyasadaki iyileşme ile birlikte itfa tarihini beklemeden menkul kıymetleri satabilecektir.

Menkul kıymetlerin vadesi beklenmeksizin satışı nedeniyle lehe alınan paralar üzerinden bankalar % 1 oranında BSMV ödemekle yükümlüdürler. Menkul kıymetlerin vadesi beklenerek elde edilen faiz geliri ise BSMV'ye tabi değildir. Bu manada vadeye kadar elde tutulması öngörülen menkul kıymetler ile itfa tarihine kadar bekletilen alım satım amaçlı ve satılmaya hazır menkul kıymetler BSMV'ye tabi değildir. Yine kamu borçlanma senetlerinde, iskontolu ve kuponlu tahvillerde BSMV'ye hesaplaması farklılık göstermektedir. Kanımızca BSMV'nin finansal sistemde en yoğun işletilen vergi olması sebebiyle, bununla ilgili mevzuatın olabildiğince kısa, basit ve anlaşılır olması gerekir aksi takdirde beyan esasına dayanan vergi sitemimizde vergi ziyayı artacaktır. Bu çerçevede TÜFE'ye endeksli tahvillerde BSMV matrahının nasıl hesaplanacağı konusunda tereddütler yaşanmaktadır.

Özetle, Türkiye'de bankaların kaynak yapısı incelendiğinde, en büyük payı mevduatların oluşturduğu görülür. Türkiye'de mevduatların ortalama vade yapısını dikkate alırsak, azami üç ay olduğunu söyleyebiliriz. Böyle bir tabloda Türkiye'deki bankaların tercihi genellikle menkul kıymetleri GUDFGTY ve satılmaya hazır finansal

varlık grubuna sınıflamak şeklindedir, zira vade uyumu ve likidite açısından bu durum kaçınılmazdır. Yine bankalar İMKB ve TCMB nezdinde yapılan işlemler için işlem limitleri dahilinde belirli miktarda devlet tahvili ve hazine bonosunu teminat olarak verirler ve teminat olarak verilen bu kıymetlerin teminatta kaldığı sürece satışı söz konusu olmayacağından vadeye kadar elde tutulması öngörülen portföyde sınıflanması makul hale gelmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akgüç, Öztin, **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı, 7.Baskı, İstanbul, 1998.

A Guide Through International Financial Reporting Standards, IASB Publication, 2008.

Banka Muhasebesi, Oyakbank A.Ş. Eğitim Yayınları, No:3, İstanbul, 2006.

Babuşcu, Şenol, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, 4C Basım, Eylül 2005.

Berk, Niyazi, **Finansal Yönetim**, Türkmen Kitabevi 7. Baskı İstanbul, 2003.

Bolgün, K. Evren ve Akçay ,Barış, **Risk Yönetimi**, Skala Yayıncılık,Birinci Basım, İstanbul, Ağustos 2003.

Breadley, Richard A. and Stewart C. Myers, Franklin Allen, **Corporate Finance**, 8. Baskı, Mc Graw Hill Companies Inc., New York, 2006.

Cecchetti, Stephen G., **Money, Banking and Financial Markets**, Mc Graw Hill International Edition, New York, 2006

Chorafas, Dimitris, **International Financial Reporting Standarts, Fair Value & Corporate Governance**, Butterworth Heineman Publications, France,February 2006.

Clarke, Noël, **The Economist Intelligence Unitguide to Eurobonds**, McGraw-Hill Publications, New York, 1993.

Developing Government Bond Markets, 1.Baskı, Washington: The World Bank and International Monetary Fund, 2001.

Eğilmez, Mahfi, **Hazine**. Remzi Kitabevi, 4. Baskı, 2004.

Eğilmez, Mahfi ve Kumcu, Ercan, **Ekonomi Politikası**, Remzi Kitabevi, 2002.

Erol, Ahmet, **Tüm Yönleriyle Banka ve Finansçılar İçin Vergi**, Yaklaşım Yayıncılık, 2007.

Epstein, Barry J. and Jermakowicz Eva J., **Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards 2009**, Wiley IFRS, 2009.

Erdikler, Şaban, **Risk Yönetimi Açısından Muhasebe Standartları ve Vergi Düzenlemeleri**, Finans Klüp, 2007.

Fabozzi, Frank ve Pollack, I., **Municipal Bonds, In the Handbook of Fixed Income Securities**, Prentice-Hall, U.S.A., 1987.

Francis, Jack C., **Investments, Analysis and Management**, McGraw Hill Series in Finance, New York, 1986.

Graf, David ve D. Church Olive, B. Duff Thomas, **Business In An Information Economy**, Mc Graw Hill Publications, 1990.

Howells, Peter, **Financial Markets & Institutions**, Longman Inc., London, 1994

Karan, Mehmet B, **Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001.

Korkmaz, Turhan ve Ceylan, Ali, **Sermaye Piyasası ve Menkul Değerler Analizi**, Gözden Geçirilmiş 4.Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2007.

Lerner, Eugene M., **Managerial Finance: A System Approach**, Harcourt Brace Jovanovich Inc., New York, 1971.

Mishkin, Frederic S., **The Economics of Money, Banking and Financial Market**, Harper Collins College Publisher, U.S.A., 1995.

Naylor, John A., **The Essentials of Money and Banking-I**, Research and Education Assosication, New Jersey, 1989.

Palepu, K.G. ve V.L.Bernard,P.M. Healey, **Business Analysis and Valuation**, 3. Baskı, Cincinnati: OH: South Western College Publishing, 2003.

Penman, Stephen, **Financial Statement Analysis and Security Valuation**, 2. Baskı, McGraw-Hill/Irwin, 2003.

Reilliy, K. Frank ve Brown, C. Keith, **Investment Analysis and Portfolio Management**, 6. Baskı, The Dryden Press, 2000.

Sabit Getirili Menkul Kıymetler ve İşlemleri, İMKB Eğitim Yayınları, 2006.

Sermaye Piyasası Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu, İMKB Eğitim Yayınları, 2003.

Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisanslama Sınavı Eğitim Kılavuzu, İstanbul,2003.

Shapiro, Alan C., **Multinational Finance Management.**, 4. Edition, Allyn and Bacon. Massachusetts, 1996.

Şıklar, İlyas, **Finansal Ekonomi**, T.C.Anadolu Üniversitesi Yayını No:1588, 2004.

Örten, Remzi ve Hasan Kaval, Aydın Karapınar, **Türkiye Muhasebe Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları**, Gazi Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Haziran 2008.

Tanör, Reha, **Türk Sermaye Piyasası**, 1.Cilt, Taraflar Yayıncılık, İkinci Basım, İstanbul, 1999

Tekin, Cem ve Kartaloğlu, Emre, **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Yaklaşım Yayıncılık, 2007.

Turkish Bond Market, IMKB Publications, 1999.

Uludağ, İlhan ve Arıcan, Erişah, **Finansal Hizmetler Ekonomisi**, 2. Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2001.

Sürekli Yayınlar

“A Move Towards Global Accounting Standards Is Proving Controversial”, **The Economist Magazine**, 20 Aralık 2003.

Barth, M.E., Landsman, R.W, Wahlen, J.M., “Fair Value accounting: Effects on banks earnings volatility, regulatory capital, and value of contractual cash flows”, **Journal of Banking & Finance**, volume 19, Issues 3-4, June 1995.

Bayazıtöğlu, Berna, “Turkey Fixed Income Research”, **CSFB Report**, 2003.

Beşinci, Murat, “Basel Kriterleri, Basel II’ nin Finans ve Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Türk Bankacılık Sektörü’nün Basel II’ye Uyum Süreci”, **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Kasım – Aralık 2005.

Benjamin Beasley – Murray, “Features: IAS 39 Raises Accounting Row”, **Global Finance Magazine**, Nisan 2003.

Bernard, V.L, Metron, R.C ve Palepu, K.G., “Market-to-market Accounting for Banks and Thrifts: Lessons from Danish Experience”, **Journal of Accounting Research**, Vol. 33, No. 1, 1995.

Bolton, Lesley. “Diluted IAS 39 is Worst of All Results”, **Institute of Chartered Accountants in England and Wales**. Ocak 2004

Çalıkoğlu, Erdal, “Basel II Nedir?”, **Ekonomist Dergisi**, 27 Ağustos 2006.

Çelik, Muhsin ve Gönen, Seçkin, “Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin İncelenmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Mart 2006.

“Booking Financial Instruments at Fair Value is Dangerous”, **Financial Times**. 18 Ekim 2004.

Trussel, John and M. Rose, C.Laura, “Fair Value Accounting and the Current Financial Crisis”, **The CPA Journal**, 1 Haziran 2009.

“Fair Value Accounting”, **Financial Times**, 9 Kasım 2004.

Gebhardt, G., Reichardt, R., Wittenbrink, C., “Accounting for Financial Instruments in the Banking Industry”, **Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt Am Main, Working Paper Series: Finance & Accounting**, No.95, Kasım 2002.

Gheung, Winnie C.W., “Understanding IASB Amendments for IAS 39 and IFRS 7”, **A Plus Institute News**, November 2008.

Gill, Lawrence M., “IFRS: Coming to America”, **Journal of Accountancy**, Haziran 2007.

Haris R. S. ve Marston F.C., “The Market Risk Premium; Exceptional Estimates Using Analysts’ Forecasts”, **Journal of Applied Finance**, Kasım 2001.

Herz, Bob, “Change Agent”, **Journal of Accountancy**, Şubat 2008.

Hinks, Gavin ve Kevin Reed, “Tweedie tells Europe IAS39 project is on track” **Accountancy Age**, 29 Eylül 2009.

Jorion P. ve Goetzmann W., “Global Stock Markets in the Twentieth Century”, **Journal of Finance**, Haziran 1999.

Karapınar, Aydın, “Menkul Kıymetlerin Değerlemesi Konusunda Uluslararası Muhasebe Standartlarında Yapılan Değişiklikler – IAS 39”, **Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Şubat 2000.

Lamoreaux, Matthew G., “IASB Proposes New Accounting Model For Financial Instruments”, **Journal of Accountancy**, Kasım 2009.

Leone, Marie, “Revised Fair-Value Rule is Weaker: Moody’s”, **Today in Finance Magazine**, 14 Kasım 2008.

Marco Marcellan, “Differences between IFRS & US GAAP by Topical Area”, **RSM Mc Gladrey**, Kasım 2008.

Mısırlıoğlu, İsmail, “Türkiye Muhasebe Standartları’na Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, ISMMMO Yayın Organı, Mart-Nisan 2008.

Miolo, Alessandro, “IAS 39 – What do companies have to consider?”, **Global Treasury News**, Arthur Andersen, 15 Haziran 2000.

Myung S. Park, Taewoo Park, Byung T. Ro, “Fair Value Disclosures for Investment Securities and Bank Equity: Evidence from SFAS No. 115”, **Journal of Accounting, Auditing & Finance**, Vol 14, No 3 (New Series), Kasım 1999.

Pickard, Geoffrey, “Simplifying Global Accounting”, **Journal of Accountancy**, Temmuz 2007.

Rees, Thomas G. ve Kenneth F.Fick, “IFRS Requirements for Recognizing Impairment on Securities”, **Journal of Accountancy**, Mart 2009.

Selling, Thomas I., “Amended IAS 39 : Exploding the Myth of an Independent IASB”, **The Accounting Onion**, Financial Instruments, Recent Developments, 03 Kasım 2008.

Teker, Suat ve Diğerleri, “Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Kriterlerinin Bir Türk Bankasına Uygulanması”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, ISSN:1204-0278, 2005

Tweedie, David, “Tweedie’s best of breed”, **Accountancy Magazine**, Ocak 2008.

Yonetani, T. ve Katsuo, Y., “Fair value accounting and regulatory capital requirements”, **FRBNY Economic Policy Review**, Ekim 1998.

Diğer Yayınlar

Aydın, Ayşe Berfu, “Piyasa Yapıcılığı Sistemi Seçilmiş Ülke Örnekleri ve Türkiye Uygulaması”, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB Piyasalar Genel Müdürlüğü, Kasım 2005.

BDDK, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin 01 Kasım 2006 Tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Yönetmelik.

BDDK, Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ, 26.01.2007 tarih ve 26415 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete yayını.

BIS, “Guiding principles for replacement of IAS 39”, Basel Committee on Banking Supervision, 27 August 2009.

BIS, “Supervisory guidance on the use of the fair value option for financial instruments by banks” Basel Committee on Banking Supervision, June 2006

FASB, Statement No. 157 Fair Value Measurements (Issue Date 09/06).

Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 39) Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ Sıra No: 105.

Grant Thornton. “Perspective: Fair Value Accounting”, Public Policy and External Affairs June 10, 2008

“IAS 39 Audit Process Workflow”, An Association for Finance Professionals’ Company Press Release, London, 5 Şubat 2008.

“IAS 39 Financial Instruments: Recognition & Measurement Technical Summary”, IASC Foundation Staff, IASC Foundation Education, 2008
<http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/339C384D-045B-47D7-AA8E-8D26DFA726FB/0/IAS39.pdf> [31.12.2009].

İMKB, Tahvil ve Bono Piyasası Bilgileri, 2007
<http://www.imkb.gov.tr/piyasalar/tahvil.htm>[20.02.2009]

İMKB, Yabancı Menkul Kıymet Kıymetler Piyasası Bilgileri, 2008,
<http://www.imkb.gov.tr/piyasalar/yabanci.htm>[20.02.2009].

İMKB, Tahvil ve Bono Piyasası Yönetmeliği, Madde 3-5.

İMKB, 8 Eylül 1999 tarih ve 118 numaralı genelge.

KPMG, “Flash Report- Addendum to 08FR-049 Reclassification amendments to IAS 39 Financial Instruments:Recognition and Measurement”, Australia, 9 December 2008.

Özkan, Mehmet ve Serkan Terzi, “Gerçeğe Uygun Değer Ölçümünün Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Muhasebe Standartları (SFAS) Açısından İncelenmesi”, T.C.Marmara Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı - Muhasebe Finansman Bölümü Yayını, 2009.

PriceWaterHouseCoopers, IFRS News, Emerging Issues and Practical Guidance Issue 70, January 2009.

Rajan, R. ve L. Zingales, “Banks and Markets:The Changing Character of European Finance”, Avrupa Merkez Bankası İkinci Yıllık Konferansı, 2003.

SPK, Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Seri: XI, No: 29.(9/4/2008 tarihli ve 26842 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.)

SPK, Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ,Seri : XI, No:25.

T.C. Hazine Müsteşarlığı, Tüketici Fiyatlarına Endeksli Devlet Tahvilleri Yatırımcı Kılavuzu,2008,
<http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/HazineWeb/HızlıErişim/YatırımcıKılavuzu.pdf>. [31.12.2009],

TMSK, Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 39) Hakkında Tebliğ Sıra No:41.

TMSK, Finansal Araçlar: Sunuma İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 32)Hakkında Tebliğ Sıra No:40.

Tokay, Hüseyin, Ali Deran ve Rafet Aktaş, “Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkileri”, XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu (Mugla Üniversitesi, 2005)

İnternet Kaynakları

www.bddk.org.tr

www.denetim.net

www.fasb.org

www.gelirler.gov.tr

www.hazine.gov.tr

www.howbankswork.com

www.mevzuat.gov.tr

www.spk.gov.tr

www.vergi.net

www.tbb.org.tr

www.tcmb.gov.tr

www.tmsk.org.tr